

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΔΙΕΡΓΑΣΙΩΝ

Η Επίδραση της Νομοθεσίας στη Διείσδυση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και η Αρχή της Δειφορίας

Διδακτορική Διατριβή

Ευγενία Ν. Τζαννίνη

Μάϊος 2017

Τριμελής Συμβουλευτική Επιτροπή

Ζαχαρίας Μαρούλης, Καθηγητής ΕΜΠ (Επιβλέπων)

Αντωνία Μοροπούλου, Καθηγήτρια ΕΜΠ

Γλυκερία Σιούτη, Καθηγήτρια ΕΚΠΑ

Επταμελής Εξεταστική Επιτροπή

Γεώργιος Δελλής, Αναπληρωτής Καθηγητής ΕΚΠΑ (Τμήμα Νομικής)

Ιωάννης Ζιώμας, Καθηγητής ΕΜΠ (Σχολή Χημικών Μηχανικών)

Ζαχαρίας Μαρούλης, Καθηγητής ΕΜΠ (Σχολή Χημικών Μηχανικών)

Αντωνία Μοροπούλου, Καθηγήτρια ΕΜΠ (Σχολή Χημικών Μηχανικών)

Σίμος Σιμόπουλος, Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ (Σχολή Μηχανολόγων Μηχανικών)

Γλυκερία Σιούτη, Καθηγήτρια ΕΚΠΑ (Τμήμα Νομικής)

Σπυρίδων Φλογαΐτης, Καθηγητής ΕΚΠΑ (Τμήμα Νομικής)

Η έγκριση της διδακτορικής διατριβής από τη Σχολή Χημικών Μηχανικών ΕΜΠ δεν υποδηλώνει αποδοχή των απόψεων και θέσεων της συγγραφέως υποψηφίας (Ν 5343/1932, Άρθρο 202).

Στον Νικόλα και στη Μαρία, δύο υπέροχους γονείς.

Πρόλογος

Ο πρόλογος είθισται να αποτελεί το προσωπικό βήμα του συγγραφέα. Ας είναι έτσι λοιπόν.

Η ιδέα μιας ερευνητικής εργασίας στη διεπιφάνεια δύο επιστημών προκαλεί δέος. Αυτό γιγαντώνεται όταν οι δύο επιστήμες είναι η νομική επιστήμη-alma mater και αφετηρία της αντίληψης μου για τη ζωή, και της χημικής μηχανικής-για τον νομικό αίγιμα δυσεπίλυτο ως ανήκουσας στον σκληρό πυρήνα των θετικών επιστημών.

Το ταξίδι ξεκίνησε εδώ και έξι χρόνια. Ενδιαφέρον αλλά ενίοτε και οδυνηρό. Όχι μόνο για τα δύσβατα μονοπάτια που έπρεπε να διαβώ αλλά και για τις αλγεινές διαπιστώσεις που σκιαγραφούνται κατά την διάρκεια της έρευνας. Υπήρξαν φορές που το επόμενο στάδιο ήταν πιο σκοτεινό από αυτό που προηγήθηκε και άλλες που η γοητεία του επόμενου βήματος έμοιαζε σε αυτήν της ελεύθερης πτώσης.

Η έρευνα έφτασε σε ένα μεγάλο σταθμό.

Το ταξίδι της όμως δεν έχει τελειώσει...

Ευχαριστίες

Και από τη θέση αυτή θα ήθελα να ευχαριστήσω την τριμελή συμβουλευτική και επταμελή εξεταστική επιτροπή για την καθοριστική συμβολή της στην ολοκλήρωση της διατριβής:

Τον Καθηγητή ΕΜΠ Ζαχαρία Μαρούλη διότι σε εκείνον ανήκει η αρχική ιδέα της έρευνας στην διεπιφάνεια των δύο επιστημών και του αποδίδεται η εκκίνηση του πειράματος της ποσοτικοποίησης της επίδρασης της νομοθεσίας στον χώρο της ενέργειας.

Την Καθηγήτρια ΕΚΠΑ Γλυκερία Σιούτη διότι αγκάλιασε με θέρμη και υποστήριξε την κατεύθυνση της έρευνας προς την περιοχή των ατομικών δικαιωμάτων, περιοχή δύσβατη και ενίοτε αφιλόξενη.

Την Καθηγήτρια ΕΜΠ Αντωνία Μοροπούλου για την εμπνευσμένη θέση της σχετικά με την διεύρυνση του περιγράμματος της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

Τον ομότιμο Καθηγητή ΕΜΠ Δημήτριο Μαρίνο-Κουρή για την κομβική συμβολή του στον καθορισμό και την κατεύθυνση της έρευνας.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω επίσης τα μέλη της επταμελούς Επιτροπής τον π. Πρύτανη ΕΜΠ ομότιμο Καθηγητή Σίμο Σιμόπουλο, τον Καθηγητή ΕΚΠΑ Σπυρίδωνα Φλογαΐτη, τον Καθηγητή ΕΜΠ Γιάννη Ζιώμα και τον Αν. Καθηγητή Γεώργιο Δελλή.

Ήθελα επίσης να ευχαριστήσω την Σχολή Χημικών Μηχανικών του ΕΜΠ δια του Προέδρου της Καθηγητή Εμμανουήλ Κούκκιου και δια των Κοσμητόρων της Καθηγητή Ανδρέα Μπουντουβή και Καθηγητή Γιάννη Ζιώμα, γιατί υποδέχθηκε και φιλοξένησε την εκπόνηση της παρούσας διατριβής στον επιστημονικό της στίβο.

Δεν θα μπορούσα να παραλείψω θερμές ευχαριστίες στους συνεργάτες μου διότι...«κράτησαν Θερμοπύλες» καθ' όλο το χρονικό διάστημα που, αναγκαστικά, απομακρύνθηκα από τα καθήκοντα μου για την ολοκλήρωση της παρούσας διατριβής. Θερμές ευχαριστίες επίσης οφείλω στην συνεργάτιδα μου Ιωάννα Μαυροφρίδου για την πάντα άοκνη υποστήριξη της όλα αυτά τα χρόνια καθώς και στην Κέλλυ Ταταράκη υποψήφια Διδάκτορα στο εργαστήριο Σχεδιασμού και Ανάλυσης Διεργασιών της Σχολής Χημικών Μηχανικών για την ξενάγηση που μου παρείχε απλόχερα στα περίεργα λαγούμια του Excel και την καθοριστική συνδρομή της στην τελική μορφοποίηση του κειμένου.

Τέλος οφείλω και ένα μεγάλο «ευχαριστώ» στους Φωκίωνα, Ηρώ και Χρήστο Καραβία, αστείρευτες πηγές δύναμης σε κάθε μου προσπάθεια.

Περιεχόμενα

Πρόλογος	iii
Ευχαριστίες	iv
Κατάλογος Σχημάτων	vii
Κατάλογος Πινάκων	viii
Περίληψη	1
Κεφάλαιο 1.	
Εισαγωγή	5
1.1 Εισαγωγή	5
1.2 Δομή	7
1.3 Στόχος και Αντικείμενο	12
ΜΕΡΟΣ Α΄	15
Κεφάλαιο 2.	
Το διεθνές και ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο της παραγωγής ενέργειας από Ανανεώσιμες πηγές. Η διείσδυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο εθνικό ενεργειακό σύστημα αποτελεί εθνική επιλογή ή δέσμευση προς την διεθνή και ευρωπαϊκή κοινότητα;	17
2.1 Εισαγωγή	17
2.2 Ιστορική Αναδρομή: Οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας από τα 4,5 εκατομμύρια έτη πΧ, μέχρι τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών 9-5-1992	18
2.3 Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών (Νέα Υόρκη 9-5-1992) για τις κλιματολογικές μεταβολές και κύρωση της από την Ελλάδα με τον Νόμο 2205/1994	20
2.4 Η Διάσκεψη του Rio de Janeiro	23
2.5 Το πρωτόκολλο του Κιότο: από τα περιβαλλοντικά εργαλεία άμεσης παρέμβασης στην θέσπιση οικονομικού περιβαλλοντικού κινήτρου	24
2.6 Η Σύνοδος του Γιοχάνεσμπουργκ	30
2.7 Η διάσκεψη της Βόννης	31
Κεφάλαιο 3.	
Ευρωπαϊκή Ένωση και Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας	33
3.1 Εισαγωγή	33
3.2 Από την ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων μέχρι την Συνθήκη της Λισσαβόνας	33
3.3 Η εξέλιξη της Ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής από της υπογραφής της Συνθήκης της Λισσαβόνας	38
Κεφάλαιο 4.	
Από την υποχρέωση της Πολιτείας στον σεβασμό και την προστασία της αξίας του ανθρώπου του άρ. 2.1 του Συντάγματος και από το δικαίωμα στο περιβάλλον του άρ. 24.1 του Συντάγματος στο δικαίωμα στην πράσινη ενέργεια	55
4.1 Εισαγωγή	55
4.2 Η έννοια του περιβάλλοντος	55
4.3 Η διάταξη του άρθρου 24.1 του Συντάγματος	56
4.4 Το δικαίωμα στην ενέργεια	57
4.5 Το δικαίωμα στην ενέργεια και η ανάπτυξη	64
4.6 Η αρχή της Αειφορίας και το δικαίωμα στην ενέργεια από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας	66
ΜΕΡΟΣ Β΄	73
Κεφάλαιο 5.	
Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ (πρώιμη φάση)	75
5.1 Εισαγωγή	75
5.2 Η πρώιμη φάση του θεσμικού πλαισίου για την ανάπτυξη των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Ελλάδα	80

Κεφάλαιο 6.	
Η ανάπτυξη των στρατηγικών της διείσδυσης των ΑΠΕ στο εθνικό ενεργειακό σύστημα	89
6.1 Εισαγωγή	89
6.2 Νομοθετικό πλαίσιο ΑΠΕ: η αδειοδότηση, το σύστημα εγγυημένων τιμών και η χωροθέτηση: οι τρεις άξονες στήριξης της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ	90
6.3 Αξιολόγηση του Αδειοδοτικού Συστήματος και η επιτευχθείσα διείσδυση των ΑΠΕ στο εθνικό ενεργειακό σύστημα	125
Κεφάλαιο 7.	
Η ωθούσα δύναμη: Συστήματα στήριξης των ΑΠΕ στην Ευρωπαϊκή ένωση και στην Ελλάδα	129
7.1 Εισαγωγή	129
7.2 Συστήματα στήριξης των ΑΠΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω εθνικής νομοθεσίας και κρατικών ενισχύσεων των Κρατών-Μελών	129
7.3 Το σύστημα των Εγγυημένων Τιμών ως το σύστημα Επιθετικής Διείσδυσης των ΑΠΕ στην Ελλάδα	138
Κεφάλαιο 8.	
Η Διείσδυση των ΑΠΕ: η ποσοτική κατανομή της ισχύος	159
8.1 Εισαγωγή	159
8.2 Η ποσοτική θεώρηση της Διείσδυσης των ΑΠΕ με το σύστημα των Εγγυημένων τιμών	159
8.3 Αξιολόγηση του συστήματος των Εγγυημένων Τιμών	169
Κεφάλαιο 9.	
Το Ειδικό Χωροταξικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ ή η γεωγραφική κατανομή της ισχύος	199
9.1 Εισαγωγή	199
Κεφάλαιο 10.	
Συμπεράσματα	217
10.1 Εισαγωγή	217
10.2 Η Αρχή της Αειφορίας και η Ενέργεια	218
10.3 Το αδειοδοτικό Σύστημα των ΑΠΕ	219
10.4 Η κρατική παρέμβαση για το σύστημα των εγγυημένων τιμών	219
10.5 Η συμβολή των ΑΠΕ στην μείωση αερίων Θερμοκηπίου	221
10.6 Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές ενέργειας	222
10.7 Προτάσεις	223

Κατάλογος Σχημάτων

Σχήμα 1. Διάγραμμα Ροής Αδειοδοτικής Διαδικασίας.	126
Σχήμα 2. Οι εγγυημένες τιμές σύμφωνα με τον ν. 3468/2006.	139
Σχήμα 3. Η Διείσδυση των αιολικών για τα έτη 2003-2006 (Δεδομένα: ΡΑΕ).	140
Σχήμα 4. Εγγυημένες Τιμές ν. 3851/2010.	145
Σχήμα 5. Εξέλιξη εγγυημένων τιμών ΑΠΕ.	149
Σχήμα 6. Εξέλιξη Εγγυημένων τιμών ΑΠΕ σε σχέση με οριακή τιμή Συστήματος. (Δεδομένα ΛΑΓΗΕ).	149
Σχήμα 7. Χρονική εξέλιξη ΕΤΜΕΑΡ τεχνολογιών ΑΠΕ.	151
Σχήμα 8. Εξέλιξη κόστους ηλεκτρικού ρεύματος στην Ελλάδα.	151
Σχήμα 9. Ετήσια Παραγόμενη Ηλεκτρική Ενέργεια (Δεδομένα ΛΑΓΗΕ).	161
Σχήμα 10. Σχέση Εγγυημένων Τιμών Φωτοβολταϊκών και Οριακής Τιμής Συστήματος (Δεδομένα: ΛΑΓΗΕ).	165
Σχήμα 11. Σχέση εγγυημένων τιμών Αιολικών και Οριακής Τιμής Συστήματος (Δεδομένα: ΛΑΓΗΕ).	166
Σχήμα 12. Πρόβλεψη εγκατεστημένης ισχύος το έτος 2020.	168
Σχήμα 13. Σύγκριση Απόδοσης Κεφαλαίου Φωτοβολταϊκών και Αιολικών.	172
Σχήμα 14. Εξέλιξη του Κόστους Εγκατάστασης για Φωτοβολταϊκά και Αιολικά.	173
Σχήμα 15. Η Εξέλιξη της εγκατεστημένης ισχύος.	183
Σχήμα 16. Η εξέλιξη του ελλείμματος του ειδικού λογαριασμού από την έναρξη ισχύος του ν. 4001/2011.	184
Σχήμα 17. Χρονική εξέλιξη ελλείμματος ΛΑΓΗΕ.	185
Σχήμα 18. Διαχρονική Εξέλιξη του ΕΤΜΕΑΡ ανά Τεχνολογία.	185
Σχήμα 19. Το ΕΤΜΕΑΡ με την μέθοδο Προϋπολογισμού κα το ΕΤΜΕΑΡ της πραγματικής κατανάλωσης ενέργειας ΑΠΕ.	186
Σχήμα 20. Εξέλιξη Αποφευγόμενων Ρύπων Φωτοβολταϊκών και Αιολικών μέχρι το έτος 2050. Τεχνολογία Υποκατάστασης το Φυσικό Αέριο.	195
Σχήμα 21. Πρόβλεψη Διείσδυσης ΑΠΕ έως το 2050.	196

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1:Στόχοι Υπουργικής Απόφασης.	97
Πίνακας 2. Εγγυημένες Τιμές του ν. 3468/2006.	139
Πίνακας 3. Εγγυημένες τιμές ν. 3851/2010 Τεχνολογιών ΑΠΕ πλην φωτοβολταϊκών.	147
Πίνακας 4. Μείωση Εγγυημένων Τιμών Φωτοβολταϊκών του ν. 3851/2010.	148
Πίνακας 5. Εγγυημένες τιμές Φωτοβολταϊκών του ν. 4254/2014.	153
Πίνακας 6. Πίνακας Παραγόμενης Ενέργειας ανά τεχνολογία μέχρι το 2015	162
Πίνακας 7. Επενδεδυμένα Κεφάλαια για την επιτευχθείσα Διείσδυση (Ιούνιος 2015).	163
Πίνακας 8. Επιμέτρηση Διοικητικού Κόστους (ΜW/Άδεια Παραγωγής) (Δεδομένα: ΡΑΕ 31-12-2012).	163
Πίνακας 9. Ανάλυση προσέγγισης στόχου 2020 ανά Τεχνολογία ΑΠΕ.	168
Πίνακας 10. Εκπομπές Αερίων Ρύπων ανά τεχνολογία.	194
Πίνακας 11. Μεταβολές που θα επέλθουν από την εφαρμογή του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ.	211

Περίληψη

Ο κύριος ερευνητικός άξονας της διατριβής είναι η ανάλυση του φαινομένου της διείσδυσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ελληνικό ενεργειακό σύστημα δια διεπιστημονικής προσέγγισης (νομικής-μηχανικής) βασισμένης στο ρυθμιστικό ρόλο της νομοθεσίας (αίτιο) επί του φαινομένου της διείσδυσης (αποτέλεσμα).

Αρχικά παρουσιάζεται η συνταγματική αρχή της αειφορίας και η διαχρονική προσέγγισή της μέσω της ελληνικής νομοθεσίας και νομολογίας συγκριτικά με το ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον.

Επίσης επιχειρείται η ανάπτυξη του περιγράμματος του Δικαιώματος στην πράσινη ενέργεια δηλαδή το ατομικό δικαίωμα το οποίο λειτουργεί ως το δικαϊκό υπόστρωμα για την λειτουργία άλλων ατομικών δικαιωμάτων.

Στη συνέχεια αναλύεται το φαινόμενο της διείσδυσης με βάση τα ελληνικά καταγεγραμμένα δεδομένα της εξέλιξης των εγγυημένων τιμών, της εγκατεστημένης ισχύος, της παραγόμενης ενέργειας, και του εγκατεστημένου κόστους εξοπλισμού.

Αποδεικνύεται ότι η απόδοση επενδύσεων αποτελεί την ωθούσα δύναμη του φαινομένου της διείσδυσης. Ισορροπημένη διείσδυση επιτυγχάνεται με αποδόσεις επένδυσης της τάξης του 15%, όπως η περίπτωση των αιολικών την τελευταία 15ετία. Μεγαλύτερες εγγυημένες τιμές προκαλούν βίαιες έως ανεξέλεγκτες διεισδύσεις όπως η περίπτωση των φωτοβολταϊκών του ν. 3468/2006. Χαμηλότερες τιμές περιορίζουν έως εξαλείφουν τη διείσδυση όπως στις περιπτώσεις των φωτοβολταϊκών του ν. 4254/2014, και των υπολοίπων ΑΠΕ εκτός των αιολικών.

Τα βασικά συμπεράσματα πλέον του αμέσως προαναφερθέντος (κανόνας του 15% ως απόδοση των επενδεδυμένων κεφαλαίων) συνοψίζονται στα εξής: (1) Η γραφειοκρατική αδειοδότηση προκαλεί μεγάλο κόστος και καθυστερήσεις υλοποίησης των έργων σε ακραίες περιπτώσεις έως και 3 χρόνων όπως συνέβη με τα φωτοβολταϊκά. Επιπλέον η καθυστέρηση στην αδειοδότηση συγκεκριμένης τεχνολογίας προκαλεί ως αλυσιδωτή αντίδραση καθυστέρηση στην αδειοδότηση και όμορων τεχνολογιών. (2) Η βίαιη και ανεξέλεγκτη διείσδυση που προκαλούν τα ισχυρά οικονομικά κίνητρα προκαλεί ελλείμματα στον ειδικό λογαριασμό ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. (3) Η προχωρημένη διείσδυση αυξάνει αναλογικά το Ειδικό Τέλος Μείωσης Εκπομπών Αερίων Ρύπων ενώ μειώνει ταυτόχρονα την Οριακή Τιμή του Συστήματος. (4) Αποδεικνύεται επίσης ότι η απένταξη σημαντικής ισχύος μονάδων ΑΠΕ από το Σύστημα μετά την συμβατική λήξη της 25ετους λειτουργίας τους θα προκαλέσει αύξηση των αερίων θερμοκηπίου και ως προς αυτό προτείνεται η αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου. (5) Επίσης αποδεικνύεται ότι τόσο το οικονομικό κίνητρο των εγγυημένων τιμών όσο και η νομοθετική πρωτοβουλία του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ αφίσταται σημαντικά από την έννοια της Αειφορίας ως της συνταγματικής εννοίας της βιώσιμης ανάπτυξης δηλαδή της ανάπτυξης που πρέπει να ικανοποιεί εξίσου τις αναπτυξιακές και περιβαλλοντικές ανάγκες της παρούσας και των μελλοντικών γενεών. Προτείνεται συνολική θεώρηση του χωροταξικού θέματος της ενέργειας δι' ενός Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για την Ενέργεια συνολικώς. Το Ειδικό αυτό Χωροταξικό Πλαίσιο οφείλει να λάβει υπόψιν του αφενός την φέρουσα ικανότητα των περιφερειών της Χώρας (όπως το υφιστάμενο) συνθέτοντας τις ενεργειακές ανάγκες εκάστης περιφέρειας καθώς και τον συντελεστή φόρτισης εκάστης τεχνολογίας. Με τον συνδυασμό των τριών προαναφερθεισών παραμέτρων θα προκύψει η δυνατότητα αλλά και ανάγκη εκάστης περιφέρειας για την χωροθέτηση στο έδαφος της εκείνων των τεχνολογιών που δεν θα παραβιάζουν την φέρουσα ικανότητα αλλά επιπλέον θα βελτιστοποιούν την παραγόμενη ενέργεια σε σχέση με τις ενεργειακές ανάγκες σε περιφερειακό επίπεδο. (6) Εκτιμάται ότι με την υφιστάμενη νομοθεσία ο στόχος του 20-20-20 θα επιτευχθεί οριακά, ενώ αν δεν υπάρξουν βελτιωτικές παρεμβάσεις από το 2035 θα παρουσιαστεί σημαντική αποεπένδυση κυρίως στο χώρο των φωτοβολταϊκών. (7) Προτείνεται άμεση τροποποίηση της νομοθεσίας έτσι ώστε να διατηρείται σταθερή η ωθούσα δύναμη με ήπια διείσδυση χωρίς στρεβλώσεις, είτε με συνεχή σχεδιασμένη βελτίωση των εγγυημένων τιμών είτε με χρήση δημόσιων διαγωνισμών για αυτορρύθμιση της αγοράς. Επίσης θεωρείται απαραίτητη η ενσωμάτωση του ETMEAP στο ανταγωνιστικό σκέλος της τιμής του ηλεκτρισμού, αφού όπως απεδείχθη η διείσδυση προκαλεί ισόποση μείωση της Οριακής Τιμής του Συστήματος.

Σε επιστημολογικό επίπεδο η διατριβή αυτή απέδειξε ότι στο σύγχρονο ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο είναι απαραίτητη η προεκτίμηση των συνεπειών της νομοθεσίας πριν την εφαρμογή της. Και στο χώρο των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας προσδιορίστηκε η κατάλληλη μέθοδος. Ανάλογη προσέγγιση μπορεί να εφαρμοστεί στο φορολογικό και ασφαλιστικό, ιδιαίτερα κρίσιμα ζητήματα στα χρόνια της κρίσης.

Η κύρια πρωτοτυπία της διατριβής συνίσταται στην ποσοτικοποίηση των αποτελεσμάτων της νομοθεσίας ως προς την ενεργειακή διείσδυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και στην ανατροφοδότηση/τροποποίηση της νομοθεσίας ως εργαλείου χάραξης της ενεργειακής πολιτικής ευθυγραμμισμένης με την Αρχή της Αειφορίας ή βιώσιμης ανάπτυξης.

Abstract

The key axis of the present work is the analysis of Renewable Energy Sources penetration to the Greek Energy System. The analysis is developed through the interface approach of Law and Engineering. The Legislation contribution over the penetration phenomenon is examined.

At first, the Constitutional Principle of Sustainability is presented, as well as its determination as sculpted by the Greek Legislation and Jurisprudence and correlated to the European and International regulatory context.

Furthermore, the development of the Right to Green Energy outline is attempted: this Human Right is considered as the prerequisite to other Human Rights.

The Penetration phenomenon is analysed based on Greek Data of the Feed-in-Tariffs System evolution relatively to the Installed Power and to the Equipment Cost, too.

It is proved that the investment yield is the main driving force. A balanced penetration is achieved through investment yields of 15%, as the Wind case is, during the last fifteen years. Higher Feed in Tariffs result in steep and uncontrolled penetration as the Photovoltaics case is. Lower Feed-in-Tariffs obliterate the penetration as the rest of RES (except Wind) technologies (as regulated by A. 4254/2014) case is.

The main conclusions (apart from the rule of 15% investment yield) are as follow: (1) The bureaucratic licencing procedure results in high cost and delays on the implementation of the RES projects. Those delays are sometimes lasting more than 3 years (as the Photovoltaics case is). Additionally, the licencing delays of a precise RES technology triggers delays on licencing to adjacent RES technologies. (2) The steep and uncontrolled penetration resulted by strong driving forces, brings into deficit to the Greek Fund of RES. (3) The advanced penetration increases respectively the Charge of Greenhouse Gas Reduction and decreases the Marginal Price of Energy. (4) It is depicted that the disengagement of a crucial amount of Power after the termination of the 25years Power Purchase Agreements will result in a significant increasement of Greenhouse Gas. As this increasement should be avoided, a reform to the regulatory frame should be adopted. (5) It is depicted that the Legislative Initiative for a Special Land-use Framework for RES is still away from the sense of Sustainability determined as such a development that meets equally the environmental and financial needs of present and future generations. The Special Land-use Framework for RES should take into consideration both the carrying capacity of Greek Districts composed with the its Energy needs as well as with the capacity factor of each RES technology. The combined approach of all the above parameters results in the possibility as well as in the need of each District for Land-use Planning of those RES technologies. This approach complies with District carrying capacity and optimizes the produced Energy in relation to the Energy needs of said District. (6) It is estimated that under the current Legislation Frame, the Target 20-20-20 (that is binding Greek Energy System) will be met marginally, while if a Legislative reform is not adopted, by the year of 2035 a crucial amount of Photovoltaics Power will be disengaged. (7) A Legislative reform is suggested towards the stabilisation of the driving force resulting in a mild penetration free of distortions, either by continuous optimization of Feed in Tariffs or by public tenders towards the self-regulation of the energy market.

From the scientific aspect, this work depicts that in a fast changing energy environment the pre-assessment of the quantitative impact that Legislation will bring into is of major importance.

The main originality of the present work is the quantitative approach of the results that Legislative measures may have over the penetration of RES. Nevertheless, a feedback coming from such a quantitative approach may result in towards those Legislative reforms aiming to optimize the key parameters of Sustainability.

Κεφάλαιο 1.

Εισαγωγή

1.1 Εισαγωγή

Η άρση των μονοπωλίων στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης τόσο στην έρευνα και εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων (Οδηγία 94/22ΕΟΚ) καθώς και στην αγορά Ηλεκτρικής ενέργειας ευνόησε την ανατολή του δικαίου της ενέργειας το οποίο καλείται να αναλάβει τον ρόλο της διασφάλισης των αρχών της ισότητας στην πρόσβαση στην ενέργεια, της ισονομίας ενώπιον των εκάστοτε ισχυόντων αδειοδοτικών διαδικασιών, της διασφάλισης της ίσης πρόσβασης στα δίκτυα μεταφοράς και διανομής ενέργειας από τους ιδιώτες παραγωγούς και τέλος στην διασφάλιση της σταθερότητας του συστήματος παραγωγής μεταφοράς και διανομής της ηλεκτρικής ενέργειας όχι μόνο σε κρατικό αλλά και σε διακρατικό επίπεδο.

Το δίκαιο της ενέργειας πρωτίστως τέμνεται με το δημόσιο δίκαιο:

Καταρχήν, το δικαίωμα στην Ενέργεια ως ειδικότερη εκδήλωση του δικαιώματος στην ανάπτυξη της προσωπικότητας αποτελεί ένα μεγάλο ερώτημα του οποίου η απάντηση αναζητείται στην δικαιοϊκή περιοχή των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων.

Επιπλέον η αδειοδοτική διαδικασία της οποίας η ολοκλήρωση απαιτείται προκειμένου για την λειτουργία οποιασδήποτε εγκατάστασης παραγωγής ενέργειας τέμνει το Διοικητικό Δίκαιο ενώ συνδέεται άρρηκτα με το Δίκαιο Περιβάλλοντος δεδομένου ότι βασικό στάδιο της αδειοδοτικής διαδικασίας αφορά την Απόφαση περί Εγκρίσεως Περιβαλλοντικών Όρων. Τέλος το δίκαιο του καταναλωτή, δίκαιο των αναγκαστικών απαλλοτριώσεων και το εμπορικό δίκαιο αποτελούν κλάδους Δικαίου οι οποίοι συνδέονται με τον κύκλο παραγωγής διανομής και κατανάλωσης της ηλεκτρικής ενέργειας.

Η ζωτική σημασία της ενέργειας στην ίδια την έννοια της ζωής¹ καθιστά το δίκαιο της ενέργειας πεδίο δικαιοϊκό το οποίο θα ετεροκαθορίσει εν πολλοίς τα προαναφερθέντα

¹ “Amid the apparent complacency, however a number of the world’s leading geologists and oil consultants are publishing the results of new studies that tell a much different story: Their calculations suggest the global production of cheap crude oil –the lifeblood of the global economy –could peak before the year 2010, but no later than 2020. (Peak is believed to occur when about half of the estimated ultimately recoverable reserves (EUR) of oil in the world have been produced). While these new highly controversial

δίκαια αφού για παράδειγμα οι συμβάσεις πώλησης ενέργειας προς το κράτος ή ιδιώτες ή ακόμα ειδικότερα οι συμβάσεις νέας γενιάς ενεργειακών συμβάσεων πώλησης και έργου (tolling agreements)² θα δημιουργήσουν νέες τάσεις.

Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, θεωρούνται διεθνώς ως η απάντηση στο ερώτημα της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού, στο ερώτημα της διατήρησης του φυσικού κεφαλαίου για τις επόμενες γενιές και στο ερώτημα της μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου.

Η προσέγγιση της διείσδυσης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας της Ελλάδας κατέγραψε ιστορικά την πρώτη απόπειρα εφαρμογής μίας ενεργειακής πολιτικής η οποία συστράτευσε μεγάλα οικονομικά μεγέθη, ενεπλάκη μεγάλος μέρος του πληθυσμού υπό την ιδιότητα των επενδυτών παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ (εφεξής παραγωγοί ΑΠΕ), επιβάρυνε την Διοίκηση με την χρονοβόρα και ογκώδη διοικητική διαδικασία της αδειοδότησης και προκάλεσε μεγάλη επέκταση τόσο του Συστήματος μεταφοράς ενέργειας όσο και του Δικτύου μεταφοράς ενέργειας.

Η κριτική θεώρηση για την σκοπιμότητα των νομοθετικών μέτρων που ελήφθησαν ώστε να υλοποιηθεί η επιλεγείσα στρατηγική προϋποθέτει:

1. Την αναλυτική παρουσίαση της νομοθεσίας για την διείσδυση των ΑΠΕ ως μέρος του ενεργειακού σχεδιασμού στην Ελλάδα τις Διοικητικές Υπηρεσίες που υποστηρίζουν τον τομέα της ενέργειας στην Ελλάδα και τέλος παρουσίαση της διοικητικής διαδικασίας αδειοδότησης όπως αυτή διαμορφώθηκε με την εξέλιξη της σχετικής νομοθεσίας.
2. Την παρουσίαση των ποσοτικών αποτελεσμάτων της διείσδυσης στο ενεργειακό μείγμα της Ελλάδας των Αιολικών και των Φωτοβολταϊκών και η εξέλιξη της εννοίας των κρατικών ενισχύσεων τόσο σε σχέση με τις νομοθετικές παρεμβάσεις ενδυνάμωσης των επενδυτικών κινήτρων για την ανάπτυξη των ΑΠΕ στην Ελλάδα όσο και για τις διορθωτικές νομοθετικές παρεμβάσεις για τον εξορθολογισμό των τιμών αγοράς ενέργειας

studies have been published in the world's leading scientific journals, including *Science and Scientific American*, and have sparked a lively debate within the field of petroleum geology and in the corporate board rooms of some of the world's leading energy companies, they have yet to be reported widely in the media. Our politicians and policy makers are largely unaware of the new data and our economists and business leaders remain equally uninformed. Yet if these studies prove to be accurate we are fast approaching one of the great historical crossroads for human civilization, with far –reaching impacts whose extent we can only begin to grasp” in J. Rifkin: *The Hydrogen Economy*, Tarcher-Penguin, 2002, p.14.

² Κ. Παπαμιχαλόπουλου: Η διαπραγμάτευση μια νέας γενιάς ενεργειακών συμβάσεων : οι συμβάσεις πώλησης-έργου (tolling agreements) in *Ενέργεια και Δίκαιο* τ. 10^ο σελ. 9επ.

από ΑΠΕ ματαιώνοντας έτσι μερικώς όλο το σύστημα κρατικών ενισχύσεων όπως είχε σχεδιαστεί κατά το αρχικό στάδιο διείδυσεως.

1.2 Δομή

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμη η **επιγραμματική παρουσίαση των κεφαλαίων** της παρούσας ερευνητικής εργασίας καθώς και των κύριων σημείων που τα κεφάλαια πραγματεύονται.

Η διείδυση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στον ενεργειακό χάρτη της Χώρας αποτελεί αίτημα το οποίο θεμελιώνεται δικαϊκά αφενός στην αρχή της Αειφορίας αφετέρου στο δικαίωμα στο περιβάλλον και στο ειδικότερο δικαίωμα στο υγιεινό περιβάλλον.

Ωστόσο η διερεύνηση της νομοθετικής υποδοχής των ΑΠΕ από το εθνικό δίκαιο αποτελεί μια μακρά πορεία ενίοτε δύσβατη και σίγουρα μια πορεία που εκτυλίσσεται παράλληλα με την διαχείριση των παραδοσιακών ενεργειακών πόρων οι οποίοι κάλυπταν (πριν την ανάγκη αναπτύξεως των ΑΠΕ) εξολοκλήρου τις ενεργειακές ανάγκες της χώρας.

Η διερεύνηση αυτή δεν παρουσιάζει ενδιαφέρον πάρα μόνο σε άμεση συσχέτιση με τον ευθυγραμμισμένο ή όχι χαρακτήρα των συγκεκριμένων νομοθετικών πρωτοβουλιών με τα δικαϊκά τους θεμέλια αφενός του ενωσιακού δικαίου και αφετέρου του εθνικού δικαίου σε επίπεδο Συνταγματικών διατάξεων. Παρουσιάζει όμως εξίσου ιδιαίτερο ενδιαφέρον η συσχέτιση των νομοθετικών πρωτοβουλιών με την ποσοτική αποτύπωση των φάσεων της διείδυσης προκειμένου να αναδειχθεί κατά πόσον οι ερευνώμενες νομοθετικές επιλογές υπηρετούν με συνέπεια τα δικαϊκά θεμέλια της αναγκαιότητας διείδυσεως των ΑΠΕ στον ενεργειακό χάρτη της χώρας.

Ειδικότερα, στο **δεύτερο κεφάλαιο** αναλύεται το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο για την ανάπτυξη των ΑΠΕ σε δύο φάσεις: Η πρώτη φάση αφορά την αντίληψη του ευρωπαϊκού νομοθέτη από της ιδρύσεως της Ενώσεως μέχρι την υπογραφή της Συνθήκης της Λισσαβώνας και η δεύτερη φάση από την υπογραφή της ανωτέρω Συνθήκης μέχρι σήμερα.

Κρίθηκε δε σημαντική η ανάλυση στις ανωτέρω δύο φάσεις διότι καταρχήν, στο αρχικό στάδιο από της ιδρύσεως της Ευρωπαϊκή Κοινότητα και όταν τα μέλη της ήταν μόνο έξι, η ενεργειακή επάρκεια και ασφάλεια που προσέφερε ο άνθρακας στα μέλη αποδυνάμωναν την ανάγκη θεσμοθετήσεως αρμοδιοτήτων και διαδικασιών σχετικά με την διαχείριση των αναγκών αλλά και των αποθεμάτων σε πετρέλαιο. Το φαινόμενο αυτό το

επέτεινε και η εμπειρία της ατομικής ενέργειας η οποία θεωρούμενη σε ένα ειρηνικό διεθνές περιβάλλον δημιουργούσε προοπτική ευφορίας σχετικά με την αντιμετώπιση των ολοένα και αυξανόμενων-λόγω της βιομηχανικής αναπτύξεως των Κρατών-Μελών-ενεργειακών αναγκών.

Ωστόσο η ανάγκη για μια κοινή ενεργειακή πολιτική ήταν προφανής, παρά το γεγονός ότι κατά την δεκαετία 1960-1970 δεν υπήρχε κάποια σοβαρή ένδειξη για τα γεγονότα της επόμενης δεκαετίας που θα σημάδευαν το ενεργειακό μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ανάγκη αυτή αποτυπώθηκε ως διάταξη μόνο μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Λισσαβώνας το έτος 2007 οπότε και τα Κράτη-Μέλη οφείλουν εναρμόνιση του εθνικού τους ενεργειακού θεσμικού πλαισίου στις διατάξεις εκείνες του ενωσιακού δικαίου που επιβάλλουν πλέον μία σαφή κατεύθυνση προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας εξυπηρετώντας την ανάγκη μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου αλλά και την ανάγκη διασφάλισης του ενεργειακού εφοδιασμού σε επίπεδο ενωσιακό.

Στο **τρίτο κεφάλαιο** εξετάζεται το διεθνές πλαίσιο για την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Παρουσιάζονται οι συμβάσεις εκείνες που μέσω του άρ. 28 του Συντάγματος αποτελούν εσωτερικό δίκαιο και δεσμεύουν την Ελλάδα ως προς την ανάπτυξη εκείνων των διαδικασιών και εργαλείων αφενός για την συντονισμένη περιβαλλοντική προστασία αφετέρου για την επιμέτρηση της αποτελεσματικότητας των λαμβανομένων προστατευτικών μέτρων.

Στο **τέταρτο κεφάλαιο** αναλύεται το Συνταγματικό και υπερνομοθετικό περίγραμμα των ΑΠΕ: αφενός η Αρχή της Αειφορίας του 24.1 του Συντάγματος όπως το περιεχόμενο της διαμορφώνεται από την θεωρία και νομολογία και αφετέρου το δικαίωμα στο περιβάλλον και το δικαίωμα στο υγιεινό περιβάλλον.

Επιχειρείται επίσης η προσέγγιση της έννοιας του δικαιώματος στην ενέργεια ως ατομικού δικαιώματος συναπτόμενου με την κομβική θέση που καταλαμβάνει προϊόντος του χρόνου η τεχνολογία στην ίδια την άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων και επακόλουθα η ενέργεια (ως βασική λειτουργική προϋπόθεση της τεχνολογίας) για την άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων. Τίθεται λοιπόν τα ερώτημα αν το αίτημα για την άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων υπό το φως του άρ. 2.1 Σ περί σεβασμού της αξίας του ανθρώπου προϋποθέτει ένα νέο δικαίωμα: το δικαίωμα στην ενέργεια υπό το φως του άρ. 24.1Σ όπου κατοχυρώνεται το δικαίωμα στο περιβάλλον, το δικαίωμα στην πράσινη ενέργεια.

Στο **πέμπτο κεφάλαιο** παρουσιάζεται η πρώτη φάση του εθνικού θεσμικού πλαισίου για τις ΑΠΕ. Οι αρχικές ρυθμίσεις του Έλληνα νομοθέτη πριν από οποιαδήποτε δέσμευση ενώπιον των Διεθνών Συνθηκών αλλά και ενώπιον του Ενωσιακού νομοθέτη. Πράγματι η Ελλάδα ήδη από το έτος 1973 είχε θεσμοθετήσει δια νομοθετικού διατάγματος την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών σε περίπτερα. Πέρα όπως από την ανωτέρω αποσπασματική πρόβλεψη, νομοθετήματα όπως ο ν. 1599/1985 καθώς και ο ν. 2773/1999, προάγγελοι του σήμερα ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου κατέστρωναν το πρώτο θεσμικό πλαίσιο για την ανάπτυξη των ΑΠΕ στην Ελλάδα. Απόπειρες συστηματικές αλλά που δεν έμελλαν να στεφθούν με επιτυχία (μετρούμενη σε βαθμό διείδυσης) αφού δεν υπήρξε τότε η εκπεφρασμένη νομοθετική βούληση στηρίζεως της αναπτύξεως των ΑΠΕ με συγκεκριμένες στρατηγικού χαρακτήρα πολιτικές ενίσχυσης. Σε ένα περιβάλλον απελευθερωμένου ενεργειακού τομέα, η ανάπτυξη των ΑΠΕ ήταν μονόδρομος και μάλιστα όχι πλέον από μονοπωλιακού χαρακτήρα δομές. Η ανάπτυξη θα προέλθει μέσα από δομές ελεύθερου ανταγωνισμού αξιοποιώντας την θετική συγκυρία που δημιουργούσε η ανάγκη ενίσχυσης τους (στο βωμό μιας ταχύτερης ανάπτυξης). Ενίσχυση η οποία υπαγορεύθηκε από την ενωσιακή νομοθεσία και επικυρώθηκε από την κομβική απόφαση του ΔΕΚ Preussen Elektra.

Στο **έκτο κεφάλαιο** αναλύονται οι στρατηγικές διείδυσης των ΑΠΕ. Οι βασικοί άξονες της ανάπτυξης των ΑΠΕ ήτοι η αδειοδότηση, το σύστημα εγγυημένων τιμών και η χωροθέτηση αποτελούν εκείνο το πλέγμα του θεσμικού πλαισίου που διατρέχει σε όλο της το φάσμα την ανάπτυξη των ΑΠΕ στην Ελλάδα. Ωστόσο στο κεφάλαιο αυτό αναλύεται το αδειοδοτικό σύστημα και οι παθογένειες που αυτό παρουσιάζει. Αξίζει να αναφερθεί ότι το αδειοδοτικό σύστημα αποτελεί την καταγραφή των αδειών που πρέπει να εκδοθούν προκειμένου μία εγκατάσταση να έχει νόμιμη λειτουργία χωρίς όμως να έχει εξεταστεί εκ των προτέρων η ανάγκη επεξεργασίας της εσωτερικής συνέπειας μεταξύ των επιμέρους αδειών: για τον λόγο αυτό ένα μεγάλος μέρος του υποστηρικτικού φακέλου (των πιστοποιητικών και προεγκρίσεων που αποτελούν την νόμιμη αιτιολογία της εκδιδόμενης διοικητικής πράξεως) που απαιτείται για να εκδοθεί μία άδεια επικαλύπτεται από τον υποστηρικτικό φάκελο προηγούμενης άδειας (χαρακτηριστική η περίπτωση αδείας εγκατάστασης και αδείας λειτουργίας). Η έλλειψη της μελέτης της εσωτερικής συνέπειας του αδειοδοτικού συστήματος συνδυαζόμενο με την μη προϋπολογιστική επιμέτρηση του διοικητικού φόρτου που θα προκαλούσε η μαζική κινητοποίηση επενδύσεων στον τομέα των ΑΠΕ κατά την τετραετία 2007-2011 προκάλεσε τεράστιες καθυστερήσεις.

Αναλύονται λοιπόν οι επιμέρους άδειες και επιχειρείται η αξιολόγηση του αδειοδοτικού πλαισίου ως διοικητικό σύστημα το οποίο προκάλεσε μεγάλο διοικητικό φορτίο στις αρμόδιες διοικητικές υπηρεσίες. Τόσο το σύστημα αδειοδότησης ως ακολουθία διοικητικών πράξεων (ενίοτε δε και σύνθετων διοικητικών ενεργειών) αλλά και ως λειτουργία των αρμοδίων δημοσίων υπηρεσιών απεδείχθησαν ιδιαίτερος χρονοβόρα με συνέπεια την άσκηση αρνητικής επίδρασης επί του επιδιωκόμενου αποτελέσματος: της ταχείας διείσδυσης των ΑΠΕ. Η έννοια της εκ των προτέρων πρόβλεψης του διοικητικού φορτίου δεν απασχόλησε τον Έλληνα νομοθέτη κατά τον σχεδιασμό του αδειοδοτικού συστήματος και οι αποσπασματικές απόπειρες για την απλούστευση του προσέκρουσαν στην δομημένη αντίληψη των αρμοδίων υπηρεσιών για την ερμηνεία των σχετικών διατάξεων προς την πιο γραφειοκρατική εκδοχή όπου καταλείπετο διακριτική ευχέρεια για τέτοια ερμηνεία.

Στο **έβδομο κεφάλαιο** αναλύεται καταρχήν ο δεύτερος άξονας της διείσδυσης: το σύστημα των εγγυημένων τιμών. Στο πρώτο μέρος του κεφαλαίου αναλύονται τα συστήματα στήριξης των ΑΠΕ εντός του ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου καθώς και οι έννοιες των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και κρατικών ενισχύσεων σε σχέση με το σύστημα των εγγυημένων τιμών. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται αναλυτικά η νομοθετική εξέλιξη των εγγυημένων τιμών η οποία διέγραψε μία πορεία σχιζοειδή: η αρχική μετριοπαθής αντίληψη του νομοθέτη για την ενίσχυση των αιολικών με διατάξεις προγενέστερες αυτών του ν. 3468/2006 διατηρείται μετριοπαθής με τον προαναφερθέντα νόμο και αλλάζει (προς την κατεύθυνση της αυξήσεως των) με τον ν. 3851/2010. Αντίθετα, σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη των φωτοβολταϊκών, αυτή εκκινεί με τον νόμο 3468/2006 αποκαθιστώντας ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα εγγυημένων τιμών (και υψηλότερα των εγγυημένων τιμών όχι μόνο των αιολικών αλλά όλων των τεχνολογιών ΑΠΕ-βιομάζα και γεωθερμίας) ενώ από τον νόμο 3851/2010 και εντεύθεν διαγράφει σημαντικές μειώσεις ώστε στο τέλος-το 2016 δια του νόμο 4414/2016 να καταλήξει στο σύστημα των μειοδοτικών διαγωνισμών με τιμές αναφοράς εγγύς της Οριακής Τιμής Συστήματος.

Στο **όγδοο κεφάλαιο** γίνεται η προσέγγιση της ποσοτικής κατανομής της παραγόμενης ισχύος από ΑΠΕ. Η ποσοτική κατανομή της ισχύος αφορά την ποσοτικοποίηση της διείσδυσης όπως αυτή επηρεάστηκε από τις αλληπάλληλες νομοθετικές πρωτοβουλίες ανά τεχνολογία ΑΠΕ. Η ποσοτική θεώρηση της διείσδυσης αναδεικνύει διάφορους παράγοντες οι οποίοι επηρέασαν τον ρυθμό διείσδυσης. Στο ίδιο κεφάλαιο επιχειρείται η αξιολόγηση του συστήματος των εγγυημένων τιμών σε δύο

άξονες: Ο πρώτος άξονας αφορά καταρχήν την παροχή οικονομικού κινήτρου δια των εγγυημένων τιμών ήτοι τιμών σταθερών και απαλλαγμένων του κινδύνου μειώσεως των. Ο δεύτερος άξονας αφορά την βιωσιμότητα του κλάδου. Εγγυημένες τιμές οι οποίες θα προκαλέσουν δευτερογενείς συνέπειες και οι οποίες θα απειλούν την κατάρρευση του κλάδου παύουν να είναι εγγυημένες αφού θα πρέπει οψίμως να προσαρμοστούν σε χαμηλότερα επίπεδα και άρα εμπεριέχουν τον κίνδυνο μειώσεως και αντίστοιχα τον επενδυτικό κίνδυνο μη βιωσιμότητας της επιχείρησης που υλοποίησε την επένδυση. Τέλος στο ίδιο κεφάλαιο αναλύεται και η Μείωση των Εκπομπών Αερίων Ρύπων ως η αριθμητική αποτύπωση της συνδρομής των ΑΠΕ στην διατήρηση του φυσικού κεφαλαίου και στην Αρχή της Αειφορίας καθώς και η πρόβλεψη διείσδυσης των ΑΠΕ για την περίοδο 2020-2050.

Στο **ένατο κεφάλαιο** επιχειρείται η γεωγραφική κατανομή της διείσδυσης των ΑΠΕ και αφορά την αποτύπωση της εφαρμογής όλου του νομοθετικού πλαισίου που επιτρέπει την χωροθέτηση εγκαταστάσεων ενεργειακών έργων με έμφαση στο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ) και την Στρατηγική Μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Η προσέγγιση των νομοθετικών επιλογών για την μεθοδολογία ανάπτυξης των κριτηρίων με βάση τα οποία κρίνεται επιτρεπτή ή αναγκαία η χωροθέτηση ΑΠΕ αναπτύσσεται διεξοδικά στην Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Εξάλλου οι νομοθετικές επιλογές περί χωροθέτησης των ΑΠΕ αναπτύσσονται στο Χωροταξικό Πλαίσιο. Από την σύνθεση των μεθοδολογικών κριτηρίων και των κανόνων σκιαγραφείται ο χαρακτήρας του ΕΠΧΣΑΑ: ο νομοθέτης περιφρουρεί την έννοια της διατήρησης του φυσικού κεφαλαίου αλλά δεν επιχειρεί να την συνδυάσει με α) το πρόβλημα του ενεργειακού εφοδιασμού της Χώρας συνολικά και β) την συνδυαστική θεώρηση της ανάπτυξης των ΑΠΕ μέσα από την συνολική φέρουσα ικανότητα των χωροθετούμενων περιοχών σε συνδυασμό με τις ενεργειακές ανάγκες κάθε περιοχής χωροθέτησης καθώς και τον συντελεστή φόρτισης της κάθε τεχνολογίας ΑΠΕ.

Στη συνέχεια, επιχειρείται η σύνθεση των ανωτέρω κριτηρίων δυνάμει των οποίων το χωροταξικό πλαίσιο διαλαμβάνει την φέρουσα ικανότητα εκάστου χωρικού συνόλου, τις ενεργειακές του ανάγκες καθώς και τον συντελεστή φόρτισης κάθε τεχνολογίας ΑΠΕ ώστε η προτεινόμενη χωροθέτηση να βρίσκεται στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Στο **δέκατο κεφάλαιο** επιχειρούνται τα συμπεράσματα, οι προτάσεις για την βελτίωση σε νομοθετικό επίπεδο των στρατηγικών διείσδυσης καθώς και οι προτάσεις για

νέα ερευνητικά πεδία με σημείο εκκίνησης τα ευρήματα της υφιστάμενης ερευνητικής εργασίας.

1.3 Στόχος και Αντικείμενο

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των παραμέτρων διείσδυσης των ΑΠΕ, η συμμόρφωση τους στους Συνταγματικά τεθειμένους στόχους ως προς το περιβάλλον καθώς και η επίδραση τους στο αποτέλεσμα της διείσδυσης.

Ειδικότερα, στόχος της Διατριβής είναι η ποσοτικοποίηση της επίδρασης των μεταβολών του νομοθετικού πλαισίου στην υλοποίηση της στρατηγικής ταχείας διεισδύσεως των τεχνολογιών ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα της Χώρας και η συσχέτιση του συγκεκριμένου νομοθετικού πλαισίου με την Αρχή της Αειφορίας.

Το αντικείμενο της διατριβής βρίσκεται στη διεπιφάνεια της νομικής επιστήμης και της μηχανικής και έχει βασικό στόχο την ανάπτυξη αποτελεσματικών μεθόδων σχεδιασμού και υλοποίησης της στρατηγικής διείσδυσης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας σύμφωνα με τη συνταγματική αρχή της αειφορίας και των ευρωπαϊκών οδηγιών και στόχων.

Η ακολουθούμενη μέθοδος βασίζεται στα εξής:

1. Στην διαχρονική καταγραφή και εξέλιξη του νομοθετικού πλαισίου ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ελληνικό, ευρωπαϊκό, διεθνές δίκαιο).
2. Στην ανάλυση της έννοιας της Αρχής της Αειφορίας και στο Δικαίωμα στην πράσινη ενέργεια ως ατομικό δικαίωμα.
3. Στον προσδιορισμό των νομοθετικών επιλογών ως παραγόντων επιρροής του φαινομένου της διείσδυσης.
4. Στην ανάπτυξη εργαλείων για την ποσοτική θεώρηση των αποτελεσμάτων της νομοθεσίας επί της διείσδυσης των ΑΠΕ.
5. Στην ανάπτυξη εργαλείων για την ποσοτικοποίηση των συνεπειών της διείσδυσης των ΑΠΕ σε σχέση με τους επιδιωκόμενους στόχους της διείσδυσης (μείωση εκπομπών, ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού).
6. Στον προσδιορισμό και την ανάλυση των ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών της ως άνω διείσδυσης καθώς επίσης και στην σταδιοποίηση του φαινομένου και κατηγοριοποίηση.

7. Στον προσδιορισμό των επιδράσεων της νομοθεσίας και της νομολογίας στα κύρια χαρακτηριστικά της διείσδυσης (προσέγγιση και ερμηνεία των ιδιαιτεροτήτων).
8. Στην ποσοτικοποίηση της επίδρασης των χαρακτηριστικών της νομοθεσίας στα χαρακτηριστικά της διείσδυσης.
9. Στην παρουσίαση του Ειδικού Χωροταξικού πλαισίου για τις ΑΠΕ και στην συσχέτιση του με την Αρχή της Αειφορίας.
10. Στην ανάπτυξη κριτηρίων με βάση τα οποία θα πρέπει να προσδιορίζεται η φέρουσα ικανότητα ώστε ο ενεργειακός χωροταξικός σχεδιασμός να ευθυγραμμιστεί με την Αρχή της Αειφορίας.
11. Στον προσδιορισμό και την ανάλυση των επιπτώσεων της διείσδυσης όπως: οικονομικά χαρακτηριστικά (σε ιδιωτικό ή δημόσιο επίπεδο), περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά (δικαιώματα ρύπων κλπ).
12. Στην διατύπωση νομοθετικών παρεμβάσεων προς την κατεύθυνση της επιτάχυνσης και βελτίωσης της απόδοσης της διείσδυσης.

Η κύρια πρωτοτυπία της διατριβής συνίσταται στην ποσοτικοποίηση των αποτελεσμάτων της νομοθεσίας ως προς την ενεργειακή διείσδυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, στην ανάπτυξη εργαλείων αξιολόγησης της διείσδυσης των διαφόρων τεχνολογιών ΑΠΕ ως προς την Αρχή της Αειφορίας καθώς και ως προς τους κατ' ιδίαν επιδιωκόμενους στόχους της διείσδυσης και τέλος στην ανάπτυξη εργαλείων για τον εννοιολογικό προσδιορισμό της έννοιας της φέρουσας ικανότητας ως προς τη χωροθέτηση των ΑΠΕ στο πλαίσιο του ευρύτερου στρατηγικού ενεργειακού σχεδιασμού και στην ανατροφοδότηση/τροποποίηση της νομοθεσίας ως εργαλείου χάραξης της ενεργειακής πολιτικής σε μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

ΜΕΡΟΣ Α΄

Κεφάλαιο 2.

Το διεθνές και ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Η διείσδυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο εθνικό ενεργειακό σύστημα αποτελεί εθνική επιλογή ή δέσμευση προς τη διεθνή και ευρωπαϊκή κοινότητα;

2.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύεται το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο για την ανάπτυξη των ΑΠΕ σε δύο φάσεις: Η πρώτη φάση αφορά την αντίληψη του ευρωπαϊκού νομοθέτη από της ιδρύσεως της Ενώσεως μέχρι την υπογραφή της Συνθήκης της Λισσαβώνας και η δεύτερη φάση από την υπογραφή της ανωτέρω Συνθήκης μέχρι σήμερα.

Η ανάλυση στις ανωτέρω δύο φάσεις θεωρείται απαραίτητη διότι σε ένα πρώιμο στάδιο, στο αρχικό στάδιο από της ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και όταν τα μέλη της ήταν μόνο έξι η ενεργειακή επάρκεια και ασφάλεια που προσέφερε ο άνθρακας στα μέλη αποδυνάμωσαν την ανάγκη θεσμοθετήσεως αρμοδιοτήτων και διαδικασιών σχετικά με την διαχείριση των αναγκών αλλά και των αποθεμάτων σε πετρέλαιο. Το φαινόμενο αυτό το υπογράμμισε ιδιαίτερα και η εμπειρία της χρήσης της ατομικής ενέργειας η οποία θεωρούμενη σε ένα ειρηνικό διεθνές περιβάλλον δημιουργούσε προοπτική ευφορίας σχετικά με την αντιμετώπιση των ολοένα και αυξανόμενων-λόγω της βιομηχανικής αναπτύξεως των Κρατών-Μελών-ενεργειακών αναγκών.

Ωστόσο παρότι η ανάγκη για μια κοινή ενεργειακή πολιτική ήταν προφανής, αυτή δεν είχε αποτυπωθεί σε κανένα ιδρυτικό κείμενο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, παρά το γεγονός ότι κατά την δεκαετία 1960-1970 δεν υπήρχε κάποια σοβαρή ένδειξη για τα γεγονότα της επόμενης δεκαετίας που θα σημάδευαν το ενεργειακό μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μόνο μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Λισσαβώνας το έτος 2007 ανέτειλε διάταξη ρητή για την ανάγκη κοινής ενεργειακής πολιτικής οπότε και τα Κράτη-Μέλη οφείλουν εναρμόνιση του εθνικού τους ενεργειακού θεσμικού πλαισίου στις διατάξεις

εκείνες του ενωσιακού δικαίου που επιβάλλουν πλέον μία σαφή κατεύθυνση προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας εξυπηρετώντας την ανάγκη μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου αλλά και την ανάγκη διασφάλισης του ενεργειακού εφοδιασμού σε επίπεδο ενωσιακό.

2.2 Ιστορική Αναδρομή: Οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας από τα 4,5 εκατομμύρια έτη πΧ, μέχρι τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών 9-5-1992

Η διαχρονική εξέλιξη της Νομοθεσίας για την θεσμική αφομοίωση της ανάγκης παραγωγής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, υπαγορεύθηκε κυρίως από περιβαλλοντικές αναγκαιότητες οι οποίες αναδείχθηκαν κατά κύριο λόγο από την Νομολογία τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ιστορικά η εμφάνιση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας συνδέεται καταρχήν με την ίδια την δημιουργία της έμβιας ζωής αφού πριν από 4,5 εκατομμύρια έτη, το ηλιακό φως συνήργησε στην δημιουργία του πρώτου έμβιου στον πλανήτη.

Οι Αιγύπτιοι πριν από 3.200 έτη χρησιμοποιούσαν τα ιστία προκειμένου να παράξουν αιολική κινητική ενέργεια ενώ το 400 πΧ. Ο Σωκράτης υπήρξε ένθερμος υποστηρικτής της ηλιακής ενέργειας.

Με τη σειρά τους οι Κινέζοι το 200 πΧ ανακαλύπτουν την αιολική ενέργεια και χρησιμοποιούν το φυσικό αέριο ως πηγή ενέργειας.

Την ίδια εποχή (213 πΧ) σύμφωνα με σχετικούς χρονολογικούς υπολογισμούς, ο Αρχιμήδης πυρπολεί στις Συρακούσες τα ρωμαϊκά πλοία χρησιμοποιώντας κάτοπτρα προκειμένου για την συγκέντρωση ηλιακής ακτινοβολίας σαν μια πρόιμη μορφή Laser, ενώ η χρήση υδροηλεκτρικής ενέργειας από την κίνηση των ρεόντων υδάτων και των ανεμόμυλων χρησιμοποιείται ευρέως από τους αρχαίους Έλληνες για την παραγωγή αλευριού από σιτηρά.

Τόσο η ηλιακή ενέργεια όσο και η αιολική ουσιαστικά συνοδεύουν και υποστηρίζουν την ανάπτυξη όλων των πολιτισμών αφού οι ανακαλύψεις και οι πρώιμες έρευνες για την χρήση τους παρατηρείται τόσο στον χρονικό ορίζοντα όσο και στον γεωγραφικό και αποτελούν σταθερή απαίτηση στον χώρο της παραγωγής ενέργειας.

Σε επίπεδο θεσμικό αλιεύονται οι ακόλουθοι χρονικοί σταθμοί σε σχέση με την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.

Το έτος 1500 μΧ ο Leonardo Da Vinci παρουσιάζει και προτείνει τις πρώτες μεγάλης κλίμακας τεχνικές εφαρμογές προκειμένου για την συγκέντρωση ηλιακού φωτός ενώ 100 έτη αργότερα (1600 μΧ) οι Ολλανδοί χρησιμοποιώντας την αιολική ενέργεια καταφέρνουν να αποξηράνουν περιοχές προκειμένου να αυξήσουν τις καλλιεργήσιμες γαίες και έτσι να μειώσουν το σιτιστικό πρόβλημα της χώρας τους, ενώ το 1693 υιοθετούν νόμο σύμφωνα με τον οποίο οι ανεμόμυλοι θα πρέπει να διαθέτουν διακριτικό τίτλο και επομένως συνδέουν την παραγωγή αιολικής ενέργειας με το δικαίωμα της ιδιοκτησίας.

Το 1767 ο Ελβετός Horace de Saussure ανακαλύπτει τον πρώτο ηλιακό συλλέκτη ενώ το 1774 ο Γάλλος επιστήμονας Bernard Forest de Bieldor δημοσιεύει δοκίμιο για την υδροηλεκτρική ενέργεια (Architecture Hydrolitique).

Τον 19^ο αιώνα και συγκεκριμένα το 1839, ο Edmond Becquerel ανακαλύπτει το πρώτο φωτοβολταϊκό αφού διαπιστώνει και αποδεικνύει την απορροφώμενη υλική ενέργεια από συγκεκριμένα υλικά. Λίγα έτη αργότερα, ο Daniel Halladay και ο John Burnham κατασκευάζουν και εκμεταλλεύονται εμπορικά τον πρώτο ανεμόμυλο (Halladay Windmill).

Το 1880 ο Αμερικανός John Eriksson ιδρύει την American Solar Industry αναπτύσσοντας μηχανές κινούμενες από ηλιακή ενέργεια προκειμένου να διοχετεύσει ενέργεια σε ατμογεννήτριες για πλοία.

Ένα έτος μετά, το 1881 μια δυναμογεννήτρια συνδέεται με στρόβιλο τουρμπίνα αλευρόμυλου ώστε να παρέχει οδικό φωτισμό στους δρόμους της Νέας Υόρκης, ενώ ένα έτος μετά το 1882 το πρώτο υδροηλεκτρικό εργοστάσιο ιδρύεται στο Wisconsin.

Στον 20^ο αιώνα σημαντικοί σταθμοί στην ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι οι ακόλουθοι:

Από το 1920 έως το 1950 μία σημαντική αγορά ηλιακών θερμοσιφώνων καλύπτει περίπου 50.000 κατοικίες στην Φλόριδα, αγορά η οποία θα εκλείψει από το 1950 και μετά όταν το φυσικό αέριο θα εκτοπίσει την χρήση της ηλιακής ενέργειας ως χαμηλότερου κόστους εναλλακτική λύση. Την ίδια τύχη στην ίδια χρονική φάση θα έχει και η αντίστοιχη αγορά αιολικής ενεργείας στην Αμερική μέχρι το 1970 οπότε και η Αμερική βιώνει την πρώτη ενεργειακή κρίση και το ενδιαφέρον για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αναθερμαίνεται ενώ μόλις τέσσερα έτη αργότερα περισσότερες από 20 εταιρείες παράγουν επίπεδους ηλιακούς συλλέκτες με πρόθεση να παρακάμψουν το embargo που υφίσταται η χώρα, πολιτική κατάσταση η οποία κυριολεκτικά πυροδοτεί την ανάπτυξη της αιολικής και ηλιακής ενέργειας τόσο την Αμερική όσο και στην Ευρώπη.

2.3 Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών (Νέα Υόρκη 9-5-1992) για τις κλιματολογικές μεταβολές και κύρωση της από την Ελλάδα με τον Νόμο 2205/1994

Το σύγχρονο διεθνές νομοθετικό περιβάλλον για τις ΑΠΕ υπαγορεύθηκε καταρχήν από την αγωνιώδη προσπάθεια των διεθνών θεσμών στην αντιμετώπιση του φαινομένου της ανόδου θερμοκρασίας του πλανήτη³. Έτσι στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του ΟΗΕ θεσπίστηκε η «Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές» η οποία κυρώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη δια του υπ'άρ. ν. 2205/1994 ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση την επικύρωσε με την απόφαση της 94/96⁴.

Οι βασικές διατάξεις της Σύμβασης-Πλαισίου για τις κλιματολογικές αλλαγές καταδεικνύουν την παγκόσμια αγωνία για άμεση θεσμική επέμβαση στο φαινόμενο:

Καταρχήν ορίζεται η έννοια των «Δυσμενών επιπτώσεων των κλιματικών μεταβολών» ως το αποτέλεσμα της αλλαγής κλίματος οι οποίες έχουν σημαντικές επιβλαβείς επιπτώσεις στη σύνθεση, στην ανανέωση ή στην παραγωγικότητα των φυσικών και διαχειριζομένων οικοσυστημάτων ή στη λειτουργία κοινωνικο-οικονομικών συστημάτων ή στην ανθρώπινη υγεία και ευημερία.⁵

Επίσης ως «κλιματικές μεταβολές» ορίζονται οι κλιματικές αλλαγές οι οποίες αποδίδονται άμεσα ή έμμεσα σε ανθρώπινη δραστηριότητα που μεταβάλλει τη σύνθεση της ατμόσφαιρας του πλανήτη και η οποία προστίθεται στις κλιματικές διακυμάνσεις που παρατηρούνται κατά την διάρκεια των συγκρίσιμων περιόδων.⁶

Ως σκοπός της Συμβάσεως ορίζεται ότι είναι να επιτευχθεί η σταθεροποίηση των συγκεντρώσεων αερίου του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα σε επίπεδο που να αποτρέπει την επικίνδυνη ανθρωπογενή παρεμβολή στο κλιματικό σύστημα εντός επαρκούς χρονικού διαστήματος ώστε να μπορέσουν τα οικοσυστήματα να προσαρμοστούν με φυσικό τρόπο

³ Δαγκλή Κ., « Η ατμοσφαιρική αναθέρμανση, Προβλήματα, πολιτικές και στρατηγικές, ευρωπαϊκές και ελληνικές» in Περιβάλλον και Δίκαιο 2003 σελ. 333-342.

⁴ Αγγελική Καλλία-Αντωνίου « Δίκαιο Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης-Σύντομη επισκόπηση: Ατμόσφαιρα και Κλιματική αλλαγή – Ύδατα-Απόβλητα και Ανακύκλωση Φύση και Βιοποικιλότητα – Περιβαλλοντική ευθύνη» in Περιβάλλον και Δίκαιο τ.16 σελ. 269.

⁵ Άρ. 1.1 Ν. 2205/1994.

⁶ Άρ. 1.2 Ν. 2205/1994

στην αλλαγή του κλίματος, να εξασφαλιστεί ότι δεν απειλείται η παραγωγή τροφίμων και να κατορθώσει η οικονομική ανάπτυξη να προχωρήσει κατά βιώσιμο τρόπο⁷.

Οι Αρχές-Κατευθύνσεις από τις οποίες τα Συμβαλλόμενα Μέρη θα κατευθύνονται για την επίτευξη των σκοπών της Συμβάσεως είναι οι ακόλουθες:

1. Εναπόκειται στα Συμβαλλόμενα Μέρη να προστατεύουν το κλιματικό σύστημα προς όφελος των ανθρωπίνων γενεών του παρόντος και του μέλλοντος, βάσει του δικαίου και σύμφωνα με τις κοινές αλλά διαφοροποιημένες ευθύνες τους και τις αντίστοιχες δυνατότητες τους. Κατ' αναλογία, εμπίπτει στις Συμβαλλόμενες ανεπτυγμένες χώρες να αναλάβουν το προβάδισμα στην αντιμετώπιση των κλιματικών μεταβολών και των δυσμενών επιπτώσεων τους⁸.

Τίθεται δηλαδή με την κατευθυντήρια αυτή αρχή το θέμα της διαφύλαξης του κλίματος ως παρακαταθήκη για τις μελλοντικές γενεές, εναποτίθεται στο Δίκαιο ως αφηρημένη έννοια, η διαφύλαξη του αγαθού αυτού και τέλος επιχειρείται η ταυτόχρονη διαβάθμιση σε Συμβαλλόμενα Μέρη τα οποία φέρουν μεγαλύτερο και αντίστοιχα μικρότερο μερίδιο ευθύνης στο φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής και Συμβαλλόμενα Μέρη τα οποία με κριτήριο τον βαθμό ανάπτυξης τους θα ηγηθούν ως πιο ανεπτυγμένα στην ανάληψη πρωτοβουλιών για την εκπλήρωση των σκοπών της Συμβάσεως.

2. Κατά την λήψη μέτρων για την εκπλήρωση των στόχων της Συμβάσεως θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαίτερες και οι ειδικές ανάγκες των Συμβαλλομένων αναπτυσσομένων χωρών και ιδίως εκείνων που είναι ιδιαίτερα ευπρόσβλητες από τις δυσμενείς επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος, καθώς και εκείνων των Συμβαλλομένων μερών, ειδικότερα των Συμβαλλομένων αναπτυσσομένων χωρών που θα πρέπει να αναλάβουν δυσανάλογη ή ασυνήθη επιβάρυνση σύμφωνα με την Σύμβαση.⁹ Με την κατευθυντήρια αυτή αρχή, η Σύμβαση εισάγει την έννοια του ευπρόσβλητου στις δυσμενείς επιπτώσεις του κλίματος ως μία κατηγορία Χωρών οι οποίες θα πρέπει να απολαμβάνουν ιδιαίτερων ανοχών στη σχετική λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση του φαινομένου των κλιματικών αλλαγών.

Με την αρχή αυτή διαγιγνώσκεται η αδυναμία οριζόντιας ρύθμισης σχετικά με τα μέτρα που έкаστο των συμβαλλομένων κρατών οφείλει να λαμβάνει σε εθνικό επίπεδο.

⁷ Άρ. 2 Ν. 2205/1994

⁸ Άρ. 3.1 Ν. 2205/1994

⁹ Άρ. 3.2 Ν. 2205/1994

3. Τα Συμβαλλόμενα μέρη λαμβάνουν προληπτικά μέτρα για να προβλέπουν, να αποτρέπουν ή να περιορίζουν στο ελάχιστο τις αιτίες των κλιματικών μεταβολών και να μετριάσουν τις δυσμενείς επιπτώσεις τους. Όπου υπάρχουν απειλές σοβαρής ή ανήκεστης βλάβης, δεν πρέπει να χρησιμοποιείται η έλλειψη πλήρους επιστημονικής βεβαιότητας ως λόγος για την αναβολή των εν λόγω μέτρων, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι πολιτικές και τα μέτρα για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος πρέπει να είναι αποδοτικά, ώστε να εξασφαλίζονται παγκόσμια οφέλη με το χαμηλότερο δυνατό κόστος. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, οι πολιτικές και τα μέτρα αυτά πρέπει να λαμβάνουν υπόψη διαφορετικά κοινωνικά-οικονομικά πλαίσια, να είναι σφαιρικά, να καλύπτουν όλες τις πηγές, καταβόθρες και ταμιευτήρες αερίων του θερμοκηπίου και την προσαρμογή, καθώς και να συμπεριλαμβάνουν όλους τους οικονομικούς τομείς. Οι προσπάθειες για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο συντονισμένης δράσης των ενδιαφερομένων Συμβαλλομένων Μερών¹⁰.

Το σημείο το οποίο παρουσιάζει εξαιρετική πρωτοτυπία για κείμενο Διεθνούς Συμβάσεως: πρόκειται για την αδυναμία επικλήσεως ελλείψεως πλήρους επιστημονικής βεβαιότητας για την επέλευση σοβαρής ή ανήκεστης βλάβης στο περιβάλλον ως λόγο για την αναβολή ανασταλτικών μέτρων: με την διάταξη αυτή, δημιουργείται ένα αμάχητο τεκμήριο υπέρ της λήψης ανασταλτικών της βλάβης τέτοιο ώστε ακόμα και η επιστημονική βεβαιότητα δεν δύναται να κάμψει: με τον τρόπο αυτό ο Νομοθέτης των Ηνωμένων Εθνών προτάσσει με σαφή τρόπο σχετικά με την ανάπτυξη ή μη οχλούσας την διατήρηση του κλίματος δραστηριότητας την αρχή της μη ενδεχόμενης διακινδύνευσης του περιβάλλοντος έναντι της επιστημονικής βεβαιότητας η οποία σε άλλη περίπτωση θα ήταν αρκετή και ικανή να υποστηρίξει την ανάπτυξη των οχλουσών δραστηριοτήτων.

4. Τα Συμβαλλόμενα Μέρη δικαιούνται και οφείλουν να προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι πολιτικές και τα μέτρα για την προστασία του κλιματικού συστήματος από αλλαγές που προκαλούνται από τον άνθρωπο πρέπει να είναι οι ενδεδειγμένες για τις ειδικές συνθήκες κάθε Συμβαλλόμενου Μέρους και πρέπει να ενσωματώνονται στα εθνικά αναπτυξιακά προγράμματα, λαμβάνοντας υπόψη ότι η οικονομική ανάπτυξη είναι ουσιώδης για την έγκριση μέτρων με τα οποία αντιμετωπίζονται οι κλιματικές μεταβολές¹¹. Η θέσπιση ταυτόχρονα δικαιώματος και υποχρέωσης των Συμβαλλομένων Μερών να προάγουν την βιώσιμη ανάπτυξη δημιουργεί ταυτόχρονα εκατέρωθεν των

¹⁰ Αρ.3.3 Ν.2205/1994

¹¹ Αρ. 3.4 Ν.2205/1994

Μερών, αντίθετες υποχρεώσεις και δικαιώματα αναλαμβάνοντας έτσι, έκαστο των Μερών τον ρόλο του ελεγχόμενου ταυτόχρονα με του ελεγκτή, ώστε να διασφαλίζεται η λειτουργία ενός εσωτερικού της Συμβάσεως μηχανισμού σεβασμού του κανονιστικού περιεχομένου της.

Με την σύμβαση της Νέας Υόρκης εγκαθιδρύεται ένα σύστημα τεσσάρων αρχών που έχει προστιθέμενη αξία στην διεθνή έννομη τάξη διότι φαίνεται να επιτάσσει την εξάντληση όλων των μέτρων που δύνανται τα Συμβαλλόμενα Μέρη να λάβουν σε επίπεδο εθνικό.

Τα χαρακτηριστικά των αρχών αυτών είναι ότι καταρχήν διατυπώνεται η αρχή της προλήψεως σε σχέση με τον κατάλληλο χρόνο λήψεως μέτρων, τίθεται το θέμα της μη επιδεινώσεως του κλίματος ως υποχρέωση για τις μελλοντικές γενιές, και αποκαθίσταται η ανάγκη αλλά και η υποχρέωση λήψεως μέτρων ως εκπηγάζουσες από την διαπίστωση της επιδεινώσεως των κλιματικών συνθηκών ανεξαρτήτως της επιστημονικής επιβεβαιώσεως που θα απέδιδε την αιτία της επιδεινώσεως σε ανθρωπογενείς παράγοντες.

2.4 Η Διάσκεψη του Rio de Janeiro

Το έτος 1992 στο Ρίο της Βραζιλίας έλαβε χώρα η σπουδαιότερη ίσως Διάσκεψη για την προστασία του περιβάλλοντος¹². Μακριά από την διατύπωση κανόνων υποχρεωτικού χαρακτήρα, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών προσχώρησε στην διατύπωση 27 αρχών η τήρηση των οποίων εξακολουθεί να παραμένει το ζητούμενο σε κάθε περιβαλλοντική αλλά και ενεργειακή πολιτική που υιοθετείται¹³.

¹² (Tsaltas, G. Katsibardis, C.G, 2004)

¹³ (Γρηγορίου, Π.Η Σαμιώτης, Γ.Δ. Τσάλτας, Γ.Ι, 1993)

«Οι αδυναμίες και οι αναστολές που απέδειξε η διεθνής κοινότητα στη Στοκχόλμη φαίνεται να ξεπεράστηκαν – θεωρητικά τουλάχιστον και σε μεγάλο βαθμό – είκοσι χρόνια αργότερα στη Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για το περιβάλλον και την ανάπτυξη (Ρίο ντε Τζανειρο, 1992). Έτσι ενώ στη δεκαετία του 1970 η Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης ανέδειξε την κοινωνική σκοπιά ως κυρίαρχο στοιχείο του ενδιαφέροντος για το περιβάλλον, η επόμενη δεκαετία προχώρησε στην εμβάθυνση του προβλήματος της παγκόσμιας περιβαλλοντικής κρίσης προσεγγίζοντας την ουσία του ζητήματος, δηλαδή τις πολιτικές και οικονομικές παραμέτρους κυρίως όπως εκφράζονται στα πλαίσια της κρατούσας αναπτυξιακής διαδικασίας. Η Συνδιάσκεψη του Ρίο εκφράζει το αποτέλεσμα της εξέλιξης αυτής, όπου η διεθνής κοινότητα σε κυβερνητικό επίπεδο αναγνωρίζει πλέον την απόλυτη αλληλεξάρτηση περιβάλλοντος-ανάπτυξης, τις κοινές αλλά διαφορετικές ευθύνες και υποχρεώσεις των Κρατών της διεθνούς Κοινότητας κλπ.»

Με μία μαξιμαλιστική διάθεση η Συνδιάσκεψη πέρασε μέσα από τις 27 αρχές της τις έννοιες της αλληλεγγύης, της διεθνούς συνεργασίας και της αδιάσπαστης ενότητας της Ειρήνης με την ανάπτυξη και την περιβαλλοντική προστασία. Εξήρε την κομβική σημασία της νεολαίας και της γυναίκας στην περιβαλλοντική προστασία και απαρίθμησε σειρά υποχρεώσεων για τα Έθνη.

Είκοσι μία από τις είκοσι επτά Αρχές θεμελιώνουν υποχρεώσεις των Κρατών οι οποίες ακολουθούν μετά την πρώτη Αρχή η οποία αφορά στην αξία του Ανθρώπου¹⁴.

2.5 Το πρωτόκολλο του Κιότο: από τα περιβαλλοντικά εργαλεία άμεσης παρέμβασης στην θέσπιση οικονομικού περιβαλλοντικού κινήτρου

Λίγα χρόνια αργότερα, ακολούθησε, στην ίδια κατεύθυνση η θέσπιση του Πρωτοκόλλου του Κιότο του 1997 το οποίο καταγράφει τις εθνικές δεσμεύσεις των συμμετεχουσών χωρών για την μείωση του ρυθμού αύξησης εκπομπής ρύπων διοξειδίου του άνθρακα^{15,16}.

Η Ελλάδα ενσωμάτωσε το Πρωτόκολλο στην ελληνική έννομη τάξη δια του Νόμου 3017/2002 και ταυτόχρονα την ποσοτικοποιημένη υποχρέωση περιορισμού ή μείωσης των εκπομπών (με ποσοστό του βασικού έτους ή της βασικής περιόδου). Δεσμεύεται έτσι, η Ελλάδα να διατηρήσει τον ρυθμό αύξησης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου στο 25% ως το 2010 σε σχέση με τις εκπομπές όπως αυτές καταμετρήθηκαν το 1990.

Το ειδικότερο περιεχόμενο του πρωτοκόλλου του Κιότο έχει ως ακολούθως:

Σύμφωνα με το άρ. 3.1 τα συμβαλλόμενα Μέρη υποχρεούνται να εξασφαλίσουν χωριστά ή από κοινού, ότι οι συνολικές τους ανθρωπογενείς εκπομπές των αναφερομένων

¹⁴ (Γρηγορίου, Π.Η Σαμιώτης, Γ.Δ. Τσάλτας, Γ.Ι, 1993)

¹⁵ (Κράλλης Κ.- Χατζηφώτη Σ.Δ.- Ορφανουδάκης Ν.Γ., 2007)

¹⁶ Σύμφωνα με το παράρτημα Β οι χώρες που συμμετείχαν και επικύρωσαν το πρωτόκολλο σύμφωνα με το σχετικό Παράρτημα Β είναι οι ακόλουθες: Αυστραλία, Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Καναδάς, Κροατία, Δημοκρατία της Τσεχίας, Δανία, Εσθονία, Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ισλανδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Ιαπωνία, Λετονία, Λιχτενστάιν, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μονακό, Κάτω Χώρες, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ρωσική Ομοσπονδία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Ουκρανία, Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βορείου Ιρλανδίας, Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

στο παράρτημα Α¹⁷, που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, εκφραζόμενες σε ισοδύναμες εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, δεν υπερβαίνουν τις αντιστοίχως καταλογισθείσες σε αυτά ποσότητες, οι οποίες υπολογίζονται σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει για τους ποσοτικοποιημένους περιορισμούς και μειώσεις των εκπομπών όπως αναφέρονται στο Παράρτημα Β και σύμφωνα με τις προβλέψεις του παρόντος άρθρου με στόχο τη μείωση τουλάχιστον κατά 5% των συνολικών εκπομπών των αερίων αυτών συγκριτικά προς το 1990 κατά την περίοδο 2008-2012. Κάθε Συμβαλλόμενο Μέρος υποχρεούται να πραγματοποιήσει μέχρι το 2005, απτή πρόοδο όσον αφορά τις υποχρεώσεις που ανέλαβε δυνάμει του Πρωτοκόλλου¹⁸.

Οι καθαρές μεταβολές των εκπομπών αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου από επί μέρους πηγές και απορρόφηση αυτών από καταβόθρες δέσμευσης συνεπεία της άμεσης αλλαγής της χρήσης γης λόγω ανθρωπογενών δραστηριοτήτων ή αναλόγων δασικών δραστηριοτήτων, περιοριζόμενων στη δάσωση, την αναδάσωση και την αποψίλωση από το 1990 και μετά, αποτιμώμενες ως επαληθεύσιμες μεταβολές αποθεμάτων άνθρακα για εκάστη περίοδο ανάληψης υποχρεώσεων, θα αξιοποιούνται προκειμένου να εξασφαλιστεί η επίτευξη υποχρεώσεων που αναλαμβάνει δυνάμει του συγκεκριμένου άρθρου κάθε Μέρος του Παραρτήματος Ι. Οι εκπομπές αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου από διάφορες πηγές και η απορρόφηση των αερίων αυτών από καταβόθρες που σχετίζονται με τις ως άνω δραστηριότητες θα αναφέρονται με διαφανή και επαληθεύσιμο τρόπο και θα επιθεωρούνται σύμφωνα με τα άρθρα 7 και 8¹⁹.

Ειδικά για τα Συμβαλλόμενα Μέρη τα οποία διέρχονται μεταβατική περίοδο προς την οικονομία της αγοράς και των οποίων το έτος βάσης καθορίστηκε σύμφωνα με την απόφαση 9/CP.2 της Διάσκεψης των Μερών κατά την δεύτερη Σύνοδο, θα αξιοποιούν το συγκεκριμένο έτος βάσης ή την αντίστοιχη περίοδο βάσης προκειμένου να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Οποιοδήποτε άλλο Συμβαλλόμενο Μέρος που διέρχεται μεταβατική περίοδο προς την οικονομία της αγοράς και δεν είχε κατά τον χρόνο υπογραφής του Πρωτοκόλλου υποβάλλει την πρώτη εθνική έκθεση δυνάμει του άρθρου 12 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών, δύναται επίσης να κοινοποιήσει στη Διάσκεψη των

¹⁷ Σύμφωνα με το παράρτημα Α τα αέρια που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου είναι: Διοξείδιο του άνθρακα (CO₂), Μεθάνιο (CH₄), Υποξείδιο του Αζώτου (N₂O), Υδροφθοράνθρακες (HFCs), Υπερφθοράνθρακες (PFCs), Εξωφθοριούχο θείο (SF₆).

¹⁸ Αρ.3.2 Ν. 3017/2002

¹⁹ Αρ. 3.3 Ν.3017/2002

Μερών που ενεργεί ως Σύνοδος των Μερών στο Πρωτόκολλο ότι προτίθεται να χρησιμοποιήσει άλλο έτος βάσης ή περίοδο εκτός του 1990 προκειμένου να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που ανέλαβε²⁰.

Προκειμένου να ανταποκριθεί κάθε Συμβαλλόμενο Μέρος στις υποχρεώσεις που αναλαμβάνει μέσω του Πρωτοκόλλου, δύναται να μεταφέρει σε, ή να αποκτήσει από, οποιοδήποτε άλλο ανάλογο Μέρος, μονάδες μείωσης εκπομπών προκύπτουσες από έργα που αποσκοπούν στη μείωση των ανθρωπογενών εκπομπών από πηγές εκπομπής ή στην ενίσχυση των ανθρωπογενών απορροφήσεων από καταβόθρες δέσμευσης των αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου σε οποιονδήποτε τομέα της οικονομίας, υπό την προϋπόθεση ότι:

1. Κάθε ανάλογο έργο έχει εγκριθεί από τα εμπλεκόμενα Μέρη.
2. Κάθε ανάλογο έργο εξασφαλίζει μειώσεις εκπομπών από πηγές ή ενίσχυση των απορροφήσεων από καταβόθρες, που είναι επιπρόσθετες αυτών που θα λάμβαναν χώρα εάν το έργο δεν είχε πραγματοποιηθεί.
3. Δεν αποκτά οποιεσδήποτε μονάδες μείωσης των εκπομπών εφόσον δεν είναι σε συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις του δυνάμει των άρθρων 5 και 7 του Πρωτοκόλλου.
4. Η απόκτηση μονάδων μείωσης εκπομπών είναι συμπληρωματική ως προς την ανάληψη εγχωρίων δράσεων που αποσκοπούν στην επίτευξη των υποχρεώσεων που αναλαμβάνονται δυνάμει του άρ. 3 του Πρωτοκόλλου²¹.

Επίσης το Πρωτόκολλο συστήνει και μηχανισμό καθαρής ανάπτυξης του οποίου η βασική αρμοδιότητα είναι να υποστηρίζει τα Μέρη που δεν περιελήφθησαν στο Παράστημα Ι ώστε να επιτύχουν την αειφόρο ανάπτυξη και να συμβάλλουν στον τελικό σκοπό της Σύμβασης (των Ηνωμένων Εθνών, 1992), καθώς επίσης να υποστηρίζει τα Μέρη του Παραρτήματος Ι στην επίτευξη συμμόρφωσης προς τις ποσοτικοποιημένες υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν σχετικά με τον περιορισμό και την μείωση των εκπομπών²².

Επίσης, βάσει του μηχανισμού καθαρής ανάπτυξης, τα Μέρη που δεν περιλαμβάνονται στο Παράστημα Ι επωφελούνται από έργα που σχετίζονται με έργα που οδηγούν σε πιστοποιημένες μειώσεις εκπομπών και επίσης Μέρη που περιλαμβάνονται στο Παράστημα Ι μπορούν να αξιοποιούν τις πιστοποιημένες μειώσεις εκπομπών που

²⁰ Άρ. 3.5 Ν. 3017/2002

²¹ Άρ. 6 Ν. 3017/2002.

²² Άρ. 12.1 Ν. 3017/2002

προκύπτουν από ανάλογα έργα, προκειμένου να συμβάλλουν στη συμμόρφωση με μέρος των ποσοτικοποιημένων μειώσεων που έχουν αναλάβει όσον αφορά στον περιορισμό και στη μείωση των εκπομπών²³.

Τέλος με το άρθρο 17 η διάσκεψη των Μερών θα ορίζει τις αντίστοιχες αρχές, πρακτικές διαδικασίες, κανόνες και κατευθυντήριες οδηγίες, ιδιαίτερα όσον αφορά στη διακρίβωση, στην αναφορά και στην δυνατότητα υπολογισμού για την εμπορία των εκπομπών. Τα Μέρη του Παραρτήματος Β έχουν την δυνατότητα να συμμετάσχουν στην εμπορία δικαιωμάτων εκπομπών προκειμένου να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις που ανέλαβαν δυνάμει του άρ. 3. Οποιαδήποτε ανάλογη εμπορία θα είναι συμπληρωματική προς τις εγχώριες δράσεις που αναλαμβάνονται με στόχο να επιτευχθούν οι ποσοτικές υποχρεώσεις που αναλαμβάνονται δυνάμει του με το άρθρο αυτό για τον περιορισμό και την μείωση των εκπομπών.

Από την σύντομη παρουσίαση των πλέον σημαντικών διατάξεων του Πρωτοκόλλου προκύπτει και η δυναμική της πρωτοβουλίας που ελήφθη συλλογικά από τα συμμετέχοντα Μέρη: Από την κατεύθυνση του control and command policy από την οποία μέχρι τότε διαπνεόταν η διεθνής νομοθετική νομοθεσία, μεταβαίνουμε δια του Πρωτοκόλλου σε ένα περιβαλλοντικό αγαθό το οποίο επιχειρεί να εκφραστεί με όρους οικονομικούς ενσωματώνοντας τις επιπτώσεις στο περιβάλλον: «Η κεντρική λειτουργία, που καλούνται να επιτελέσουν τα διάφορα οικονομικά εργαλεία, συνίσταται στην προσπάθεια εσωτερίκευσης στην τιμή ενός περιβαλλοντικού αγαθού ή υπηρεσίας, μερικά ή ολοκληρωτικά, των αποκαλούμενων «εξωτερικοτήτων» (externalities), δηλαδή των επιπτώσεων στο περιβάλλον, οι οποίες είναι δευτερογενείς συνέπειες των διαδικασιών παραγωγής και κατανάλωσης και οι οποίες δεν υπολογίζονται ως κόστος²⁴ σε αυτούς που τις προκαλούν»²⁵.

Το ερώτημα που ανακύπτει βεβαίως είναι σχετικό με τον κανονιστικό χαρακτήρα του πλαισίου του Πρωτοκόλλου: το Πρωτόκολλο προτεραιοποιεί την αρχή της αειφορίας και στην συνέχεια θεσπίζει εθνικούς για την κάθε χώρα δεσμευτικούς στόχους για την μείωση εκπομπών των αερίων εκείνων που ευθύνονται για το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Ωστόσο δίχως μηχανισμούς παρακολούθησης, επιμέτρησης και διόρθωσης

²³ Άρ. 12.3 Ν. 3017/2002

²⁴ Coase R. “The problem of social cost “ Journal of Law and Economics, 1960, σελ. 1-44.

²⁵ Καραγεώργου Β., «Το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων των εκπομπών ως εργαλείο κλιματικής πολιτικής και η εφαρμογή του στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Οδηγία 2003/87/ΕΚ) in Ενέργεια και Δίκαιο τ.8 σελ. 24.

αποτελεσμάτων το γράμμα του Πρωτοκόλλου θα παρέμενε ανενεργό και επομένως μειωμένου κανονιστικού περιεχομένου. Τον κανονιστικό χαρακτήρα των διατάξεων του διασφαλίζουν κυρίως τρεις διαδικασίες σύμφωνα και με την προηγούμενη ανάλυση:

1. Ο μηχανισμός εφαρμογής σύμφωνα με το άρθρο 12.
2. Ο μηχανισμός καθαρής ανάπτυξης σύμφωνα με το άρθρο 12.
3. Το σύστημα εμπορεύσιμων αδειών ρύπων σύμφωνα με το άρ. 17. Ο τελευταίος αυτός μηχανισμός αποτελεί το σημαντικότερο οικονομικό εργαλείο²⁶ για την προστασία του περιβάλλοντος: ήδη από την δεκαετία του 1970, στις ΗΠΑ εφαρμόζεται ένα αντίστοιχο σύστημα και επομένως η οικονομικό-διαχειριστική του λειτουργία δεν αποτελεί απόλυτο νεωτερισμό του Πρωτοκόλλου ενώ αντίθετα δεδομένης της σχετικής εμπειρίας από τις ΗΠΑ, καθίστατο εξ αρχής προφανής και η επιτυχία του.

Επιπλέον υιοθετούνται και τρεις μηχανισμοί της αγοράς προκειμένου να επιλυθούν τα παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα:

1. Η εμπορία των εκπομπών²⁷ (emissions trade system) με τον οποίο επιτρέπεται στις βιομηχανοποιημένες χώρες να προβαίνουν σε συναλλαγές μονάδων μείωσης ρύπανσης χρηματοδοτώντας εξωχώρια προγράμματα σε άλλες ανεπτυγμένες χώρες σε συνδυασμό με τον τρίτο μηχανισμό της από κοινού εφαρμογής. Ο μηχανισμός αυτός πλέον των προφανών εμπορικών συνεπειών υποκρύπτει και πτυχές οι οποίες καθιστούν αμφιλεγόμενα τόσο τα κίνητρα εφαρμογής του όσο και τα αποτελέσματα του: σε αυτόν ενυπάρχει η παραδοχή ότι και οι υπό ανάπτυξη χώρες έχουν δικαίωμα στην εκπομπή ρύπων. Κατά δεύτερον, η δυνατότητα συναλλαγής του δικαιώματος μείωσης των ρύπων ειδικά για τις χώρες αυτές συνεπάγεται την μη ανάπτυξη τους και άρα απομάκρυνση από το μοντέλο της παγκόσμιας βιώσιμης ανάπτυξης.

Ο έντονα και προφανής εμπορικός χαρακτήρας του μηχανισμού δημιούργησε τα κίνητρα προσοδοφόρας εκμετάλλευσης του δικαιώματος μείωσης ρύπων δια μιας ιδιότυπης μεσιτείας μέσω Ειδικών Ταμείων όπως αυτών της Παγκόσμιας Τράπεζας, της Ασιατικής Τράπεζας Ανάπτυξης κα.

²⁶ Δεδομένου ότι βασίζεται σε μία ιδιότυπη αγορά και τα μεγέθη εξαρτώνται πάντοτε από όλους τους συμμετέχοντες στην αγορά αυτή, δια την παραγωγή ρύπων, πρόκειται για ένα *stricto sensu* οικονομικό εργαλείο σε αντίθεση με τα εργαλεία εκείνα όπως θα αναλυθεί κατωτέρω τα οποία εξυπηρετώντας συγκεκριμένες στρατηγικές ενίσχυσης αποτελούν οικονομικά κίνητρα *lato sensu* αφού η παροχή τους δεν συνέχεια με την λειτουργία συγκεκριμένης αγοράς αλλά αντίθετα η παροχή τους προβλέπεται κυρίως για την μελλοντική δημιουργία αγοράς και ενίσχυση της.

²⁷ (Καραγεωργου Βίκου, 2007)

2. Ο μηχανισμός καθαρής ανάπτυξης (clean development mechanism) αφορά στην δυνατότητα να αποκτήσει συμβαλλόμενη χώρα μονάδες ρύπων αν κατορθώσει να μειώσει εκπομπές επικινδύνων ρύπων σε τρίτη χώρα δια της μεταφοράς τεχνολογιών που υποστηρίζουν τέτοια αποτελέσματα. Στην δίνη του μηχανισμού αυτό εισήχθη και η αντίληψη των δασών με υψηλή απορροφητικότητα σε ρύπους διοξειδίου του άνθρακα. Η τάση αυτή έχει και (δικαίως) επικριτές: Η ιαπωνικών συμφερόντων TEPCO αντικαθιστά δάση στην Ταμάρ της Αυστραλίας προκειμένου να δενδροφυτεύσει ευκαλύπτους εξοικονομώντας έτσι για την Ιαπωνία 130.000 τόνους εκπομπών άνθρακα, άρα να εκπέμψει ισάριθμους ρύπους η Ιαπωνία!

3. Η από κοινού υλοποίηση (joint mechanism) αφορά στα προγράμματα μείωσης εκπομπών ρύπων που υλοποιεί σε συνεργασία σύμπλεγμα χωρών με σκοπό να διανείμουν οι συνεργαζόμενες χώρες το αποτέλεσμα των προγραμμάτων μεταφραζόμενο σε δικαίωμα εκπομπής ρύπων.

Τέλος, επισημαίνεται ότι προκειμένου ένα έργο να επιλεγεί ως ενδυνάμενο να ενταχθεί στον δεύτερο μηχανισμό της καθαρής ανάπτυξης ή στον τρίτο μηχανισμό της από κοινού υλοποίησης, προβλέπεται η ακριβής διαδικασία η οποία ωστόσο χαρακτηρίζεται ως βαρέως γραφειοκρατική και επικεντρώνεται κυρίως στο κριτήριο της μετρησιμότητας της μείωσης των ρύπων από εγκεκριμένες από τον ΟΗΕ μεθοδολογίες και αν πράγματι η συμβολή στην μείωση ρύπων είναι σημαντική²⁸.

Εκτός όμως από την θεσμική θεώρηση του Πρωτοκόλλου του Κιότο η ποσοτική προσέγγιση (Μπρεδήμας, 2007) της μείωσης των ρύπων δημιουργεί αρκετά ερωτηματικά για την μελλοντική εξέλιξη της λειτουργίας του Πρωτοκόλλου²⁹.

Ήδη από το 2007 υπήρχε η αντίληψη ότι η μη προσχώρηση των ΗΠΑ στο Πρωτόκολλο δημιουργούσε ένα σημαντικό ανάχωμα στον επιδιωκόμενο σκοπό. Κατά τον ίδιο τρόπο, ανάχωμα αποτελεί το γεγονός ότι αναπτυσσόμενες χώρες όπως η Κίνα, η Ινδία και η Βραζιλία δεν δεσμεύονται από το Πρωτόκολλο ενώ οι ίδιες αυτές χώρες συμβάλλουν (με αρνητικό τρόπο) στην αύξηση των ρύπων του πλανήτη. Επίσης, η υποχρέωση στην μη αύξηση των ρύπων του πλανήτη για άλλες χώρες σημαίνει μείωση στο 92% μέχρι το έτος 2012 (σε σχέση με το έτος αναφοράς δηλαδή το 1990) όπως η Ελλάδα, άλλες χώρες οφείλουν να σταθεροποιηθούν (όπως η Νέα Ζηλανδία και η Ρωσία) ενώ άλλες θα μπορούσαν να αυξήσουν τις εκπομπές ρύπων τους.

²⁸ <file:///www.nomosphysis.org.gr/oi-eueliktoi-mixanismoι-tou-protokollou-tou-kioto-maios-2009.pdf>

²⁹ (Κατσιμπάρδης, 2008) (Κατσιμπάρδης, 2006)

2.6 Η Σύνοδος του Γιοχάνεσμπουργκ

Το ίδιο έτος (2002) στο Γιοχάνεσμπουργκ της Νοτίου Αφρικής έλαβε χώρα παγκόσμια σύνοδος στην οποία συμμετείχαν πλέον των εκπροσώπων των κυβερνήσεων (μεταξύ αυτών και της Ελληνικής) και η διεθνής Κοινωνία των Πολιτών στα πλαίσια της οποίας συμφωνήθηκε η αύξηση του ποσοστού ενέργειας από ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα της κάθε χώρας³⁰. Παρά το γεγονός ότι δεν επετεύχθη συμφωνία σχετικά με τα ποσοστά αύξησης των ΑΠΕ καθώς και χρονική δέσμευση υλοποίησης της επιδιωκόμενης αύξησης.

Επί του κειμένου της Διασκέψεως του Γιοχάνεσμπουργκ διατυπώθηκαν πολλές ενστάσεις και αντιρρήσεις από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με ιδιαίτερη έμφαση των επικριτικών αιτιάσεων στο Συνοδευτικό Σχέδιο Δράσης. Επικρίθηκε το τελευταίο για τους εξής λόγους: καταρχήν διότι παρότι στόχο είχε την λειτουργική εξειδίκευση των αρχών της Διασκέψεως του Γιοχάνεσμπουργκ παραταύτα επικεντρώθηκε στην επίτευξη οικονομικών, εμπορικών και αναπτυξιακών στόχων (αντί των περιβαλλοντικών και κοινωνικών)³¹.

Σοβαρές αιτιάσεις διατυπώθηκαν και για την αδυναμία της Διασκέψεως να διατυπωθούν συγκεκριμένοι στόχοι σχετικά με τον τομέα των ανανεώσιμων³².

³⁰ Μαντέλη Α., « Ενέργεια και Βιώσιμη Ανάπτυξη» in Τσάλτας Γ., « Γιοχάνεσμπουργκ 2002, Το περιβάλλον μετά την Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη, Πρακτικά Συνεδρίου του Ευρωπαϊκού Κέντρου Περιβαλλοντικής Έρευνας και κατάρτισης του Παντείου Πανεπιστημίου

³¹ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τα αποτελέσματα της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής για την Βιώσιμη Ανάπτυξη / B50487/2002. Είναι βέβαια αξιοσημείωτο ότι στο συγκεκριμένο Ψήφισμα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποδέχεται ότι εννοιολογικά προσεγγίζει την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης ως τη συνισταμένη οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών συνιστωσών, θεωρώντας δηλαδή ότι η βιώσιμη ανάπτυξη νοείται μόνο σε συνθήκες ισορροπίας των ανωτέρω συνιστωσών.

³² (Μπρεδήμας, 2007)

2.7 Η διάσκεψη της Βόννης

Η Διάσκεψη της Βόννης (2001) προχώρησε ένα ακόμα βήμα προς την κατεύθυνση της διεθνούς στροφής προς τις ΑΠΕ τονίζοντας τον χαρακτήρα επείγοντος της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής.

Στο μεταξύ ακολούθησαν σειρά Διασκέψεων αφενός στα πλαίσια της Σύμβασης πλαισίου για την Κλιματική αλλαγή και αφετέρου του πρωτοκόλλου του Κιότο.

Αξιοσημείωτο γεγονός πάντως που αφορά την χώρα μας είναι ο ολιγόμηνος αποκλεισμός της Ελλάδας το έτος 2008 από τους μηχανισμούς του Κιότο με απόφαση της Επιτροπής Συμμόρφωσης της Γραμματείας του ΟΗΕ με την αιτιολογία ότι η Ελλάδα δεν διαθέτει αξιόπιστους μηχανισμούς μέτρησης των εκπομπών των αερίων θερμοκηπίου ³³.

³³ Ανακοίνωση Τύπου ΥΠΕΧΩΔΕ με ημερομηνία 22-4-2008 στο www.minenv.gr,

Κεφάλαιο 3.

Ευρωπαϊκή Ένωση και Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

3.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζεται το διεθνές πλαίσιο για την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Παρουσιάζονται οι συμβάσεις εκείνες που μέσω του άρθρου 28 του Συντάγματος αποτελούν εσωτερικό δίκαιο και δεσμεύουν την Ελλάδα ως προς την ανάπτυξη εκείνων των διαδικασιών και εργαλείων αφενός για την συντονισμένη περιβαλλοντική προστασία αφετέρου για την επιμέτρηση της αποτελεσματικότητας των λαμβανομένων προστατευτικών μέτρων.

3.2 Από την ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων μέχρι την Συνθήκη της Λισσαβώνας

Κατά τον Κ.Π. Ηλιόπουλο³⁴ οι φάσεις της ευρωπαϊκής πολιτικής διακρίνονται σε πέντε στάδια ως ακολούθως:

1. Την ιδρυτική φάση (1952-1958) με βασικά χαρακτηριστικά της οποίας: α) τις κρατικές επιδοτήσεις για την παραγωγή ενέργειας από εγχώριο άνθρακα ώστε να καθίσταται ανταγωνιστικός προς τον εισαγόμενο άνθρακα αλλά και προς το (εισαγόμενο) πετρέλαιο, αλλά και β) τις πολιτικές στήριξης προς την (ανεξάντλητη) ατομική ενέργεια (ΣυνθΕΚΑΧ, ΣυνθΕΚΑΕ).
2. Την δεύτερη φάση που χαρακτηρίζεται από την ανάγκη για κοινή πολιτική (1964 και έπειτα): αποφασίζεται ο συντονισμός των πολιτικών ΕΟΚ-ΕΚΑΧ-ΕΚΑΕ με απώτερη στόχευση την κατάργηση των κρατικών επιδοτήσεων του άνθρακα την προώθηση των εισαγωγών πετρελαίου και την ανάπτυξη των πυρηνικών εργοστασίων.
3. Την τρίτη φάση που χαρακτηρίζεται ως η φάση της αντίδρασης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην πετρελαϊκή κρίση των ετών 1973-1979. Με το γεωπολιτικό αυτό περίγραμμα η Ευρωπαϊκή Ένωση εκδηλώνει σαφή και κομβική στροφή στην ενεργειακή

³⁴ (Ηλιόπουλος, 2014)

πολιτική διαγιγνώσκοντας την ανάγκη: μείωσης της εξάρτησης από τις εισαγωγές πετρελαίου μέσω μηχανισμών εξοικονόμησης ενέργειας (με όλα τα σχετικά περιβαλλοντικά οφέλη) αλλά και προώθησης της ατομικής ενέργειας.

4. Την τέταρτη φάση που χαρακτηρίζεται από την δημιουργία εσωτερικής ευρωπαϊκής αγοράς ενέργειας με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986-87) και την Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992-93)³⁵. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη αποτελεί την νομική βάση για την θεμελίωση με πράξεις δευτερογενούς ευρωπαϊκού δικαίου της ευρωπαϊκής αγοράς ενέργειας³⁶. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ θεμελιώνει την αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των Κρατών-Μελών στον τομέα της ενέργειας ενώ ρυθμίζονται θέματα για τα διευρωπαϊκά δίκτυα και την προστασία του περιβάλλοντος.

5. Την πέμπτη φάση η οποία εκκινεί με την Συνθήκη της Λισσαβόνας (2007) η οποία αναγνωρίζοντας την ανάγκη ενιαίας ευρωπαϊκής πολιτικής και προώθησης στοχευμένων στρατηγικών στον τομέα της ενέργειας, αφιερώνει ειδικό κεφάλαιο δια του άρ. 194 δια του οποίου σε επίπεδο πρωτογενούς δικαίου θεμελιώνεται η ανωτέρω αναφερθείσα αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των Κρατών-Μελών με στόχο την διασφάλιση της αγοράς ενέργειας, τον ενεργειακό εφοδιασμό της Ένωσης, την προώθηση της ενεργειακής αποδοτικότητας και την ανάπτυξη των ΑΠΕ καθώς και την προώθηση της διασύνδεσης των ενεργειακών δικτύων.

Η ανωτέρω διάταξη δρώσα ως το περίγραμμα της ενεργειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα θέσει τις βάσεις επί των οποίων θα αναπτυχθούν οι σχετικές πολιτικές στον ενεργειακό τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σημαντικό ρόλο στην χάραξη των ανωτέρω πολιτικών διαδραματίζει και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: σύμφωνα με το άρ. 15 παρ. 1 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο «παρέχει στην Ένωση την αναγκαία για την ανάπτυξη της ώθηση και καθορίζει τους γενικούς της προσανατολισμούς και προτεραιότητες». Με αφετηρία την ανωτέρω διάταξη το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ήδη ένα έτος πριν την Συνθήκη της Λισσαβόνας με την απόφαση των Βρυξελλών της 23/24-3-2006 ΕΣ προτείνει την χάραξη ενεργειακής πολιτικής για την Ευρώπη με τρεις στόχους: 1. την ασφάλεια εφοδιασμού δια της αναπτύξεως ενεργειακών συστημάτων βασιζόμενων σε όλο τα φάσμα της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από διαφορετικά ήδη πηγών παραγωγής ενέργειας,

³⁵ (Βαλατσός, Θ., 2001)

³⁶ Σημαντική στο πρώιμο αυτό στάδιο σε επίπεδο δευτερογενούς ευρωπαϊκού δικαίου είναι η Οδηγία 90/377 στην οποία εισάγεται η ανάγκη αναπτύξεως ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού.

από ανάπτυξη δικτύων προμηθευτών καθώς και από χάραξη νέων διαδρομών μεταφοράς ενέργειας, 2. την ανταγωνιστικότητα με την περαιτέρω προώθηση της απελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας και 3. την περιβαλλοντική αειφορία δια της εξοικονόμησης ενέργειας και της αναπτύξεως των ΑΠΕ.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο παραμένει συνεπές στην ανωτέρω πολιτική μέχρι και το 2014 ενσωματώνοντας σταδιακά στην ενεργειακή πολιτική της Ευρώπης την ανάγκη ανάπτυξης ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής αναπτύσσοντας συμβατικό πεδίο ενεργειακών συναλλαγών με χώρες όπως την Ρωσία, ³⁷Βουλγαρία, Ρουμανία, Κροατία, Αλβανία, ΠΓΔΜ, Σερβία³⁸.

Από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

Η ενεργειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης όχι μόνο αποτελεί αλλά και αποτελούσε από της ιδρύσεως της ιδιαίτερο μέλημα αλλά οι πατέρες της Ενώσεως έχοντας βαθιά επίγνωση της τεράστιας σημασίας της ενέργειας στην ανάπτυξη των καταστατικών σκοπών της Ενώσεως αφιέρωσαν τις δύο από τις τρεις Ιδρυτικές συνθήκες στην Ενέργεια δια την ΕΚΑΧ ³⁹(συνθήκη για τον Άνθρακα) και την Ευρατόμ ⁴⁰(συνθήκη για την ατομική ενέργεια).

Για τους λόγους που θα αναλυθούν εφεξής η ενεργειακή πολιτική της Ενώσεως δεν έφτασε ποτέ μέχρι την επίτευξη πλήρους αναπτύξεως αυτόνομης ενδοενοσιακής ενεργειακής πολιτικής και ούτε βεβαίως μέχρι την πλήρη εξασφάλιση τους κινδύνου εφοδιασμού.

Στο αρχικό στάδιο από της ιδρύσεως και όταν τα μέλη της ήταν μόνο έξι η ενεργειακή επάρκεια και ασφάλεια που προσέφερε ο άνθρακας στα μέλη αποδυνάμωσαν την ανάγκη θεσμοθετήσεως αρμοδιοτήτων και διαδικασιών σχετικά με την διαχείριση των αναγκών αλλά και των αποθεμάτων σε πετρέλαιο. Το φαινόμενο αυτό επέτεινε και η εμπειρία της ατομικής ενέργειας η οποία θεωρούμενη σε ένα ειρηνικό διεθνές περιβάλλον δημιουργούσε προοπτική ευφορίας σχετικά με την αντιμετώπιση των ολοένα και

³⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με το τίτλο «Ο ενεργειακός διάλογος μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ρωσικής Ομοσπονδίας από το 2000 έως το 2004» Βρυξέλλες 13-12-2004 (COM(2004)777).

³⁸ Συνθήκη για την ενεργειακή Κοινότητα της Νοτίου Ευρώπης η οποία κυρώθηκε με την από 29-5-2006 Απόφαση του Συμβουλίου, (ΕΕΕΚ2006,L 198/16).

³⁹ (Παπαδημητρίου, 1994)

⁴⁰ (Κατσιμπάρδης, 2006)

αυξανόμενων-λόγω της βιομηχανικής αναπτύξεως των Κρατών-Μελών-ενεργειακών αναγκών.

Ωστόσο η ανάγκη για μια κοινή ενεργειακή πολιτική ήταν προφανής, παρά το γεγονός ότι κατά την δεκαετία 1960-1970 δεν υπήρχε κάποια σοβαρή ένδειξη για τα γεγονότα της επόμενης δεκαετίας που θα σημάδευαν το ενεργειακό μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πράγματι κατά την δεκαετία αυτή η ισορροπία των συμφερόντων μεταξύ των χωρών που διαμόρφωναν την ζήτηση στο πετρέλαιο και των παραγωγών χωρών είχε ήδη αρχίσει να μεταβάλλεται σημαντικά προς την κατεύθυνση της διαμόρφωσης των τιμών του πετρελαίου όχι πλέον από τις προαναφερθείσες εταιρείες (που εγγυώντο και την ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού στα Κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης) αλλά από τις παραγωγούς χώρες οι οποίες σταδιακά είχαν αρχίσει να εγείρουν διαδικασίες διαμόρφωσης των τιμών πωλήσεως του πετρελαίου δυνάμει κριτηρίων που ουδόλως είχαν παρουσιαστεί και συμβασιοποιηθεί κατά τον χρόνο διαπραγματεύσεως με τις αντισυμβαλλόμενες εταιρείες⁴¹. Πάρα το γεγονός λοιπόν ότι τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είχαν ενσυνείδητα εισαγάγει στην ενεργειακή πολιτική της ΕΕ τον ανωτέρω διαγραφόμενο κίνδυνο, το έτος 1964 συνυπέγραψαν το «Πρωτόκολλο Συμφωνίας για τα ενεργειακά θέματα»⁴² με το οποίο ανεφάνη η αντίληψη της κοινής ενεργειακής πολιτικής στα θέματα του πετρελαίου αλλά σε ένα τόσο μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα ώστε να καθίσταται η πρωτοβουλία συνυπογραφής του πρωτοκόλλου σχεδόν αλυσιτελής.

Έτσι στο ξημέρωμα της δεκαετίας του 1970 (πάρα την ανωτέρω σταδιακή προσπάθεια των παραγωγών χωρών να ελέγξουν την διαδικασία διαμορφώσεως τιμών πωλήσεως του πετρελαίου προς το δικό τους οικονομικό συμφέρον) η πρόσβαση σε φθηνό πετρέλαιο ήταν μακράν η πλέον συμφέρουσα ενεργειακή όδευση αφού τόσο οι ανακαλύψεις των κοιτασμάτων στην Μέση Ανατολή καθώς και στην Αφρική όσο και το ισχύον τότε θεσμικό πλαίσιο σύμφωνα με το οποίο οι παραγωγές χώρες εκχωρούσαν το δικαίωμα έρευνας γεώτρησης επεξεργασίας μεταφοράς, μεταπωλήσεως και εκμετάλλευσης σε συγκεκριμένες εταιρείες δυτικοευρωπαϊκών ή/και αμερικανικών

⁴¹ «...Καθώς η διεθνής ζήτηση πετρελαίου αυξανόταν ταχύτερα από την προσφορά, η διεθνής αγορά πετρελαίου μετατράπηκε, γύρω στα 1970, από «αγορά των αγοραστών» που ήταν μέχρι τότε, σε «αγορά πωλητών» δηλαδή σε αγορά στην οποία οι πωλητές μπορούσαν να επιβάλλουν τους όρους τους.» in (ΜΟΥΣΗΣ, 2005)

⁴² EE L 69, 30.04.64

συμφερόντων: το πλαίσιο αυτό *de natura* εγγυάτο στα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως την ασφάλεια εφοδιασμού που παρείχε η φτηνή ενέργεια του πετρελαίου.

Ο «πόλεμος του Κιπούρ» μεταξύ Ισραήλ και Αραβικών χωρών⁴³ και του εμπάργκο σε εισαγωγή πετρελαίου στις αγοράστριες χώρες οδήγησε διαμέσου ανατροπών στο θεσμικό πλαίσιο που μέχρι τότε δημιουργούσε περιβάλλον εφησυχασμού στον μεγαλύτερο εισαγωγέα πετρελαίου, την Ευρωπαϊκή Ένωση, ανασφάλεια εφοδιασμού τόσο σε ενωσιακό επίπεδο όσο και σε εθνικό (για κάθε Κράτος μέλος) επίπεδο. Τα σενάρια διαχείρισης του ανακύψαντος εξαιρετικά επείγοντος και σημαντικού θέματος ήταν δύο: αφενός δια μίας κεντρικής Ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής που θα δημιουργούσε ισχυρό διαπραγματευτικό μέτωπο (αλλά με μερική απαλλοτρίωση εκ μέρους των Κρατών-Μελών του δικαιώματος διαμορφώσεως καθ' έκαστο εθνικών ενεργειακών στρατηγικών) και αφετέρου το σενάριο τη αντιμετώπισης του ανακύψαντος ενεργειακού προβλήματος μεμονωμένα από το κάθε Κράτος μέλος. Εν τέλει το δεύτερο σενάριο επικράτησε όχι ως ενσυνείδητη επιλογή αλλά κυρίως διότι ενδοευρωπαϊκά δεν είχε ωριμάσει η συνείδηση ότι η ασφάλεια εφοδιασμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει αμφιμονοσήμαντη σχέση με την ασφάλεια εφοδιασμού των Κρατών-Μελών της.

Στο μεταξύ από το Συμβούλιο του ΟΟΣΑ ιδρύεται ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας το έτος 1974 με βασικούς καταστατικούς σκοπούς αφενός την διεθνή συνεργασία σχετικά με την συγκέντρωση της βασικής πληροφορίας σχετικά με τις ενεργειακές ροές ανά κράτος και αφετέρου τον συντονισμό για την ενίσχυση της ασφάλειας εφοδιασμού. Στην πρωτοβουλία αυτή η ΕΕ παρέμεινε παρατηρητής δια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έχοντας αναλάβει ωστόσο τον συντονισμό της ενδοενωσιακής εμπορικής ενεργειακής πολιτικής με τις κατευθυντήριες γραμμές του ΔΟΕ.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε αντιληφθεί ήδη από το 1986 την ανάγκη αναπτύξεως της παραγωγής ενέργεια από ΑΠΕ: τόσο η Απόφαση του Συμβουλίου της 16-9-1986⁴⁴ όσο και η Ανακοίνωση της Επιτροπής προς «Την ενεργειακή πολιτική των Κρατών-Μελών: βασικά θέματα για το μέλλον» αποτελούν τις πρώτες νομοθετικές απόπειρες της ΕΕ για μία ενιαία μεταξύ των Κρατών-Μελών πολιτική στην ενδοχώρια ζήτηση ενέργειας από ΑΠΕ καθώς και χάραξη πολιτικών σχετικά με την διασφάλιση του ευρωπαϊκού ενεργειακού εφοδιασμού μέσω ΑΠΕ. Προς τον σκοπό αυτό δια των ανωτέρω νομοθετικών

⁴³ ή και πόλεμος των δέκα ημερών

⁴⁴ Council Resolution of 16 September 1986 concerning new Community energy policy objectives for 1995 and convergence of the policies of the Member States. Oj C241;1986 [25.9.86]

πρωτοβουλιών επιχειρείται και η πρώτη συλλογή ενεργειακών δεδομένων για την δεκαετία 1985-1995 από τα Κράτη-Μέλη προς την ΕΕ με απώτερο στόχο τον διπλασιασμό της συμμετοχής των ΑΠΕ στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Κατά την περίοδο εκείνη, ορισμένα μόνο Κράτη-Μέλη είχαν επενδύσει σε έργα ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ και παρά το γεγονός ότι η στόχευση ήταν να διπλασιαστεί η ανωτέρω ηλεκτροπαραγωγή ορισμένα μόνο Κράτη-Μέλη είχαν σημειώσει (σχετική μόνο) πρόοδο στον τομέα αυτό: Η Αυστρία με ποσοστό διείσδυσης των ΑΠΕ στο εθνικό ενεργειακό σύστημα της σε ποσοστό 23,5%, η Σουηδία σε ποσοστό 28,4% και η Φινλανδία σε 21,3%.

3.3 Η εξέλιξη της Ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής από της υπογραφής της Συνθήκης της Λισσαβώνας

Η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη ή Συνθήκη της Λισσαβώνας (2007), περιέλαβε στο κανονιστικό πεδίο της τον νέο τίτλο XXI για την Ενέργεια ενώ ήδη από το άρ. 4 (ΣΛΕΕ) η Ενέργεια ορίζεται ως συντρέχουσα-μεταξύ και άλλων- αρμοδιότητα της Ένωσης με τα Κράτη-Μέλη, ενώ το άρ. 194 ΣΛΕΕ ορίζει ότι «1. Στο πλαίσιο της εγκαθίδρυσης ή της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και λαμβανομένης υπόψη της απαίτησης να προστατευθεί και να βελτιωθεί το περιβάλλον, η πολιτική της Ένωσης στον τομέα της Ενέργειας, σε πνεύμα αλληλεγγύης μεταξύ Κρατών-Μελών έχει ως στόχο: α) να διασφαλίζει τη λειτουργία της αγοράς ενέργειας, β) να διασφαλίζει τον ενεργειακό εφοδιασμό της Ένωσης και γ) να προωθεί την ενεργειακή αποδοτικότητα και της εξοικονόμηση ενέργειας και την ανάπτυξη νέων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και δ) να προωθεί τη διασύνδεση των ενεργειακών δικτύων.»

Από την διάταξη αυτή απορρέει η βούληση του Ευρωπαϊκού Νομοθέτη όπως συστήσει η Ευρωπαϊκή ενεργειακή έννομη τάξη με συνακόλουθα ζητήματα τις προϋφιστάμενες ευρωπαϊκές δομές οι οποίες θα διασφαλίσουν την άσκηση κοινής και ενιαίας ενεργειακής πολιτικής στον Ευρωπαϊκό Χάρτη⁴⁵.

Ήδη από την ιδρυτική Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας καθώς και από την ιδρυτική Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως αυτές τροποποιήθηκαν από την Συνθήκη

⁴⁵ Ν.Ε.Φαραντούρη « Από το Παρίσι στη Λισσαβόνα μέσω Ρώμης: Η εξέλιξη της αρμοδιότητας της ΕΚ/ΕΕ στον τομέα της Ενέργειας» in Ενέργεια, Δίκαιο, Οικονομία και Πολιτική, Νομ. Βιβλιοθήκη, 2012

του Άμστερνταμ (η οποία κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον νόμο 2691/1999) τονίζεται ο μη αποκλειστικός οικονομικός χαρακτήρας της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Πιο συγκεκριμένα τόσο στο Προοίμιο όσο και στο άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα τονίζεται ότι « Η κοινότητα έχει ως αποστολή, με τη δημιουργία κοινής αγοράς, οικονομικής και νομισματικής ένωσης και με την εφαρμογή των κοινών πολιτικών ή δράσεων που αναφέρονται στα άρθρα 3 και 4, να προάγει στο σύνολο της Κοινότητας την αρμονική, ισόρροπη και αειφόρο ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων, υψηλό επίπεδο απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας, ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, αειφόρο, μη πληθωριστική ανάπτυξη, υψηλό βαθμό ανταγωνιστικότητας και σύγκλισης των οικονομικών επιδόσεων, υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος, την άνοδο του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής, την οικονομική και κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών – μελών».

Εξάλλου στο αρ, 174 της ίδιας ως άνω Συνθήκης ορίζεται ότι: «Η πολιτική της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος συμβάλλει στην επιδίωξη των εξής στόχων: την διατήρηση, προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος».

1. την προστασία της υγείας του ανθρώπου,
2. την συνετή και ορθολογική χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων,
3. την προώθηση, σε διεθνές επίπεδο μέτρων για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ή παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Παρά το γεγονός ότι στις ιδρυτικές Συνθήκες επίσης δεν γίνεται λόγος για την ενεργεία ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι στην «Συνθήκη για την θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης» περιελάβανε άρθρο (III-256) το οποίο όριζε τα ακόλουθα: « 1. Στο πλαίσιο της εγκαθίδρυσης και λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και λαμβανομένης υπόψη της απαίτησης να προστατευθεί και να βελτιωθεί το περιβάλλον, η πολιτική της Ένωσης στον τομέα της Ενέργειας έχει ως στόχο:

A. Να διασφαλίζει την λειτουργία της αγοράς ενέργειας. '

B. να διασφαλίζει τον ενεργειακό εφοδιασμό της Ένωσης και

Γ. Να προωθεί την ενεργειακή αποδοτικότητα και την εξοικονόμηση ενέργειας καθώς και την ανάπτυξη νέων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας...»

Αν και η θέσπιση Ευρωπαϊκού Συντάγματος δεν είδε την ανατολή αφού τόσο η Γαλλία όσο και η Ολλανδία ματαίωσαν το όραμα, ωστόσο η ανωτέρω διάταξη επί του σχεδίου καταδεικνύει απερίφραστα την «σπουδή» του Ευρωπαϊκού Συντακτικού νομοθέτη για την απόλυτη σύνδεση της προστασίας του περιβάλλοντος με την ανάπτυξη, διάθεση και λειτουργία αγοράς των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, πνεύμα από το οποίο

εμφορεύεται η λοιπή Ευρωπαϊκή νομοθεσία περί ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ως θα αναλυθεί στις επόμενες παραγράφους.

3.3.1 Οι άξονες της ευρωπαϊκής νομοθεσίας σχετικά με την παραγωγή, διάθεση και αγορά της ενέργειας

Η ευρωπαϊκή νομοθεσία επιχειρεί μία πολυεπίπεδη πολιτική⁴⁶ προκείμενου να μεταβάλλει την ενεργειακή της πολιτική. Τόσο σε επίπεδο πρωτογενούς όσο και σε επίπεδο δευτερογενούς δικαίου υφίσταται η ανάγκη για ενσωμάτωση της νέας περιβαλλοντικής πολιτικής αλλά και της πολιτικής εκείνης που υπηρετεί την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, όχι μόνο στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κυρίως στην χάραξη της εξωτερικής της ενεργειακής πολιτικής αλλά και σε επίπεδο εσωτερικής (ενδοενωσιακής) αγοράς της ενέργειας. Ο συντονισμός των εθνικών νομοθετικών συστημάτων προς την κατεύθυνση αυτή κάθε άλλο από προφανές είναι. Ως εκ τούτου δομεί τρεις άξονες στους οποίους θα αναπτύξει τους αναγκαίους μηχανισμούς διείσδυσης των ΑΠΕ στα εθνικά ενεργειακά συστήματα.

3.3.2 Ο πρώτος άξονας: απελευθέρωση της αγοράς της ενέργειας

Ο πρώτος άξονας είναι αυτός της απελευθέρωσης της αγοράς της ηλεκτρικής ενέργειας καταρχήν με την Οδηγία 96/92 η οποία ωστόσο καταργήθηκε με την σήμερα ισχύουσα Οδηγία 2003/54/EK.

3.3.3 Ο δεύτερος άξονας: ενεργειακή απόδοση των κτηρίων

Ο δεύτερος άξονας αφορά στην ενεργειακή απόδοση των κτηρίων (Οδ. 2002/91/EK) στην προώθηση των βιοκαυσίμων και άλλων ανανεώσιμων καυσίμων στις μεταφορές (Οδ. 2003/30 EK), στην προώθηση των βιοκαυσίμων και άλλων ανανεώσιμων καυσίμων στις μεταφορές (Οδ. 2003/30 EK) και τέλος στην εμπορία ρύπων (Οδ. 2003/87 EK), η οποία αποτελεί την αντίδραση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Πρωτόκολλο του Κιότο και

⁴⁶ (Καραγεώργου, Β Μανωλκίδης, Σ., 2006; Καραγεώργου, Β Μανωλκίδης, Σ., 2006)

ενσωματώθηκε στην Ελληνική Έννομη τάξη με την Υ.Α Η.Π. 54409/2632 ΦΕΚ 1931/2004.

Παρά την διατύπωση επιφυλάξεων ως προς την συνταγματικότητα του μηχανισμού εμπορίας ρύπων⁴⁷ κυρίως από την άποψη της εμπορευματοποίησης ενός περιβαλλοντικού αγαθού – αυτού της μη ρύπανσης – ωστόσο και η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση, με την Οδηγία 2003/87⁴⁸ υιοθέτησε σύστημα εμπορεύσιμων δικαιωμάτων εκπομπών⁴⁹.

Ο βασικός πυρήνας της είναι η μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα που συνιστούν το 60%-80% των συνολικών αερίων του θερμοκηπίου με οικονομικά αποδοτικό τρόπο μέσω της χρήσης του μηχανισμού της εμπορίας των δικαιωμάτων εκπομπών. Στο κανονιστικό πεδίο της, η Οδηγία περιλαμβάνει συλλήβδην όλες εκείνες τις δραστηριότητες που ευθύνονται για την εκπομπή αερίων: βιομηχανικές εγκαταστάσεις, εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (ηλεκτροπαραγωγή, μεγάλοι λέβητες, διυλιστήρια), εγκαταστάσεις επεξεργασίας μετάλλων και παραγωγής χάρτου⁵⁰.

⁴⁷ Κατσμπάρδη Κ. Το Διεθνές Δίκαιο για τις κλιματικές αλλαγές, Βιβλιοθήκη περιβαλλοντικού Δικαίου -9 Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 2002.

⁴⁸ Η Οδηγία αυτή ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με την υπ' άρ. Υ.Α Η.Π. 54409/2632 (ΦΕΚ Β' 1931/27.12.2004) Σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/87/ΕΚ "σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας και την τροποποίηση της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου" του Συμβουλίου της 13ης Οκτωβρίου 2003 και άλλες διατάξεις.

⁴⁹ Τόσο το Πρωτόκολλο του Κιότο όσο και η Οδηγία 2003/87 υιοθετούν το σύστημα του cap and trade system ήτοι το σύστημα εκείνο που προϋποθέτει τον ορισμό ενός ανώτατου ορίου επιτρεπομένων εκπομπών αερίων ρύπων, επί των οποίων αντιστοιχούν συγκεκριμένα δικαιώματα ρύπανσης τα οποία διανέμονται στις υπαχθείσες στο σύστημα επιχειρήσεις οι οποίες με την σειρά τους δύνανται να τα εμπορεύονται. Μία άλλη εκδοχή της εμπορίας αερίων ρύπων είναι αυτή του credit based trading system ήτοι του συστήματος εκείνου σύμφωνα με το οποίο η χορήγηση δικαιώματος εμπορίας ρύπων προϋποθέτει την προέγκριση του από την αρμόδια υπηρεσία η οποία θα κρίνει θετικά εφόσον η αιτούσα το δικαίωμα επιχείρηση έχει τηρήσει το συγκεκριμένο όριο εκπομπής ρύπων που της έχει επιβληθεί. Πιο αναλυτικά για τις δύο επικρατέστερες εκδοχές του οικονομικού εργαλείου της εμπορίας αερίων ρύπων και σε A.D. Ellermann US experience with emissions trading: lessons for CO2 emissions trading.

⁵⁰ «Περαιτέρω, με την υιοθέτηση ενός τέτοιου εργαλείου, η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδίωξε να διαδραματίσει έναν εξαιρετικά πρωτοποριακό ρόλο στην διαμόρφωση μίας αρχιτεκτονικής και ενός πλαισίου για την ανάπτυξη της μεγαλύτερης περιφερειακής αγοράς εμπορεύσιμων δικαιωμάτων εκπομπών μεταξύ των επιχειρήσεων παγκοσμίως. Στην περίπτωση συνεπώς της επιτυχημένης εφαρμογής του, δημιουργείται ένα πρότυπο για την δημιουργία αντιστοίχων αγορών εμπορεύσιμων δικαιωμάτων εκπομπών και εκτός των ευρωπαϊκών συνόρων». In Καραγεώργου Β., «Το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων των

Η Οδηγία 2003/87ΕΚ «περί εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων Θερμοκηπίου» τοποθετείται υπό το φως των διατάξεων εκείνων των Συνθηκών της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίες καταρχήν κατοχυρώνουν της αρχή της ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών απαιτήσεων στις λοιπές δράσεις της Κοινότητας με σκοπό την αειφόρο ανάπτυξη⁵¹. Το κύριο μέσο ενσωμάτωσης καθίσταται η έκδοση Οδηγιών κατ' εφαρμογή και της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρ. 191 παρ. 2 Σ.Λ.ΕΕ⁵². Το ειδικότερο σύστημα εμπορίας ρύπων που θεσμοθετείται, βασίζεται αφενός στην έκδοση αδείας η οποία θα αφορά την εγκατάσταση και δεν θα αποχωρίζεται από αυτήν και την οποία θα πρέπει να εξασφαλίζουν οι εγκαταστάσεις που υπόκεινται στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας προκειμένου νομίμως να εκπέμπουν αέρια θερμοκηπίου. Αφετέρου δε, στα δικαιώματα αερίων τα οποία θα είναι μεταβιβάσιμα και θα εκφράζονται σε ισοδύναμα μετρικών τόνων διοξειδίου του άνθρακα τα οποία θα δύναται να εκπέμψει η εκάστοτε εγκατάσταση που θα είναι φορέας των συγκεκριμένων δικαιωμάτων.

Κατά την πρώτη περίοδο εφαρμογής της συγκεκριμένης παράγωγης νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα δικαιώματα εκπομπής θα κατανεμηθούν δωρεάν σε όλα τα Κράτη-Μέλη προκειμένου να μην συντρέξει περίπτωση στρέβλωσης του ανταγωνισμού μεταξύ των εγκαταστάσεων φορέων των δικαιωμάτων.⁵³

εκπομπών ως εργαλείο κλιματικής πολιτικής και η εφαρμογή του στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Οδηγία 2003/87/ΕΚ) in *Ενέργεια και Δίκαιο* τ.8 σελ.35.

⁵¹ Άρ. 3 παρ. 3 εδ. 1 Σ.ΕΕ (πρώην άρθρο 2 Σ.ΕΕ): «Η Ένωση εγκαθιδρύει εσωτερική αγορά. Εργάζεται για την αειφόρο ανάπτυξη της Ευρώπης με γνώμονα την ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και την σταθερότητα των τιμών, την κοινωνική οικονομία της αγοράς νε υψηλό βαθμό ανταγωνιστικότητας, με στόχο την πλήρη απασχόληση και την κοινωνική πρόοδο και το υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος. Προάγει την επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο.»

⁵² Άρ. 191 παρ. 2 εδ.1 Σ.Λ.ΕΕ (πρώην άρθρο 174 της Σ.Ε.Κ): « Η πολιτική της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος αποβλέπει σε υψηλό επίπεδο προστασίας και λαμβάνει υπόψη την ποικιλομορφία των καταστάσεων στις διάφορες περιοχές της Ένωσης. Στηρίζεται στις αρχές της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, της επανόρθωσης των καταστροφών του περιβάλλοντος, κατά προτεραιότητα στην πηγή, καθώς και στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει»

⁵³Α. Β. Βαλατσού « Η Οδηγία 2003/87ΕΚ σχετικά με την θέσπιση συστήματος για την εμπορία των δικαιωμάτων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου» in *Περιβάλλον και Δίκαιο* τ. 8/2004 σελ. 31 επ. «Τούτο όμως δεν αποκλείει ότι σε μεταγενέστερο στάδιο, και στο μέτρο που στο σύστημα θα αρχίσει να λειτουργεί αποτελεσματικά, δεν θα πρέπει να υπάρξει ανταγωνισμός ως προς τον καθορισμό των τιμών για την κατανομή των δικαιωμάτων εκπομπής, σε μία προσπάθεια επίτευξης των καλύτερων προσφορών. Αυτό δε, ισχύει ακόμα περισσότερο, εάν αναλογισθούμε και τα σχετικά έξοδα που απαιτούνται για τη λειτουργία του όλου συστήματος της εμπορίας εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τα Κράτη-Μέλη.»

Ωστόσο η νομοθεσία εκείνη η οποία στοχεύει αυστηρώς στην διείσδυση των ΑΠΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αποτελεί τον τρίτο άξονα της παραγωγής, διάθεσης και αγοράς της ενέργειας αναλύεται στις επόμενες παραγράφους.

3.3.4 Ο τρίτος άξονας: το τρίπτυχο της κοινωνικής ευαισθητοποίησης – κρατικής δραστηριοποίησης και νομοθετικής παρέμβασης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθετεί τρίπτυχη στρατηγική για την ανάπτυξη του τομέα της ηλεκτροπαραγωγής των ΑΠΕ μεταξύ των Κρατών-Μελών.

Η στρατηγική αυτή αναπτύσσεται 1. δια της κοινωνικής ευαισθητοποίησης ήτοι δια της διασποράς των στόχων της στρατηγικής, την έρευνα και την ανάπτυξη και την προσέλκυση επενδυτών, 2. δια της νομοθετικής παρέμβασης τόσο σε επίπεδο ενωσιακό όσο και σε επίπεδο εθνικών νομοθεσιών.

3.3.4.1 Η προώθηση της κοινωνικής συμμετοχής και των ιδιωτικών επενδύσεων στις ΑΠΕ μέσα από κοινοτικά προγράμματα

Ως προς την κοινωνική ευαισθητοποίηση το πρόγραμμα «Campaign to Take-Off» το 1999, ως μέρος του προγράμματος « White paper for a Community Strategy and Action Plan on renewable energy resource» το οποίο ως βασικό στόχο είχε την ευαισθητοποίηση των μικρών κοινωνιών σχετικά με την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας από ΑΠΕ και επιπλέον την προσέλκυση επενδυτών καταστρώνοντας εκείνες τις πολιτικές οι οποίες θα είχαν σαν αποτέλεσμα τόσο την κοινωνική όσο και την διοικητική συστράτευση προς την κατεύθυνση των ΑΠΕ.

Μια άλλη πρωτοβουλία υπήρξε η ανάπτυξη Επενδυτικών Αμοιβαίων Κεφαλαίων και η συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (EIB): για τον σκοπό της αναπτύξεως των ΑΠΕ δημιουργήθηκαν τα εξής Αμοιβαία Κεφάλαια:

1. Marguerite Fund (2010): το συγκεκριμένο Αμοιβαίο Κεφάλαιο θεσμοθετήθηκε από το Συμβούλιο Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων (Economic and Financial Affairs Council-ECOFIN) το 2008. Συμμετείχαν στην πρώτη φάση έξι χορηγοί με συμμετοχή 100 εκατομμυρίων ευρώ έκαστος ενώ σε δεύτερη φάση προσετέθησαν άλλοι τρεις χορηγοί (συμπεριλαμβανομένης και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με επιπλέον 110 εκατομμύρια ευρώ).

2. Global Energy Efficiency and Renewable Energy Fund (GEEREF) (2008) συνολικού ποσού 115 εκ. ευρώ με την συμμετοχή της Νορβηγίας, Γερμανίας και Ευρωπαϊκής Επιτροπής και με σκοπό την περαιτέρω ανάπτυξη του μέχρι του ποσού των 200 εκ. ευρώ και την επένδυση τους σε εκείνες τις χώρες των οποίων το θεσμικό πλαίσιο διευκολύνει την ανάπτυξη των ΑΠΕ.⁵⁴
3. ELENA (European Local Energy Assistance) συνολικού ποσού 50 εκ. Ευρώ. Πρόκειται για Αμοιβαίο Κεφάλαιο της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων με σκοπό την συνδρομή επαρχιακών περιοχών στην πρόσβαση σε τεχνογνωσία και εξειδικευμένη γνώση για την ανάπτυξη των ΑΠΕ και συστημάτων ενεργειακής απόδοσης⁵⁵.
4. European Energy Efficiency Fund (EEEF) συνολικού ποσού 286,5 εκ. Ευρώ ενώ πρόκειται δημοσίων και ιδιωτικών φορέων: Μεταξύ άλλων συμμετέχει η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων Casa Depositi e Prestiti και η Deutsche Bank. Σκοπός του συγκεκριμένου Αμοιβαίου Κεφαλαίου είναι η στήριξη αποκεντρωμένων δράσεων ανάπτυξης ΑΠΕ και έργων ενεργειακής αποδόσεως⁵⁶.

Πλέον αυτών υφίστανται και άλλες επενδυτικές πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση της αναπτύξεως ΑΠΕ και έργων ενεργειακής αποδόσεως⁵⁷.

Μία άλλη επίσης αξιόλογη προσπάθεια στην ανάπτυξη των ΑΠΕ σε διεθνές επίπεδο αποτελεί η λειτουργία της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης η οποία δια των συνεργασιών της με την Ευρωπαϊκή Ένωση, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, την Παγκόσμια Τράπεζα, τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών καθώς και με Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιδιώκει την ανάπτυξη επενδυτικών πρωτοβουλιών για έργα ΑΠΕ μέσα από το πρόγραμμα Sustainable Energy Initiative (SEI) σε χώρες της ανατολικής και κεντρικής Ευρώπης, σε χώρες της κεντρικής Ασίας καθώς και σε χώρες της νοτίου και ανατολικής Μεσογείου⁵⁸.

⁵⁴ www.geeref.com

⁵⁵European Local Energy Assistance -[ELENA](http://www.eib.org/infocentre/publications/all/elena.htm)
(www.eib.org/infocentre/publications/all/elena.htm;2014)

⁵⁶ European Energy Efficiency Fund- EEEF (www.eeef.eu);2014

⁵⁷ Μια άλλη προσπάθεια είναι το πρόγραμμα [NER](http://www.ner300.com): New Entrants' Reserve – NER300
(www.ner300.com);2014.

⁵⁸European Bank of Reconstruction and Development (EBRD),SEI,
(<http://www.ebrd.com/pages/sector/energyefficiency/sei.shtml>).

3.3.4.2 Η Λευκή Βίβλος και η Ενέργεια του Μέλλοντος

Το έτος 1997, ήτοι μετά το έτος 1994 οπότε υπεγράφη η Συνθήκη της Λισσαβώνας, η Ευρωπαϊκή Ένωση προχωρεί στην έκδοση της «Λευκής Βίβλου για την Ενέργεια του Μέλλοντος: οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας»⁵⁹ στοχεύοντας κυρίως στα ακόλουθα:

1. Στην ασφάλεια εφοδιασμού
2. Στην προστασία του περιβάλλοντος
3. Στην ανταγωνιστικότητα και
4. Στην επιβολή ενδεικτικού στόχου σχετικά με τις ΑΠΕ: ήτοι στον διπλασιασμό της μεικτής κατανάλωσης ενέργειας από ΑΠΕ με οριζόντιο για όλες τις χώρες στόχο 12% μέχρι το 2010.

Ένα έτος αργότερα, το 1998, το Συμβούλιο υιοθετεί την Απόφαση για τις ΑΠΕ σύμφωνα με την οποία αναγνωρίζει τους σκοπούς της Λευκής Βίβλου ως αμέσως ανωτέρω στόχους τις βασικές κατευθυντήριες γραμμές για την Ενέργεια στην ΕΕ⁶⁰.

3.3.5 Ο μεγάλος νομοθετικός σταθμός για την Ευρωπαϊκή Ένωση των ΑΠΕ: η Οδηγία 2001/77, μια ολοκληρωμένη στρατηγική συντονισμού των επιμέρους εθνικών ενεργειακών νομοθετικών πλαισίων προς την κατεύθυνση των δεσμεύσεων του πρωτοκόλλου του Κιότο

3.3.5.1 Εισαγωγή και περιεχόμενο της Οδηγίας

Κομβική νομοθετική πρωτοβουλία της ΕΕ για την ενσωμάτωση των ΑΠΕ στο ενεργειακό σύστημα των Κρατών-Μελών της ΕΕ υπήρξε η Οδηγία 2001/77. Επιχειρείται κατωτέρω μία επιγραμματική προσέγγιση του περιεχομένου της κυρίως με στόχο την παρουσίαση των αρχών που θέτει ως προς την επιδιωκόμενη ενσωμάτωση των ΑΠΕ στα επιμέρους εθνικά ενεργειακά συστήματα, δεδομένου ότι η Οδηγία αυτή ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομο τάξη με τον Νόμο 3468/2006 ο οποίος ως ο βασικός νομοθετικός

⁵⁹ Communication from the Commission. Energy for the Future: renewable sources of energy-White paper for a community Strategy and action plan. COM (97)599 of 26-11-1997

⁶⁰ Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and the Social Committee and the Committee of the Regions on the Implementation of the Community Strategy and Action Plan on Renewable Energy Sources (1988-2000).COM(2001)69 final, Brussels 16-02-2001.

άξονας για την ένταξη των ΑΠΕ στο ελληνικό ενεργειακό σύστημα, θα αναλυθεί διεξοδικά στο κεφάλαιο το σχετικό με το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ.

1. Με την Οδηγία 2001/77 και δη, στο προοίμιο της, αναγνωρίζεται ότι η Κοινότητα δεν αξιοποιεί επαρκώς τις δυνατότητες εκμετάλλευσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και επίσης ότι η εκμετάλλευση τους συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

2. Αναγνωρίζεται ότι η εκμετάλλευση δύναται να δημιουργήσει τοπικές συνθήκες απασχόλησης και να συμβάλλει στην ασφάλεια του εφοδιασμού της ενεργείας και βεβαίως να επιτρέψει την ταχύτερη επίτευξη των στόχων του Κιότο.

3. Δηλώνεται ότι η προώθηση της ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές αποτελεί υψηλή προτεραιότητα για την Κοινότητα, ενώ η αυξανόμενη χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές αποτελεί σημαντικό μέρος της δέσμης μέτρων ενώ η κυριότερη συμβολή της Οδηγίας υπήρξε η θέση ενδεικτικών στόχων σε εθνικό επίπεδο για την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σύμφωνα με τους οποίους η τήρηση των δεσμεύσεων που τα έθνη-μέλη ανέλαβαν στα πλαίσια της Συμβάσεως του Κιότο «αποτελούν πλέον» ευρωπαϊκό πρόβλημα αφού με την υπό συζήτηση Οδηγία αναλαμβάνει η Επιτροπή το καθήκον όπως παρακολουθεί την σταδιακή πρόοδο επιτεύξεως των στόχων. Επίσης παρακολουθεί και σε ποιο βαθμό η σταδιακή επίτευξη των επιμέρους εθνικών στόχων συνάδουν με το συνολικό ενδεικτικό στόχο του 12% της ακαθάριστης εγχώριας κατανάλωσης ενέργειας ως το 2010 και το 22% της παραγόμενης ενέργειας ενώ προβλέπεται ότι το 14% της ενέργειας που προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές δεν θα πρέπει πάντως να προέρχεται από μεγάλα υδροηλεκτρικά έργα.

4. Καθίσταται σαφές ότι καθ'ο μέτρο οι ανωτέρω στόχοι συνδέονται με την επίτευξη των δεσμεύσεων των Κρατών-Μελών που ανέλαβαν στην Σύμβαση του Κιότο, ο ενδεικτικός τους χαρακτήρας υποχωρεί σε όφελος του ολοένα και διογκούμενου κανονιστικού χαρακτήρα τους.

5. Αναγνωρίζεται ότι για να εξασφαλισθεί η αυξημένη διείσδυση της ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην αγορά, σε μεσοπρόθεσμη βάση, θα πρέπει να κληθούν όλα τα Κράτη-Μέλη να θεσπίσουν εθνικούς ενδεικτικούς στόχους για την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ωστόσο, οι εθνικοί στόχοι θα πρέπει να συνάδουν με όσες εθνικές δεσμεύσεις έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο των δεσμεύσεων σχετικά με τις κλιματικές μεταβολές που έχουν γίνει αποδεκτές από την Κοινότητα βάσει του πρωτοκόλλου του Κιότο.

6. Αναγνωρίζεται στο Προοίμιο ότι ανήκει στις κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές η ανάγκη κρατικής ενίσχυσης υπέρ των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αφού κατά κανόνα αποτελεί ενίσχυση υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος. Όμως, οι ανωτέρω κατευθυντήριες γραμμές θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν για την ανάγκη ενδοεπιχειρησιακού καταλογισμού των εξωτερικών δαπανών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Ωστόσο οι κανόνες της συνθήκης και ιδίως τα άρθρα 87 και 88, θα εξακολουθήσουν να εφαρμόζονται σε αυτή την κρατική ενίσχυση.

7. Επιπλέον ορίζεται στο άρ. 4 ότι «Με την επιφύλαξη των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης, η Επιτροπή αξιολογεί την εφαρμογή των μηχανισμών που χρησιμοποιούνται στα Κράτη-Μέλη σύμφωνα με τους οποίους ένας παραγωγός ηλεκτρικής ενέργειας, με βάση κανονισμούς που εκδίδουν οι δημόσιες αρχές, τυγχάνει άμεσης ή έμμεσης στήριξης και οι οποίοι μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα να περιορίζουν το εμπόριο, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι μηχανισμοί αυτοί συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων των άρθρων 6 και 174 της συνθήκης

8. Περιορίζεται η διακριτική ευχέρεια των Κρατών-Μελών σχετικά με την πρόσβαση των ηλεκτροπαραγωγών στο δίκτυο διανομής δεδομένου ότι η Οδηγία προβλέπει την θέσπιση μέτρων εσωτερικής εθνικής νομοθεσίας προκειμένου για την ακώλυτη και προνομιακή πρόσβαση των εν λόγω ηλεκτροπαραγωγών στα δίκτυα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας.

9. Σημαντικό πλέγμα διατάξεων αποτελεί και ο μηχανισμός παρακολούθησης της διεισδύσεως των ΑΠΕ στα εθνικά ενεργειακά συστήματα:

1. Η Επιτροπή θα πρέπει να αξιολογήσει σε ποιο βαθμό τα Κράτη-Μέλη έχουν σημειώσει πρόοδο ως προς την επίτευξη των εθνικών ενδεικτικών τους στόχων και σε ποιο βαθμό οι εθνικοί ενδεικτικοί στόχοι συνάδουν με το συνολικό ενδεικτικό στόχο του 12 % της ακαθάριστης εγχώριας κατανάλωσης ενέργειας έως το 2010, λαμβάνοντας υπόψη ότι στη Λευκή Βίβλο ο ενδεικτικός στόχος του 12 % για το σύνολο της Κοινότητας έως το 2010 παρέχει χρήσιμη καθοδήγηση για την εντατικοποίηση των προσπαθειών, τόσο σε κοινοτικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο Κρατών-Μελών, συνεκτιμώντας την ανάγκη να αντικατοπτρίζονται οι διαφορετικές εθνικές περιστάσεις. Εφόσον χρειάζεται για την επίτευξη των στόχων, η Επιτροπή θα πρέπει να υποβάλλει προτάσεις προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο που μπορούν να περιέχουν δεσμευτικούς στόχους.

2. Η Οδηγία δεν απαιτεί από τα Κράτη-Μέλη να αναγνωρίζουν την αγορά εγγύησης προέλευσης από άλλα Κράτη-Μέλη ή την αντίστοιχη αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, ως συμβολή στην εκπλήρωση υποχρέωσης εθνικής ποσόστωσης. Ωστόσο, προκειμένου να

διευκολυνθεί το εμπόριο ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και να αυξηθεί η διαφάνεια κατά την επιλογή των καταναλωτών μεταξύ ηλεκτρικής ενέργειας παραγόμενης από μη ανανεώσιμες πηγές και ηλεκτρικής ενέργειας παραγόμενης από ανανεώσιμες πηγές, η εγγύηση προέλευσης της εν λόγω ηλεκτρικής ενέργειας είναι αναγκαία. Τα συστήματα εγγύησης προέλευσης δεν συνεπάγονται αφ' εαυτά δικαίωμα απολαβής των εθνικών μηχανισμών στήριξης που έχουν συσταθεί στα διάφορα Κράτη-Μέλη. Είναι σημαντικό να καλύπτονται από τέτοια εγγύηση προέλευσης όλες οι μορφές ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

3. Είναι πολύ νωρίς για να αποφασισθεί ένα ευρύ κοινοτικό πλαίσιο σχετικά με τα συστήματα στήριξης, λόγω της περιορισμένης πείρας από τα εθνικά συστήματα και του σχετικά μικρού σημερινού μεριδίου στην Κοινότητα της ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η οποία επιδοτείται. Ωστόσο, είναι αναγκαίο να προσαρμοστούν, μετά από επαρκή μεταβατική περίοδο, τα συστήματα στήριξης στην αναπτυσσόμενη εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Ως εκ τούτου, είναι σκόπιμο η Επιτροπή να παρακολουθεί την κατάσταση και να υποβάλει έκθεση για την κτηθείσα από την εφαρμογή των εθνικών συστημάτων πείρα. Εφόσον παρίσταται ανάγκη, η Επιτροπή, με βάση τα συμπεράσματα της εν λόγω έκθεσης, θα πρέπει να υποβάλει πρόταση για κοινοτικό πλαίσιο όσον αφορά τα συστήματα στήριξης για την ηλεκτρική ενέργεια, η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η πρόταση αυτή θα πρέπει να συμβάλλει στην επίτευξη των εθνικών ενδεικτικών στόχων, να συμβιβάζεται με τις αρχές της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και να λαμβάνει υπόψη τα χαρακτηριστικά των διαφόρων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, καθώς και τις ποικίλες τεχνολογίες και τις γεωγραφικές διαφορές. Θα πρέπει επίσης να προάγει τη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κατά τρόπο ουσιαστικό, να είναι απλή και ταυτόχρονα, όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική, ιδίως από πλευράς κόστους, να περιλαμβάνει επαρκείς μεταβατικές περιόδους διάρκειας τουλάχιστον επτά ετών, να διατηρεί την εμπιστοσύνη των επενδυτών και να αποφεύγει άσκοπες δαπάνες. Το εν λόγω πλαίσιο θα επιτρέψει στην ηλεκτρική ενέργεια, η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, να ανταγωνιστεί την ηλεκτρική ενέργεια, η οποία παράγεται από μη ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, και θα περιορίσει το κόστος που βαρύνει τον καταναλωτή, ενώ, μεσοπρόθεσμα, θα μειώσει την ανάγκη κρατικής στήριξης.

4. Τα Κράτη-Μέλη δημοσιεύουν, το αργότερο στις 27 Οκτωβρίου 2003, έκθεση σχετική με την κατά την παράγραφο 1 αξιολόγηση, στην οποία προσδιορίζουν, κατά

περίπτωση, τις δράσεις που ανελήφθησαν. Αντικείμενο της έκθεσης αυτής είναι να παράσχει, εφόσον τούτο ενδείκνυται στο πλαίσιο της εθνικής νομοθεσίας, ένδειξη της επιτευχθείσας εξέλιξης, όσον αφορά ιδίως:

1. το συντονισμό μεταξύ των διαφόρων διοικητικών υπηρεσιών όσον αφορά τις προθεσμίες, την παραλαβή και τη διεκπεραίωση των αιτήσεων αδειας,
2. τη δυνατότητα θέσπισης κατευθυντήριων γραμμών για τις δραστηριότητες της παραγράφου 1 και το εφικτό της καθιέρωσης μιας ταχύρρυθμης διαδικασίας προγραμματισμού για τους παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και
3. το διορισμό αρχών ως διαμεσολαβητών σε τυχόν διαφορές μεταξύ των αρμόδιων για τη χορήγηση αδειών αρχών και των αιτούντων άδεια.

Στις 31 Δεκεμβρίου 2005, το αργότερο, και, εν συνεχεία, ανά πενταετία και με βάση τις εκθέσεις των Κρατών-Μελών κατ' εφαρμογή του άρθρου 3 παράγραφος 3, και του άρθρου 6 παράγραφος 2, η Επιτροπή υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο συγκεφαλαιωτική έκθεση σχετικά με την υλοποίηση της παρούσας οδηγίας.

Στην εν λόγω έκθεση:

1. εξετάζονται η πρόοδος όσον αφορά το συνυπολογισμό του εξωτερικού κόστους της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από μη ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, καθώς και οι επιπτώσεις των κρατικών ενισχύσεων που χορηγούνται υπέρ της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας,
2. λαμβάνονται υπόψη οι δυνατότητες των Κρατών-Μελών να επιτύχουν τους εθνικούς ενδεικτικούς στόχους που καθορίζονται στο άρθρο 3 παράγραφος 2, ο συνολικός ενδεικτικός στόχος που προβλέπεται στο άρθρο 3 παράγραφος 4 και η ύπαρξη διακρίσεων μεταξύ των διαφορετικών πηγών ενέργειας.

Ενδεχομένως, η Επιτροπή υποβάλλει, μαζί με την έκθεση, περαιτέρω προτάσεις προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

Με το άρθρο 5 θεσμοθετείται το Σύστημα Πράσινων Πιστοποιητικών της ηλεκτρικής ενέργειας η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Τα Κράτη-Μέλη, το αργότερο στις 27 Οκτωβρίου 2003, φροντίζουν ώστε η προέλευση της ηλεκτρικής ενέργειας η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας να είναι καθεαυτή εγγυημένη κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, με βάση αντικειμενικά, διαφανή και αμερόληπτα κριτήρια, τα οποία καθορίζει κάθε κράτος μέλος. Για το σκοπό αυτό, τα Κράτη-Μέλη φροντίζουν να εκδίδεται εγγύηση προέλευσης, κατόπιν αιτήσεως. Τα Κράτη-Μέλη μπορούν να ορίσουν έναν ή περισσότερους αρμόδιους φορείς,

ανεξάρτητους από τις δραστηριότητες παραγωγής και διανομής, για την επίβλεψη της έκδοσης αυτών των εγγυήσεων προέλευσης.

Τα Πράσινα Πιστοποιητικά:

1. προσδιορίζουν την πηγή από την οποία έχει παραχθεί η ηλεκτρική ενέργεια, διευκρινίζοντας τις ημερομηνίες και τους τόπους παραγωγής, και, στις περιπτώσεις των υδροηλεκτρικών σταθμών, αναφέρουν την ισχύ,
2. επιτρέπουν στους παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, να αποδεικνύουν ότι η ηλεκτρική ενέργεια που πωλούν παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας.

Αυτά τα πιστοποιητικά, εκδιδόμενα δυνάμει της παραγράφου 2, θα πρέπει να αναγνωρίζονται αμοιβαία από τα Κράτη-Μέλη, αποκλειστικά ως απόδειξη των στοιχείων που μνημονεύονται στην παράγραφο 3. Τυχόν άρνηση αναγνώρισης του πιστοποιητικού ως απόδειξης, ιδίως για λόγους πρόληψης της απάτης, πρέπει να θεμελιώνεται σε αντικειμενικά, διαφανή και αμερόληπτα κριτήρια. Σε περίπτωση άρνησης αναγνώρισης του πιστοποιητικού, η Επιτροπή μπορεί να υποχρεώσει την αρνούμενη πλευρά να αναγνωρίσει ένα πιστοποιητικό, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη τα αντικειμενικά, διαφανή και αμερόληπτα κριτήρια στα οποία βασίζεται η αναγνώριση.

Τα Κράτη-Μέλη ή οι αρμόδιοι φορείς δημιουργούν τους κατάλληλους μηχανισμούς για να διασφαλίζουν ότι τα πιστοποιητικά είναι ακριβή και αξιόπιστα, και περιγράφουν, στην έκθεση που προβλέπεται στο άρθρο 3 παράγραφος 3, τα μέτρα που λαμβάνονται για να εξασφαλίζεται η αξιοπιστία του συστήματος Πράσινων Πιστοποιητικών.

Κατόπιν διαβουλεύσεων με τα Κράτη-Μέλη, η Επιτροπή, στην έκθεση που προβλέπεται στο άρθρο 8, εξετάζει τον τύπο και τις μεθόδους που μπορούν να ακολουθούν τα Κράτη-Μέλη για να κατοχυρώνεται η προέλευση της ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ενδεχομένως, η Επιτροπή προτείνει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο τη θέσπιση σχετικών κοινών κανόνων.

3.3.5.2 Η Οδηγία 2001/77 και οι μηχανισμοί στήριξης των ΑΠΕ

Όπως προαναλύθηκε αμέσως ανωτέρω, οι μηχανισμοί και οι αρχές που υιοθετούνται από την Οδηγία για την στήριξη των ΑΠΕ και που ενδιαφέρουν μεταξύ άλλων την παρούσα έρευνα είναι οι ακόλουθοι: 1. Η κατά προτεραιότητα έγχυση της ενέργειας από ΑΠΕ στο δίκτυο 2. Η θέσπιση ενδεικτικών εθνικών στόχων για την κατανάλωση ενέργειας

από ΑΠΕ, 3. Το σύστημα πράσινων πιστοποιητικών και τέλος 4. Ο μηχανισμός περιοδικού ελέγχου του βαθμού διείσδυσης σε επίπεδο εθνικών νομοθεσιών.

Οι ανωτέρω μηχανισμοί σκοπό είχαν να εξασφαλίσουν την απρόσκοπτη όδευση προς μία σημαντική συμμετοχή της ενέργειας από ΑΠΕ στην συνολική κατανάλωση ενέργειας σε ευρωπαϊκό επίπεδο αλλά και σε κάθε ένα από τα Κράτη-Μέλη.

Τόσο η κατά προτεραιότητα έγχυση όσο και το θέμα των ενδεικτικών στόχων αποτελούν ικανούς μηχανισμούς διασφάλισης της διείσδυσης των ΑΠΕ στα εθνικά ενεργειακά μείγματα αλλά όχι αρκετούς: η διείσδυση απευθυνόμενη σε ιδιωτικές επενδύσεις απαιτεί και την παροχή κινήτρων οικονομικού και θεσμικού χαρακτήρα εμφορούμενους από τον χαρακτήρα της υγιούς επένδυσης.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το σύστημα πράσινων πιστοποιητικών ως μηχανισμός στήριξης των ΑΠΕ δεδομένου ότι ο μηχανισμός αυτός είναι ο μόνος που προτείνεται λεπτομερώς από την Οδηγία και αφορά στην ενίσχυση των ΑΠΕ μέσω μηχανισμού ο οποίος εντεταγμένος εντός της απελευθερωμένη αγοράς ενέργειας βρίσκεται στον αντίποδα των μηχανισμών εκείνων που βασίζονται σε οποιαδήποτε μορφή κρατικής ενίσχυσης.

3.3.6 Η Οδηγία 2009/28ΕΚ και η μετάβαση στον δεσμευτικό χαρακτήρα των εθνικών στόχων παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ

3.3.6.1 Εισαγωγή

Η ανωτέρω Οδηγία 2001/77ΕΚ, ωστόσο δεν έμελλε να διατηρηθεί εν ισχύ επί μακρόν αφού η (μεταγενέστερη) υπ.΄άρ. 2009/28 ΕΚ θα την καταργήσει και θα επιφέρει και αυτή με την σειρά της κοσμογονικές αλλαγές στην διαδικασία αφομοίωσης των Κρατών-Μελών της περιβαλλοντικής αναγκαιότητας για προώθηση της ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Με την Οδηγία 2009/28 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καταρχήν εισήγαγε υποχρεωτικούς εθνικούς στόχους στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας και το μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στις μεταφορές. Επίσης καθορίζει κανόνες για την στατιστική μεταβίβαση μεταξύ Κρατών-Μελών και με τρίτες χώρες, τις διοικητικές διαδικασίες την πληροφόρηση, την κατάρτιση και την πρόσβαση στο δίκτυο. Καθιερώνει επίσης κριτήρια αειφορίας του περιβάλλοντος για τα βιοκαύσιμα και τα βιορευστά.

Ειδικότερα για την θεσμοθέτηση υποχρεωτικών εθνικών στόχων αξίζει να αναφερθεί ότι στο άρθρο 3 ορίζεται : ‘1. Κάθε Κράτος-Μέλος μεριμνά ώστε το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, το οποίο υπολογίζεται σύμφωνα με τα άρθρα 5-11, στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας το 2020 να αντιστοιχεί τουλάχιστον στον εθνικό συνολικό στόχο όσον αφορά τα μερίδια ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές κατά το εν λόγω έτος όπως αυτό προβλέπεται στην Τρίτη στήλη του πίνακα του μέρους Α του παραρτήματος Ι. Αυτοί οι δεσμευτικοί εθνικοί συνολικοί στόχοι είναι σύμμορφοι προς τον στόχο σύμφωνα με τον οποίο το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας της Κοινότητας πρέπει το 2020 να ανέρχεται σε τουλάχιστον 20%. Για να επιτευχθούν ευκολότερα αυτοί οι στόχοι που ορίζονται σε αυτό το άρθρο κάθε κράτος μέλος προωθεί και ενθαρρύνει την απόδοση ενέργειας και την εξοικονόμηση ενέργειας...»

Μια άλλη πρωτοβουλία την οποία εξαρχής ανέλαβε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πάλι υπό το φως αφενός της πετρελαϊκής κρίσης του 1973 και αφετέρου από την παρόμοια εμπειρία από την εκρηκτική αλληλουχία γεγονότων μεταξύ Ιράκ και Ηνωμένων Πολιτειών το έτος 1991 ήταν ο διάλογος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τον ΟΠΕΧ (Οργανισμό Πετρελαιοπαραγωγών Χωρών και τον ΟΑΠΕΧ (Οργανισμό Αραβικών Πετρελαιοπαραγωγών Χωρών), διάλογος ο οποίος ωστόσο μη δυνάμενος να διατηρηθεί πάνω και έξω από το διεθνές ενεργειακό περιβάλλον δεν δύναται να διασφαλίσει στην ΕΕ τον ενεργειακό εφοδιασμό όπως θεωρητικά αυτό είχε επιτευχθεί κατά τα έτη 1950-1970 παρά το γεγονός ότι οι συνομιλητές της στον διάλογο κατέχουν τα μεγαλύτερα πετρελαϊκά αποθέματα του πλανήτη.

3.3.6.2 Περιεχόμενο της Οδηγίας 2009/28

Όπως προαναφέρθηκε, οι νέοι θεσμικοί κανόνες που εισάγονται με την εν λόγω Οδηγία αφορούν α) στον δεσμευτικό χαρακτήρα των εθνικών στόχων σε παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ, τον μηχανισμό παρακολούθησης της διείσδυσης των ΑΠΕ δια των Εθνικών Σχεδίων Στήριξης και επίσης στον καθορισμό κριτηρίων για την έννοια της αειφορίας σε σχέση με τα βιοκαύσιμα και τα βιορευστά τα οποία και θα εξεταστούν αναλυτικά στο σχετικό κεφάλαιο περί Αειφορίας.

Σε μία σύντομη παρουσίαση εκείνων των άρθρων τα οποία ρυθμίζουν το θέμα της δεσμευτικότητας των εθνικών στόχων είναι τα ακόλουθα:

Με το άρθρο 3 ορίζεται ότι κάθε κράτος μέλος μεριμνά ώστε το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, τα οποίο υπολογίζεται σύμφωνα με τα άρθρα 5-11, στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας το 2020 να αντιστοιχεί τουλάχιστον στον εθνικό συνολικό στόχο του όσον αφορά το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές κατά το έν λόγω έτος. Αυτό οι δεσμευτικοί εθνικοί συνολικοί στόχοι είναι σύμμορφοι προς τον στόχο σύμφωνα με τον οποίο το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην ακαθόριστη τελική κατανάλωση ενέργειας της Κοινότητας πρέπει το 2020 να ανέρχεται σε τουλάχιστον 20%. Για να επιτευχθούν ευκολότερα αυτοί οι στόχοι που ορίζονται σε αυτό το άρθρο, κάθε κράτος μέλος προωθεί και ενθαρρύνει τη απόδοση ενέργειας και την εξοικονόμηση ενέργειας. Ορίζεται επίσης στην δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου ότι τα Κράτη-Μέλη λαμβάνουν μέτρα που είναι όντως σχεδιασμένα για να διασφαλίσουν ότι το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ισούται ή υπερβαίνει το μερίδιο που παρατίθεται στην ενδεικτική πορεία του σχετικού παραρτήματος της Οδηγίας. Τέλος στο ίδιο άρθρο και στην παράγραφο 3, ορίζεται ότι για να επιτύχουν τους εθνικούς δεσμευτικούς στόχους τους τα Κράτη-Μέλη μπορούν να εφαρμόζουν α) καθεστώτα στήριξης β) μέτρα συνεργασίας μεταξύ διαφόρων Κρατών-Μελών και με τρίτες χώρες για την επίτευξη των εθνικών στόχων σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 11 της Οδηγίας.

Στο τέλος θέτει και τον περιορισμό των άρθρων 87 και 88 ΣΕΚ (και ήδη 107 και 108 ΣΛΕΕ) στο θέμα της υποστήριξης των μορφών ενέργειας από ΑΠΕ που παράγονται σε άλλο κράτος.

Κεφάλαιο 4.

Από την υποχρέωση της Πολιτείας στον σεβασμό και την προστασία της αξίας του ανθρώπου του άρ. 2.1 του Συντάγματος και από το δικαίωμα στο περιβάλλον του άρ. 24.1 του Συντάγματος στο δικαίωμα στην πράσινη ενέργεια

4.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύεται το Συνταγματικό και υπερνομοθετικό περίγραμμα των ΑΠΕ: αφενός η Αρχή της Αειφορίας του 24.1 του Συντάγματος όπως το περιεχόμενο της διαμορφώνεται από την θεωρία και νομολογία και αφετέρου το δικαίωμα στο περιβάλλον και το δικαίωμα στο υγιεινό περιβάλλον.

Επιχειρείται επίσης η προσέγγιση της έννοιας του δικαιώματος στην ενέργεια ως ατομικού δικαιώματος συναπτόμενου με την κομβική θέση που καταλαμβάνει, προϊόντος του χρόνου η τεχνολογία στην ίδια την άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων και επακόλουθα η ενέργεια (ως βασική λειτουργική προϋπόθεση της τεχνολογίας) για την άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων. Τίθεται λοιπόν το ερώτημα αν το αίτημα για την άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων υπό το φως του άρ. 2.1 Σ περί σεβασμού της αξίας του ανθρώπου προϋποθέτει ένα νέο δικαίωμα: το δικαίωμα στην ενέργεια υπό το φως του άρ. 24.1Σ όπου κατοχυρώνεται το δικαίωμα στο περιβάλλον, το δικαίωμα στην πράσινη ενέργεια.

4.2 Η έννοια του περιβάλλοντος

Ο ορισμός του περιβάλλοντος δεν έχει αποτυπωθεί σε κανένα συνταγματικό κείμενο της συνταγματικής Ιστορίας της Χώρας. Το άρθρο 24.1 του Συντάγματος αναφέρει ως αντικείμενο προστασίας το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον⁶¹ ως μια ενότητα από την οποία ορίζεται το περιβάλλον. Ο Έλληνας Νομοθέτης σε νόμο προγενέστερο της αναθεωρηθείσας διάταξης έδωσε ορισμό για την έννοια του περιβάλλοντος στον ν. 1650/1986 σύμφωνα με τον οποίο «περιβάλλον είναι το σύνολο των φυσικών και

⁶¹ (Σπυρόπουλος, Φ; Κοντιάδης, Ξ; Ανθόπουλος, Χ; Γεραπετρίτης, Γ, 2017) σελ.613

ανθρωπογενών παραγόντων και στοιχείων που βρίσκονται σε αλληλεπίδραση και επηρεάζουν την οικολογική ισορροπία, την ποιότητα της ζωής, την υγεία των κατοίκων, την ιστορική και πολιτιστική παράδοση και τις αισθητικές αξίες».

Ο ορισμός όμως του περιβάλλοντος ούτε αρκεί αλλά ούτε και βοήθα ιδιαίτερα στην πρόοδο του διαλόγου διεθνώς για την επικράτηση της εννοίας του ανθρωποκεντρικού περιβάλλοντος έναντι του οικολογικού περιβάλλοντος, ήτοι δύο τάσεων οι οποίες δεν έχουν σαφή διαχωριστική γραμμή: το ανθρωπογενές περιβάλλον⁶² εκφράζει την ανάγκη προστασίας της ποιότητας της ζωής και της υγείας των ατόμων ενώ το οικολογικό περιβάλλον εκφράζει την ανάγκη για προστασία του περιβάλλοντος ως αυτόνομου αγαθού απαραίτητου για την επιβίωση τόσο της παρούσας όσο και των επερχόμενων γενεών^{63,64}.

4.3 Η διάταξη του άρθρου 24.1 του Συντάγματος

Το πρώτο εδάφιο της πρώτης παραγράφου του άρθρου 24 του Συντάγματος ορίζει: «1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για την διαφύλαξη του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας...»

Η αναθεωρηθείσα με την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2001⁶⁵ διάταξη, αρκεί για να χαρακτηριστεί το Σύνταγμα της Χώρας ως ένα από τα πλέον περιβαλλοντικά Συντάγματα τόσο σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ενώσεως όσο και διεθνώς αφού αφενός έχει άμεση και δεσμευτική ισχύ σαφώς διαχωριζόμενη από την έννοια της κατευθυντήριας διατάξεως και αφετέρου αναγάγει την προστασία του περιβάλλοντος σε συνταγματικώς προστατευόμενο δικαίωμα και το περιβάλλον σε συνταγματικώς προστατευόμενο έννομο αγαθό.

Από την ερμηνεία της διατάξεως προκύπτουν ρητά εκπεφρασμένα τα ακόλουθα:

1. Η υποχρέωση του Κράτους για την προστασία του περιβάλλοντος. Η υποχρέωση αυτή αναλύεται σε υποχρέωση για την λήψη μέτρων στο πλαίσιο της πρόληψης, υποχρέωση για την λήψη μέτρων στο πλαίσιο της καταστολής και υποχρέωση παράλειψης

⁶² (Tsaltas, G.I, Platias, C, 2010)

⁶³ (ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ, 2006) σελ.4

⁶⁴ (Σιούτη, 2011) σελ. 10

⁶⁵ (Σιούτη, Γ., 2000)

μέτρων βλαπτικών για το περιβάλλον και παράλειψης μέτρων για την περιστολή το δικαιώματος προστασίας που περιβάλλοντος.

2. Το δικαίωμα των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος άρα στην συμμετοχή στην διαδικασία λήψεως αποφάσεων για αυτό (δικαίωμα διαδικαστικού χαρακτήρα).

3. Το δικαίωμα στο περιβάλλον το οποίο δεν αναφέρεται μεν στο Σύνταγμα ρητώς *per se* ωστόσο αποτελεί την ευρύτερη έννοια εντός της οποίας ανήκει το δικαίωμα στην προστασία του περιβάλλοντος.

Όπως προαναφέρθηκε, πυλώνες της εννοίας του περιβάλλοντος σύμφωνα με το Σύνταγμα αποτελούν τόσο το φυσικό όσο και το πολιτιστικό περιβάλλον. Ιδιαίτερα για αυτό το τελευταίο η μέριμνα του Συντάγματος δεν εξαντλείται στην διάταξη του άρ. 24: πληθώρα άλλων διατάξεων αναλαμβάνει τον ρόλο να περιφρουρήσει το πολιτιστικό περιβάλλον είτε δια της επιβολής περιορισμών όπως για παράδειγμα στην ατομική ιδιοκτησία (άρ. 18 του Συντάγματος), είτε δια της ειδική προστασίας (άρ. 16 για την παιδεία και την τέχνη, άρθρο 14 για την ελευθεροτυπία, άρ. 13 για την ελευθερία θρησκευτικής συνείδησης,) αλλά και της γενικής προστασίας δια του άρ. 25 και του άρ. 28.

Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι το πολιτιστικό περιβάλλον απολαμβάνει προστασίας με πλέγμα διατάξεων εντός του καταστατικού Χάρτη της Χώρας ⁶⁶σε αντίθεση με το φυσικό περιβάλλον ως την δεύτερη συνιστώσα της ενιαίας εννοίας του περιβάλλοντος, προστασία η οποία απαντά και στην ανάγκη σεβασμού και προστασίας της αξίας του ανθρώπου σύμφωνα με το άρ. 2 παρ. 1 του Συντάγματος⁶⁷. Διάταξη η οποία πιστώνεται τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα του Συντάγματος ανάγοντας τον σεβασμό και την αξία του ανθρώπου σε προστατευόμενο αγαθό δια διατάξεως αμέσου ισχύος⁶⁸.

4.4 Το δικαίωμα στην ενέργεια

Το άρθρο 2.1 του Συντάγματος προβλέπει: «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας». Η διάταξη αυτή ανήκει στο πρώτο μέρος του Συντάγματος περί μορφής του πολιτεύματος ενώ, στο δεύτερο μέρος

⁶⁶ (Παπαδημητρίου, 1994)

⁶⁷ (Μάνεσης, 1982) σελ. 108

⁶⁸ (Σπυρόπουλος, Φ; Κοντιάδης, Ξ; Ανθόπουλος, Χ; Γεραπετρίτης, Γ, 2017) σελ.24

και δη από το άρ. 5 έως και το άρ. 25, άρθρα τα οποία είναι αφιερωμένα στα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα.

Η διάταξη του άρ. 2.1 δεν αποτελεί απλή διακήρυξη αλλά θεμελιώδη κανόνα αντικειμενικού χαρακτήρα και άμεσης ισχύς δεδομένου ότι επιβάλλει υποχρέωση σεβασμού και προστασίας του ανθρώπου. Το κανονιστικό περιεχόμενο της διάταξης αναλύεται ως ακολούθως:

A) η άσκηση των θεμελιωδών ατομικών δικαιωμάτων των ατόμων δεν πρέπει να φτάνει μέχρι του σημείου να θίγει την αξιοπρέπεια των άλλων και

B) οι περιορισμοί των ατομικών δικαιωμάτων δια κρατικών διατάξεων δεν δύναται να φτάσουν μέχρι του σημείου να θίγεται η αξιοπρέπεια του φορέα των δικαιωμάτων.

Επομένως αποτελεί κρατική υποχρέωση να μην θίγει την αξιοπρέπεια του ανθρώπου αλλά και να την προστατεύει.

Σύμφωνα με τον Μάνεση η γενική αρχή του άρ. 2.1 Σ δεν θα πρέπει να υπερτιμάται αφού η καθιερούμενη με την διάταξη αυτή γενική αρχή συνάγεται και από άλλα άρθρα το Συντάγματος τα οποία προστατεύουν διάφορα επιμέρους ατομικά ή κοινωνικά δικαιώματα. Έχει κατευθυντήριο χαρακτήρα και απευθύνει συνταγματική εντολή προς τον νομοθέτη. Δεν ιδρύει όμως ένα αυτοτελές ατομικό δικαίωμα και δεν θεμελιώνει την αξίωση προς το Κράτος για συγκεκριμένες ενέργειες και « πάντως σαν μια από τις γενικές αρχές που έχει θεσπίσει ο Συντακτικός νομοθέτης, η αρχή αυτή δεν μπορεί να έχει νομική ισχύ υπέρτερη των άλλων γενικών αρχών ή και θεμελιωδών αρχών του Συντάγματος (άρθρο 110 παρ. 1) και ιδίως της λαϊκής κυριαρχίας που είναι το θεμέλιο του πολιτεύματος»⁶⁹.

Δεν πρέπει επίσης να υποτιμάται διότι έχει πάντως κανονιστικό χαρακτήρα ως άνω ενώ δρα και συμπληρωματικά στις περιπτώσεις που η αρχή αυτή δεν καλύπτεται από τις άλλες επιμέρους διατάξεις περί ατομικών δικαιωμάτων: Ο Μάνεσης πλέον του κατευθυντήριου και κανονιστικού χαρακτήρα της διατάξεως της προσδίδει και χαρακτήρα συμπληρωματικό για τις διατάξεις των ατομικών δικαιωμάτων όπου το εννοιολογικό τους περιεχόμενο ενδεχομένως να μην καλύπτει συγκεκριμένες περιπτώσεις διατάξεων όπως για παράδειγμα στην περίπτωση διατάξεως θα επέβαλε προσωποκράτηση για χρέη. Στην περίπτωση αυτή το άρ. 2.1 χρησιμεύει για την ερμηνεία των συνταγματικών διατάξεων καθώς και των νομοθετικών διατάξεων.

⁶⁹ (Μάνεσης, 1982) σελ. 111

Ο συμπληρωματικός χαρακτήρας της διατάξεως αποκτά ακόμα μεγαλύτερη σημασία δεδομένου ότι η έννοια της αξιοπρέπειας του ανθρώπου είναι μία έννοια «δυναμικού» χαρακτήρα αφού διαχρονικά και προϊούσης της εξέλιξης της τεχνολογίας η έννοια αυτή απόκτα και νέες εκφάνσεις: Η έννοια της ίδιας της ζωής έχει υποστεί τεράστιες αλλαγές διαχρονικώς αν ληφθούν υπόψιν οι εξελίξεις στην γενετική αλλά και στην δυνατότητα να διατηρηθεί στη ζωή άτομο το οποίο υπό συνθήκες ιατρικής τεχνολογίας πριν 50 έτη θα ήταν επιστημονικώς και τεχνολογικώς αδύνατο. Το δυναμικό ήτοι συνεχώς μεταβαλλόμενο περιεχόμενο της αξιοπρέπειας συναρτάται άμεσα με την χρονική περίοδο και τον τόπο αναφοράς. Σε παρωχημένες εποχές η πρόσβαση στους φορείς υγείας για παράδειγμα δεν ανήκε στον πυρήνα της αξιοπρέπειας του ατόμου ενώ τώρα στην χώρα μας αλλά και σε πληθώρα άλλων δικαιοκόν συστημάτων η πρόσβαση στους φορείς υγείας αποτελεί ένα από τα *minima* σχετικά με το αίτημα για αξιοπρεπή διαβίωση.

Τον προσδιορισμό του συνεχώς μεταβαλλόμενου περιεχομένου της έννοιας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας έρχονται να συμπληρώσουν και σμιλεύσουν και οι λοιπές διατάξεις του Συντάγματος σχετικά με τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα.

Το άρθρο 5.1Σ ορίζει ότι καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητα του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας. Το δικαίωμα αυτοδιάθεσης και αυτοκαθορισμού της προσωπικότητας υπό την θετική εκφορά της, ανάγεται στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας η οποία επίσης ως έννοια είναι διαρκώς μεταβαλλόμενη και οι παράμετροι μεταβολής της αφορούν στο ευρύτερο κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό περιβάλλον του φορέα του δικαιώματος. Πάντως δεν δύναται να εννοηθεί ελεύθερη ανάπτυξη προσωπικότητας αν αυτή είναι στερημένη της προσβάσεως σε βασικά αγαθά (τα οποία παρέχονται ωστόσο σε άλλους φορείς του δικαιώματος που ευρίσκονται υπό τις ίδιες οι παρόμοιες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές συνθήκες).

Στο άρθρο 5^Α παρ. 1 του Συντάγματος επίσης ορίζεται ότι καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση (παρ.1) ενώ στην παρ. 2 ορίζεται ότι καθένας έχει δικαίωμα στην Κοινωνία της πληροφορίας. Φορείς και αποδέκτες των ανωτέρω δικαιωμάτων τα οποία θεσπίστηκαν με την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2001, είναι οι Έλληνες πολίτες, οι ευρωπαίοι πολίτες οι ανιθαγενείς καθώς και τα νπιδ, όσοι βρίσκονται εντός ελληνικής επικράτειας αλλά και όσοι όντες εκτός της ελληνικής επικράτειας αναζητούν πληροφορίες για την Ελλάδα⁷⁰. Η ελευθερία της πληροφόρησης δεν αφορά μόνο τις μορφές δημόσιας

⁷⁰ (Χατζόπουλος, Β.΄; Ιγγλεζάκης, Ι. , 2001)

πληροφόρησης αλλά και ιδιωτικής. Ισχύει επομένως και έναντι του Κράτους το οποίο οφείλει να διασφαλίζει όλες τις αναγκαίες τεχνικές και οικονομικές προϋποθέσεις αλλά και τους νομικούς όρους που θα καθιστούν ανεμπόδιστη την πληροφόρηση⁷¹. Ως αμέσως συνεπαγόμενη του δικαιώματος της πληροφόρησης είναι η ίδια η λειτουργία της δημοκρατίας αφού χωρίς ενημέρωση για τον δημόσιο πολιτικό βίο αδυνατεί ο έλεγχος των κυβερνώντων⁷².

Σχετικά δε, με την διάταξη της παρ.2 για το δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της πληροφορίας λεκτέα είναι τα ακόλουθα: ήδη το 2001 ο συντακτικός νομοθέτης αντιλαμβάνοταν την ανάγκη προστασίας του συγκεκριμένου δικαιώματος αναγνωρίζοντας σε ένα ήδη πρώιμο στάδιο αυτό που τεχνολογικά απέκτησε παγκόσμια οντότητα αρκετά έτη αργότερα: την δυναμική της εικονικής κοινωνίας μέσω της επικοινωνίας σε ένα εικονικό δίκτυο⁷³. Ήδη σήμερα η παρουσία φυσικών αλλά και νομικών προσώπων στο διαδίκτυο αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτηση αναγνωρισιμότητας αλλά και αφομοίωσης από το κοινό που μοιράζεται την σχετική πληροφορία, των ιδεών και των εμπορικών δραστηριοτήτων τους⁷⁴. Ωστόσο συντακτικός νομοθέτης αντελήφθη και την έννοια του δικαιώματος της συμμετοχής όχι σε μία συγκεκριμένη κοινωνική οντότητα αλλά σε μία κοινωνία απροσδιόριστης «γεωγραφίας» και απροσδιόριστου αριθμού συμμετεχόντων: άρα η στέρηση του δικαιώματος αυτού έχει ιδιαίτερα μεγαλύτερο ειδικό βάρος από το ειδικό βάρος του περιορισμού συμμετοχής σε συγκεκριμένη οντότητα (πχ πολιτικό κόμμα). Παρότι με το δικαίωμα συμμετοχής στην κοινωνία τη πληροφορίας δεν κατοχυρώνεται η αξίωση προς το Κράτος για δωρεάν παροχή μέσω πληροφόρησης⁷⁵ ωστόσο κατοχυρώνεται η αξίωση προς το Κράτος της παροχής των στοιχειωδών ποιοτικών όρων πραγματικής συμμετοχής⁷⁶ ώστε να καταπολεμηθεί ο ψηφιακός αναλφαβητισμός. Σύμφωνα δε με τον Δημόπουλο⁷⁷ θεμελιώνεται αξίωση των ατόμων με

⁷¹ (Βιδάλης, Τ.; Μήτρου, Λ.; Τάκης, Α., 2006)

⁷² Η έννοια του ηλεκτρονικού τύπου είναι η απόλυτα κυρίαρχη ενώ ο τύπος σε φυσικό αρχείο (εφημερίδα με την παραδοσιακή έννοια) υποχωρεί σταθερά υπέρ της ηλεκτρονική ενημέρωσης. Επίσης η κυκλοφορία και αναζήτηση μουσικών και αρχείων εικόνας και ήχου αποτελεί μια τεράστια παγκόσμια βιβλιοθήκη ενώ ακόμα και η ραδιοτηλεόραση υποχωρεί υπέρ της διαδικτυακής της μετάδοσης.

⁷³ (Βενιζέλος, 2002)

⁷⁴ Η δύναμη του Facebook είναι πλέον από προφανής.

⁷⁵ (Βιδάλης, Τ.; Μήτρου, Λ.; Τάκης, Α., 2006) σελ. 297

⁷⁶ (Σαραφινός, 2003)

⁷⁷ (Δημόπουλος, 2009)

αναπηρία στην κατασκευή ιστοσελίδων στις οποίες θα μπορούσαν να έχουν πρόσβαση άλλως προσβάλλεται το δικαίωμα τους στην πρόσβαση στην κοινωνία της πληροφορίας.

Στο άρθρο 14 εδ.1 του Συντάγματος ορίζεται ότι καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους. Η διάταξη αυτή κατοχυρώνει την ελευθερία διαμόρφωσης της σκέψης και της έκφρασης της δια του λόγου αλλά και το μέσο διάδοσης του ή επικοινωνίας του που δύναται να είναι είτε μέσω χειρονομίας (ως το απλούστερο μέσο διάδοσης) μέχρι την εκπομπή του λόγου δια του διαδικτύου ⁷⁸ ενώ φορείς του δικαιώματος είναι φυσικά και νομικά πρόσωπα ακόμα και ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα.

Επίσης στο άρ. 16.1 Σ ορίζεται ότι η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες, ότι η ανάπτυξη και η προαγωγή τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και ότι η ακαδημαϊκή ελευθερία και η ελευθερία της διδασκαλίας δεν απαλλάσσουν από το καθήκον υπακοής στο Σύνταγμα. Με την παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου του Συντάγματος ορίζεται ότι όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας σε όλες τις βαθμίδες στα κρατικά εκπαιδευτήρια ενώ στην επόμενη παράγραφο 5 ορίζεται ότι η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση. Με τις ανωτέρω διατάξεις έχουμε την συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος της εκπαίδευσης μέχρι και τον δευτεροβάθμιο κύκλο ενώ κατοχυρώνεται σε συνδυασμό κα με το άρθρο 4 του Συντάγματος περί της αρχής της ισότητας, η αρχή των ίσων ευκαιριών στην πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Τέλος στο άρ. 19.1 του Συντάγματος κατοχυρώνεται το απόρρητο των επιστολών και της επικοινωνίας, με το εννοιολογικό περιεχόμενο της επικοινωνίας να καταλαμβάνει κάθε δυνατό μέσο εκπομπής, μεταβίβασης και μετάδοσης μηνύματος.

Αναλύθηκαν ανωτέρω μία σειρά συνταγματικών διατάξεων οι οποίες κατοχυρώνουν θεμελιώδη ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα στους πολίτες μίας δημοκρατικής χώρας και ενός δικαϊκού συστήματος το οποίο προτάσσει ως προτεραιότητα μετά τον καθορισμό του πολιτεύματος την ανάγκη σεβασμού και προστασίας από το Κράτος της αξίας του ανθρώπου. Άλλως μια σειρά διατάξεων που επιχειρούν την διαχρονική κατοχύρωση ελευθεριών που φιλοδοξούν να ενσωματώνουν την εκάστοτε εξελικτική διαδικασία κυρίως των τεχνολογικών δεδομένων, κυρίως όμως διατάξεων που συνυπάρχουν και

⁷⁸ ΣτΕ 3428/2014

ταξιδεύουν στο χρόνο εντός ενός δικαιοῦκού συστήματος που δε περιορίζεται στα εθνικά σύνορα αλλά συνυπάρχει με άλλα δικαιοῦκά συστήματα εντός της ευρωπαϊκής αλλά και της διεθνούς ἔννομης τάξης.

Πόσο ρεαλιστική θα ήταν η κατοχύρωση του δικαιώματος στην πληροφόρηση (άρ. 5^Α παρ. 1 Σ) αν δεν είχε την δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο εξαιτίας λόγων τεχνικών που ανάγονται στην υποδομή που θα ἔπρεπε το Κράτος να διασφαλίζει;

Ποιο το πεδίο εφαρμογής της αμέσως επόμενης παραγράφου (άρ. 5^Α παρ. 2Σ σχετικά με την συμμετοχή στην κοινωνία της πληροφορίας) αν (όχι για λόγους που ανάγονται σε νομοθετική επιλογή) για λόγους τεχνολογικής αδυναμίας (ανήκουσας στην υποδομή που το Κράτος υποχρεούται να διασφαλίζει) δεν είναι δυνατή η συμμετοχή στην κοινωνία της πληροφορίας;

Ποια η δυνατότητα ανάπτυξης και επικοινωνίας στοχασμών ὅπως κατοχυρώνεται στο άρ. 14.1 του Συντάγματος αν για λόγους τεχνολογικούς αποκλειστεί στον φορέα η δυνατότητα πρόσβασης στην διεθνή κοινότητα μέσω των δικτύων ενημέρωσης; Και ποια η δυνατότητα του αποτελεσματικής διάδοσης αν για τους ίδιους λόγους αποκλειστεί από τα μέσα επικοινωνίας και κοινωνικής δικτύωσης;

Πως νοείται επιμόρφωση καθώς εξέλιξη της ἔρευνας, της επιστήμης όταν αυτή στερείται προσβάσεως στα διεθνή επιστημονικά fora για λόγους που ανάγονται σε τεχνολογικής φύσεως κωλύματα;

Πως διασφαλίζεται η επικοινωνία όταν το μέσο εκπομπής και μετάδοσης για λόγους τεχνολογικούς δεν επιτελεί τον ρόλο του;

Τα ανωτέρω ερωτήματα αναδεικνύουν μια διάσταση περιορισμού της συνταγματικής ρύθμισης η οποία δεν εκπορεύεται από κάποιο (υποθετικά) νομοθετικό πλαίσιο προοριζόμενο να επιβάλλει περιορισμούς στα προαναλυθέντα δικαιώματα. Οι περιορισμοί αυτοί δύναται να προκύψουν εκ λόγων που ανάγονται στις τεχνικές προϋποθέσεις άσκησης του δικαιώματος: Τα δικαιώματα ὅπως της ανάπτυξης της προσωπικότητας, της επικοινωνίας της πρόσβασης στις πληροφορίες και στη πρόσβαση στην κοινωνία της πληροφορίας δεν δύναται να ασκηθούν αποτελεσματικά πάρα μόνο με την χρήση τεχνολογίας. Η αποτελεσματική άσκηση κρίνεται συναρτήσσει του χρόνου: πόσο συγκρίσιμη είναι πλέον η μετάδοση μίας ιδέας με την αποστολή ταχυδρομικών επιστολών και η ίδια με την ανάρτησή της στο διαδίκτυο;

Η παρεμβολή του τεχνολογικού παράγοντα στην άσκηση των δικαιωμάτων αυτών ανάγεται σε θεμελιακό παράγοντα και ενίοτε *sine qua non* προϋπόθεση: κοινωνία της

πληροφορίας δεν νοείται έξω από το περιβάλλον της εικονικής πραγματικότητας του διαδικτύου. Η υποχρέωση Κράτους στην διασφάλιση της ακώλυτης άσκησης των δικαιωμάτων αυτών δεν δύναται να φτάσει μέχρι του σημείου να παρέχει την συνολική απαιτούμενη τεχνολογία κατά περίπτωση. Υποχρεούται όμως να εξασφαλίζει τα minima: δηλαδή εκείνες τις ελάχιστες προϋποθέσεις με εκκίνηση από τις οποίες, ο φορέας των δικαιωμάτων θα δυνηθεί να ασκήσει το αντίστοιχο δικαίωμα.

Κοινή ελάχιστη προϋπόθεση για την λειτουργική πρόσβαση στην αντίστοιχη τεχνολογία είναι η πρόσβαση στην ενέργεια: κανένα μέσο τεχνολογικό δεν δύναται να τεθεί σε λειτουργία δίχως ενέργεια. Από τα τηλέφωνα και τους υπολογιστές μέχρι και τους ταπεινούς λαμπτήρες που μας επιτρέπουν να διαβάζουμε σε συνθήκες υποφωτισμού. Η ενέργεια με καταλυτικό τρόπο εξασφαλίζει την ελάχιστη αφετηρία⁷⁹ για την άσκηση των προαναλυθέντων δικαιωμάτων και πολλών ακόμα δραστηριοτήτων που ευρίσκονται εντός του φάσματος των δικαιωμάτων αυτών.

Παρατηρούμε ότι η ενέργεια αποτελεί την αφετηρία για την πλήρωση των τεχνολογικών προϋποθέσεων άσκησης των ανωτέρω ατομικών δικαιωμάτων. Ήτοι ατομικά δικαιώματα που συμπροσδιορίζουν μαζί και με άλλα την έννοια της ανθρώπινης αξίας του άρ. 2.1 Σ. Δίχως αυτά το εννοιολογικό περιεχόμενο της αξίας του ανθρώπου μεταβάλλεται δραματικά προς μία κατεύθυνση που σε καμία περίπτωση δεν δύναται να υποστηριχθεί ότι εκεί απέβλεψε ο συντακτικός νομοθέτης.

Σκιαγραφείται συνεπώς με τις ανωτέρω σκέψεις ένα δικαίωμα στην ενέργεια και πρόσβασης στην ενέργεια ως προϋπόθεση για τον σεβασμό της αξίας το ανθρώπου όπως ειδικώς προσδιορίζεται (μεταξύ άλλων) και από τα προαναλυθέντα δικαιώματα.

Εξάλλου από το συνδυασμό του άρ. 5.Σ και 24.1Σ αναδεικνύεται η ανάπτυξη του ανθρώπου κατά τα τρόπο που να μην υποθηκεύει το μέλλον των μελλοντικών γενεών μειώνοντας το φυσικό κεφάλαιο.

Άρα ως ειδική έκφανση του δικαιώματος στην ενέργεια αποτελεί το δικαίωμα στην πράσινη ενέργεια δια της αναπτύξεως των ΑΠΕ.

⁷⁹ Σε μη διασυνδεδεμένο νησί και υπό συνθήκες έλλειψης ενέργειας πως θα μπορούσε να λειτουργήσει υπολογιστής για την είσοδο στο διαδίκτυο και ποια ενημέρωση θα μπορούσε να έχει ο χρήστης του; Ποια είναι η δυνατότητα της έγκαρτης ενημέρωσης σε σχέση με την ενημέρωση από το διαδίκτυο.

4.5 Το δικαίωμα στην ενέργεια και η ανάπτυξη

Όπως προαναλύθηκε δεν δύναται να εννοηθεί σεβασμός και προστασία της αξίας του ανθρώπου, προστασία της υγείας του, προαγωγής του πολιτιστικού περιβάλλοντος δίχως ενέργεια⁸⁰. Δεν αποτελεί ζήτημα μόνο των σύγχρονων κοινωνιών, αλλά διαχρονικό ζήτημα η πρόσβαση στην ενέργεια. Εξ αντιθέτου, οι πλέον αποτελεσματικές εχθροπραξίες κατά πληθυσμιακών συνόλων ήταν εκείνες που κατάφεραν να αποκόψουν τα σύνολα αυτά από την πρόσβαση στην ενέργεια. Στην σύγχρονη (ελληνική) κοινωνία στην οποία καλείται το Σύνταγμα να αποτελέσει τον Καταστατικό Χάρτη δεν θα μπορούσε να εννοηθεί η προάσπιση του περιβάλλοντος και της αξίας του ανθρώπου δίχως πρόσβαση στην ενεργεία⁸¹. Εξάλλου ποιο άλλο νόημα έχει η αδήριτη ανάγκη ασφάλειας εφοδιασμού της ενέργειας αν όχι την αποφυγή κάθε ενδεχομένου μη πρόσβασης στην ενεργεία του πληθυσμού της Χώρας;

Η πρόσβαση στην ενέργεια ως βασικό κοινωνικό αγαθό αποτελεί την σοβαρότερη αιτία κοινωνικής πολιτιστικής και οικονομικής ανάπτυξης αφού σε παγκόσμιο επίπεδο συμβάλλει κατά 10% στην διαμόρφωση του παγκόσμιου ακαθάριστου προϊόντος και επίσης κατά το ίδιο ποσοστό στο παγκόσμιο εμπόριο.

Ωστόσο η ενέργεια αποτελεί επίσης βασική παράμετρο στην παγκόσμια περιβαλλοντική ανάπτυξη καθώς επίσης και στην διαμόρφωση των διεθνών σχέσεων και αναδιαμόρφωσης του παγκοσμίου γεωγραφικού χάρτη.

⁸⁰ (Συνοδινός, Χ., 2009)

⁸¹ (Ηλιόπουλος, 2014) σελ. 7 « Βασική επιδίωξη όλων των Κρατών παραμένει η λεγόμενη « ασφάλεια του εφοδιασμού» δηλ. ο συνεχής εφοδιασμός της οικονομίας (βιομηχανικών, καταναλωτών και νοικοκυριών) με επαρκείς ποσότητες ενέργειας, σε λογικές τιμές και κατά τρόπο τεχνικώς ασφαλή. Η ασφάλεια αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί και ως «ασφάλεια εσωτερικού εφοδιασμού». Ο εφοδιασμός για τις Χώρες που δεν διαθέτουν (επαρκείς) ίδιους πόρους εξασφαλίζεται με εισαγωγές από τις Χώρες παραγωγούς. Η ασφάλεια αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί ως ασφάλεια εξωτερικού εφοδιασμού». Εάν όμως οι χώρες-παραγωγοί αρνηθούν λ.χ για πολιτικούς ή άλλους λόγους να ικανοποιήσουν την αυξημένη ζήτηση των Χωρών εισαγωγής, πχ περιορίζοντας την παραγωγή τους ή αν αυξήσουν δραματικά τις τιμές πώλησης των πρώτων υλών, όπως συνέβη κατά την πετρελαϊκή κρίση, του 1973 (αραβοϊσραηλινός πόλεμος) και του 1979 (ιρανική επανάσταση) ή αρνηθούν να παραδώσουν αέριο σε χώρα διαμετακομίσεως λόγω διαφορών (οικονομικής ή πολιτικής φύσης) όπως πχ κατά την κρίση στις σχέσεις Ρωσίας – Ουκρανίας τον Ιανουάριο του 2009, δημιουργείται τεράστια κρίση στην παγκόσμια οικονομία (αύξηση του κόστους όλων των αγαθών, εξ αυτού μείωση του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων, αύξηση της ανεργίας, μείωση των φορολογικών εσόδων του Κράτους) ή ανθρωπιστική κρίση.

Η οικονομική διάσταση του δικαιώματος στην ενέργεια πλέον από προφανής: η κύρια αιτία ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου των κρατών είναι οι εισαγωγές ενέργειας, ενώ πίσω από την άνοδο του πληθωρισμού και των επιτοκίων και την συνακόλουθη οικονομική ύφεση κυριαρχεί η άνοδος των τιμών της ενέργειας. Επίσης οι ετήσιες επενδύσεις σε ενεργειακές υποδομές παγκοσμίως ξεπερνούν το 1 τρις.

Η περιβαλλοντική διάσταση του θέματος δεν είναι αμελητέα.

Η ενέργεια ενοχοποιείται για την όξινη βροχή, για την παρουσία υδρογονανθράκων και βαρών μετάλλων στο έδαφος και τον υδροφόρο ορίζοντα, για το φαινόμενο του θερμοκηπίου, για τα ραδιενεργά απόβλητα.

Τέλος, η ενέργεια αποτέλεσε και αποτελεί το μήλον της έριδος αφού αποτέλεσε και αποτελεί τον βασικό μοχλό πιέσεων και μεθοδεύσεων τόσο από τις παραγωγές χώρες προς τις καταναλώτριες χώρες και *vice versa*.

Ο διεθνής διάλογος σήμερα περιαξονίζεται γύρω από τα ακόλουθα ερωτήματα:

Δύναται να επιτευχθεί δια των καταλλήλων θεσμικών μέτρων (διεθνών συμβάσεων δεσμεύσεων) το άνοιγμα των αγορών ενέργειας^{82,83} στον ανταγωνισμό και την ανάπτυξη σύγχρονων επιχειρηματικών μοντέλων προκειμένου για τον εξορθολογισμό της διάθεσης της ενέργειας;

Δύναται να μεγιστοποιηθεί ο βαθμός ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού δια της υλοποίησης δικτυακών υποδομών και διασυνδέσεων;

Οι δύο αυτοί άξονες επιδέχονται απείρων απαντήσεων και με άπειρες αποχρώσεις. Το βέβαιο είναι ότι η απάντηση τους θα προσκρούει σε υφιστάμενους γεωπολιτικούς συνδυασμούς και ομαδοποιήσεις και επομένως η αναζήτηση λύσεων αποτελεί μία διαδρομή η οποία θα αναδεικνύει ολοένα και περισσότερο την ανάγκη ενεργειακής ανάπτυξης με κέντρο βάρους όχι πλέον τους παραδοσιακούς άξονες της (πετρέλαιο, φυσικό αέριο) αλλά στους πλέον σύγχρονους που συνωθούνται κάτω από τον όρο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Μέχρι σήμερα στην ερμηνεία του Συντάγματος τόσο από την βιβλιογραφία όσο και από την Νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, δεν γίνεται λόγος για δικαίωμα στην ενέργεια. Ωστόσο κατά την έννοια που η ενέργεια αποτελεί το υπόστρωμα διασφάλισης της ανθρώπινης ζωής και αξιοπρέπειας και στο μέτρο αυτό θα μπορούσε ευχερώς να

⁸² (Μαρίνος, 2006)

⁸³ (Γεωργιάδης, 2006)

υποστηριχθεί ότι ενυπάρχει μέσα στο δικαίωμα για το περιβάλλον αλλά και κατά μείζονα λόγο στο δικαίωμα σεβασμού και προστασίας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

4.6 Η αρχή της Αειφορίας και το δικαίωμα στην ενέργεια από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

4.6.1 Η αρχή της Αειφορίας

Η έννοια της Αειφορίας⁸⁴ δεν αποτελεί βεβαίως πρωτοτυπία του Έλληνα Συνταγματικού Νομοθέτη⁸⁵. Η λέξη (προερχόμενη από την σύνθεση των λέξεων «αεί» και «φέρω» έχει την έννοια της αέναης φέρουσας ικανότητας του εκάστοτε υποκειμένου. Υπό το φώς της προστασίας του περιβάλλοντος η έννοια της Αειφορίας^{86,87} προσδιορίζει την αέναη φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος ταυτοχρόνως ως διαπίστωση αλλά και ως αίτημα. Εννοείται ότι φέρουσα ικανότητα δεν είναι μία έννοια προκαθορισμένη αλλά αντίθετα έχει δυναμικό χαρακτήρα δεδομένου ότι το περιβαλλον καλείται να απαντήσει στις εκάστοτε ανάγκες του ανθρωπίνου γένους αλλά και την εν συνόλω έμβιας ζωής.

Ο όρος της αειφορίας αποδίδει στο ελληνικό Συνταγματικό κείμενο τον αγγλικό όρο sustainability ο οποίος όμως μεταφερόμενος στην ελληνική γλώσσα αποδίδεται άλλοτε ως αειφορία και άλλοτε ως βιώσιμη ή αειφόρος ανάπτυξη.

Ο όρος της βιώσιμης ή Αειφόρου ανάπτυξης για πρώτη φορά εμφανίζεται σε νομοθετικό κείμενο: στην Διακήρυξη της Στοκχόλμης⁸⁸ και στο πρώτο άρθρο ορίζεται: “1. Man is both creature and moulder of his environment, which gives him sustenance and affords him the opportunity for intellectual, moral, social and spiritual growth. In the long and tortuous evolution of the human race on this planet a stage has been reached when through the apid acceleration of science anf technology, man has acquired the power to transform his environment in countless ways and on unprecedented scale. Both aspects of man environment, the natural and the man-made, are essential to his well being and to the enjoyment of basic human rights-even the right to the life itself”.

⁸⁴ (Kates, R.W., With National Research Council, Board On Sustainable Development, 1999)

⁸⁵ (Craciela Chichilnisky, 1997)

⁸⁶ (Καλλία Αγγελική - Αντωνίου, 1998)

⁸⁷ (Τσάλτας, Γ.Ι, Γρηγορίου, Π, 1994)

⁸⁸ Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment (Στοκχολμη 5-16 Ιουνίου 1972)

Ήδη από το πρώτο άρθρο συνδέεται το δικαίωμα στην ίδια την ζωή με το δικαίωμα στο περιβάλλον και η έννοια της επιβίωσης (sustenance) του ανθρωπίνου γένους δεν νοείται παρά μόνο υπό τους όρους επιβίωσης του περιβάλλοντος.⁸⁹

Ωστόσο το κείμενο της Διακηρύξεως δια των Αρχών που θεσπίζει στην συνέχεια αποτελεί το πρώτο κείμενο διεθνώς το οποίο επιχειρεί τομή στην αντίληψη της προστασίας του περιβάλλοντος:

Με την πρώτη Αρχή ορίζεται: “Man has the fundamental right to freedom, equality and adequate conditions of life, in an environment of a quality that permits a life of dignity and well-being, and he bears a solemn responsibility to protect and improve the environment for present and future generations. In this respect, policies promoting or perpetuated apartheid, racial segregation, discrimination, colonial and other forms of oppression and foreign domination stand condemned and must be eliminated”.

Ήδη με την πρώτη Αρχή η συζήτηση μεταξύ των συμμετεχόντων εκπροσώπων των Κρατών έθεσαν ερωτήματα σχετικά με την τριτενέργεια των θεμελιούμενων δικαιωμάτων, ερωτήματα τα οποία απαντώνται με την Δέκατη έβδομη Αρχή και την Εικοστή Τρίτη Αρχή:

Δέκατη Εβδομη Αρχή: “Appropriate national institutions must be entrusted with the task of planning, managing or controlling the environmental resources of States with the view to enhancing environmental quality”.

Ενώ με την Εικοστή Τρίτη Αρχή ορίζεται ότι : “Without prejudice to such criteria as may be agreed upon by international community, or to standards which will have to be determined nationally, it will be essential in all cases to consider the systems of values prevailing in each country and the extent of applicability of standards which are valid for the most advanced countries but which may be inappropriate and of unwarranted social cost for the developing countries”.

⁸⁹ “It is important not have in mind that the subject we have in hand, the human environment, is still a new subject to most of the people of the world whom we hope to reach. It is complex and easy to misunderstand. We cannot expound it clearly and bring it fully to life for a world audience unless our presentation of ideas is not only relevant and true but clear and cogent. If this is well done and if some talented persons can be found to make the diction suitably euphonious and elevated, our Preamble can serve not only as a convincing introduction to the Principles but also as an instrument for enlightenment in its own right, addressed to decision makers, publicists, students, voluntary organizations and public opinion generally people whose support is rather important to the world environment effort in years to come...” (Sohn, 1973)

Τον όρο της Αειφορίας τον συναντούμε κατόπιν, στην Συνθήκη του Μάαστριχτ: στο άρθρο 2 ορίζεται ότι κύρια αποστολή της Κοινότητας αποτελεί η προαγωγή της αρμονικής και ισόρροπης ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ κάνει ένα επιπλέον βήμα προς την ίδια κατεύθυνση αφού κάνει λόγο στο άρ. 2 για «αρμονική, ισόρροπη και αειφόρο ανάπτυξη» και έτσι, προχωρεί σε πλήρη εναρμόνιση με την Διάσκεψη του Ρίο: Ειδικότερα με την τέταρτη Αρχή της προβλέπεται ότι «για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη, η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της αναπτυξιακής διαδικασίας».

Η έννοια της Αειφορίας καθίσταται στη συνέχεια η κεντρική έννοια στην οποία παριαξονίζεται η Ευρωπαϊκή πολιτική⁹⁰ για το περιβάλλον.

Στο Πέμπτο πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον στοχοθετείται η αρχή της Αειφορίας με το ακόλουθο περιεχόμενο: ο όρος αειφόρος, όπως χρησιμοποιείται στο Πρόγραμμα, δηλώνει μία πολιτική και στρατηγική για μία συνεχή οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη που δεν οδηγεί σε καταστροφή του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων από τους οποίους εξαρτώνται οι ανθρώπινες δραστηριότητες».⁹¹

Η ερμηνεία του όρου όπως επιχειρήθηκε από τους συντάξαντες το κείμενο του ανωτέρω Προγράμματος, μετατοπίζει το ειδικό βάρος της αειφόρου ανάπτυξης προς τον αρνητικό προσδιορισμό των επιπτώσεων της υλοποίησης της: η αειφόρος ανάπτυξη στόχο έχει την συνεχή κοινωνική ανάπτυξη που δεν φτάνει να οδηγεί σε καταστροφή του περιβάλλοντος. Με την ανωτέρω διατύπωση φαίνεται να αποτελεί μέριμνα η συνεχής κοινωνική ανάπτυξη και όχι στενά προσδιοριζόμενη προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων από τους οποίους εξαρτώνται οι ανθρώπινες δραστηριότητες.

Η διάσταση στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται η Διακήρυξη του Ρίο και αντίστοιχα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δια του Πέμπτου Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον είναι σημαντική:

Η Διακήρυξη του Ρίο θεωρεί την αειφόρο ανάπτυξη ως το αποτέλεσμα της προστασίας του περιβάλλοντος δηλαδή ως το σύνολο εκείνων των δραστηριοτήτων στοχος της ανάπτυξης των οποίων είναι η προστασία του περιβάλλοντος.

⁹⁰ (Πλατιάς, 2005)

⁹¹ Wright R: The new approach to European Community environmental policy making: The Fifth Environmental Action Program in the context of Maastricht, European Trade and Industry in the 21st century, Maastricht 1996.

Το Πέμπτο Πρόγραμμα αποκλείει εννοιολογικά από το φάσμα της αιφόρου αναπτύξεως μόνο εκείνες τις κοινωνικές και οικονομικές δράσεις που οδηγούν σε καταστροφή του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων που σχετίζονται με τις ανθρώπινες δραστηριότητες ενώ (εξ αντιδιαστολής επιχείρημα) φαίνεται να ευρίσκονται εντός του φάσματος της αιφόρου αναπτύξεως τόσο κοινωνικές και οικονομικές δραστηριότητες που επιφέρουν αρνητική επίδραση στο περιβάλλον αλλά δεν φτάνουν μέχρι του σημείου καταστροφής του καθώς και εκείνες που πιθανά να καταστρέφουν φυσικούς πόρους που ωστόσο δεν σχετίζονται με ανθρώπινες δραστηριότητες! Το Πέμπτο Πρόγραμμα, αντιλαμβάνεται την μη καταστροφή του περιβάλλοντος ως μία έμμεση συνέπεια της αιφόρου αναπτύξεως δίχως όμως να προσδιορίζεται η αιφορία από την προστασία του περιβάλλοντος δια της αναπτύξεως ειδικών για αυτήν δράσεων.

Διαπιστώνεται δηλαδή (σε μία συγκριτική θεώρηση των δύο εννοιολογικών προσεγγίσεων) μια εκ μέρους του Πέμπτου Προγράμματος απόπειρα λιγότερο διευρυμένου περιγράμματος της έννοιας της αιφόρου ανάπτυξης δια του περιορισμού των κριτηρίων δια των οποίων μία δράση τίθεται εκτός του εννοιολογικού περιεχομένου της αιφορίας: σύμφωνα με το Πέμπτο Πρόγραμμα δράσεις εντός του περιεχομένου της αιφορίας είναι όχι μόνον εκείνες που προστατεύουν το περιβάλλον αλλά και εκείνες που αν και δεν στοχεύουν άμεσα στην προστασία του τουλάχιστον δεν οδηγούν και στην καταστροφή του.

Δια του τρόπου αυτού το Πέμπτο Πρόγραμμα ως κείμενο το οποίο ανήκει σε αυτά που υλοποιούν το κανονιστικό περιεχόμενο της Συνθήκης του Μάαστριχτ, εκδηλώνει μια ερμηνευτική διεύρυνση της έννοιας της αιφόρου ανάπτυξης-μετατοπίζοντας έτσι την έννοια του περιβάλλοντος από το επίκεντρο του προστατευτέου εννόμου αγαθού⁹²,

⁹² (ΔΕΛΗΣ, 1998): σελ. 39 επ. «Στο σημείο αυτό τίθεται το ερώτημα αν με μετά την αναθεώρηση του Αμστερνταμ και την εισαγωγή της έννοιας της αιφορίας, μπορεί να υποστηριχθεί ότι στο κοινοτικό δίκαιο εγκαταλείπεται η κλασική θεώρηση του εννόμου αγαθού του περιβάλλοντος υπερ μίας πιο δυναμικής και ρηξικέλευθης προσέγγισης. Μια τέτοια άποψη θα ήταν εσφαλμένη αλλά και επικίνδυνη.

Αφενός δεν ερείδεται στα πραγματικά δεδομένα του πρωτογενούς δικαίου, παρά τις βαρυσήμαντες εξαγγελίες που συνοδεύουν την επίκληση της αιφορίας στο κείμενο της Συνθήκης και στα προγράμματα της Επιτροπής, η αναθεώρηση του Αμστερνταμ δεν ανέτρεψε τις παγιωμένες ισορροπίες του κοινοτικού συστήματος ούτε δημιούργησε μια ‘κοινοτική οικολογική τάξη» κεντρικός άξονας της οποίας θα ήταν η προστασία του περιβάλλοντος. Η προστασία του περιβάλλοντος είναι ούτως ή άλλως στοιχείο της κοινοτικής έννομης τάξης και παράμετρος για την χάραξη της κοινοτικής πολιτικής ανεξάρτητα από το αν συνδέεται ή όχι με την ιδέα της αιφορίας.

διεύρυνση ελεγκτέα ως προς το αν σε αυτήν απέβλεψαν τα συνυπογράψαντα Κράτη-Μέλη.

Όπως προαναλύθηκε στο Σύνταγμα μας ουδόλως γίνεται ευθεία αναφορά στην ενέργεια και κατά μείζονα λόγο στην παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ, ωστόσο η έμμεση αναφορά των ΑΠΕ ερμηνευτικά, έρχεται από την αρχή προστασίας του περιβάλλοντος και την αρχή της αειφορίας όπως ο αναθεωρητικός συντακτικός Νομοθέτης την περιγράφει στο αναθεωρημένο άρθρο 24 του Συντάγματος. Ειδικότερα ο συντακτικός νομοθέτης αποτυπώνοντας στην συνταγματική διάταξη της πάγια νομολογία του ΣτΕ διατυπώνει ρητώς:

1. Την αρχή της προλήψεως δια της καθιερυόμενης υποχρέωσης λήψεως προληπτικών μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος,
2. Την αρχή της λήψεως κατασταλτικών μέτρων κατά των ενεργειών που έρχονται σε αντίθεση με την προστασία του περιβάλλοντος και
3. Και την αρχή της αειφορίας.
4. Η ερμηνευτική προσέγγιση της αρχής της Αειφορίας όπως την δόμησε ο Συντακτικός Νομοθέτης, παρουσιάζει ενδιαφέρον.

Η γραμματική ερμηνεία του όρου αεί και φέρω σημαίνει την δυνατότητα ενός συστήματος σε αέναη διατηρησιμότητα.

Κατά την διάρκεια της συζητήσεως της διατάξεως στην Αναθεωρητικής Βουλή, όταν ερωτήθηκε από βουλευτή της μειοψηφίας, ο εισηγητής της διατάξεως από την πλειοψηφία σχετικά με την έννοια της Αειφορίας ο τελευταίος απάντησε αποδίδοντας τον όρο στη γαλλική: “development durable” και στην αγγλική: “sustainability”.⁹³ Αποδίδεται δηλαδή η αειφορία και ως βιώσιμη ανάπτυξη (γαλλική απόδοση) και ως βιωσιμότητα (αγγλική απόδοση).

⁹³ (Βουλή των Ελλήνων, 2001) «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΥΚΟΥΡΕΖΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, έχει γίνει πολλή συζήτηση γύρω από το άρθρο αυτό το οποίο προκάλεσε εντάσεις και φορτίσεις. Θα ήθελα με τη σύντομη παρέμβασή μου να συμβάλλω και εγώ στην προβληματική του Κοινοβουλίου. Όσο μπορώ πιο συμπυκνωμένα και περιληπτικά θα κάνω τις εξής επισημάνσεις: Επισήμανση πρώτη. Εισάγεται η έννοια, κύριε εισηγητά της αειφορίας. Προφανώς θα θεωρείτε ότι είναι ταυτόσημη με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης. Εγώ δεν νομίζω ότι είναι απόλυτα ταυτόσημη. Και διερωτώμαι, είναι εύστοχη η υιοθέτηση του όρου αειφορία ή μήπως θα πρέπει να υιοθετήσουμε τον όρο βιώσιμη ανάπτυξη, που έχει καθιερωθεί νομολογιακά και στην επιστήμη της δασολογίας και της προστασίας του περιβάλλοντος. Είναι ένα ερώτημα που θέτω. ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ (ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ): ο γαλλικός όρος είναι Development Durable και ο αγγλικός Sustainability.

Το περιεχόμενο της αρχής της αειφορίας συνδέθηκε από το Συμβούλιο της Επικρατείας με την αρχή της προλήψεως στις αποφάσεις του για την υπόθεση της εκτροπής του Αχελώου όπου κρίθηκε ότι με το άρ. 24 «θεσπίζεται η θεμελιώδης αρχή της πρόληψης της βλάβης του φυσικού περιβάλλοντος χάριν της οικολογικής ισορροπίας και της διατήρησης αυτού και των φυσικών πόρων προς όφελος όχι μόνον της παρούσας γενεάς αλλά και των επόμενων σε τρόπο ώστε όχι η πάσης φύσεως ανάπτυξη αλλά μόνον η βιώσιμη να είναι επιτρεπτή από το Σύνταγμα»⁹⁴.

Επί της απόδοσης στον όρο αειφορία της εννοίας της βιωσιμότητας ή της βιώσιμης ανάπτυξης⁹⁵, οι θεωρητικοί του περιβάλλοντος έχουν δημιουργήσει δύο σαφώς διακεκριμένες τάσεις: Η πρώτη τάση αποδίδει ένα περιβαλλοντικό χαρακτήρα στην διάταξη του άρ. 24 του Συντάγματος αποδίδοντας στον όρο δύναμι της αρχής της ενσωμάτωσης σε κάθε πολιτική την προστασία του περιβάλλοντος προτεραιοποιώντας της έναντι κάθε εννοίας αναπτύξεως⁹⁶. Η δεύτερη τάση είναι αυτή της βιώσιμης ανάπτυξης η οποία υποστηρίζει ότι η προστασία το περιβάλλοντος νοείται ότι εννοιολογικά συντίθεται από τις έννοιες της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής συνύπαρξης^{97,98}.

4.6.2 Η Αειφορία ως η βιώσιμη ανάπτυξη και οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Το 1987, στην έκθεση με τίτλο “Our common future” (Έκθεση Burtland) η οποία παρουσιάστηκε κατά την διάρκεια των διασκέψεων της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον δίδεται για πρώτη φορά ο ορισμός για τη έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης: “Sustainable development is development which meets the needs of the present without compromising the ability of the future generations to meet their own needs”. Ο έντονος σκεπτικισμός σχετικά με τη πρώτη εκ των δύο τάσεων που τείνει στην πλήρη μετάβαση σε

⁹⁴ (2537, 2537-1996) (2731/1997, 2731-1997) (2755/1994, 2755-1994) (2759/1994, 2759-1994) (2760/1994, 2760-1994) (3478/2000, 3478-2000)

⁹⁵ (Καυκαλάς Γ., 2000)

⁹⁶ (Κούτουπα-Ρεγκάκου, 2007) σελ.80

⁹⁷(Σιούτη, 2011) σελ.140 «Από μία αμιγώς περιβαλλοντική άποψη, βεβαίως η βιωσιμότητα αναφέρεται μόνον στο περιβάλλον, ως βιωσιμότητα των οικοσυστημάτων και καθορίζεται από ο μέγεθος του φυσικού κεφαλαίου. Ως φυσικό κεφάλαιο νοείται το σύνολο των πάσης φύσεως οικοσυστημάτων, αερίων, χερσαίων, υδάτινων και θαλασσίων, το δε μέγεθος τους πρέπει να διατηρείται ή να αυξάνεται, ενώ απαγορεύεται οποιαδήποτε περαιτέρω μείωση ή υποβάθμιση του. Επομένως βιώσιμη ανάπτυξη είναι μόνο αυτή, η οποία δεν συνεπάγεται μείωση ή υποβάθμιση των οικοσυστημάτων

⁹⁸ (Κούτουπα-Ρεγκάκου, 2007) idem.

ένα νέο δικαιοσύνη σύστημα το οποίο θα περιεχόταν στο περιβάλλον ως το έννομο αγαθό το οποίο η προστασία θα προτεραιοποιείται έναντι των υπολοίπων εμφανίζεται ιδιαίτερα συμπαγής⁹⁹.

Ο ορισμός της εκθέσεως Burtland έθεσε το νοηματικό περιεχόμενο της έννοιας της αειφορίας: είναι εκείνη η ανάπτυξη η οποία δεν υποθηκεύει την βιωσιμότητα των μελλοντικών γενεών προς όφελος της σημερινής γενεάς. Άρα η αειφορία είναι η σημερινή αποτύπωση του δικαιώματος των μελλοντικών γενεών σε ένα βιώσιμο περιβάλλον.

Ο ορισμός *per se*, οδηγεί μονοσήμαντα σε ό,τι αφορά στην ενέργεια σε εκείνες τις μορφές ενέργειας που αντικαθιστούν τις παραδοσιακές (εξαντλήσιμες) μορφές ενέργειας στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας¹⁰⁰ οι οποίες αφενός δεν εξαντλούν φυσικό κεφάλαιο¹⁰¹ και αφετέρου συνδράμουν σε ένα υγιεινό φυσικό περιβάλλον δια της μειωμένης σε σχέση με εξαντλήσιμες μορφές ενέργειας εκπομπής Αερίων Θερμοκηπίου.

⁹⁹ (Δελλής, 1998) σελ. 34 «Τελικός χρήσιμο είναι να τονιστεί ότι ο ανωτέρω θεωρητικές και εννοιολογικές αντιπαραθέσεις δεν στερούνται πρακτικής χρησιμότητας. Αφενός στο βαθμό που συγκλίνουν στην αναγνώριση της ιδιαιτερότητας κατά της αυτονομίας του περιβάλλοντος ως στοιχείου της έννομης τάξης, καθιστούν αναγκαία την ιδιαίτερη μεταχείριση του σε επίπεδο κανόνων δικαίου :αν ένα έννομο αγαθό είναι διαφορετικό από τα άλλα, θα πρέπει να διαμορφωθούν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά νομικά εργαλεία για τη διασφάλιση του. Αφετέρου, από την επιλογή του θεωρητικού ορισμού που θα δοθεί στο περιβάλλον εξαρτάται εν πολλοίς η ποιότητα της παρεχόμενης σε αυτό προστασίας. Η επικράτηση στο επίπεδο του κοινοτικού δικαίου ενός ευρύ και σύγχρονου ορισμού του περιβάλλοντος αποτελεί το εχέγγυο όχι μόνο για την διασφάλιση στο παρόν, αλλά και για την προώθηση στο μέλλον των απαραίτητων θεσμικών και κανονιστικών αλλαγών για την αρτιότερη προστασία του».

¹⁰⁰ (Γουρζή, Α., 2006)

¹⁰¹ (Καραγεώργου, Β Μανωλκίδης, Σ., 2006)

ΜΕΡΟΣ Β΄

Κεφάλαιο 5.

Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ (πρώιμη φάση)

5.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται η πρώτη φάση του εθνικού θεσμικού πλαισίου για τις ΑΠΕ. Οι αρχικές ρυθμίσεις του Έλληνα νομοθέτη προηγήθηκαν της οποιασδήποτε δέσμευσης ενώπιον των Διεθνών Συνθηκών αλλά και ενώπιον του Ενωσιακού νομοθέτη. Πράγματι η Ελλάδα ήδη από το έτος 1973 είχε θεσμοθετήσει δια νομοθετικού διατάγματος την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών σε περίπτερα. Πέρα όπως από την ανωτέρω αποσπασματική πρόβλεψη, νομοθετήματα όπως ο ν. 1599/1985 καθώς και ο ν. 2773/1999, προάγγελοι του σήμερα ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου κατέστρωναν το πρώτο θεσμικό πλαίσιο για την ανάπτυξη των ΑΠΕ στην Ελλάδα. Απόπειρες συστηματικές αλλά που δεν έμελλαν να στεφθούν με επιτυχία (μετρούμενες σε βαθμό διείσδυσης) αφού δεν υπήρξε τότε η εκπεφρασμένη νομοθετική βούληση στηρίξεως της αναπτύξεως των ΑΠΕ με συγκεκριμένες στρατηγικού χαρακτήρα πολιτικές ενίσχυσης.

Σε ένα περιβάλλον απελευθερωμένου ενεργειακού τομέα, η ανάπτυξη των ΑΠΕ ήταν μονόδρομος και μάλιστα όχι πλέον μέσω μονοπωλιακού χαρακτήρα δομές. Η ανάπτυξη θα προέλθει μέσα από δομές ελεύθερου ανταγωνισμού αξιοποιώντας την θετική συγκυρία που δημιουργούσε η ανάγκη ενίσχυσης τους (στο βωμό μιας ταχύτερης ανάπτυξης). Ενίσχυση η οποία υπαγορεύθηκε από την ενωσιακή νομοθεσία και επικυρώθηκε από την κομβική απόφαση του ΔΕΚ Preussen Elektra.

Ειδικότερα το ελληνικό σύστημα δικαίου ήδη από το έτος 1985 ως κατωτέρω αναλύεται είχε αρχίσει να δομεί το θεσμικό πλαίσιο για την υποδοχή των ΑΠΕ στο εθνικό ενεργειακό σύστημα. Το Σύνταγμα της Χώρας καταρχήν αποτελούσε το υπερνομοθετικό υπόστρωμα επί του οποίου οι σχετικές ρυθμίσεις θα είχαν την δυνατότητα να ταξιδέψουν ανεμπόδιστες στο χρόνο.

Στόχος (ως προαναλύθηκε) της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των παραμέτρων διείσδυσης των ΑΠΕ, η συμμόρφωση τους στους Συνταγματικά τεθειμένους στόχους ως προς το περιβάλλον καθώς και η επίδραση τους στο αποτέλεσμα της διείσδυσης.

Το εθνικό ενεργειακό σύστημα μέχρι την διάγνωση της ανάγκης ταχείας διείσδυσης των ΑΠΕ λειτουργούσε υπό συνθήκες μη απελευθερωμένης αγοράς της ενέργειας, με βασικές πηγές ενέργειας, τους λιγνίτες, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο. Αποτελούσε ένα καλά δομημένο σύστημα παραγωγής διάθεσης, μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας όπου οι επιχειρηματικοί συντελεστές ήταν συγκεκριμένοι και πάντως επί τη βάση ενός συγκεντρωτικού συστήματος.

Η ανάγκη διείσδυσεως των ΑΠΕ¹⁰² per se εσήμαινε καταρχήν την ανάγκη διαμόρφωσης θεσμικού και αδειοδοτικού πλαισίου:

1. **Ως προς την χωροθέτηση των ΑΠΕ:** Η δυνατότητα χωροθέτησης των ΑΠΕ είναι διάχυτη: Η δυνατότητα αναπτύξεως ενεργειακής παραγωγικής δραστηριότητας αιολικών και φωτοβολταϊκών είναι απαλλαγμένη περιορισμών γεωλογικού «καταναγκασμού» αφού η πρώτη ύλη είναι διάχυτη σε όλη την Χώρα και μάλιστα σε ικανοποιητικά επίπεδα: τόσο το αιολικό όσο και το ηλιακό δυναμικό είναι σε αξιοσημείωτα καλό επίπεδο ιδιαίτερα σύμφωνα με τα δεδομένα των άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Σχετικά με τα μικρά υδροηλεκτρικά, την γεωθερμία και την βιομάζα υφίστανται μεγαλύτεροι γεωγραφικοί περιορισμοί, σε σχέση με τον αέρα και τον ήλιο, αλλά ούτως ή άλλως αυτές οι τεχνολογίες των τεχνολογιών ΑΠΕ δεν προορίζοντο να αποτελέσουν την κρίσιμη ισχύ η οποία θα σηματοδοτούσε την διείσδυση των ΑΠΕ στην Ελλάδα.

2. **Ως προς την Ταχεία Αδειοδοτική διαδικασία:** Με σκοπό την θεσμοθέτηση της αδειοδοτικής διαδικασίας που δεν θα μπορούσε να ταυτίζεται με την αντίστοιχη των αδειοδοτήσεων έργων για παραγωγή ενέργειας από συμβατικά καύσιμα (λιγνίτη) δεδομένου ότι περιβαλλοντικά οι ΑΠΕ χαρακτηρίζονται ως οι μορφές ενέργειας που θα πρέπει να αντιμετωπίζονται προοπτικά ως αυτές που θα αντικαταστήσουν πλήρως τα συμβατικά καύσιμα και ως αυτές που καλούνται να «σηκώσουν το βάρος» της συνταγματικά επιβεβλημένης προστασίας του περιβάλλοντος.

3. **Ως προς την δημιουργία ελκυστικών επενδυτικών κινήτρων επαγομένων και την οικονομική βιωσιμότητα του υποσυστήματος των ΑΠΕ:** Καθίσταται προφανής η παροχή επενδυτικών κινήτρων για την προσέλκυση του επενδυτικού ενδιαφέροντος ώστε να αυξηθεί σημαντικά η παραγωγή ενέργειας από τεχνολογίες ΑΠΕ ήτοι από τεχνολογίες οι οποίες:

1. Ήταν υψηλού κόστους τις δεκαετίες 1990-2010 (με φθίνουσα πορεία του κόστους από το 2010 και μέχρι σήμερα) με αποτέλεσμα το παραγόμενο προϊόν (δηλαδή η ενέργεια)

¹⁰² (Τσοκανάς, Ν.Π., 2006)

να πρέπει να αποζημιώνεται με ιδιαίτερα αυξημένη τιμή σε σχέση με την Οριακή τιμή Συστήματος με την οποία αποζημιωνόταν η ενέργεια από τις παραδοσιακές πηγές και επομένως θα προκαλούσε ιδιαίτερα αυξημένο κόστος στον Λειτουργό της αγοράς η ενσωμάτωση του κόστους τεχνολογίας στην αποζημίωση της ενέργειας από ΑΠΕ.

2. Απαιτούσαν μεγάλη γεωγραφική διασπορά προκειμένου να μην επιβαρυνθεί ανισοβαρώς η φέρουσα ικανότητα των επιμέρους οικοσυστημάτων της Χώρας. Λόγω της υψηλής διασποράς στερούνται της δυνατότητας επιτεύξεως οικονομίας μεγεθών, αλλά και επίσης προκαλούν την ανάγκη επεκτάσεως του Συστήματος μεταφοράς και Δικτύου Διανομής της ηλεκτρικής ενέργειας.

3. Είναι τεχνολογίες καταρχήν εισαγόμενες ήτοι μη παραγόμενες στην Ελλάδα και άρα σε ένα αρχικό στάδιο μη δυνάμενες να οδηγήσουν σε μία καθετοποιημένη αντίληψη ανάπτυξης της επιχειρηματικής-παραγωγικής δραστηριότητας.

Συνεπώς, τα εν λόγω επενδυτικά κίνητρα θα έπρεπε να είναι αφενός ελκυστικά ώστε να διασφαλίζουν ότι το ενεργειακό υποσύστημα των ΑΠΕ θα μπορούσε να αναπτυχθεί ταχέως, αφετέρου τέτοια ώστε να σηματοδοτήσουν και την επί μακρόν οικονομική βιωσιμότητα του υποσυστήματος των ΑΠΕ.

Συμπερασματικά οι επεμβάσεις αυτές αφορούν 1. την χωροθέτηση των έργων, 2. την θεσμοθέτηση τέτοιας αδειοδοτικής διαδικασίας η οποία θα είναι συμμορφωμένη στις συνταγματικές επιταγές αλλά και σε όλο το υπερνομοθετικό πλαίσιο και η οποία να μην χαρακτηρίζεται από έντονα γραφειοκρατικό χαρακτήρα και ταυτόχρονα να μην συγκρούεται με άλλα συνταγματικώς προστατευόμενα αγαθά πλεον του περιβάλλοντος και 3. κυρίως τον καθορισμό εκείνων των επενδυτικών κινήτρων τα οποία θα προσέλκυαν επενδυτές αφενός αλλά θα διασφάλιζαν και την οικονομική βιωσιμότητα επιδοτούμενων τιμών αγοράς της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από τον λειτουργό της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας (ΛΑΓΗΕ).

Η μεγάλη ανατροπή διαπιστώθηκε στην απότομη διείσδυση των φωτοβολταϊκών, καθώς τα αιολικά και μικρά υδροηλεκτρικά παρέμειναν ανεπηρέαστα, ενώ η βιομάζα και η συμπαραγωγή παραμένουν σε αμελητέα επίπεδα.

Τα φωτοβολταϊκά από πανάκριβη τεχνολογία, απολύτως εκτός ανταγωνισμού, με τις κατάλληλες επιδοτήσεις (εγγυημένες τιμές) διείσδυσε εν τέλει, παρά τη γραφειοκρατία, εκρηκτικά, τροφοδοτώντας αντανακλαστικά αντίστροφο κύμα νομοθετικών ανασχέσεων.

Ωστόσο η διείσδυση μίας ενεργειακής τεχνολογίας εξαρτάται από το γραφειοκρατικό αδειοδοτικό πλαίσιο, τον επιχειρηματικό κίνδυνο και από την οικονομική απόδοση της επένδυσης.

Η ανάγκη αναπτύξεως της παραγωγής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας δεν δύναται να βρει λύση δια της νομοθετικής επιλύσεως μόνο των διαδικασιών αδειοδοτήσεως των έργων ΑΠΕ, διαδικασιών που στον κύριο όγκο τους όχι μόνο δεν χαρακτηρίζονται από καινοτομικό χαρακτήρα αλλά κατ' ουδένα τρόπο δεν διαπιστώνεται η διάθεση απλούστευσης τους. Τόσο η άδεια παραγωγής όσο και οι άδειες εγκατάστασης και λειτουργίας χαρακτηρίζονται ως διαδικασίες χρονοβόρες και σε υψηλό βαθμό αλληλεπικαλυπτόμενες ιδιαιτέρως σε επίπεδο γνωμοδοτήσεων προκειμένου για την ταυτοποίηση του γεωγραφικού σημείου εγκαταστάσεως του έργου ως προς τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης και την μη απαγόρευση των συγκεκριμένων χρήσεως ιδιαίτερα για λόγους αρχαιολογικών ευρημάτων και ευρημάτων της βυζαντινής, μεταβυζαντινής και νεότερης ιστορίας.

Στις ανωτέρω ιδιαίτερα σύνθετες διαδικασίες θα πρέπει να συνυπολογιστεί και το γεγονός ότι η ενέργεια από ΑΠΕ είναι ενέργεια υψηλού κόστους: οι τεχνολογίες ΑΠΕ αξιοποιούν το αντίστοιχο ενεργειακό δυναμικό (αιολικό, ηλιακό, γεωθερμικό, κυματικό, ηλιοθερμικό, υδροηλεκτρικό, δυναμικό βιομάζας) ωστόσο η ανάπτυξη και εξέλιξη των συγκεκριμένων τεχνολογιών αφενός είναι ιδιαιτέρως κοστοβόρα αφετέρου, σε εθνικό επίπεδο είναι κατά κύριο λόγο εισαγόμενη. Η παράμετρος του κόστους επένδυσης σε έργα ΑΠΕ ανέκαθεν αποτελούσε ένα σοβαρό ανάχωμα το οποίο προστιθέμενο στην βαρεία αδειοδοτική διαδικασία, δεν δημιουργούσε ελκυστικό περιβάλλον για την λήψη σχετικής απόφασης.

Με δεδομένο λοιπόν το ανωτέρω διοικητικό-αδειοδοτικό φορτίο το οποίο ως κύρια συνέπεια είχε την εξαιρετικά αργή εξέλιξη της αδειοδοτήσεως και άρα τον επισφαλή χρόνο λειτουργίας των έργων, η απουσία οικονομικού-επενδυτικού κινήτρου εκ μέρους της Ελληνικής Πολιτείας προς τους διοικούμενους εκείνους που θα ανελάμβαναν την επενδυτική πρωτοβουλία να «κεφαλαιοποιήσουν» τον εθνικό στόχο περί παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ δια σχετικών επενδύσεων, θα ματαίωνε την υλοποίηση του εθνικού μας στόχου.

Η ύπαρξη οικονομικού κινήτρου για την προώθηση συγκεκριμένων επενδύσεων αποτελούσε και αποτελεί νομοθετική επιλογή η οποία έχει αποδώσει εξαιρετικά αποτελέσματα διεθνώς. Ωστόσο τόσο η επιλογή όσο και η ποσοτικοποίηση του οικονομικού κινήτρου αποτελούσαν και αποτελούν μία σύνθετη άσκηση η οποία αναλύεται στα ακόλουθα υποερωτήματα.

Ποιο είναι το οικονομικό κίνητρο ως νομοθετική επιλογή με την οποία επιδιώχθηκε η υλοποίηση του εθνικού στόχου σε παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ και ποια η εξέλιξη του από την αρχική νομοθετική αποτύπωση του με τον Ν. 3468/2006 μέχρι σήμερα;

Το οικονομικό κίνητρο που ο Έλληνας νομοθέτης υιοθέτησε προκειμένου να δώσει ώθηση στην επενδυτική πρωτοβουλία σε έργα παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ αντιμετωπίζεται στο άρθρο 13 του Νόμου 3468/2006.

Εισαγωγικά, πριν την ανάλυση της συγκεκριμένης ρυθμίσεως αξίζει να παρουσιαστεί το θεσμικό υπόστρωμα επί του οποίου εδράζεται το σύστημα τιμολόγησης της πώλησης της παραγόμενης ενέργεια από ΑΠΕ προς την αρμόδια αρχή. Ειδικότερα, μεταξύ των βασικών ρυθμίσεων του ν. 3468/2006 είναι (ως ήδη αναλύθηκε ανωτέρω) αφενός ο ορισμός του εθνικού στόχου η συμμετοχή των ΑΠΕ στο ενεργειακό ισοζύγιο να έχει φτάσει σε ποσοστό 20,1% το έτος 2010 και σε ποσοστό 29% για το έτος 2020.

Επιπλέον, δίνεται προτεραιότητα, με την παροχή κινήτρων, τόσο στην έγχυση ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ στο Εθνικό Σύστημα μεταφοράς, όσο και στην περαιτέρω ανάπτυξη του κλάδου ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ. Επίσης, επανασχεδιάζεται το σύστημα τιμολόγησης της παραγόμενης ενέργειας με κύριο μέλημα την παροχή επενδυτικών κινήτρων σε ιδιώτες ως ακολούθως: αφενός ορίζονται συγκεκριμένες τιμές,¹⁰³ αφετέρου εντάσσεται η κατηγορία έργων ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ στον αναπτυξιακό ν.2299/2004, δίδοντας έτσι τη δυνατότητα στους επενδυτές υλοποίησης του σχετικού έργου με επιδότηση ύψους 35-55%, αναλόγως της γεωγραφικής, περιφέρειας του υπό υλοποίηση έργου.

Συνοψίζοντας, ο ν. 3468/2006 μεταφέροντας την οδηγία 2001/77/ΕΚ επαναπροσδιόρισε τα ενεργειακά δεδομένα στην Ελλάδα.^{104,105} Καθόρισε τους κανόνες και τις αρχές για την εγκατάσταση συστημάτων εκμετάλλευσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και έθεσε, για πρώτη φορά, εγγυημένες τιμές για την αγορά της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας, τις γνωστές ως “feed-in-tariffs”.

Οι αρχικώς υψηλές εγγυημένες τιμές μεγαλύτερες των 400€/MWh δημιούργησαν τεράστιο ενδιαφέρον σε διεθνείς επενδυτικούς οίκους και προμηθευτές εξοπλισμού, έτσι ώστε όλη η Ελλάδα μετετράπη σε ένα τεράστιο αδειοδοτικό γραφείο. Σε λιγότερο από ένα χρόνο η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) κατακλείστηκε από πάνω από 3.000 αιτήσεις

¹⁰³ Σχετικά και η ΥΑ Δ6/Φ1/οικ.14610, ΦΕΚ Β΄ 1223/17.7.2007.

¹⁰⁴ Γουρζή Α., Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας: Σύμμαχος ή εχθρός του περιβάλλοντος; Σχόλιο με αφορμή το ν. 3468/2006, in Το Σύνταγμα τ.4/2006 σ. 1241επ.

¹⁰⁵ M. Hosenuzzaman et al Global prospects, progress, policies and environmental impact of solar photovoltaic power generation in Renewable and Sustainable Energy Review-Elsevier 41(2015)284-297.

για φωτοβολταϊκά έργα συνολικής ισχύος πάνω από 5GW, τα οποία βραχυκύκλωσαν την αδειοδοτική διαδικασία για περισσότερο από τρία χρόνια.

Στην ώθηση που επιχείρησε ο ν. 3468/2006 συνέβαλαν κατά το χρόνο εκείνο και διατάξεις προγενέστερες του νόμου αυτού, οι οποίες κατέτειναν στη μείωση του χρόνου ολοκλήρωσης της αδειοδότησης των σχετικών έργων δια του εξορθολογισμού της σχετικής γραφειοκρατίας: Επρόκειτο αφενός για την ΥΑ Δ6/Φ1/2000/6.2.2002 «περί διαδικασίας έκδοσης αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και μεγάλων υδροηλεκτρικών σταθμών και τύπων συμβάσεων αγοραπωλησίας ηλεκτρικής ενέργειας» και αφετέρου για το άρθρο 2 του ν. 2941/1999, δυνάμει του οποίου χορηγείται το δικαίωμα στους κατόχους αδείας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ να κηρυχθεί υπέρ αυτών αναγκαστική απαλλοτρίωση προκειμένου να εγκατασταθούν τα σχετικά έργα.

Στο πνεύμα αυτό, το εξεταζόμενο άρθρο 13 (πολλάκις τροποποιηθέν από νεότερες διατάξεις με σκοπό τον περαιτέρω εξορθολογισμό του συστήματος τιμολόγησης και προσαρμογής του τελευταίου στα ενδοχώρια δρώμενα τόσο στον τομέα της ενέργειας όσο και στον ευρύτερο τομέα αυτόν της ελληνικής οικονομίας) του ν. 3468/2006 θέτει τους κανόνες τιμολόγησης της ενέργεια από ΑΠΕ.

Κρίνεται σκόπιμη η παρουσίαση του θεσμικού πλαισίου που προηγήθηκε του πλαισίου που έφερε την επανάσταση, του ν. 3468/2006.

5.2 Η πρώτη φάση του θεσμικού πλαισίου για την ανάπτυξη των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Ελλάδα

5.2.1 Ο Νόμος 1599/1985 και ο εναλλακτικές μορφές ενέργειας

Το έτος 1985, ο Έλληνας νομοθέτης με τον ν. **1559/1985** περί «Ρυθμίσεως θεμάτων εναλλακτικών μορφών ενέργειας και ειδικών θεμάτων ηλεκτροπαραγωγής από συμβατικά καύσιμα και άλλες διατάξεις»¹⁰⁶ ρυθμίζει ζητήματα σχετικά με τις εναλλακτικές μορφές ενέργειας και ταυτόχρονα επιτρέπει σε αυτοπαραγωγούς την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ. Εδώ, βέβαια, θα πρέπει να αναφερθεί και ο προγενέστερος ν. 1044/1971 που θεσμοθετούσε για πρώτη φορά στην Ελλάδα την παραγωγή ενέργειας από φωτοβολταϊκά στην στέγη των περιπτέρων. Πρόκειται για νόμο που ουσιαστικώς δεν

¹⁰⁶ ΦΕΚ Β135/1985

εφαρμόστηκε, δεδομένου ότι η αγορά των φωτοβολταϊκών στοιχείων παρέμενε μικρή σε ευρωπαϊκό επίπεδο και πάντως η Ελλάδα ήταν μακριά τότε από την εισαγωγή τέτοιας τεχνολογίας.

Στη συνέχεια, υπό το φως της Σύμβασης-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές αλλαγές, ο Έλληνας νομοθέτης πρωτοπορώντας με τον ν. 2244/1994 περί «Ρυθμίσεως θεμάτων ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και από συμβατικά καύσιμα και άλλες διατάξεις»¹⁰⁷ επέτρεψε την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ σε ιδιωτικούς φορείς. Οι φορείς αυτοί πωλούν στην ΔΕΗ και δη, σε βάση ενιαίας τιμολογήσεως με ιδιαίτερα ελκυστικό για αυτούς τιμολόγιο. Επρόκειτο για μία προσπάθεια δημιουργίας κινήτρων για την ταχύτερη ενίσχυση της διεξόδου των ΑΠΕ στον εθνικό ενεργειακό χάρτη. Σύμφωνα με τον ν. 2244/1994, τα κίνητρα που θα προσείλκυαν επενδυτές, προέρχονταν από την αναπτυξιακή νομοθεσία της χώρας δια της μερικής επιχορήγησης κατά το στάδιο της αρχικής επένδυσης, ενώ παράλληλα η παραγόμενη ενέργεια θα απορροφάτο σε προκαθορισμένη υψηλή τιμή¹⁰⁸.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι η Σύμβαση-Πλαίσιο, η οποία ετέθη εν ισχύ την 21-03-1994¹⁰⁹ αναπτύσσει κανονιστική ισχύ, στο βαθμό που καταγράφει έναν «κοινό τόπο» στον οποίο συναντώνται αντίθετα διεθνή γεωπολιτικά συμφέροντα με κοινή στόχευση την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών, ιδίως προς την κατεύθυνση της μείωσης των εκπομπών CO₂¹¹⁰ και δια της προωθήσεως και αξιοποιήσεως των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

¹⁰⁷ ΦΕΚ Α' 168/7-10-1994.

¹⁰⁸ Β. Καραγεώργου – Σ. Μανωλκίδη, Αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας – Η Ευρωπαϊκή και Ελληνική προοπτική in Ε&Δ, τ.5/2006 σ. 5επ. «Η στροφή προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας συνδέεται με το υψηλό διεθνές κόστος των ενεργειακών προϊόντων από τα οποία παραδοσιακά εξαρτάται η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στη χώρα μας (αργό πετρέλαιο και εισαγόμενος άνθρακας για τον εμπλουτισμό του εγχώριου λιγνίτη μικρής θερμικής απόδοσης)»

¹⁰⁹ Η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση-Πλαίσιο με τον ν. 2205/1994 (ΦΕΚ Α' 60/15/4/1994)

¹¹⁰ Β.Καραγεώργου – Σ. Μανωλκίδη, Αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας – Η Ευρωπαϊκή και Ελληνική προοπτική in Ε&Δ, τ.5/2006 σ. 5επ: «...Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνονται στις χώρες του Παραρτήματος Ι, για τις οποίες ισχύουν ειδικές υποχρεώσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 4 της Σύμβασης. Η βασική υποχρέωση των συμβαλλομένων μερών και κυρίως των μερών του Παραρτήματος Ι της Σύμβασης συνίσταται στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου με την υιοθέτηση κατάλληλων μέτρων και πρακτικών, που αφορούν και στον τομέα της ενέργειας, Η υποχρέωση αυτή συναρτάται με τον κανόνα του διεθνούς περιβαλλοντικού δικαίου για την αποφυγή πρόκλησης σημαντικής βλάβης τόσο στο περιβάλλον (καταρχάς) των πλέον ευπρόσβλητων στις κλιματικές αλλαγές κρατών μερών της Σύμβασης (Προοίμιο, αιτιολογικό σημείο 8) όσο και στο κλιματικό σύστημα του πλανήτη ως κοινό μέλημα της παγκόσμιας κοινότητας (Προοίμιο, αιτιολογικό σημείο Ι)

5.2.2 Ο νόμος 2773/1999 και η απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας

Πέντε έτη αργότερα και πριν την έκδοση του **ν. 2773/1999** περί «Απελευθέρωσης της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας-Ρύθμιση θεμάτων ενεργειακής πολιτικής και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 286/22.12.1999), με τον οποίο θεσμοθετείται **η κατά προτεραιότητα έγχυση της παραγόμενης ενέργειας από ΑΠΕ στο σύστημα**, το άρ. 28 του **ν. 2742/1999** έρχεται να διαγνώσει την ανάγκη εκπόνησης Ειδικού Χωροταξικού Σχεδίου για τις Ανανεώσιμες Πηγές ενέργειας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, εκδηλώνει την αντίδρασή του ο Έλληνας νομοθέτης στον αποκεντρωμένο και διάχυτο χαρακτήρα¹¹¹ που θα λάβει η ανάπτυξη των ΑΠΕ στην Ελλάδα λόγω του πληθωρικού ανάγλυφου της Χώρας εξ απόψεως χρήσεων γης (per se) και όπως αυτό το πληθωρικό ανάγλυφο επιτείνεται, λόγω του έντονου νησιωτικού χαρακτήρα της Χώρας και της ανάγκης ενεργειακής αυτονομίας, αν όχι σε επίπεδο κάθε νησιού, τουλάχιστον σε επίπεδο νησιωτικού συμπλέγματος.^{112,113} Περαιτέρω, ο **ν. 2773/1999** εγκαινιάζει την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας¹¹⁴.

Παρά τις εμπνευσμένες νομοθετικές επιλογές, ωστόσο, δεν κατέστη δυνατό να αναπτυχθεί η ηλεκτροπαραγωγή από ΑΠΕ¹¹⁵ υπό το φως της προαναφερθείσας νομοθεσίας κυρίως για δύο λόγους: 1. εξαιτίας της κατά τον χρόνο εκείνο ελλείψεως ειδικού χωροταξικού σχεδιασμού αλλά και 2. εξαιτίας της ιδιαίτερα σύνθετης

¹¹¹ (Πανάγος, 2007)

¹¹² Α.Δ. Παπαπετρόπουλου, Δίκαιο και Πολιτική του χωροταξικού σχεδιασμού, Εκδ. Αντ. Σάκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2008, σ. 189 «...Θα πρέπει να γίνει επιτέλους αντιληπτό ότι ολόκληρη η διαδικασία του χωροταξικού σχεδιασμού αποτελεί αναπόσπαστο μέρος, ουσιαστικά βάση αναφοράς και συστατικό στοιχείο μιας ευρύτερης διαδικασίας, η οποία φιλοδοξεί να επιτύχει την ορθολογική εκπόνηση και την αποτελεσματική εφαρμογή ενός εθνικού ή περιφερειακού σχεδίου που αποσκοπεί στην βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Χώρας.»

¹¹³ Α.Δ. Παπαπετρόπουλου, Δίκαιο και Πολιτική του χωροταξικού σχεδιασμού, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2008, σ.397: « Η ολοκληρωμένη διαχείριση των νησιών θα πρέπει να ενσωματώνει τις ακόλουθες αρχές: - η προστασία της φυσικής και πολιτιστικής ιδιαιτερότητας κάθε νησιού πρέπει να αποτελεί τον πυρήνα ενός Ολοκληρωμένου Νησιωτικού Σχεδιασμού,-ο σχεδιασμός των δραστηριοτήτων και των αντίστοιχων έργων υποδομών θα πρέπει να σέβεται την φέρουσα ικανότητα των φυσικών οικοσυστημάτων και πόρων,-η βιώσιμη ανάπτυξη απαιτεί την κινητοποίηση του νησιωτικού πληθυσμού και την καλλιέργεια του αισθήματος κοινής ευθύνης,-ο σχεδιασμός για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης θα πρέπει να γίνεται σε επίπεδο νησιού και νησιωτικής ενότητας.»

¹¹⁴ (Ηλιαδου Α., 2004)

¹¹⁵ Τσοκανά Ν., Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και δίκαιο της ενέργειας στον Ευρωπαϊκό χώρο – Πως αντιμετωπίζεται η νέα πρόκληση και ποια η ανταπόκριση μέχρι τώρα στην Ελλάδα, in Ενέργεια και Δίκαιο, τ. 5, σ. 7 επ.

αδειοδοτικής διαδικασίας η οποία παρουσίαζε αποτρεπτικό του εγχειρήματος χρονικό κόστος (3-5 έτη για την πλήρη ολοκλήρωση της αδειοδοτήσεως)¹¹⁶.

5.2.3 Οι Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η αναγνώριση της ανάγκης κρατικής ενίσχυσης για την ανάπτυξη των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας

Αντίστοιχα, το ευρωπαϊκό νομοθετικό περιβάλλον, αντιλαμβανόμενο επίσης την ανάγκη ενισχύσεως των ΑΠΕ στους ενεργειακούς χάρτες των Κρατών-Μελών αναγνωρίζει με την οδηγία 2001/77 την ανάγκη υιοθέτησης εθνικών κρατικών ενισχύσεων για την ανάπτυξη των ΑΠΕ, λόγω της μεγάλης σημασίας της αναπτύξεως των ΑΠΕ για την προστασία του περιβάλλοντος: Στο σημείο 12 του προοιμίου της οδηγίας 2001/77 αναφέρεται verbatim το εξής: *«Η ανάγκη κρατικής ενίσχυσης υπέρ των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αναγνωρίζεται στις κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος, οι οποίες μεταξύ άλλων επιλογών, θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την ανάγκη ενδοεπιχειρησιακού καταλογισμού των εξωτερικών δαπανών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Ωστόσο οι κανόνες της συνθήκης και ιδίως τα άρθρα 87 και 88 θα εξακολουθήσουν να εφαρμόζονται σε αυτή την κρατική ενίσχυση»*.

Εξάλλου, το βασικό μέτρο το οποίο υιοθετεί η ίδια η ως άνω οδηγία είναι αυτό της κατά προτεραιότητα εγχύσεως της ενέργειας από ΑΠΕ στο σύστημα. Ειδικότερα, στο άρθρο 7 παρ. 2 της οδηγίας προβλέπεται κατά λέξης ότι: *«Τα Κράτη-Μέλη θεσπίζουν νομικό πλαίσιο ή απαιτούν από τους φορείς εκμετάλλευσης των συστημάτων μεταφοράς και διανομής να καθορίζουν και να δημοσιεύουν τους τυποποιημένους κανόνες τους για την ανάληψη του κόστους των τεχνικών προσαρμογών, όπως των συνδέσεων με το δίκτυο και των ενισχύσεων του δικτύου, οι οποίες απαιτούνται προκειμένου να ενταχθούν νέοι παραγωγοί οι οποίοι τροφοδοτούν το διασυνδεδεμένο δίκτυο με ηλεκτρική ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας»*.

Πέραν της κατά τα ανωτέρω αναγνώρισης προνομιακής πρόσβασης στο Σύστημα και το Δίκτυο, η οδηγία 2001/77 τέμνει αποφασιστικά την έννοια των κρατικών ενισχύσεων σε σχέση με την ανάπτυξη των ΑΠΕ στον Ευρωπαϊκό Χάρτη, αφού αναγνωρίζει την ανάγκη ενίσχυσης της ανάπτυξης ΑΠΕ μέσω κρατικών πόρων. Ο λόγος είναι η μεγάλη συμβολή των ΑΠΕ στην προστασία του περιβάλλοντος. Η συμβολή αυτή δεν αποτυπώνεται στο κόστος επένδυσης ούτε δύναται εκ προοιμίου να συνυπολογιστεί

¹¹⁶ (Δρ. Βασιλάκος Π. Νίκος, 2005)

στο κόστος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Τέλος, η οδηγία 2001/77 αναγνωρίζει την ανάγκη της ενεργειακής ανεξάρτησης της Ευρώπης από τρίτες χώρες και καταλείπει στον εθνικό νομοθέτη την διακριτική ευχέρεια επιλογής των τρόπων παροχής οικονομικών κινήτρων για την ανάπτυξη των ΑΠΕ μέσω ιδιωτικών επενδύσεων.

5.2.4 Το ευρωπαϊκό κεκτημένο στο δίκαιο της ενέργειας

Στην ίδια κατεύθυνση με την οδηγία 2001/77 εμφανίζεται η νομολογία του ΔΕΚ, καθόσον κατά το ίδιο έτος (2001) δημοσιεύεται η απόφαση **Preussen Elektra** (C-379/98),¹¹⁷ η οποία, μεταξύ άλλων, αναγνωρίζει την τεράστια περιβαλλοντική σημασία της ένταξης των ΑΠΕ στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Η απόφαση κρίνει ότι η διάταξη του γερμανικού δικαίου, με την οποία υποχρεώνονται οι ιδιωτικές επιχειρήσεις παροχής ηλεκτρικού ρεύματος να αγοράζουν το ηλεκτρικό ρεύμα από ΑΠΕ σε ελάχιστες τιμές, υψηλότερες από την αντίστοιχη τιμή παραγομένου ηλεκτρικού ρεύματος από τις κλασσικές πηγές ηλεκτροπαραγωγής, δεν συνιστά ανεπίτρεπτη, σύμφωνα με τα άρ. 82 και 87 Συνθ. Ε.Κ., κρατική ενίσχυση. Ο λόγος είναι ότι κατανέμει το οικονομικό βάρος, που δημιουργεί η διαφορά τιμής μεταξύ αφενός των ανωτέρω ιδιωτικών επιχειρήσεων παροχής ηλεκτρικού ρεύματος και αφετέρου των επιχειρήσεων εκμεταλλεύσεως των δικτύων της εκάστοτε γεωγραφικής ζώνης και μάλιστα σε εγγυημένες τιμές. Δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση, δεδομένου ότι το ανωτέρω σύστημα δεν προϋποθέτει για την λειτουργία του την μεταφορά κρατικών πόρων και επομένως δεν τίθεται θέμα παρεμβατικής νοθεύσεως της ελεύθερης αγοράς ηλεκτρικού ρεύματος¹¹⁸.

¹¹⁷ Απόφαση Δικαστηρίου της 13.3.2001, C-379/98, (Preussen Electra AG).

¹¹⁸ Βας. Χατζόπουλος «Η νομολογία του ΔΕΚ σχετικά με την ενέργεια in Ενέργεια και Δίκαιο τ.2 σελ. 15: «Το ΔΕΚ ακολουθεί τρεις παράλληλους συλλογισμούς για να φτάσει στο συμπέρασμα αυτό, χωρίς να καθιστά σαφές αν κάποιος από αυτούς έχει μεγαλύτερο βάρος. Πρώτον, το ΔΕΚ λαμβάνει υπόψη τον σκοπό της επίδικης ρύθμισης σε συνδυασμό με « τις ιδιαιτερότητες της αγοράς ηλεκτρικού ρεύματος» καθώς και τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει η Ένωση και τα Κράτη-Μέλη υπογράφοντας τη σύμβαση του Κιότο. Μοιάζει έτσι να επικαλείται κάποιον επιτακτικό λόγο δημοσίου συμφέροντος. Δεύτερον, το ΔΕΚ αναγνωρίζει ότι η «πολιτική αυτή σκοπεύει επίσης στην προστασία της υγείας και της ζωής των προσώπων και των ζώων καθώς και στη προφύλαξη των φυτών» επικαλούμενο έτσι τη ρητή εξαίρεση του άρ. 30 ΣυνθΕΚ. Τρίτον, το ΔΕΚ επικαλείται το άρ. 174(2)ΣυνθΕΚ, σχετικά με το περιβάλλον, σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές σκέψεις της Οδηγίας 96/92 για την ηλεκτρική ενέργεια. Το Δικαστήριο ενισχύει περαιτέρω τον συλλογισμό του λαμβάνοντας υπόψη «ότι η φύση του ηλεκτρικού ρεύματος είναι τέτοια ώστε άπαξ και γίνει

Η ως άνω απόφαση του ΔΕΚ, που έχει τεράστια σημασία σχετικά με την χρονογεωγραφία διείσδυσης και αποδοχής των ΑΠΕ από τα εθνικά συστήματα, εντάσσεται, όπως καταδεικνύεται και στη συνέχεια, σε μία συνολική θετική τάση των θεσμικών ευρωπαϊκών οργάνων προς την κατεύθυνση της ενισχύσεως της συμμετοχής των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα τόσο σε εθνικό επίπεδο των Κρατών-Μελών όσο και σε ενωσιακό επίπεδο.

5.2.5 Και η εθνική Νομολογία για τις ΑΠΕ κατά την πρόμη φάση

Από την πληθώρα των αποφάσεων που το Συμβούλιο Επικρατείας καθώς και τα τακτικά Δικαστήρια κυρίως της Διοικητικής Δικαιοσύνης είχαν εκδώσει πριν το 2006 θα γίνει αναφορά σε ορισμένες από αυτές ως ενδεικτικές της νομολογιακής τάσης ως ευθυγραμμισμένης με την νομοθετική τάση τόσο σε εθνικό όσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Με την απόφαση ΣτΕ 2805/1997 με την ευκαιρία ελέγχου νομιμότητας πράξεως Εγκρίσεως Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ) υποβρύχιας ενεργειακής διασύνδεσης στις Κυκλάδες, το Συμβούλιο της Επικρατείας διαμορφώνει την νομολογιακή κατεύθυνση ότι τα μικρά νησιά περιλαμβάνονται στα ευπαθή οικοσυστήματα. Ότι στα μικρά νησιά μόνο ήπιες παρεμβάσεις και τεχνικά έργα δύνανται να λάβουν χώρα δεδομένου ότι το ενεργειακό σύστημα των νησιών αυτών δεν επιτρέπεται πάρα μόνο τοπικού χαρακτήρα χαμηλής ή μέσης τάσης ή σύστημα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, με όριο την φέρουσα ικανότητα των μικρών νησιών (και πάντως σε καμία περίπτωση δίκτυο υψηλής τάσεως με το οποίο θα ενισχυόταν η τάση της υπέρμετρης και εκτός της φέρουσας ικανότητας του νησιού αναπτύξεως)¹¹⁹.

Με την απόφαση υπ' άρ. 928/2004 το ΣτΕ (Ε' τμ.) αποφάσισε ότι δεν είναι επιτρεπτή η εγκατάσταση σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με την εκμετάλλευση υδάτινου δυναμικού σε δάση ή δασικές εκτάσεις. Με τον ν. 2941/2001 προστέθηκε νέα παράγραφος, με αναδρομική ισχύ, από το χρόνο ισχύος του ν. 2244/1994, με την οποία προβλέπεται ότι μεταξύ των έργων υποδομής των οποίων επιτρέπεται η εγκατάσταση σε δάση είναι ο ΑΣΠΗΕ. Όμως η παρούσα υπόθεση, ήταν κατά την έκδοση του ως άνω

δεκτό στο δίκτυο μεταφοράς ή διανομής είναι δύσκολο να προσδιοριστεί η προέλευση και ιδίως η πηγή ενέργειας από την οποία παρήχθη.»

¹¹⁹ (ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ, 2009)

νόμου εκκρεμής ενώπιον δικαστηρίου, δεν καταλαμβάνεται επομένως από την αναδρομική αυτή ρύθμιση, αφού το αντίθετο αντίκειται στις διατάξεις του Συντάγματος και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που απαγορεύουν καταρχήν στο νομοθέτη να παρεμβαίνει σε εκκρεμή δίκη κατά τρόπο που να ασκεί επιρροή στην έκβασή της.

Με την υπ'άρ. 2569/2004 (Ε' τμ.) το ΣτΕ αποφασίζει επί προσφυγής κατ' αποφάσεως Γ.Γ Περιφέρειας ενώπιον του Υπουργού ότι στην περίπτωση υποβολής αιτήματος για την εγκατάσταση αιολικού σταθμού, μεταξύ άλλων, σε περιοχή για την οποία έχει ήδη εκδοθεί μεγάλος αριθμός παρομοίων αδειών ή εκκρεμεί μεγάλος αριθμός αιτήσεων, η χορήγηση αδείας εγκατάστασης επιτρέπεται μόνο αν έχει προηγηθεί η σύνταξη των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης ή ο χαρακτηρισμός της περιοχής ως Περιοχής Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων. Μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία αυτή, η χορήγηση αδείας εγκατάστασης επιτρέπεται μόνο αν έχει προηγηθεί σε επίπεδο νομού συνολική μελέτη, κατά την οποία συνεκτιμώνται αφενός μεν οι ενεργειακές ανάγκες, τις οποίες πρόκειται να καλύψουν οι προς εγκατάσταση σταθμοί αφετέρου δε και προεχόντως, οι επιπτώσεις στην περιοχή αυτή από την εγκατάσταση του συνόλου των ανεμογεννητριών που μπορεί να εγκατασταθεί στην περιοχή, ενιαίως ή κατά τμήματα αυτής, χωρίς να σημειώνεται υπέρβαση στην φέρουσα ικανότητα τους στον τομέα αυτόν. Η συνδρομή δε, των ανωτέρω προϋποθέσεων εξετάζεται στην περίπτωση αυτή κατά τον έλεγχο της νομιμότητας όχι μόνο της πράξεως εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων αλλά και της αδείας εγκατάστασης κάθε σταθμού. Η προσβαλλόμενη πράξη εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων που αφορά στην εγκατάσταση αιολικού σταθμού σε δασική έκταση για την οποία έχουν υποβληθεί πολλές αιτήσεις για εγκατάσταση αιολικού σταθμού, είναι μη νόμιμη και ακυρωτέα, δεδομένου ότι δεν προκύπτει ότι έχουν εγκριθεί, για την περιοχή αυτή, οι κατά τα άρθρα 7,8 και 10 του ν. 2742/1999 πράξεις ούτε έχει εγκριθεί συνολική μελέτη για την εγκατάσταση αιολικών σταθμών, ενώ εξ' άλλου έχει μεν χορηγηθεί η κατά τη δασική νομοθεσία άδεια επεμβάσεως, με συνεκτίμηση, όμως μόνο των επιπτώσεων στη συγκεκριμένη περιοχή, χωρίς να έχει αιτιολογημένως εκτιμηθεί αν η εγκατάσταση θα μπορούσε να γίνει σε άλλη, μη δασική, περιοχή ή σε δασική μεν περιοχή, αλλά με λιγότερη θυσία δασικής βλαστήσεως.

Το Τριμελές Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών με την υπ'άρ. 7413/2004 απόφασή του έκρινε ότι κατά τις διατάξεις του ν. 2773/1999 για την παραγωγή ηλεκτρικής

ενέργειας-όπως τέτοια είναι η εκμετάλλευση γεωθερμικής ενέργειας-απαιτείται πρωτίστως άδεια παράγωγής και στην συνέχεια άδεια εγκατάστασης, λειτουργίας, έγκριση χωροθέτησης κλπ. Επίσης ο εντός νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως ευρισκόμενος Κανονισμός Αδειών καθόρισε το δικαίωμα το δικαίωμα υποβολής αίτησης για χορήγηση άδειας παραγωγής έχουν και νομικά πρόσωπα που εδρεύουν σε κράτος μέλος της ΕΕ. Εφόσον η παρεμβαίνουσα, στην οποία κατακυρώθηκε το αποτέλεσμα της επίμαχης δημοπρασίας για εκμίσθωση γεωθερμικού δυναμικού δεν εδρεύει σε κράτος μέλος της ΕΕ. δεν έχει δικαίωμα να ζητήσει να της χορηγηθεί άδεια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και στη συνέχεια άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας. Η δυνατότητα να προσκομισθεί η άδεια παραγωγής σε μεταγενέστερο της κατακύρωσης στάδιο, δεν αφορά τα πρόσωπα εκείνα τα οποία δεν είχαν καν το δικαίωμα για υποβολή τέτοιας αίτησης ως μη εδρεύοντα σε κράτος μέλος της ΕΕ. όπως η παρεμβαίνουσα.

Το ΣτΕ (Ε' τμ) με την υπ'άρ. 1657/2005 απόφαση του έκρινε ότι η αρμοδιότητα εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων εγκαταστάσεως παραγωγής υδροηλεκτρικής ενέργειας σε περιοχή που περιλαμβάνεται στο δίκτυο Natura 2000 παρέμεινε και μετά την έκδοση του Ν. 2647/1998 στους οικείους υπουργούς και δεν μεταβιβάστηκε στην περιφέρεια.

Εξάλλου για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων κατασκευής και λειτουργίας εγκατάστασης παραγωγής υδροηλεκτρικής ενέργειας απαιτείται η εκπόνηση ΜΠΕ των άρθρων 6 παρ. 2 και 16 παρ. 2 της ΚΥΑ 69269/1990. Βάσει εξάλλου του ΠΔ 256/1998, η μελέτη βάσει της οποίας ζητείται η έκδοση περιβαλλοντικών όρων, για να είναι έγκυρη πρέπει να εκπονείται από μελετητές ή γραφείο μελετητών με πτυχίο της κατηγορίας αυτής. Συνεπώς εφόσον το συγκεκριμένο έργο εμπίπτει έστω και εν μέρει εντός των ορίων περιοχής προτεινόμενης αρμοδίας προς ένταξη στο Δίκτυο Natura 2000 αρμόδιοι για την έκδοση της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων ήταν ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ και οι τυχόν συναρμόδιοι υπουργοί και όχι ο Γ.Γ. Περιφέρειας που την εξέδωσε εν προκειμένω. Εξάλλου οι υπογράψαντες την ΜΠΕ μηχανικοί δεν ήταν εγγεγραμμένοι στο Μητρώο Μελετητών, τα δε πτυχία του συνυπογράφαντος γεωλόγου δεν ήταν σε ισχύ.

Με την απόφαση 1805/2005 ¹²⁰στο ΣτΕ (τμήμα Ε') έκρινε ότι όπως προέκυπτε «από τα στοιχεία του φακέλου αλλά συνομολογείται και από την παρεμβαίνουσα εταιρεία η περιοχή εγκαταστάσεως του αιολικού σταθμού ευρίσκεται στα όρια της ευρύτερης περιοχής που έχει αρμοδίως προταθεί προς ένταξη στο δίκτυο Natura 2000 και εντός της περιοχής αυτής χωρίς ακόμα να περαιωθεί σε κοινοτικό επίπεδο η διαδικασία εκπονήσεως

¹²⁰ Ε&Δ τεύχος 6 σελ. 88

του τελικού καταλόγου περιοχών που θα περιληφθούν οριστικώς στο δίκτυο αυτό. Με τα δεδομένα αυτά κατά τα εκτεθέντα στην προηγούμενη σκέψη αρμοδιότητα για την έκδοση της προσβαλλόμενης πράξεως είχε μόνο ο Υπουργός Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε., όχι δε, ο Νομάρχης Κυκλάδων. Για τον λόγο αυτό ο οποίος βασίμως προβάλλεται πρέπει να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη...»

Με την απόφαση 194/2006 το ΣτΕ ΕΑ Στ' έκρινε ότι αναγκαστική απαλλοτρίωση δημοτικής δασικής εκτάσεως υπερ και με δαπάνες ιδιωτικής εταιρείας για την εγκατάσταση μικρού υδροηλεκτρικού σταθμού απαγορεύεται. Ειδικότερα απαγορεύεται η υπέρ ιδιώτη αναγκαστική απαλλοτρίωση δασικής έκτασης που ανήκει σε νπδδ, η απαγόρευση δε αυτή είναι απόλυτη και επομένως δεν εξαρτάται ούτε από το γεγονός ότι η υπέρ του ιδιώτη απαλλοτρίωση εξυπηρετεί σκοπό δημόσιας ωφέλειας όπως είναι, ενδεχομένως η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, ούτε από το γεγονός ότι η πραγματοποίηση του σκοπού της απαλλοτρίωσης συνεπάγεται περιορισμένη μόνο επέμβαση στην απαλοτριούμενη έκταση, της οποίας ο δασικός χαρακτήρας παραμένει αναλλοίωτος.

Κεφάλαιο 6.

Η ανάπτυξη των στρατηγικών της διείσδυσης των ΑΠΕ στο εθνικό ενεργειακό σύστημα

6.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται οι στρατηγικές διείσδυσης των ΑΠΕ.

Οι βασικοί άξονες της ανάπτυξης των ΑΠΕ ήτοι η αδειοδότηση, το σύστημα εγγυημένων τιμών και η χωροθέτηση αποτελούν εκείνο το πλέγμα του θεσμικού πλαισίου που διατρέχει σε όλο της το φάσμα την ανάπτυξη των ΑΠΕ στην Ελλάδα. Ωστόσο στο κεφάλαιο αυτό αναλύεται το αδειοδοτικό σύστημα και οι παθογένειες που αυτό παρουσιάζει.

Αξίζει να αναφερθεί ότι το αδειοδοτικό σύστημα αποτελεί την καταγραφή των αδειών που πρέπει να εκδοθούν προκειμένου μία εγκατάσταση να έχει νόμιμη λειτουργία χωρίς όμως να έχει εξεταστεί εκ των προτέρων η ανάγκη επεξεργασίας της εσωτερικής συνέπειας μεταξύ των επιμέρους αδειών: για τον λόγο αυτό ένα μεγάλο μέρος του υποστηρικτικού φακέλου (των πιστοποιητικών και προεγκρίσεων που αποτελούν την νόμιμη αιτιολογία της εκδιδόμενης διοικητικής πράξεως) που απαιτείται για να εκδοθεί μία άδεια επικαλύπτεται από τον υποστηρικτικό φάκελο προηγούμενης άδειας (χαρακτηριστική η περίπτωση αδειάς εγκατάστασης και αδειάς λειτουργίας). Η έλλειψη της μελέτης της εσωτερικής συνέπειας του αδειοδοτικού συστήματος συνδυαζόμενο με την μη προϋπολογιστική επιμέτρηση του διοικητικού φόρτου που θα προκαλούσε η μαζική κινητοποίηση επενδύσεων στον τομέα των ΑΠΕ κατά την τετραετία 2007-2011 προκάλεσε τεράστιες καθυστερήσεις.

Πιο αναλυτικά: Αναλύονται λοιπόν οι επιμέρους άδειες και επιχειρείται η αξιολόγηση του αδειοδοτικού πλαισίου ως διοικητικό σύστημα το οποίο προκάλεσε μεγάλο διοικητικό φορτίο στις αρμόδιες διοικητικές υπηρεσίες. Τόσο το σύστημα αδειοδότησης ως ακολουθία διοικητικών πράξεων (ενίοτε δε και σύνθετων διοικητικών ενεργειών) αλλά και ως λειτουργία των αρμοδίων δημοσίων υπηρεσιών απεδείχθησαν ιδιαίτερος χρονοβόρο με συνέπεια την άσκηση αρνητικής επίδρασης π. του επιδιωκόμενου αποτελέσματος: της ταχείας διείσδυσης των ΑΠΕ. Η έννοια της εκ των προτέρων

πρόβλεψης του διοικητικού φορτίου δεν απασχόλησε τον Έλληνα νομοθέτη κατά τον σχεδιασμό του συστήματος αδειοδοτικού συστήματος και οι αποσπασματικές απόπειρες για την απλούστευση του, προσέκρουσαν στην δομημένη αντίληψη των αρμοδίων υπηρεσιών για την ερμηνεία των σχετικών διατάξεων προς την πιο γραφειοκρατική εκδοχή όπου καταλείπετο διακριτική ευχέρεια για τέτοια ερμηνεία.

6.2 Νομοθετικό πλαίσιο ΑΠΕ: η αδειοδότηση, το σύστημα εγγυημένων τιμών και η χωροθέτηση: οι τρεις άξονες στήριξης της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ

Μέσα στο ίδιο κλίμα, ο Έλληνας νομοθέτης ενσωματώνει στην ελληνική έννομη τάξη το έτος 2006, με τον ν. 3468/2006 περί «Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 129/27.6.2006), την οδηγία 2001/77¹²¹.

Ο ν. 3468/2006 είναι το βασικό νομοθέτημα επί του οποίου δομήθηκε το όραμα της ανάπτυξης της ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ στην Ελλάδα. Με εξαντλητικό τρόπο καθορίζει όλα τα βασικά θέματα διασφαλίζοντας κατά το δυνατό την τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και παροχής ευκαιρίας συμμετοχής στην ηλεκτροπαραγωγή από ΑΠΕ¹²². Για λόγους μεθοδολογικούς κρίνεται απαραίτητη η αναλυτική παρουσίαση του Νόμου ως σήμερα ισχύει δεδομένου ότι από το 2006 έως σήμερα έχει υποστεί αρκετές τροποποιήσεις και συμπληρώσεις από επόμενα αυτού νομοθετήματα τα οποία με την σειρά τους επιχειρούν να προσαρμοστούν στο εξαιρετικά δύσκολο ανάγλυφο των ΑΠΕ στην χώρα μας. Επομένως ο ν. 3468/2010 παρουσιάζεται ως ισχύει σήμερα και στην συνέχεια η παρουσίαση των λοιπών νομοθετημάτων θα επιχειρηθεί αναλυτικά μόνο για τα σημεία που ρυθμίζονται το πρώτον.

Με τον ανωτέρω νόμο επιδιώκεται περαιτέρω ενίσχυση της ανεμπόδιστης πρόσβασης στο Σύστημα Μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας καθώς και στο Δίκτυο Διανομής ηλεκτρικής ενέργειας από τους επενδυτές ΑΠΕ κυρίως σε περιοχές που κατά τον

¹²¹ (Χατζηγεωργίου, 2005)

¹²² (Κόλια,Μ, Μαυρουδής, Γ, 2005)

χρόνο δημοσιεύσεως του Νόμου (2006) εμφάνιζαν υψηλό αιολικό δυναμικό (Λακωνία, Εύβοια κα).¹²³

Στην συνέχεια επιχειρείται εκτενής παρουσίαση συγκεκριμένων ρυθμίσεων (και όχι όλων των διατάξεων του νόμου) δια των οποίων σκιαγραφείται ο τρόπος με τον αποπειράται ο Έλληνας Νομοθέτης την υλοποίηση της στρατηγικής διείσδυσης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Ελλάδα¹²⁴. Η δευτερογενής νομοθεσία παρατίθεται μόνο ως αναφορά με εξαίρεση τις κανονιστικές εκείνες πράξεις των οποίων το περιεχόμενο κρίνεται ως αναγκαίο να αναλυθεί προκειμένου να καταστεί πιο πλήρης η παρουσίαση του άρθρου της πρωτογενούς νομοθεσίας.

Στα τμήματα του ακολουθούν επιχειρείται αναλυτική προσέγγιση σημαντικών νομοθετικών ρυθμίσεων οι οποίες σκιαγραφούν το νομοθετικό πλαίσιο για τις ακόλουθες δύο σοβαρές θεματικές:

1. Τις διατάξεις που αφορούν την αδειοδότηση των έργων ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ.
2. Τις διατάξεις που αφορούν στην τιμολόγηση της πωλούμενης στον Λειτουργό της αγοράς, ενέργειας.

Πράγματι, προκειμένου να αντιμετωπίσει ο Έλληνας Νομοθέτης την ανάγκη ταχείας διεισδύσεως των ΑΠΕ στο ελληνικό ενεργειακό σύστημα έπρεπε να προχωρήσει στην νομοθετική αποτύπωση των στρατηγικών εκείνων που θα ενεργοποιούσαν το επενδυτικό ενδιαφέρον προς την κατεύθυνση αυτή, δια:

1. Ενός συστήματος χωροθέτησης των έργων ώστε να συντημηθούν οι χρόνοι αδειοδότησης και να ελαχιστοποιηθούν οι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι από χωροθέτηση έργων η οποία θα καθίστατο βλαπτική για την φέρουσα ικανότητα του τόπου εγκατάστασης (υπό 4.1.1).

¹²³ Αιτιολογική Έκθεση Ν. 3468/2006 άρ. 9: «Με τις διατάξεις του άρθρου αυτού καθορίζονται οι προϋποθέσεις για την ένταξη των σταθμών ΑΠΕ και Σ.Η.Θ.Υ.Α. στο Δίκτυο ή το Σύστημα και ορίζεται η προτεραιότητα με την οποία ο αρμόδιος Διαχειριστής υποχρεούται να εντάσσει τις μονάδες αυτές στο Σύστημα ή το Δίκτυο. Περαιτέρω, ορίζονται τα ανώτατα όρια της εγκατεστημένης ισχύος των σταθμών ΑΠΕ ή Σ.Η.Θ.Υ.Α. ανεξάρτητων παραγωγών και αυτοπαραγωγών και, βάσει των ορίων αυτών, καθιερώνεται η αρχή της προτεραιότητας, κατά την κατανομή του φορτίου. Τέλος, ρυθμίζεται το ζήτημα της προτεραιότητας που παρέχεται, κατά την κατανομή του φορτίου, στους Υβριδικούς Σταθμούς και καθορίζονται οι ειδικότερες προϋποθέσεις για την ένταξη των σταθμών αυτών στο Σύστημα ή στο Δίκτυο». Η ρύθμιση του άρ. 9 ενσωματώνει τον αντίστοιχο προβληματισμό του Ευρωπαϊού Νομοθέτη όπως αυτός διατυπώνεται στο άρ. 7.2 της ενσωματωμένης Οδηγίας Ε.Κ. 2001/77 και της οποίας είχαν προηγηθεί ρυθμίσεις αφενός της Οδηγίας 96/92 και αφετέρου της 2003/54 για την κατά προτεραιότητα έγχυση στο σύστημα της παραγόμενης από ΑΠΕ ηλεκτρικής ενέργειας.

¹²⁴ (Μουρατιαν, 2005)

2. Ενός ολοκληρωμένου θεσμικού πλαισίου που θα διασφάλιζε ίση πρόσβαση και διαφάνεια στην αδειοδοτική διαδικασία (υπό 4.1.2).

3. Ενός θεσμικού πλαισίου σχετικού με την παροχή οικονομικών κινήτρων που θα σηματοδοτούσαν την έναρξη μιας νέας επιχειρηματικής δραστηριότητας της οποίας τα χαρακτηριστικά προδιαγράφονταν ως ακολούθως:

1. Η νέα αυτή επιχειρηματική δραστηριότητα δύναται αλλά και επιβάλλεται να αναπτυχθεί σε διευρυμένο γεωγραφικό φάσμα δεδομένου ότι η ηλεκτροπαραγωγή κυρίως από αιολική και ηλιακή ενέργεια δεν προϋποθέτει κοίτασμα πρωτογενούς ύλης ευρισκόμενο σε συγκεκριμένο γεωγραφικό σημείο και άρα σε εξαναγκασμένη λόγω αυτού θέση. Αντίθετα, η πρωτογενής ύλη (αέρας και ήλιος αντίστοιχα) ευρισκόμενη παντού τα μοναδικά κριτήρια της πλέον αποδοτικής θέσης εξαρτώνται από το αιολικό δυναμικό του συγκεκριμένου γεωγραφικού σημείου και αντίστοιχα από το ηλιακό δυναμικό: Η νησιωτική χώρα χαρακτηρίζεται από το ιδιαίτερα υψηλό δυναμικό της ενώ η Νότια Ελλάδα έχει υψηλότερο ηλιακό δυναμικό σε σχέση με την Βόρεια Ελλάδα.

2. Η νέα επιχειρηματική δραστηριότητα βασίζεται σε τεχνολογίες των οποίων η έρευνα και ανάπτυξη δεν ανήκει σε εκείνους τους βιομηχανικούς κλάδους που η Ελλάδα έχει καταγράψει υψηλή διεξόδυση. Αντίθετα στο πρώτο αρχικό στάδιο, οι τεχνολογίες αυτές ήταν αμιγώς εισαγόμενες και μόνο περιφερειακές τεχνικές ενότητες κατά το στάδιο εγκατάστασης αφορούσαν την εγχώρια βιομηχανική παραγωγή. Το γεγονός αυτό καθιστούσε τις τεχνολογίες αυτές υψηλού κόστους και συνακόλουθα μεγάλου χρόνου απόσβεσης.

3. Η νέα αυτή επιχειρηματική δραστηριότητα ως προοριζόμενη για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας *de natura* είναι στενά συναπτόμενη με την περιβαλλοντική νομοθεσία. Επομένως το θεσμικό πλαίσιο της περιβαλλοντικής νομοθεσίας αποτελούσε ανέκαθεν σημαντικό και κρίσιμο φίλτρο για την ολοκλήρωση της αδειοδότησης και λειτουργίας μίας εγκατάστασης. Και αυτό διότι όπως προελέχθη, η μεγάλη γεωγραφική διασπορά των έργων ενεργοποίησε όχι μόνο σύσσωμο τον περιφερειακό αδειοδοτικό μηχανισμό της Χώρας αλλά ενίοτε «έθεσε» και ερωτήματα ως προς τις χρήσεις γης τα οποία δεν θα είχαν τεθεί αν η χρήση του συγκεκριμένου αγροτικού ή χορτολιβαδικού χαρακτήρα ακινήτου δεν έτεινε να αλλάξει προς την κατεύθυνση της ηλεκτροπαραγωγής (υπό 4.1.3).

Με βάση τα ανωτέρω, με την παρουσίαση του πρώτου πλέγματος διατάξεων επιχειρείται η προσέγγιση εκείνων των επιλογών του Νομοθέτη που καταστρώνουν το

σύστημα αδειοδότησης των ΑΠΕ σε ένα ευρύτερο νομοθετικό πλαίσιο αν και στο αρχικό στάδιο το οποίο στερούμενο βασικής υποδομής καλείται να υλοποιήσει την διασπορά σε όλο το εθνικό ανάγλυφο, έργων που απαιτούν η αδειοδότηση τους αλλά και η λειτουργία τους να διέλθει όλης της περιβαλλοντικής νομοθεσίας καθώς και εκείνης που αφορά στις χρήσεις γης.

Πράγματι, η Ελλάδα στερούμενη έως και σήμερα χωροταξικών πλαισίων τα οποία θα καθόριζαν της επιτρεπόμενες χρήσεις γης σημειακά, η εγκατάσταση έργων ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ και δη σε ρυθμούς υψηλής διείδυσης προκειμένου να συμμορφωθεί η Χώρα στις αντίστοιχες δεσμεύσεις της προς την Ευρωπαϊκή Νομοθεσία, κλήθηκε να αντιμετωπίσει βαρύ γραφειοκρατικό έργο προκειμένου να αδειοδοτηθούν εκείνα τα έργα που αποτελούν την κρίσιμη ισχύ και παραγόμενη ενέργεια ώστε να καθίσταται πλέον εφικτή η προσέγγιση των ανωτέρω στόχων.

Θα εξεταστεί η σειρά των αδειών, η νομική τους φύση ως διοικητικών πράξεων και η κατοχύρωση των δικαιωμάτων που η έκδοση τους συνεπάγεται. Τέλος θα επιχειρηθεί μία αξιολόγηση σχετικά με το συνταγματικό έρεισμα των επιμέρους αδειοδοτικών διαδικασιών και η συσχέτιση της αδειοδοτικής διαδικασίας με την αρχή της Αειφορίας και συνακόλουθα της ανάγκης διασφάλισης των θετικών συνεπειών της διείδυσης των ΑΠΕ τόσο εξ απόψεως ασφάλειας εφοδιασμού όσο και εξ απόψεως μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου.

Το τρίτο πλέγμα των διατάξεων που θα εξεταστεί είναι αυτό της παροχής οικονομικών κινήτρων για την αύξηση του δείκτη επενδύσεων σε έργα ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ και συνακόλουθα της αύξησης του βαθμού διείδυσης των ΑΠΕ στο εθνικό ενεργειακό μείγμα. Οικονομικά κίνητρα, των οποίων θα εξεταστεί η συμβατότητα με τις αντίστοιχες συνταγματικές διατάξεις καθώς και η αποτελεσματικότητά τους. Οικονομικά κίνητρα τα οποία προκάλεσαν ταχεία διείδυση αλλά και ανέδειξαν με ιδιαίτερα εκκωφαντικό τρόπο ότι οι τεχνολογίες ΑΠΕ είναι ιδιαίτερα ακριβές και δύναται εξ αυτού να δημιουργήσουν το υπόστρωμα για ελλειμματικού χαρακτήρα μηχανισμών εξοφλήσεως από τον Λειτουργό της αγοραζόμενης από τους παραγωγούς ενέργειας από ΑΠΕ.

Το τέταρτο πλέγμα των διατάξεων που θα εξεταστεί αφορά στην λήξη των συμβάσεων μεταξύ των παραγωγών ενέργειας ΑΠΕ και του Λειτουργού της αγοράς ενέργειας.

Η λήξη των συμβάσεων σηματοδοτεί (εφόσον δεν ανανεωθούν αυτές δια ειδικής νομοθετικής διατάξεως) και την έξοδο από το εθνικό ενεργειακό σύστημα εκείνων των έργων ηλεκτροπαραγωγής ΑΠΕ και των οποίων η σύμβαση ολοκλήρωσε 25 έτη

λειτουργίας. Θα εξεταστεί ο ρυθμός απένταξης τους καθώς και η συνέπεια της απένταξης στην συμμόρφωση της εθνικής δέσμευσης για στην μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου.

6.2.1 Σκοποί του Νόμου και Εθνικοί Στόχοι στην παραγωγή ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές

Με το άρθρο αυτό ορίζονται οι σκοποί της νέας νομοθεσίας:

Αφ' ενός μεταφέρεται στο ελληνικό δίκαιο η Οδηγία 2001/77/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Σεπτεμβρίου 2001 για την «προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας» (ΕΕΕΚ L 283) και αφετέρου προωθείται, κατά προτεραιότητα, στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, με κανόνες και αρχές, η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και μονάδες Συμπααραγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης (ΣΗΘΥΑ).

Αφετέρου σκοπό του νόμου αποτελεί η προστασία του κλίματος μέσω της ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ και καθορίζονται οι εθνικοί στόχοι ως το 2020, ως σήμερα ισχύει κατόπιν της τροποποίησης του από τον Νόμο 3889/2010 άρ. 30 παρ. 8 δια του οποίου ενσωματώθηκαν οι νέοι εθνικοί στόχοι ως προς την παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ με την υπ. άρ. 2009/28 Οδηγία ΕΚ ως ακολούθως:

1. Συμμετοχή της ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ(εφεξής ενέργεια από ΑΠΕ) στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας σε ποσοστό 20%.
2. Συμμετοχή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ στην ακαθάριστη κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας σε ποσοστό τουλάχιστον 40%.
3. Συμμετοχή της ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ στην τελική κατανάλωση ενέργειας για θέρμανση και ψύξη σε ποσοστό τουλάχιστον 20%.
4. Συμμετοχή της ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ στην τελική κατανάλωση ενέργειας στις μεταφορές σε ποσοστό τουλάχιστον 10%.

Επομένως ενώ η συμμετοχή της ενέργεια από ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας ορίζεται σε τουλάχιστον 20%, η συμμετοχή της ηλεκτρικής ενέργεια από ΑΠΕ στην αντίστοιχη ακαθάριστη κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας ορίζεται σε τουλάχιστον 40% ενώ της ενέργεια από ΑΠΕ για θέρμανση και ψύξη σε τουλάχιστον 20% και για τις μεταφορές σε 10%.

Το ζήτημα της διεισδύσεως, ωστόσο, καθορίζεται στην επόμενη παράγραφο.

Με την νομοθετική εξουσιοδότηση της παραγράφου β¹²⁵ με απόφαση του ΥΠΕΚΑ (και μετέπειτα του Υπουργού Ανάπτυξης) καθορίζεται η επιδιωκόμενη αναλογία εγκατεστημένης ισχύος και η κατανομή της στο χρόνο μεταξύ των διαφόρων ΑΠΕ ενώ του δίνεται η δυνατότητα να αναστείλει (και να άρει την αναστολή) την διαδικασία αδειοδοτήσεως χωρίς να καθίσταται σαφές από την νομοθετική εξουσιοδότηση αν η αναστολή τη διαδικασίας αδειοδοτήσεως δύναται να αφορά μεμονωμένες μορφές ΑΠΕ ή η εξουσιοδοτική διάταξη να αναφέρεται μόνο σε αναστολή που αφορά συνολικά όλες τις μορφές ΑΠΕ

Η διάταξη καθίσταται κομβική σχετικά με το θέμα της διεισδύσεως των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στο εθνικό ενεργειακό σύστημα. Δημιουργείται το πρώτον ο μηχανισμός εκείνος δια του οποίου αναπτύσσεται η εθνική στρατηγική – ως μέρος της ευρωπαϊκής αντίστοιχης- για την συμμετοχή της ενέργειας από ΑΠΕ στο εθνικό ενεργειακό μείγμα.

Με τον ν. 3889/2010¹²⁶ άρθρο 30 παρ. 8 εδ. Β ¹²⁷ τροποποιήθηκε η ανωτέρω εξουσιοδοτική διάταξη προσθέτοντας στις αρμοδιότητες του Υπουργού

1. τον καθορισμό της κατηγορίας παραγωγών και η κατανομή μεταξύ τους
2. τους λόγους αναθεώρησης της εγκατεστημένης ισχύος
3. τους λόγους και την διαδικασία για τυχόν αναγκαία αναστολή της αδειοδοτικής διαδικασίας και

¹²⁵ «β) Συμμετοχή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ στην ακαθάριστη κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας σε ποσοστό τουλάχιστον 40%. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής που εκδίδεται μέσα σε τρεις (3) μήνες από τη δημοσίευση του παρόντος, καθορίζεται η επιδιωκόμενη αναλογία εγκατεστημένης ισχύος και η κατανομή της στο χρόνο μεταξύ των διαφόρων τεχνολογιών ΑΠΕ. Η απόφαση αυτή αναθεωρείται ανά διετία ή και νωρίτερα, εάν συντρέχουν σημαντικοί λόγοι που σχετίζονται με την επίτευξη των στόχων της Οδηγίας 2009/28/ΕΚ.»

¹²⁶ ΦΕΚ Α 182/14-10-2010

¹²⁷ « Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, που εκδίδεται μέσα σε τρεις μήνες από τη δημοσίευση του παρόντος, καθορίζεται η επιδιωκόμενη αναλογία εγκατεστημένης ισχύος και η κατανομή της στο χρόνο μεταξύ των διαφόρων τεχνολογιών ΑΠΕ, οι κατηγορίες παραγωγών, η κατανομή μεταξύ αυτών, οι λόγοι αναθεώρησης της, καθώς και οι λόγοι και η διαδικασία για τυχόν αναγκαία αναστολή της αδειοδοτικής διαδικασίας και άρση αυτής. Ως εγκατεστημένη Ισχύς θεωρείται το σύνολο της ισχύος των σταθμών παραγωγής σε κανονική και δοκιμαστική λειτουργία. Η απόφαση αυτή αναθεωρείται ανά διετία ή και νωρίτερα, εάν συντρέχουν σημαντικοί λόγοι που σχετίζονται με την επίτευξη των στόχων της Οδηγίας 2009/28/ΕΚ.»

4. άρση αυτής (ενν. της αναστολής της αδειοδοτικής διαδικασίας).

Παρά το γεγονός ότι η ανωτέρω διάταξη που επιχειρεί την κατά νομοθετική εξουσιοδότηση άσκηση των επαυξημένων ως ανωτέρω αρμοδιοτήτων, δημοσιεύει και θέτει σε ισχύ στις 14-10-2010 τρεις ημέρες νωρίτερα η Υπουργός ΠΕΚΑ την υπ'αρ ΥΑ Α.Υ//2010 (ΥΑ Α.Υ./Φ1/οικ.19598 ΦΕΚ Β 1630 2010) περί Επιδιωκόμενης Αναλογίας Εγκατ.Ισχύος και κατανομή της στο χρόνο διαφόρων τεχνολ.Αναν.Πηγών Ενέργειας σύμφωνα με την οποία:

1. Ρυθμίζεται για πρώτη φορά η αναστολή αδειοδότησεως και η οποία αφορούσε σε α) νέα αιτήματα για άδεια παραγωγής στη ΡΑΕ, καθώς και η εξέταση εκκρεμουσών αιτήσεων για άδεια παραγωγής, β) καθώς και νέα αιτήματα στον αρμόδιο διαχειριστή για έργα εξαιρούμενα από την υποχρέωση λήψης άδειας παραγωγής, καθώς και η εξέταση από τον αρμόδιο διαχειριστή εκκρεμούντων αιτημάτων για προσφορά σύνδεσης έργων εξαιρουμένων από την υποχρέωση λήψης άδειας παραγωγής.

2. Σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις και ιδιαιτέρως με την παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου ¹²⁸εξαιρούνται της διαδικασίας αναστολής καθώς και δεν προσμετρώνται ως προς την υπερκάλυψη ορίων ισχύος του ανωτέρω πίνακα α) Η ισχύς των έργων που έχουν ενταχθεί σε διαδικασία ταχείας αδειοδότησης (fast track) κατά την έννοια του άρθρου 9 του ν. 3775/2009 όπως αυτή προβλέπεται στις κείμενες διατάξεις¹²⁹, β) η ισχύς φ/β έργων

¹²⁸ «4. Η ισχύς των έργων που έχουν ενταχθεί σε διαδικασία ταχείας αδειοδότησης (fast track) κατά την έννοια του άρθρου 9 του ν. 3775/2009 όπως αυτή προβλέπεται στις κείμενες διατάξεις, καθώς και η ισχύς φ/β έργων που εντάσσονται στο Ειδικό Πρόγραμμα Στεγών ή έργων ηλεκτροπαραγωγής από γεωθερμική ενέργεια δεν συνυπολογίζεται κατά την εκτίμηση της ενδεχόμενης υπερκάλυψης των ορίων ισχύος του πίνακα του άρθρου 1. Τα έργα αυτά δεν υπόκεινται σε διαδικασίες αναστολής, ανεξαρτήτως τεχνολογίας ή κατηγορίας παραγωγού.»

¹²⁹ Άρθρο 9 Πεδίο εφαρμογής. 1. θεσπίζεται Διαδικασία Ταχείας Αδειοδότησης (στο εξής "Διαδικασία") για επενδύσεις στους τομείς που αφορούν στη βιομηχανία, στην ενέργεια, στον τουρισμό και στην πραγματοποίηση επενδύσεων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένων και των επενδύσεων που εντάσσονται στο ν. 3299/2004 (ΦΕΚ 261 Α), όπως ισχύει. 2. Για την υπαγωγή των επενδύσεων στη Διαδικασία θα πρέπει οι επενδύσεις ή τα επιχειρηματικά σχέδια να πληρούν ένα τουλάχιστον από τα ακόλουθα κριτήρια: (α) το ποσό της επένδυσης να είναι άνω των διακοσίων εκατομμυρίων (200.000.000) ευρώ, (β) το ποσό της επένδυσης να είναι άνω των εβδομήντα πέντε εκατομμυρίων (75.000.000) ευρώ και ταυτόχρονα από την επένδυση να δημιουργούνται τουλάχιστον 200 (διακόσιες) νέες θέσεις εργασίας, (γ) ποσό τουλάχιστον ενός εκατομμυρίου (1.000.000) ευρώ ετησίως να επενδύεται σε έργα υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας, ανεξαρτήτως του συνολικού ποσού της επένδυσης. 3. Κριτήρια για την αξιολόγηση των επενδυτικών σχεδίων που πληρούν τους όρους της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου είναι η βιωσιμότητα του επενδυτικού σχεδίου, η φερεγγυότητα του επενδυτή, η αύξηση

που εντάσσονται στο Ειδικό Πρόγραμμα Στεγών και γ) έργων ηλεκτροπαραγωγής από γεωθερμική ενέργεια. Για τις μορφές αυτές ΑΠΕ καθιερύεται εξαίρεση από την διαδικασία αναστολής η οποία ωστόσο δεν είναι σαφές αν αποτελεί νομοθετική βούληση όπως αυτή διατυπώθηκε στην παράγραφο 2 του άρθρου 1 Ν.2468/2006.

3. Τέλος, Ρυθμίζεται ότι η Επιδιωκόμενη Αναλογία Εγκατεστημένης Ισχύος ανά τεχνολογία ΑΠΕ και κατηγορία παραγωγού και η κατανομή της στο χρόνο καθορίζονται στον ακόλουθο πίνακα, με χρονικό ορίζοντα τα έτη 2014 και 2020 (Πίνακας 1).

Πίνακας 1:Στόχοι Υπουργικής Απόφασης.

	2014	2020
Υδροηλεκτρικά	3700	4650
Μικρά (0-15MW)	300	350
Μεγάλα (>15MW)	3400	4300
Φωτοβολταϊκά:	1500	2200
Φωτοβολταϊκά - Αγροτικά ν. 3851/2010 αρ. 15παρ. 6 περ.(β).	500	750
Ηλιοθερμικά	120	250
Αιολικά (περιλαμβανομένων των θαλασσίων)	4000	7500
Βιομάζα	200	350
Λοιπές Εγκαταστάσεις	1000	1450

Η ανωτέρω Υπουργική Απόφαση παρουσιάζει ενδιαφέρον ως προς το ερώτημα της διεισδύσεως των ΑΠΕ στο εθνικό ενεργειακό μείγμα για τον εξής λόγο: Η ΥΑ ετέθη σε ισχύ την 1-10-2010 και εξεδόθη δυνάμει της νομοθετικής εξουσιοδότησεως του άρθρου 1 ν. 3468/2006 ως ίσχυε (βλ. κείμενο διατάξεως στην παραπομπή υπ' άρθρο 61) πριν την τροποποίηση του από τον ν. 3889/2010. Σύμφωνα με την συγκεκριμένη νομοθετική εξουσιοδότηση, η Υπουργός δεν είχε την εξουσιοδότηση α) ούτε για καθορισμό κατηγοριών παραγωγών ούτε β) για αναστολή της αδειοδοτικής διαδικασίας.

της απασχόλησης, η περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, η τόνωση της επιχειρηματικότητας, η μεταφορά καινοτομίας και υψηλής τεχνολογίας και η αύξηση της εξαγωγικής δραστηριότητας. Τα κριτήρια αυτά και ο τρόπος ελέγχου τους εξειδικεύονται με σχετική απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών.

6.2.2 Άδεια Παραγωγής

Στη συγκεκριμένη παράγραφο θα εξεταστούν τα ειδικότερα θέματα που αφορούν την έκδοση αναθεώρηση και ανάκληση της άδειας παραγωγής¹³⁰ καθώς και την λήξη ισχύος της, την μεταβίβασή της και τέλος οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες δεν είναι υποχρεωτική η έκδοση αδειας παραγωγής.

6.2.2.1 Έκδοση Αδειας παραγωγής

Ειδικότερα με το άρθρο 3 του ν. 3468/2006 καθορίζονται η διαδικασία χορήγησης άδειας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ, τα στοιχεία της άδειας αυτής, καθώς και τα θέματα που αφορούν τη διάρκεια ισχύος της, την τροποποίηση και τη μεταβίβασή της.

Πιο συγκεκριμένα, καθορίζονται τα όργανα, η διαδικασία και τα κριτήρια χορήγησης της άδειας παραγωγής, οι περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν απαιτείται τροποποίηση της άδειας παραγωγής και καθιερώνεται προνομιακή μεταχείριση προσώπων ειδικών κατηγοριών (Αυτοπαραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ) και φυσικών και νομικών προσώπων που έχουν ιδιαίτερο τοπικό δεσμό με τα έργα ΑΠΕ. Περαιτέρω, τίθενται σύντομες προθεσμίες, τόσο για την παροχή γνώμης της ΡΑΕ, όσο και για την έκδοση της άδειας από τον Υπουργό Ανάπτυξης και απλοποιούνται και επιταχύνονται οι συναφείς διαδικασίες: Το συγκεκριμένο άρθρο αντιμετωπίζοντας το δυναμικό φαινόμενο της συμμετοχής μεγάλου αριθμού ιδιωτών επενδυτών για την παραγωγή Ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ τροποποιήθηκε από σειρά νόμων (ν. 3734/2009 ΦΕΚ-8 Α, ν. 2851/2010 ΦΕΚ-85 Α, ν. 2983/2011 ΦΕΚ-144 Α, ν. 4001/2011 ΦΕΚ-179 Α).

Από τις ειδικότερες ρυθμίσεις του όπως ισχύουν σήμερα σημαντικά είναι τα κριτήρια τα οποία εξετάζει η ΡΑΕ προκειμένου να χορηγήσει άδεια παραγωγής:

Με την παράγραφο 1 τίθενται τα κριτήρια με τα οποία αδειοδοτείται ένα μελλοντικό έργο ΑΠΕ:

1. η εθνική ασφάλεια,
2. η προστασία της δημόσιας υγείας και ασφάλειας,
3. η εν γένει ασφάλεια των εγκαταστάσεων και του σχετικού εξοπλισμού του Συστήματος και του Δικτύου,

¹³⁰ (Βελεγράκης, Μ.Ι., 2007)

4. η ενεργειακή αποδοτικότητα του έργου, όπως η αποδοτικότητα προκύπτει από μετρήσεις του δυναμικού ΑΠΕ και για τις μονάδες ΣΗΘΥΑ από τα ενεργειακά ισοζύγια τους (ειδικά για το αιολικό δυναμικό οι υποβαλλόμενες μετρήσεις πρέπει να έχουν εκτελεστεί από πιστοποιημένους φορείς σύμφωνα με συγκεκριμένο πρότυπο),
5. η ωριμότητα της διαδικασίας υλοποίησης του έργου,
6. η δυνατότητα του αιτούντος ή των μετόχων ή των εταίρων του να υλοποιήσει το έργο με βάση την επιστημονική και τεχνική επάρκειά του και της δυνατότητας εξασφάλισης της απαιτούμενης χρηματοδότησης από ίδια κεφάλαια ή τραπεζική χρηματοδότηση έργου ή κεφάλαια επιχειρηματικών συμμετοχών ή συνδυασμό αυτών,
7. η διασφάλιση παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και προστασίας των πελατών,
8. η δυνατότητα υλοποίησης του έργου σε συμμόρφωση με το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ και ειδικότερα με τις διατάξεις του για τις περιοχές αποκλεισμού χωροθέτησης εγκαταστάσεων ΑΠΕ, εφόσον οι περιοχές αυτές έχουν οριοθετηθεί κατά τρόπο ειδικό και συγκεκριμένο, καθώς και τις διατάξεις του για τον έλεγχο της φέρουσας ικανότητας στις περιοχές που επιτρέπονται ΑΠΕ, ώστε να διασφαλίζεται η κατ' αρχήν προστασία του περιβάλλοντος,
9. η συμβατότητα του έργου με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την επίτευξη των στόχων που προβλέπονται στην παρ. 3 του άρθρου 1.

Επισημαίνεται ότι η διάταξη αυτή ως εξαιρετικής σημασίας για την αδειοδότηση των ΑΠΕ έχει τροποποιηθεί τέσσερις φορές.

Διάρκεια ισχύος αδειας παραγωγής

Σημαντική είναι η διάταξη της παραγράφου 4 σύμφωνα με την οποία η άδεια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ χορηγείται για χρονικό διάστημα μέχρι είκοσι πέντε (25) έτη και μπορεί να ανανεώνεται μέχρι ίσο χρόνο. Ο αδειούχος προβαίνει αμελλητί σε όλες τις αναγκαίες ενέργειες για την έκδοση της άδειας εγκατάστασης και σε κάθε περίπτωση εντός διαστήματος που δεν υπερβαίνει τους τριάντα (30) μήνες από την έκδοση της άδειας παραγωγής, καθώς και για την υλοποίηση του έργου, ενώ η ΡΑΕ δύναται να ανακαλεί την άδεια παραγωγής στην περίπτωση μη συμμόρφωσης του αδειούχου με την ανωτέρω υποχρέωση, σύμφωνα με τις σχετικές ρυθμίσεις της υπουργικής απόφασης της παραγράφου 3 του άρθρου 5 με την οποία εγκρίνεται ο Κανονισμός Αδειών Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ.

Τροποποίηση αδειας παραγωγής

Με την παράγραφο 5 προβλέπεται η διαδικασία τροποποίησης της αδειας παραγωγής: Σε περίπτωση μεταβολής των στοιχείων της παρ. 3, πλην του στοιχείου ε' αυτής, η άδεια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ ή ΣΗΘΥΑ μπορεί να τροποποιείται με απόφαση της ΡΑΕ, ύστερα από σχετική αίτηση του κατόχου.

Μεταβίβαση αδειών παραγωγής

Με την παράγραφο 6 θεσπίζεται η δυνατότητα μεταβίβασης των αδειών: η δυνατότητα αυτή αξιοποιήθηκε ιδιαίτερα από τους επενδυτές μέχρι του βαθμού δημιουργίας δευτερογενούς αγοράς αδειών παραγωγής για φωτοβολταϊκά κατά τα έτη 2009-2012! Σύμφωνα λοιπόν με την παράγραφο αυτή ο κάτοχος άδειας παραγωγής μπορεί, μετά από σχετική απόφαση της ΡΑΕ, να μεταβιβάζει την άδειά του σε άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, εφόσον πληρούνται τα κριτήρια που ορίζονται στις περιπτώσεις α', ζ' και η' της παραγράφου 1. Η μεταβίβαση δεν συνιστά λόγο παράτασης της προθεσμίας των τριάντα (30) μηνών της παραγράφου 4 του παρόντος άρθρου.

Με την παράγραφο 7 θεσπίζεται ειδική ρύθμιση για τη χορήγηση της άδειας παραγωγής για σταθμούς ΑΠΕ στα Μη Διασυνδεδεμένα Νησιά¹³¹ ή σε περιοχές με κορεσμένα ηλεκτρικά δίκτυα ή άλλους υφιστάμενους περιορισμούς που αφορούν την εγκατάσταση σταθμών ΑΠΕ. Σύμφωνα λοιπόν με αυτήν, οι αιτήσεις Αυτοπαραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ ικανοποιούνται, κατά προτεραιότητα, έναντι άλλων αιτήσεων για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ.

Άδεια παραγωγής Ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ σε συνδυασμό με εγκατάσταση μονάδας παραγωγής Πόσιμου νερού μέσω αφαλάτωσης (παράγραφος 12).

Οι αιτήσεις αυτές εξετάζονται κατ' απόλυτη προτεραιότητα, εφόσον η εγκατεστημένη ισχύς του σταθμού ΑΠΕ δεν υπερβαίνει κατά 25% την εγκατεστημένη ισχύ της μονάδας αφαλάτωσης και υπό την προϋπόθεση ότι έχουν συναφθεί συμβάσεις μεταξύ του αιτούντος και της Γενικής Γραμματείας Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής ή του οικείου ή των οικείων ΟΤΑ για τη διάθεση των παραγόμενων ποσοτήτων νερού. Στις περιπτώσεις αυτές, ο χρόνος ισχύος της χορηγούμενης άδειας συναρτάται προς το χρόνο ισχύος της σύμβασης.

¹³¹ (J.K. Kaldellis, D.Zafirakis, 2007) (Katsaprakakis, 2012)

6.2.2.2 Πότε δεν είναι υποχρεωτική η λήψη αδειας παραγωγής

Με το άρθρο 4 καθορίζονται οι περιπτώσεις εξαίρεσης από την υποχρέωση λήψης άδειας παραγωγής. Η συνδρομή των προϋποθέσεων για την εξαίρεση, διαπιστώνεται με απόφαση της ΡΑΕ. Καθορίζονται, επίσης, οι περιπτώσεις απαλλαγής από την υποχρέωση τήρησης της διαδικασίας που απαιτείται για τη διαπίστωση της εξαίρεσης. Περαιτέρω, προβλέπεται ειδική ρύθμιση για την, κατά προτεραιότητα, σύνδεση των σταθμών ΑΠΕ ή ΣΗΘΥΑ με τη συνδρομή σχετικών όρων και προϋποθέσεων και παρέχεται διευκόλυνση σε ορισμένες κατηγορίες παραγωγών να εγκαθιστούν, με ταχύτητα και χωρίς την υποχρέωση τήρησης του συνόλου της απαιτούμενης σχετικής διαδικασίας, σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ ή ΣΗΘΥΑ. Ειδικότερα:

Εξαιρούνται από την υποχρέωση να λάβουν άδεια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας ή άλλη διαπιστωτική απόφαση φυσικά ή νομικά πρόσωπα που παράγουν ηλεκτρική ενέργεια από τις εξής κατηγορίες εγκαταστάσεων ΑΠΕ ή ΣΗΘΥΑ:

- α) από γεωθερμικούς σταθμούς με εγκατεστημένη ηλεκτρική ισχύ μικρότερη ή ίση του μισού (0,5) MW,
- β) από σταθμούς βιομάζας, βιοαερίου και βιοκαυσίμων με εγκατεστημένη ηλεκτρική ισχύ μικρότερη ή ίση του ενός (1) MW,
- γ) από φωτοβολταϊκούς ή ηλιοθερμικούς σταθμούς με εγκατεστημένη ηλεκτρική ισχύ μικρότερη ή ίση του ενός (1) MWp,
- δ) από αιολικές εγκαταστάσεις με εγκατεστημένη ηλεκτρική ισχύ μικρότερη ή ίση των εκατό (100) kW,
- ε) από σταθμούς ΣΗΘΥΑ με εγκατεστημένη ηλεκτρική ισχύ μικρότερη ή ίση του ενός (1) MWe,
- στ) από σταθμούς από ΑΠΕ ή ΣΗΘΥΑ με εγκατεστημένη ισχύ έως πέντε (5) MWe, που εγκαθίστανται από εκπαιδευτικούς ή ερευνητικούς φορείς του Δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα,
- ζ) από αυτόνομους σταθμούς από ΑΠΕ ή ΣΗΘΥΑ οι οποίοι δεν συνδέονται στο Σύστημα ή στο Δίκτυο, με εγκατεστημένη ισχύ μικρότερη ή ίση των πέντε (5) MWe, χωρίς δυνατότητα τροποποίησης της αυτόνομης λειτουργίας τους. Τα πρόσωπα που έχουν την ευθύνη της λειτουργίας των σταθμών της περίπτωσης αυτής, υποχρεούνται, πριν εγκαταστήσουν τους σταθμούς, να ενημερώνουν τον αρμόδιο Διαχειριστή για τη θέση, την ισχύ και την τεχνολογία των σταθμών αυτών, και

η) από λοιπούς σταθμούς με εγκατεστημένη ηλεκτρική ισχύ μικρότερη ή ίση των πενήντα (50) kW, εφόσον οι σταθμοί αυτοί χρησιμοποιούν ΑΠΕ από τις οριζόμενες στην παρ. 2 του άρθρου 2, με μορφή διαφορετική από αυτή που προβλέπεται στις προηγούμενες περιπτώσεις.

Το όριο ισχύος στις περιπτώσεις γ' και δ' ισχύει για το σύνολο των σταθμών που ανήκουν στο ίδιο φυσικό ή νομικό πρόσωπο και εγκαθίστανται στο ίδιο ή όμορο ακίνητο και η τιμολόγηση γίνεται με βάση την αθροιστική ισχύ του συνόλου των σταθμών.

Χορήγηση άδειας παραγωγής, την ένταξη και τη λειτουργία των Υβριδικών Σταθμών ΑΠΕ στο Δίκτυο μη Διασυνδεδεμένου Νησιού, καθώς και στο Σύστημα ή στο Διασυνδεδεμένο Δίκτυο. (Άρθρο 6).

Περαιτέρω, στο άρ. 6 καθιερώνεται ειδικός τρόπος αξιολόγησης των αιτήσεων που υποβάλλονται για τη χορήγηση άδειας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Υβριδικούς Σταθμούς ΑΠΕ, λόγω της ιδιαιτερότητας των σταθμών αυτών και θεσμοθετείται ειδικό πλαίσιο τεχνικής, διοικητικής και οικονομικής υποστήριξης των εν λόγω σταθμών. Με τις ρυθμίσεις αυτές δημιουργούνται οι κατάλληλες συνθήκες για την προώθηση των επενδύσεων στον τομέα των Υβριδικών Σταθμών ΑΠΕ, καθώς και για την ένταξη και την απρόσκοπτη τροφοδοσία τους με ηλεκτρική ενέργεια, ιδίως στα μη Διασυνδεδεμένα Νησιά. Τέλος, καθορίζεται το ειδικότερο περιεχόμενο της άδειας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από υβριδικούς σταθμούς και αντιμετωπίζονται ζητήματα πώλησης και τιμολόγησης ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από τους σταθμούς αυτούς.

6.2.2.3 Οι τροποποιήσεις της διατάξεως περί αδείας παραγωγής

Η διάταξη του άρθρου 3 που αφορά στην άδεια παραγωγής τροποποιήθηκε τέσσερις φορές μέχρι την σημερινή της μορφή αποκλιμακώνοντας τον ρόλο του Υπουργού Ανάπτυξης και αντιστρόφως ενισχύοντας τον ρόλο της ΡΑΕ. Επίσης θα δούμε ότι ενώ στις αρχικές μορφές απαιτείτο η υποβολή ΠΠΕ στην προτελευταία τροποποίηση καταργείται αυτή η υποχρέωση και μεταβάλλεται σε δυνατότητα του ενδιαφερόμενου να σκιαγραφήσει τα τυχόν μελλοντικά προβλήματα (κατά το στάδιο της ΕΠΟ) σχετικά με τις χρήσεις γης του ακινήτου.

Παρατηρούμε δηλαδή ότι ενώ η αρχική βούληση του Νομοθέτη ήταν να είναι αρμόδιος ο Υπουργός ανάπτυξης προεξοφλώντας και την συμβατότητα του έργου με την περιβαλλοντική και χωροταξική νομοθεσία δια της υποβολής ΠΠΕ, στην πορεία

αναλαμβάνει η ΡΑΕ τον έλεγχο του φακέλου απαλλαγμένου όμως από οποιαδήποτε μορφή έλεγχου της περιβαλλοντικής και χωροταξικής συμβατότητας του έργου στο στάδιο της αδειάς παραγωγής.

1. Στην αρχική της μορφή την άδεια εξέδιδε ο Υπουργός Ανάπτυξης κατόπιν (απλής) γνώμης της ΡΑΕ. Επίσης η ΡΑΕ θα έπρεπε να παραλαμβάνει και διαβιβάζει στην αρμόδια αρχή την Προμελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΠΠΕ) προκειμένου η παραλαμβάνουσα αρχή να γνωμοδοτήσει και σε δεύτερο και αφού είχε λάβει την σχετική γνωμοδότηση, γνωμοδοτούσε με την σειρά της και η ΡΑΕ.

2. Στην επόμενη έκδοση της διατάξεως (όπως αυτή τροποποιήθηκε με τον ν. 3734/2009 (ΦΕΚ Α8/28/1/2009) άρ. 27.1 σύμφωνα με την οποία προκειμένου για την ΠΠΕ η αρχή που την αξιολογεί καταρχήν γνωμοδοτεί για την αναγκαιότητα ή μη αξιολογήσεως της ΠΠΕ και για την περίπτωση όπου κρίνει ότι είναι αναγκαία η αξιολόγηση της ΠΠΕ γνωμοδοτεί επί αυτής και διαβιβάζει κατά τα ανωτέρω την γνωμοδότηση της στην ΡΑΕ. Επίσης τροποποιείται η νομική φύση της γνωμοδότησεως της ΡΑΕ από απλή σε σύμφωνη και συνεπακόλουθα, αν η ΡΑΕ γνωμοδοτήσει αρνητικά ο Υπουργός Ανάπτυξης εκδίδει σχετική απόφαση.

3. Η τροποποίηση της διάταξης με τον ν. 3851/2010 είναι κομβική δεδομένου ότι η ενίσχυση του ρόλου της ΡΑΕ όπως σηματοδοτήθηκε από την προαναλυθείσα τροποποίηση η οποία αναβάθμισε την γνωμοδότηση της ΡΑΕ από απλή σε σύμφωνη, η διάταξη 2.1 του ν. 3851/2010 (ΦΕΚ Α85/4.6.2010) μεταφέρει την αρμοδιότητα εκδόσεως της αδειάς παραγωγής από τον Υπουργό Ανάπτυξης στην ΡΑΕ, η οποία πριν την έκδοση της αδειάς δύναται να συνεργάζεται με τον Διαχειριστή του Συστήματος ή του Δικτύου ή των Μη διασυνδεδεμένων Νησιών για τον καταρχήν καθορισμό του τρόπου σύνδεσης χωρίς αυτό όμως να συνεπάγεται την οριστική δέσμευση του Διαχειριστή του Συστήματος για την ύπαρξη διαθέσιμου ηλεκτρικού χώρου κατά την χορήγηση Προσφοράς Σύνδεσης. Ωστόσο ο Υπουργός μετά την έκδοση της ασκεί αυτεπάγγελτο έλεγχο νομιμότητας της αδειάς. Επίσης ορίζεται ότι η έκδοση της αδειάς παραγωγής αποτελεί προϋπόθεση για την έκδοση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων (ΕΠΟ) ενώ πριν την έκδοση της αδειάς παραγωγής οι υπηρεσίες με γνωμοδοτική αρμοδιότητά στα πλαίσια της αδειάς εγκαταστάσεως (που ακολουθεί) υποχρεούνται να προχωρούν στην έκδοση των απαιτούμενων γνωμοδοτήσεων τόσο για την έκδοση ΕΠΟ όσο και κατ' ακολουθία για την άδεια εγκατάστασης. Παρατηρούμε ότι με την συγκεκριμένη τροποποίηση αφενός ενισχύεται έτι περαιτέρω ο ρόλος της ΡΑΕ, καθιερύεται ένας έλεγχος νομιμότητας ασκούμενος αυτεπαγγέλτως από τον Υπουργό επί της αδειάς παραγωγής (άραγε το τεκμήριο νομιμότητας της αδειάς

παραγωγής εκάμπτετο εν προκειμένω;) λαμβάνει χώρα μία πρώτη εκτίμηση της διαθεσιμότητας ηλεκτρικού χώρου και τέλος καταργείται η υποχρέωση υποβολής ΠΠΕ αλλά παρέχεται η δυνατότητα στον ενδιαφερόμενο επενδυτή, προτού προχωρήσει την επένδυση του να «διακρίνει» τυχόν προβλήματα σχετικά με τις χρήσεις γης δεδομένου ότι υποχρεώνονται οι αρμόδιες υπηρεσίες να του χορηγήσουν γνωμοδοτήσεις που αφορούν το επόμενο στάδιο της αδειας παραγωγής ήτοι αυτό της ΕΠΟ και αδειας εγκατάστασης ώστε εγκαίρως να αναδιαμορφώσει την στρατηγική του.

4. Η τέταρτη (και ισχύουσα μέχρι σήμερα) μορφή του άρθρου επήλθε με τον ν. 4001/2011 (ΦΕΚ Β 1271/6.8.2010) άρ. 195.4 κατήγγησε την υποχρέωση εξασφάλισης ή δυνατότητας εξασφάλισης του δικαιώματος χρήσης ή θέσης εγκατάστασης του έργου.

6.2.3 Η Άδεια Εγκατάστασης. Προϋποθέσεις για την έκδοση αδειας εγκαταστάσεως (Άρθρα 7 και 8)

Η άδεια εγκατάστασης είναι η δεύτερη διοικητική πράξη άδειας της οποίας την έκδοση θα πρέπει να επιτύχει ο ενδιαφερόμενος.

Καθώς προαναλύθηκε, με την σήμερα ισχύουσα διάταξη περί αδειας παραγωγής, «η προπαρασκευή της αδειας εγκατάστασης δύναται να εκκινήσει και πριν την άδεια παραγωγής δεδομένου ότι είναι δυνατόν να αναζητώνται οι σχετικές γνωμοδοτήσεις από τις αρμόδιες υπηρεσίες και πριν ακόμα την έκδοση αδειας παραγωγής».

Σύμφωνα με το άρθρο 7 του Νόμου, η άδεια εγκατάστασης του έργου ΑΠΕ χορηγείται σε γήπεδο ή σε χώρο επί των οποίων ο αιτών έχει το δικαίωμα νόμιμης χρήσης¹³² καθώς και σε δάση και δασικές εκτάσεις, εφόσον έχει επιτραπεί, επ' αυτών η εκτέλεση έργων σύμφωνα με τα άρθρα 45 και 58 του ν. 998/1979 (ΦΕΚ289 Α') όπως ισχύει ή το άρθρο 13 του ν. 1734/1987 (ΦΕΚ 189 Α) όπως ισχύει, σε αιγιαλό, παραλία ή θάλασσα ή σε πυθμένα της εφόσον έχει παραχωρηθεί το δικαίωμα χρήσης τους σύμφωνα με το άρθρο 14 του ν. 2971/2001 (ΦΕΚ 285 Α) όπως ισχύει.

Η άδεια εγκατάστασης εκδίδεται από τον Υπουργό Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Προαπαιτούμενα της αδειας εγκατάστασης είναι:

1. Η Προσφορά Σύνδεσης από τον αρμόδιο Διαχειριστή (αρχικά μη δεσμευτικού χαρακτήρα ενώ καθίσταται δεσμευτικού χαρακτήρα μετά την έκδοση της ΕΠΟ).

¹³² (Βελεγράκης, Μ., 2010)

2. Η Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων¹³³ (ΕΠΟ) κατά το άρθρο 4 ν. 1650/1986 όπως ισχύει.

3. Η Άδεια επέμβασης σε δάσος ή δασική έκταση, κατά την παρ. 2 του άρθρου 58 του ν. 998/1979 (ΦΕΚ 289^Α) εφόσον απαιτείται ή γενικά των αναγκαίων αδειών για την απόκτηση του δικαιώματος χρήσης της θέσης εγκατάστασης του έργου.

Η άδεια εγκατάστασης διέπεται από τους ν. 1650/1986, 2516/1997, 2941/2001, 3468/2006, 3734/2009, 3851/2010, 4001/2011, 4014/2011 και την Υ.Α 15393/2332/05-08-2002, την ΚΥΑ 49828/12-11-2008 κ.α.

Μεταξύ των όρων της αδειάς περιλαμβάνονται και όροι για την λήψη μέτρων:

1. Για την προστασία της ζωής και υγείας των εργαζομένων, των περιοίκων και των παιδιών,
2. Για την προστασία του περιβάλλοντος
3. Για την εξασφάλιση της τεχνικής αρτιότητας της κατασκευής του σταθμού
4. Για την ασφάλεια των εγκαταστάσεων.

Τέλος σε περίπτωση παραβάσεων και επιβολής κυρώσεων εφαρμόζονται οι διατάξεις των ν. 2647/1988, 3468/2006 και της Υ.Α 13129/1996, ενώ αν για οποιοδήποτε λόγο ανακληθεί η άδεια παραγωγής ανακαλείται και η άδεια εγκατάστασης με σχετική πράξη του αρμοδίου οργάνου. Το θέμα που ανακύπτει εν προκειμένω θα αφορά στην νομιμότητα της αιτιολογίας της ανακλήσεως της αδειάς εγκατάστασης δεδομένου ότι η συνολική αδειοδότηση αποτελεί μια σύνθετη διοικητική ενέργεια και η ανάκληση εκ μέρους του εκδόσαντος διοικητικού οργάνου της αδειάς εγκατάστασης δεν συνεπάγεται ανάκληση της αδειάς παραγωγής της οποίας η νομιμότητα κρίνεται αυτοτελώς.

Ειδικότερα: Η άδεια εγκατάστασης χορηγείται άπαξ, ισχύει για δύο (2) έτη και μπορεί να παρατείνεται έως δύο φορές, μετά από αίτημα του κατόχου της, σύμφωνα με τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

Παράταση αρχικά για δύο (2) έτη εφόσον:

- i) έχουν εκτελεστεί έργα υποδομής του έργου ή και έργα σύνδεσης που αντιστοιχούν σε δαπάνες που υπερβαίνουν το 50% του συνολικού κόστους αυτών ή
- ii) δεν συντρέχει η προϋπόθεση της ανωτέρω υποπερίπτωσης (i) αλλά έχουν συναφθεί οι συμβάσεις για την προμήθεια του ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού ο οποίος απαιτείται για την υλοποίηση του έργου ή έχουν εκτελεστεί δαπάνες που υπερβαίνουν το 50% του κόστους αγοράς αυτού ή

¹³³ (Βουλγαρίδου, 2012)

iii) υφίσταται υποχρέωση από το θεσμικό πλαίσιο για διενέργεια διαγωνιστικής διαδικασίας προκειμένου να υλοποιηθεί το έργο.

Παράταση για δεκαοκτώ (18) επιπλέον μήνες, εφόσον:

- i) έχει εκτελεσθεί έργο, οι δαπάνες του οποίου καλύπτουν το 40% του συνολικού κόστους της επένδυσης
- ii) ή υφίσταται αναστολή με δικαστική απόφαση οποιασδήποτε άδειας απαραίτητης για τη νόμιμη εκτέλεση του έργου.

Κατά τον υπολογισμό της διάρκειας ισχύος της Άδειας Εγκατάστασης δεν λαμβάνεται υπόψη, το χρονικό διάστημα κατά το οποίο υφίσταται αναστολή της εκτέλεσης της Άδειας Εγκατάστασης ή οποιασδήποτε άδειας ή έγκρισης απαιτούμενης για τη νόμιμη έκδοση της Άδειας Εγκατάστασης του σταθμού, η οποία έχει διαταχθεί με απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας ή άλλου διοικητικού δικαστηρίου, εφόσον κατά την ημερομηνία άρσης της αναστολής είναι σε ισχύ οι λοιπές απαιτούμενες άδειες ή εγκρίσεις που απαιτούνται για τη νόμιμη έκδοση της Άδειας Εγκατάστασης.

Κατά παρέκκλιση του πρώτου εδαφίου της υποπαραγράφου α.1 της παραγράφου 10 του άρθρου 8 του ν. 3468/2006 (Α' 129) δύναται να επανεκδοθεί άπαξ Άδεια Εγκατάστασης, η διάρκεια της οποίας έληξε κατά τη διάρκεια της χορηγηθείσας από το αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο αναστολής εκτέλεσης είτε της ίδιας της άδειας εγκατάστασης, είτε της απόφασης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, είτε οποιασδήποτε άλλης απαιτούμενης για την έκδοσή της διοικητικής πράξης ή η διάρκεια της άδειας εγκατάστασης έληξε ενώ εκκρεμούσε η έκδοση δικαστικής απόφασης επί της αίτησης ακύρωσης ή επί της απόφασης αναστολής στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- α) Εφόσον απορρίφθηκε αμετάκλητα από το αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο η αιτηθείσα ακύρωση της άδειας εγκατάστασης ή της απόφασης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων ή οποιασδήποτε άλλης απαιτούμενης για την έκδοση της διοικητικής πράξης.
- β) Εφόσον ακυρώθηκε αμετάκλητα από το αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο η απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων ή οποιαδήποτε άλλη απαιτούμενη για την έκδοση της άδειας εγκατάστασης διοικητική πράξη και στη συνέχεια αυτές επανεκδόθηκαν νομίμως σύμφωνα με την ακυρωτική απόφαση.
- γ) Εφόσον ακυρώθηκε αμετάκλητα από το αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο η άδεια εγκατάστασης για τυπικούς λόγους και υπό την προϋπόθεση ότι η επανέκδοσή της θα λαμβάνει χώρα σύμφωνα με την ακυρωτική απόφαση, χωρίς τις τυπικές πλημμέλειες της ακυρωθείσας άδειας εγκατάστασης. Στις παραπάνω περιπτώσεις ο ενδιαφερόμενος

υποβάλλει πλήρες αίτημα στην αδειοδοτούσα αρχή για έκδοση νέας Άδειας Εγκατάστασης, συνοδευόμενο από όλα τα απαιτούμενα για την έκδοσή της δικαιολογητικά και μπορεί να υποβάλλει αίτημα για εκ νέου χορήγηση προσφοράς σύνδεσης στον αρμόδιο Διαχειριστή, χωρίς να ισχύει για αυτές τις περιπτώσεις ο χρονικός περιορισμός της παραγράφου 6 του άρθρου 34 του ν. 4342/2015 (Α' 143).

Εάν μέχρι την παρέλευση του χρονικού διαστήματος ισχύος της άδειας εγκατάστασης, συμπεριλαμβανομένων των παρατάσεων, δεν έχει υποβληθεί αίτημα στον αρμόδιο διαχειριστή για έναρξη δοκιμαστικής λειτουργίας του σταθμού: α) ανακαλείται η άδεια παραγωγής και παύει να ισχύει κάθε άλλη διοικητική πράξη ή σύμβαση που αφορούν στο σταθμό και β) κινείται η διαδικασία επιβολής κυρώσεων βάσει της απόφασης που εκδίδεται κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 4 παρ. 3 του ν. 2244/1994 (Α' 168) και ο φορέας του σταθμού υποχρεούται στην αποκατάσταση του χώρου εγκατάστασης στη μορφή που είχε πριν την έκδοση της άδειας εγκατάστασης, εφόσον ο χώρος εγκατάστασης αφορά δημόσια γη.

Κατά παρέκκλιση της υποπαραγράφου β1, η άδεια παραγωγής δεν ανακαλείται εάν μέχρι την παρέλευση του χρονικού διαστήματος ισχύος της άδειας εγκατάστασης, συμπεριλαμβανομένων των παρατάσεων, έχει εκτελεστεί έργο που αντιστοιχεί στο 50% του συνολικού κόστους της επένδυσης. Στην περίπτωση του προηγούμενου εδαφίου: α) κινείται η διαδικασία επιβολής κυρώσεων βάσει της απόφασης που εκδίδεται κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 4 παρ. 3 του ν. 2244/1994 (Α' 168) και β) χορηγείται, κατά την κρίση της αδειοδοτούσας αρχής, νέα άδεια εγκατάστασης για ολοκλήρωση του έργου σε εύλογο χρόνο, που προσδιορίζεται από την αδειοδοτούσα αρχή, χωρίς δυνατότητα περαιτέρω παράτασης. Για την εφαρμογή του προηγούμενου εδαφίου: α) τροποποιείται η άδεια παραγωγής και προσαρμόζεται κατάλληλα η ισχύς ώστε το έργο να μπορεί να είναι λειτουργικό και β) εντός διαστήματος δύο (2) μηνών από τη λήξη της άδειας εγκατάστασης υποβάλλεται από τον κάτοχο της άδειας παραγωγής αίτημα για χορήγηση νέας άδειας εγκατάστασης συνοδευόμενο από την τροποποιημένη άδεια παραγωγής, τεκμηριωμένη πρόταση ολοκλήρωσης και σχετικό χρονοδιάγραμμα υλοποίησης.

Στις περιπτώσεις: α) συγκροτημάτων αιολικών πάρκων συνολικής ισχύος μεγαλύτερης από εκατόν πενήντα (150) MW, β) έργων ΑΠΕ που συνδέονται με το Εθνικό Διασυνδεδεμένο Σύστημα μέσω ειδικού προς τούτο υποθαλάσσιου καλωδίου ή άλλου έργου σύνδεσης του οποίου η κατασκευή απαιτεί χρονικό διάστημα που υπερβαίνει το διάστημα για το οποίο χορηγείται και παρατείνεται η άδεια εγκατάστασης, όπως βεβαιώνεται από τον Διαχειριστή του Συστήματος, γ) υβριδικών έργων ΑΠΕ και

ηλιοθερμικών σταθμών εγκατεστημένης ισχύος $P \geq 10$ MW και δ) μεγάλων υδροηλεκτρικών έργων, επιτρέπεται η παράταση της ισχύος της άδειας εγκατάστασης για χρονικό διάστημα ίσο με αυτό που απαιτείται για την εκτέλεση του έργου, μετά την υποβολή και την έγκριση από την αδειοδοτούσα αρχή, τεκμηριωμένης πρότασης με συνημμένο χρονοδιάγραμμα από τον κάτοχο της άδειας.

Ηλιοθερμικοί σταθμοί ισχύος $P \geq 10$ MW, που είχαν άδεια εγκατάστασης σε ισχύ κατά την ημερομηνία έναρξης εφαρμογής του ν. 4203/2013 (Α' 235), υπάγονται στην περίπτωση γ' της υποπαραγράφου δ1 της παρ. 10 του άρθρου 8 του Ν. 3468/2006 από την ημερομηνία έναρξης εφαρμογής του ν. 4203/2013.

6.2.3.1 Προσφορά σύνδεσης με το Δίκτυο

Η πρόσβαση στο Δίκτυο εκ μέρους τρίτων επιχειρήσεων Παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας αποτελεί τον σκληρό πυρήνα της εννοίας της απελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας. Καθίστανται κομβικής σημασίας αφενός οι όροι πρόσβασης στον Δίκτυο και άρα στον ηλεκτρικό χώρο καθώς και οι όροι αρνήσεως της προσβάσεως.

Ο θεσμός της πρόσβασης στο Δίκτυο καταρχήν εκκινεί από την Οδηγία ΕΚ 96/92 η οποία καθιερώνει την υποχρέωση δια διατάξεων αναγκαστικού δικαίου την παροχή πρόσβασης στο Δίκτυο και από τρίτους παραγωγούς, πρόσβαση που μέχρι την προτεραιότητα της δημοσίευσής της ανωτέρω Οδηγίας αποτελούσε φυσικό μονοπώλιο των βιομηχανιών δικτύων¹³⁴.

Η προσφορά σύνδεσης με το Δίκτυο εκδίδεται από τον Διαχειριστή Ελληνικού Συστήματος Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας, έχοντας αρχικά τον χαρακτήρα μη δεσμευτικής προσφοράς και με τον όρο ότι αν κατά τον χρόνο εκδόσεως της ΕΠΟ διαπιστωθεί κορεσμός του Δικτύου¹³⁵ η Προσφορά Σύνδεσης δεν θα καταστεί δεσμευτική και οριστική. Στην περίπτωση αυτή το έργο δεν δύναται να συνδεθεί με το Δίκτυο και επομένως δεν θα δύναται να λάβει ούτε άδεια λειτουργίας και ούτε να τύχει συμβάσεως για πώληση της παραγόμενης ενέργειας. Εφόσον εκδοθεί η ΕΠΟ εκδίδεται και η οριστική και δεσμευτική Προσφορά Σύνδεσης επί της οποίας κατατίθεται εκ μέρους το Παραγωγού

¹³⁴ Αναλυτικά και σε (Μαρίνος, 2003)

η Αποδοχή της και έτσι ολοκληρώνεται η αμφίπλευρη συμβατική δέσμευση ως προς την χρήση του ηλεκτρικού χώρου από τον Παραγωγό.

Από της εκδόσεως της οριστικής προσφοράς Σύνδεσης, θεμελιώνεται για τον Παραγωγό το δικαίωμα¹³⁶ στον συγκεκριμένο ηλεκτρικό χώρο. Ζήτημα αποτελεί αν και πότε λήγει το συγκεκριμένο δικαίωμα. Τόσο από την οριστική προσφορά σύνδεσης όσο και από την αποδοχή του Παραγωγού δεν προκύπτει λήξη του δικαιώματος αυτού. Αντίθετα η άδεια παραγωγής έχει λήξη ορισμένη εκ του νόμου (25ετής). Τίθεται λοιπόν το ερώτημα αν το δικαίωμα στον ηλεκτρικό χώρο εξακολουθεί να ισχύει και μετά την λήξη της αδείας παραγωγής και αν η διατήρηση του δικαιώματος στο Δίκτυο θα μπορούσε να δημιουργήσει και αξίωση παρατάσεως του δικαιώματος παραγωγής και διάθεσης στο δίκτυο της παραγομένης ενέργειας.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η υπ'αρ 1433/2015 απόφαση του ΣτΕ ως προς την δυνατότητα σύνδεσης έργου σε κορεσμένο Δίκτυο. Ειδικότερα, με την υπ'αρ. απόφαση 1433/2015 το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε επί αιτήσεως Ακυρώσεως συγκεκριμένων ανωνύμων εταιρειών για την ακύρωση α) απόφασης του Υπουργού Ανάπτυξης με την χορηγήθηκε σε εταιρία, άδεια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από αιολικό πάρκο ισχύος 16 MW σε περιοχή της νότιας Ευβοίας β) της σχετικής θετικής γνωμοδότησης της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας βάσει της οποίας εκδόθηκε η ανωτέρω άδεια και γ) σχετικής θετικής γνωμοδότησης της Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος (ΕΥΠΕ) επί της Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΠΠΕ) έργου συνολικής ισχύος 158MW σε νότιο τμήμα του Νομού Ευβοίας και διασυνδετική Γραμμή Μεταφοράς 150KV των Αιολικών Πάρκων με το ΚΥΤ Παλλήνης Ν. Αττικής έλαβε θέση επί ενός κρίσιμου ζητήματος σχετικά με την σύνδεση έργου σε κορεσμένο και αντίστοιχα μη κορεσμένο δίκτυο. Ειδικότερα προβάλλεται με την Αίτηση Ακυρώσεως ότι: α) γνωμοδότηση της ΡΑΕ εκδόθηκε κατά παράβαση του Κανονισμού Αδειών Παραγωγής του έτους 2007 διότι, παρά το γεγονός ότι η περιοχή εγκατάστασης των αιολικών πάρκων έχει ήδη χαρακτηριστεί με την 96/2007 απόφαση της ΡΑΕ ως περιοχή με κορεσμένο δίκτυο, ήτοι ως περιοχή, για την οποία διαπιστώνεται περιορισμένη δυνατότητα απορρόφησης ισχύος, κατά την εξέταση της αιτήσεως της παρεμβαίνουσας για τη χορήγηση άδειας παραγωγής δεν τηρήθηκε η ειδική διαδικασία που ορίζει ο Κανονισμός για τέτοιες περιπτώσεις, δηλαδή δεν πραγματοποιήθηκε συγκριτική αξιολόγηση μεταξύ αιτήσεων που αφορούν στην ίδια περιοχή και, άρα, επικαλύπτονται, β) η ΡΑΕ όφειλε να

¹³⁶ Αγωγήμη αξίωση κατά Μαρίνο (Μαρίνος, 2003) σελ. 163.

λάβει υπόψη της ότι η προτεινόμενη κατασκευή γραμμής διασύνδεσης έχει περιορισμένη μεταφορική δυνατότητα και ως εκ τούτου αποκλείει το δικαίωμα άλλων παραγωγών-αιτούντων να συνδεθούν με τη γραμμή αυτή για τη διοχέτευση της παραγωγής τους, η παράλειψη δε αυτή έρχεται σε αντίθεση αφενός προς τις αρχές του υγιούς ανταγωνισμού που διέπουν την απελευθερωμένη αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας και αφετέρου προς τη ρητή επιταγή του άρθρου 263 του εγκριθέντος με την υπ' αριθμ. Δ5-ΗΛ/Β/8311/9.5.2005 απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης (Β' 655/2005) Κώδικα Διαχείρισης του Συστήματος και Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας, σύμφωνα με την οποία ο Διαχειριστής του Συστήματος υποχρεούται να διασφαλίζει την απρόσκοπτη πρόσβαση στο Σύστημα χωρίς διακρίσεις μεταξύ των χρηστών, η δε ΡΑΕ οφείλει να διασφαλίζει την τήρηση των επιταγών αυτών. Επί των συγκεκριμένων λόγων Ακυρώσεως το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε τα ακόλουθα:

Α. Σύμφωνα με άρθρο 4 του Κανονισμού αυτού καθορίζεται ότι αν οι αιτήσεις που υποβάλλονται για την υλοποίηση έργων σε περιοχή με κορεσμένο δίκτυο υπερβαίνουν ως προς την ισχύ το περιθώριο ισχύος που καθορίζεται με την απόφαση που εκδίδεται κατά την παρ. 2, διενεργείται συγκριτική αξιολόγηση, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 10 παρ. 1 της παρούσας και τον Οδηγό Αξιολόγησης που εκδίδεται σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 4 του νόμου. Ορίζεται επίσης ότι οι ρυθμίσεις της προηγούμενης παραγράφου δεν εφαρμόζονται αν οι αιτήσεις για χορήγηση άδειας αφορούν έργα που βρίσκονται σε περιοχή με κορεσμένο δίκτυο, αλλά η σύνδεση των σταθμών προτείνεται να πραγματοποιηθεί σε περιοχή με μη κορεσμένο δίκτυο εφόσον τούτο δεν αντίκειται στο οικείο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και είναι συμβατό με τις προγραμματισμένες ενισχύσεις του δικτύου με την προϋπόθεση παράλληλης εξέτασης των ΠΠΕΑ των έργων σύνδεσης. Περαιτέρω, στο άρθρο 10 του ίδιου Κανονισμού ορίζεται, υπό τον τίτλο «Διαδικασία Αξιολόγησης Συγκρουόμενων Έργων» ότι «1. Η ΡΑΕ διενεργεί συγκριτική αξιολόγηση μεταξύ των έργων που προτείνονται με αιτήσεις που υποβάλλονται στον ίδιο κύκλο υποβολής αιτήσεων ή κατόπιν προσκλήσεως εκδήλωσης ενδιαφέροντος και καταρτίζει πίνακα αξιολογικής κατάταξης. Η συγκριτική αξιολόγηση πραγματοποιείται αν: α) Υφίσταται εδαφική επικάλυψη, ήτοι συνολική ή μερική επικάλυψη των θέσεων των προτεινόμενων έργων. β) Δεν είναι δυνατή η ταυτόχρονη αξιοποίηση του ίδιου ενεργειακού πόρου ...».

Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγεται ότι για τη χορήγηση αδειών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με έργα ΑΠΕ εκτελούμενα σε περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως

περιοχές με κορεσμένο δίκτυο ακολουθείται η διαγραφόμενη στο ανωτέρω άρθρο 4 ειδική διαδικασία, η οποία, όμως, δεν εφαρμόζεται αν με την υποβαλλόμενη σχετική αίτηση προτείνεται η σύνδεση των σταθμών να πραγματοποιηθεί σε περιοχή με μη κορεσμένο δίκτυο. Σύμφωνα δε, με τα ανωτέρω καθώς και σύμφωνα με την 96/2007 απόφαση της ΡΑΕ, η περιοχή της Εύβοιας περιλαμβάνεται στις περιοχές με κορεσμένο δίκτυο για αιολικούς και φωτοβολταϊκούς σταθμούς, ωστόσο, σύμφωνα με όσα αναφέρονται ανωτέρω, από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι η αίτηση της παρεμβαίνουσας για χορήγηση άδειας παραγωγής συνοδευόταν από πρόταση επενδυτικού σχεδίου για κατασκευή δικτύου μεταφοράς της ενέργειας και απορρόφησής της από μη κορεσμένο δίκτυο. Ειδικότερα, στην 122/2009 γνωμοδότηση της ΡΑΕ αναφέρεται ότι «ο περιορισμός που υφίσταται ως προς την απορρόφηση της παραγόμενης ενέργειας στην Εύβοια αίρεται στη συγκεκριμένη περίπτωση με τον αυτόνομο τρόπο σύνδεσης, που περιλαμβάνεται στην αίτηση, του αιολικού πάρκου με το Διασυνδεδεμένο Σύστημα με ανεξάρτητη και αυτοτελή σύνδεση στο ΚΥΤ Παλλήνης μέσω υποβρύχιου καλωδίου και υπόγειας γραμμής μεταφοράς» και ότι «ο κάτοχος της άδειας οφείλει να προβαίνει σε όλες τις αναγκαίες ενέργειες για την υλοποίηση της διασύνδεσης στο ΚΥΤ Παλλήνης μέσω υποβρυχίου καλωδίου και υπόγειας γραμμής υψηλής τάσης», οι ίδιες δε προβλέψεις υπάρχουν και στην προσβαλλόμενη άδεια και με την ανωτέρω αιτιολογία απορρίπτει την Αίτηση Ακυρώσεως.

Η απόφαση αυτή ουσιαστικά διατυπώνει την δυνατότητα παρακάμψεως των περιορισμών του κορεσμένου δικτύου αν παρέχεται στον επενδυτή η δυνατότητα να εγκαταστήσει έργο επί περιοχής με κορεσμένο δίκτυο αλλά να το συνδέσει δια θαλάσσιας μεταφοράς σε μη κορεσμένο δίκτυο, δυνατότητα η οποία ουδόλως καθίσταται προφανής αν η σύνδεση είναι εφικτή δια χερσαίας μεταφοράς συνδέσεως στο δίκτυο, με ό,τι η σκέψη αυτή συνεπάγεται αφενός σχετικά με την αντίληψη επιβαρύνσεως του υποθαλάσσιου χώρου με γραμμές συνδέσεως έργων που εγκαθίστανται σε περιοχές με κορεσμένο δίκτυο και αφετέρου με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τις περιοχές εγκατάστασης δεδομένο ότι ούσες κορεσμένου δικτύου σημαίνει αφενός ότι δεν υφίσταται ανάγκη περαιτέρω ενισχύσεως του ενεργειακού τους δυναμικού αφετέρου η φέρουσα ικανότητα τους σε έργα ενεργειακά έργα είναι ήδη επιβεβαρυμμένη.

6.2.3.2 Η Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων

Η έγκριση περιβαλλοντικών όρων εκδίδεται μετά την υποβολή εκ μέρους του Παραγωγού της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων η οποία έχει τον χαρακτήρα εκθέσεως.

Η έγκριση περιβαλλοντικών όρων-ατομική διοικητική πράξη, συνιστά μία σύνθετη διοικητική ενέργεια¹³⁷ και αποτελεί το δεύτερο εξαιρετικά σημαντικό στάδιο της αδειοδοτήσεως. Αποτελεί το στάδιο κατά το οποίο κρίνεται η περιβαλλοντική επίδραση και μελλοντικές συνέπειες επί του περιβάλλοντος του επιχειρούμενου έργου.

Το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τις Εγκρίσεις Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων είναι τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Στο ευρωπαϊκό επίπεδο: οι Οδηγίες 85/337, 97/11 2001/42 αντιμετωπίζουν το θέμα. Στο εθνικό επίπεδο οι ν. 1650/86 , 3010/2002 και 4014/2011και από την δευτερογενή νομοθεσία οι ΚΥΑ 69269/5387/1990 (ΦΕΚ Β'678) και 15393/2332/02 (ΦΕΚ Β 1022).

Τα έργα ΑΠΕ, σύμφωνα με την διάταξη του άρ. 4 της ΚΥΑ 69269/5387/1990 (ΦΕΚ Β'678), ανήκουν στην κατηγορία Α2 με τις εξής διακρίσεις:

Α1: Εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, πλην εκείνων που λειτουργούν με χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, που έχουν θερμική ισχύ μικρότερη από 300 MW και μεγαλύτερη από 1 MW.

Α2: Εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας αποτελούμενες από:

1. αιολικούς σταθμούς όταν ο αριθμός των ανεμογεννητριών ανά σταθμό υπερβαίνει τις 5 μονάδες ή η συνολική ισχύς κάθε σταθμού είναι μεγαλύτερη από 2 MW και μικρότερη από 50 MW,
2. από θερμικά ηλιακά συστήματα όταν η ισχύς τους είναι μεγαλύτερη από 2 MW και μικρότερη από 50 MW,
3. από φωτοβολταϊκά συστήματα όταν η ισχύς τους είναι μεγαλύτερη από 20KW και μικρότερη από 50 MW,
4. από γεωθερμικούς σταθμούς και από σταθμούς χρήσης βιομάζας (περιπτώσεις άμεσης καύσης δασικών και αγροτικών απορριμμάτων, ενεργειακών φυτών και βιοαερίου, καθώς και αεριοποίησης βιομάζας και πυρόλυσης), όταν η ισχύς τους είναι μεγαλύτερη από 2 MW και μικρότερη από 50 MW.

¹³⁷ (Σιούτη, 2011) σελ.213

Σύμφωνα δε, με την διάταξη του άρ. του άρ. 3 του ν. 1650/1986 η πρώτη κατηγορία Α1 περιλαμβάνει τα έργα και τις δραστηριότητες τα οποία ενδέχεται να προκαλέσουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και για τα οποία απαιτείται η διεξαγωγή Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) προκειμένου να επιβάλλονται ειδικοί όροι και περιορισμοί για την προστασία του περιβάλλοντος σχετικά με το συγκεκριμένο έργο ή δραστηριότητα, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στα άρθρα 2, 3 και 4 του παρόντος. Τα έργα και οι δραστηριότητες της κατηγορίας Α κατατάσσονται: α) σε αυτά που ενδέχεται να προκαλέσουν πολύ σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και αποτελούν την υποκατηγορία Α1 και β) σε αυτά που ενδέχεται να προκαλέσουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και αποτελούν την υποκατηγορία Α2.

Παρότι λοιπόν είναι σταθερή παγκοσμίως η αναγνώριση των ΑΠΕ ως εκείνων των μορφών παραγωγής ενέργειας οι οποίες αντικαθιστώντας τις παραδοσιακές πηγές ενέργειας (πετρέλαιο, λιγνίτη, φυσικό αέριο) όχι μόνο ενισχύουν την ασφάλεια εφοδιασμού αλλά επιπλέον συμβάλλουν στην μείωση των εκπομπών αερίου και άρα από άποψη περιβαλλοντικής επιβάρυνσης είναι το πλέον ήπιο ενεργειακό σενάριο, ωστόσο από τις ανωτέρω διατάξεις καθώς και από πληθώρα αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας, επάγεται ότι η περιβαλλοντική νομοθεσία αντιμετωπίζει τις ΑΠΕ με ιδιαίτερα αυστηρά κριτήρια θεωρώντας ότι ακόμα και οι εγκαταστάσεις για την παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ θα πρέπει να τυγχάνουν εκείνων των περιορισμών άνευ των οποίων δεν θα διασφαλιζόταν επαρκώς η φέρουσα ικανότητα των περιοχών εγκατάστασης.

Στην ΚΥΑ 69269/5387/1990 (Β' 678) ορίζεται ως υποχρεωτική η σύνταξη μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα έργα της α' κατηγορίας (άρθρ. 6) και ερωτηματολογίου για τα έργα της β' κατηγορίας (άρθρ. 7) και καθορίζεται η διαδικασία της εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων για τα έργα της α' κατηγορίας και για τα έργα της β' κατηγορίας. Η διάταξη του άρθρου 7 της κ.υ.α. περί συμπληρώσεως απλού ερωτηματολογίου για τα έργα της β' κατηγορίας, η οποία προβλέπει ότι «Ως Μ.Π.Ε. για έργα και δραστηριότητες της Β' κατηγορίας, θεωρείται το ερωτηματολόγιο του πίνακα 3 του άρθρου 16 με τις απαντήσεις επί των ερωτημάτων.», είναι ανίσχυρη ως κειμένη εκτός εξουσιοδοτήσεως, διότι το ερωτηματολόγιο δεν είναι επαρκές, κατά τις διατάξεις του ν. 1650/1986 και δη στο άρθρο 4 παρ. 1 αυτού, σύμφωνα με την οποία για την πραγματοποίηση αυτών των έργων απαιτείται η έγκριση όρων για την προστασία του περιβάλλοντος, η οποία αποτελεί μάλιστα απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση της άδειας εγκατάστασης. Το ερωτηματολόγιο δεν είναι επαρκές μέσο και απαιτείται η σύνταξη ολοκληρωμένης και συστηματικής μελέτης στην οποία να επισημαίνονται με

ακρίβεια οι πιθανές επιπτώσεις του έργου στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον (ΣτΕ 4766/2013, 2975/2010, 600/2007, 1367/2006).

Κατά την έννοια των αυτών διατάξεων, πάντως, η υποβαλλόμενη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων πληροί τις προϋποθέσεις του νόμου και όταν, ανεξάρτητα από την τυχόν ονομασία της ως τεχνικής εκθέσεως ή μελέτης, περιέχει τα αναγκαία κατά νόμο στοιχεία (όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο. 5 παρ. 1 του ν. 1650/1986), καθώς και τεκμηριωμένη αιτιολόγηση των απαντήσεων στα ερωτήματα του κεφαλαίου ΙΙ του πίνακα 3 της ως άνω υπουργικής αποφάσεως, κατά τρόπο ώστε η μελέτη αυτή να έχει ουσιαστικώς τα χαρακτηριστικά επιστημονικής εργασίας, με λογική θεμελίωση και τεκμηρίωση των κρίσεων (ΣΕ 1990/2007, 4491/2009 7μ., 600/2007, 3398/2003 κ.ά.).

Εξ άλλου, για την σύνταξη μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι ληπτέα υπ' όψη, μεταξύ άλλων, η χρήση γης της περιοχής και οι θεσμικές και νομοθετικές ρυθμίσεις, όπως χωροταξικό σχέδιο, Γ.Π.Σ., Ζ.Ο.Ε. κ.λπ. (ΣΕ 1444/2015, 1366/2006).

Ειδικά ως προς ζητήματα αναγκαστικής απαλλοτριώσεως γης για την εκτέλεση έργων: Σημειώνεται η υπ' αριθμ. 5 σκέψη της αποφάσεως 3073/2009ΣτΕ σύμφωνα με την οποία «...προκύπτει ότι για την έναρξη πραγματοποιήσεως του έργου κατατασσόμενου στη πρώτη κατηγορία απαιτείται η προηγούμενη κατάρτιση σχετικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και η έκδοση αποφάσεως εγκριτικής των Περιβαλλοντικών όρων. Ως έναρξη δε πραγματοποιήσεως του έργου θεωρείται κατά την έννοια του άρ. 4 παρ. 1 του ν 1650/1986, όχι μόνο η υλική ενέργεια εκτελέσεως του έργου αλλά και η έκδοση οιασδήποτε διοικητικής πράξεως, η οποία αποτελεί προϋπόθεση για την έναρξη κατασκευής του έργου, όπως είναι και η πράξη κηρύξεως αναγκαστικής απαλλοτριώσεως ακινήτων αναγκαίων για την εκτέλεση των έργων.». Βλ. και ΣτΕ 2150/2000 όπου «η απόφαση για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων δεν απαιτείται να έχει εκδοθεί πριν από την απαλλοτρίωση των αναγκαίων ακινήτων, εφόσον από την πράξη χωροθέτησης προσδιορίζεται ειδικά ο χώρος που προορίζεται για την εκτέλεση του έργου...»

Εκτόνηση ΜΠΕ και σε περιπτώσεις επέκτασης έργων

Το άρθρο 4 παρ. 1 και 2 του νόμου 1650/1986 προβλέπει ότι: «1. Για την πραγματοποίηση νέων ή την επέκταση, τον εκσυγχρονισμό ή τη μετεγκατάσταση υφιστάμενων έργων ή δραστηριοτήτων που περιλαμβάνονται στις κατηγορίες του προηγούμενου άρθρου, απαιτείται η έγκριση όρων για την προστασία του περιβάλλοντος,

η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση άδειας εγκατάστασης ή πραγματοποίησης της δραστηριότητας ή του έργου.

Το άρθρο 9 παρ. 1 της υπ αριθμ. 69269/5387/1990 ΚΥΑ ορίζει ότι: «Η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων αφορά στην πραγματοποίηση νέων έργων και δραστηριοτήτων της Α΄ κατηγορίας. αφορά επίσης στον εκσυγχρονισμό ή επέκταση υφισταμένων, εφόσον επέρχονται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις επιπτώσεις του στο περιβάλλον».

Η επέκταση των υφισταμένων εγκαταστάσεων απαιτεί να τηρηθεί η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, η οποία περιλαμβάνει και την εκπόνηση μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και ολοκληρώνεται με την έκδοση της απόφασης που εγκρίνει τους περιβαλλοντικούς όρους του έργου. Και ναι μεν, κατ' εξαίρεση, δεν απαιτείται, κατά την έννοια των ως άνω νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων, να τηρηθεί η ανωτέρω διαδικασία, αλλά σε αυτή την περίπτωση η Διοίκηση βεβαιώνει, με πλήρως αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων οργάνου, ότι από την επέκταση δεν επέρχονται ουσιώδεις διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις επιπτώσεις του έργου στο περιβάλλον (βλ. ΣτΕ 2815/2012, 1366/2006, ΣτΕ 2611/2005, 1634/2005).

Χωροθέτηση έργων α΄ κατηγορίας

Η θέση για την πραγματοποίηση έργου ή την εγκατάσταση μονάδας που έχει καταταγεί στην πρώτη κατηγορία εγκρίνεται με ιδιαίτερη πράξη της Διοίκησης εκ των προτέρων και, συγκεκριμένα, πριν από την επιβολή περιβαλλοντικών όρων και τη χορήγηση των σχετικών αδειών, που προβλέπονται από την οικεία νομοθεσία, όπως εκείνες που απαιτούνται για την ίδρυση, την εκμετάλλευση ή τη λειτουργία της μονάδας και την εκτέλεση των σχετικών εργασιών. Τέτοια πράξη χωροθέτησης, που αποτελεί υποκατάστατο του ευρύτερου χωροταξικού σχεδιασμού, απαιτείται να εκδίδεται για κάθε δραστηριότητα περιλαμβανομένη στην πρώτη κατηγορία, εκτός εάν η θέση του έργου ή της μονάδας έχει ήδη προσδιορισθεί, με τον καθορισμό βιομηχανικής περιοχής, ζώνης ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων, μεταλλευτικής ή λατομικής περιοχής ή με την έγκριση χωροταξικού ή ρυθμιστικού ή πολεοδομικού σχεδίου (Σ.τ.Ε. 258/2004 Ολομ). Σύμφωνα δε και με όσα ανωτέρω αναφέρονται, πριν από την προέγκριση χωροθέτησης πρέπει να υποβάλλεται η κατ' άρθρο 4 παρ. 2α του ν. 1650/1986 ολοκληρωμένη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων με το περιεχόμενο και της προϋποθέσεις που ορίζει η υπ' αριθμ. 69269/5387/1990 κ.υ.α. (Σ.τ.Ε. 2292/2007 κ.ά.).

Χωροθέτηση έργων βιομηχανικών ή βιοτεχνικών

Περαιτέρω, και αναφορικά με την χωροθέτηση των έργων το ΣτΕ έχει κρίνει ότι η εγκατάσταση βιομηχανικής ή βιοτεχνικής επιχειρήσεως, που από τη φύση της επάγεται οχλήσεις για τις οικιστικές περιοχές και για το περιβάλλον, είναι επιτρεπτή μόνο σε περιοχές εκ των προτέρων καθορισμένες για την υποδοχή των μονάδων αυτών, και όχι σε όσες περιοχές απλώς και μόνο δεν απαγορεύεται ρητά η συγκεκριμένη χρήση

Τούτη η κρίση προκύπτει από την ερμηνεία των διατάξεων των άρθρων 4 και 7 του ν. 2516/1997 (Α' 159) σε συνδυασμό με εκείνες του άρθρου 24 του ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 10 του ν. 2742/1999 (Α' 207), υπό το πρίσμα των επιταγών του άρθρου 24 του Συντάγματος. Τα κριτήρια καθορισμού των εν λόγω περιοχών πρέπει να ανάγονται τόσο στην ανάγκη αναπτύξεως της οικείας παραγωγικής δραστηριότητας, όσο και στην ανάγκη προστασίας του φυσικού, οικιστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, ούτως ώστε η ανάπτυξη που επιδιώκεται με την εγκατάσταση της επιχειρηματικής μονάδας να σέβεται την αρχή της αειφορίας. Μέχρι δε να εκπονηθούν και εγκριθούν τα χωροταξικά σχέδια, και εφ' όσον το πλαίσιο ασκήσεως της οικείας δραστηριότητας δεν καθορίζεται με εγκεκριμένο ρυθμιστικό ή χωροταξικό ή πολεοδομικό σχέδιο ή με Ζ.Ο.Ε. ή με την πρόβλεψη βιομηχανικής ή βιοτεχνικής ζώνης, η εγκατάσταση βιομηχανιών επιτρέπεται μόνο σε περιοχές οργανωμένης ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων, καθοριζόμενες κατά το άρθρο 24 του ν. 1650/ 1986, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 10 παρ. 1 του ν. 2742/1999.

Συνεπώς, δεν είναι επιτρεπτή η εγκατάσταση βιομηχανίας ή βιοτεχνίας σε περιοχή που δεν έχει αναγνωρισθεί με διοικητική πράξη ως κατάλληλη για την ανάπτυξη βιομηχανικής ή βιοτεχνικής δραστηριότητας (ΣΕ 1444/2015, 2468/2011, 2319/2002). Στον κανόνα αυτό δεν υπάγονται όμως, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, παραγωγικές δραστηριότητες χαμηλής όχλησης, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο την επεξεργασία προϊόντων αγροτικών καλλιεργειών, κτηνοτροφίας ή δασοπονίας που κατά παράδοση αναπτύσσονται στην περιοχή εγκατάστασης της μονάδας, δεδομένου ότι δεν προκύπτει βούληση του νομοθέτη να αποκλείσει τη δυνατότητα λειτουργίας, έστω και εκτός περιοχής που έχει καθοριστεί με διοικητική πράξη για την ίδρυση βιομηχανικών ή βιοτεχνικών μονάδων, των δραστηριοτήτων εκείνων, οι οποίες συνεπάγονται μικρής κλίμακας επιπτώσεις στο περιβάλλον και οι οποίες, ως εκ του αντικειμένου τους, συνδέονται αρρήκτως με το χαρακτήρα της περιοχής και της οικονομικής και κοινωνικής ζωής των κατοίκων της (πρβλ. ΣΕ 2468/2011).

Χωροθέτηση και εγκατάσταση αιολικού σταθμού

Η ΣτΕ 2569/2004 κρίνει: «Περαιτέρω, στην περίπτωση υποβολής αιτήματος για την εγκατάσταση αιολικού σταθμού, μεταξύ άλλων, σε περιοχή για την οποία έχει ήδη εκδοθεί μεγάλος αριθμός παρομοίων αδειών ή εκκρεμεί, για τον σκοπό αυτόν, μεγάλος αριθμός αιτήσεων, τότε, κατά την έννοια των ειδικών διατάξεων του ν. 2244/1994 και της κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδοθείσης υπουργικής απόφασης, η άδεια εγκαταστάσεως χορηγείται μόνον εάν έχει προηγηθεί η σύνταξη των κατά τα άρθρα 7 και 8 του ν. 2742/1999 (Α' 207) Ειδικών ή Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης ή ο χαρακτηρισμός της περιοχής, κατά το άρθρο 10 του αυτού νόμου, ως Περιοχής Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων. Μέχρις ότου δε ολοκληρωθεί η διαδικασία αυτή, που πρέπει να λάβει χώρα, εν όψει του ζητήματος αυτού, εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος, η χορήγηση της αδειάς εγκαταστάσεως επιτρέπεται μόνον εάν έχει προηγηθεί σε επίπεδο νομού ή, πάντως, σχετικώς ευρείας διοικητικής περιφέρειας (επαρχίας κλπ.) συνολική μελέτη, κατά την οποία να συνεκτιμώνται αφ' ενός μεν οι ενεργειακές ανάγκες, τις οποίες πρόκειται να καλύψουν οι προς εγκατάσταση σταθμοί, αφ' ετέρου δε, και προεχόντως, οι επιπτώσεις στην περιοχή από την εγκατάσταση του συνόλου των ανεμογεννητριών και να προσδιορίζεται ο συνολικός αριθμός των αιολικών σταθμών και ανεμογεννητριών που μπορεί να εγκατασταθούν στην περιοχή, ενιαίως ή κατά τμήματα αυτής, χωρίς να σημειώνεται υπέρβαση στην φέρουσα ικανότητά τους στον τομέα αυτόν. Η συνδρομή δε των ανωτέρω προϋποθέσεων εξετάζεται στην περίπτωση αυτή, κατά τον έλεγχο της νομιμότητος όχι μόνο της πράξεως εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων αλλά και της αδειάς εγκαταστάσεως κάθε σταθμού. Επειδή, εξ άλλου, κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 3 παράγραφοι 1, 4 και 5 του ν. 2244/1994, του άρθρου 5 του ίδιου νόμου και των κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου αυτού εκδοθεισών αποφάσεων του Υπουργού Β.Ε.Τ. (ήδη Ανάπτυξης), που ρυθμίζουν το ζήτημα της εγκαταστάσεως και λειτουργίας σταθμών ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, μεταξύ των οποίων και η εκμετάλλευση αιολικής ενέργειας, ερμηνευομένων σε συνδυασμό με το άρθρο 58 παράγραφοι 1, 2 και 3 του ν. 998/1979 (Α' 289), όπως όλες οι διατάξεις αυτές ίσχυαν κατά το χρόνο εκδόσεως των προσβαλλομένων πράξεων, δεν ήταν επιτρεπτή η εγκατάσταση σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση αιολικής ενέργειας σε δάση ή δασικές εκτάσεις (ΣτΕ 7μ. 1322, 1324/2001). Με τον μεταγενεστέρως όμως δημοσιευθέντα νόμο 2941/2001 (Α' 201/12.9.2001), προστέθηκε, μεταξύ άλλων, νέα παράγραφος 3 στο άρθρο 58 του ν. 998/1979, με αναδρομική ισχύ από τον χρόνο ισχύος του ν. 2244/1994, (άρθρο 2 παρ. 4 ν. 2941/2001), με την οποία προβλέπεται ότι μεταξύ των έργων υποδομής των οποίων

επιτρέπεται, κατ' αρχήν, η εγκατάσταση σε δάση και δασικές εκτάσεις, περιλαμβάνονται οι αιολικοί σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, τούτο δε ορίζεται και με την παρ. 6 του αυτού άρθρου 2 του ν. 2941/2001, κατά τροποποίηση του άρθρου 2 παρ. 4 του ν. 2244/1994, ενώ, με την παρ. 8 του αυτού άρθρου 2 του ν. 2941/2001 ορίσθηκε ότι "Άδειες εγκαταστάσεως, οι οποίες χορηγήθηκαν υπέρ σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση ΑΠΕ και είχαν εξασφαλίσει σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία σχετική άδεια για την εγκατάστασή τους, καθώς και των απαραίτητων για την λειτουργία τους συνοδευτικών έργων και εγκαταστάσεων εντός δασών ή δασικών εκτάσεων, πριν την ισχύ του παρόντος νόμου, είναι νόμιμες και ισχυρές εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις των άρθρων 45 και 58 του Ν. 998/1979 ή του άρθρου 13 του Ν. 1734/1987, όπως τροποποιούνται με τον νόμο αυτόν". Οι νεότερες αυτές διατάξεις, που δημοσιεύθηκαν μεν μετά την έκδοση της προσβαλλομένης αδείας εγκαταστάσεως, πριν, όμως, από την άσκηση της κατ' αυτής αιτήσεως ακυρώσεως, καλύπτουν το ζήτημα της κατ' αρχήν δυνατότητας εγκαταστάσεως αιολικών σταθμών σε δάση και δασικές εκτάσεις και παρέχουν, αναδρομικώς, νόμιμο έρεισμα στην προσβαλλομένη πράξη από την άποψη αυτή. Τούτο, διότι με αυτές θεσπίζεται αφ' ενός μεν κατά τρόπο γενικό και αντικειμενικό νέο πάγιο νομοθετικό καθεστώς επιτρεπομένης από το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος επεμβάσεως σε δασική έκταση, η οποία υπαγορεύεται από λόγους δημοσίου συμφέροντος αναγομένου στην προώθηση της παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, κατά τρόπο ολιγώτερο βλαπτικό για το φυσικό περιβάλλον, αφ' ετέρου δε αναδρομική ρύθμιση σύμφωνη προς το νέο πάγιο καθεστώς. Όπως, όμως, έχει παγίως κριθή (πρβλ. ΣτΕ 1986/2002, 3672/ 2001 κ.ά.), ακόμη και οι επιτρεπόμενες από το Σύνταγμα και τον νόμο επεμβάσεις σε δάσος ή δασική έκταση, όπως είναι, κατά τα ανωτέρω, η εγκατάσταση αιολικών σταθμών, πρέπει να διενεργούνται με την μεγαλύτερη δυνατή φειδώ, και αφού προηγουμένως κριθή αιτιολογημένως ότι η ικανοποίηση των συγκεκριμένων αναγκών που επιδιώκεται με την επέμβαση υπερτερεί της ανάγκης διαφυλάξεως της δασικής βλαστήσεως και ότι δεν υφίσταται τρόπος ικανοποίησεως των αναγκών χωρίς αλλοίωση της μορφής εκτάσεων με δασικό χαρακτήρα. Εφ' όσον δε κριθή ότι στην συγκεκριμένη περίπτωση συντρέχουν οι ανωτέρω προϋποθέσεις, τότε οι ως άνω ανάγκες πρέπει να ικανοποιούνται με την μικρότερη δυνατή απώλεια δασικού πλούτου. Συνεπώς, επιβάλλεται η κατά προτίμηση χρησιμοποίηση τμήματος δασικής εκτάσεως και μόνον εάν, κατά την σχετική προσηκόντως αιτιολογημένη κρίση της Διοικήσεως, δεν υπάρχει δασική έκταση κατάλληλη για τον σκοπό αυτό, μπορεί να επιτραπή η εγκατάσταση αιολικού σταθμού σε δάσος.»

Σημαντική επίσης στροφή στην παγία νομολογία του ΣτΕ περί εγκαταστάσεων αιολικών έργων σε αναδασωτέες εκτάσεις αποτελεί η παραπεμπτική στην Ολομέλεια απόφαση του ΣτΕ 2474/2011¹³⁸ και η εκδοθείσα επί αυτής, απόφαση της Ολομελείας υπ' αρ. 2499/2012 η οποία διαλαμβάνει σχετικά: «Κατά την έννοια όμως της συνταγματικής διάταξης, παρά την απόλυτη διατύπωσή της, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο συνταγματικός νομοθέτης είχε τη βούληση να απαγορεύσει τη χρησιμοποίηση αναδασωτέων εκτάσεων ακόμη και για σκοπούς ιδιαίτερης σημασίας για το δημόσιο συμφέρον που δεν μπορούν να καλυφθούν με άλλο τρόπο, αφού η απαγόρευση αυτή στις παραπάνω περιπτώσεις θα είχε ως συνέπεια να καταστεί αδύνατη η ικανοποίηση υπέρτερων δημόσιων σκοπών, λόγω του γεγονότος ότι προηγήθηκε καταστροφή της δασικής βλάστησης, που ενδεχομένως, μάλιστα, να προκλήθηκε, με σκοπό τη ματαίωση του έργου. Ως εκ τούτου, κατά την έννοια της ανωτέρω διάταξης του Συντάγματος, με την οποία συμπληρώνεται η ρύθμιση για την προστασία των δασικών οικοσυστημάτων που εισάγεται με το άρθρο 24 παρ. 1 και η οποία, ως εκ τούτου, αν και θεσπίζει αυστηρό καθεστώς προστασίας για τις αναδασωτέες εκτάσεις, είναι ερμηνευτέα στο πλαίσιο του επιδιωκόμενου με τη διάταξη του άρθρου 24 παρ. 1 σκοπού, δεν αποκλείεται η θέσπιση από το νομοθέτη ρυθμίσεως, δια της οποίας παρέχεται η δυνατότητα σε εξαιρετικές περιπτώσεις, να εγκριθεί επέμβαση σε έκταση που έχει κηρυχθεί αναδασωτέα, ακόμη και πριν ανακτήσει τη δασική μορφή της, προκειμένου να εκτελεστεί έργο, το οποίο αποβλέπει στην εξυπηρέτηση ανάγκης με ιδιαίτερη κοινωνική, εθνική ή οικονομική σημασία, αν η εκτέλεση του έργου στην έκταση αυτή είναι απολύτως αναγκαία και επιτακτική, στο μέτρο που η παρέλευση του απαιτούμενου για την πραγματοποίηση της αναδάσωσης χρονικού διαστήματος θα είχε ως συνέπεια τη ματαίωση του επιδιωκόμενου δημόσιου σκοπού. Εξαρχής, άλλωστε, ο εκτελεστικός του Συντάγματος ν. 998/1979, διέκρινε τα σημαντικά, κατά τις αντιλήψεις της εποχής εκείνης, έργα υποδομής, δηλαδή τα στρατιωτικά έργα, για τα οποία ανεγνώρισε τη δυνατότητα να εκτελούνται και σε αναδασωτέες εκτάσεις. Την αυτή δυνατότητα ανεγνώρισε μεταγενεστέρως ο νομοθέτης και για την εκτέλεση σημαντικών δημοσίων έργων και έργων υποδομής, όπως αυτά των παρ. 1 και 2 του άρθρου 58, μεταξύ των οποίων οι σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και τα συνοδά έργα, για τα οποία εκδίδεται σχετική έγκριση επέμβασης. Οι διατάξεις αυτές, κατά την έννοια των οποίων η επέμβαση περιορίζεται στα τμήματα μόνο της εκτάσεως που είναι αναγκαία για την εγκατάσταση των ανεμογεννητριών και των συνοδών έργων, η δε υπόλοιπη έκταση διατίθεται για την πραγματοποίηση του σκοπού της

¹³⁸ (Σιούτη, 2011) σελ. 99

αναδάσωσης, είναι συνταγματικά ανεκτές, κατά το μέρος που επιτρέπουν την επέμβαση αυτή, ενόψει της κατά τα ήδη εκτεθέντα εξαιρετικής σημασίας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για τη βιώσιμη ανάπτυξη, και ειδικότερα τη διασφάλιση της επάρκειας του ενεργειακού εφοδιασμού της χώρας και κυρίως την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών, που αποτελεί αντικείμενο διεθνούς δεσμεύσεως της χώρας και ζήτημα έντονου κοινοτικού ενδιαφέροντος, σε συνδυασμό με το χαρακτήρα της άδειας επέμβασης, η οποία, σε αντίθεση με την άρση της αναδάσωσης, δεν συνεπάγεται μεταβολή του νομικού χαρακτήρα της αναδασωτέας εκτάσεως, αλλά μόνο προσωρινή δυνατότητα επεμβάσεως για την άσκηση συγκεκριμένης δραστηριότητας, με την υποχρέωση αποκαταστάσεως του δασικού χαρακτήρα της εκτάσεως, μετά την παύση λειτουργίας της δραστηριότητας, διατηρουμένου του προστατευτικού χαρακτήρα της αναδασώσεως. Ενόψει, πάντως, του εξαιρετικού χαρακτήρα της επεμβάσεως στις περιπτώσεις αυτές, η σχετική εγκριτική απόφαση πρέπει να αιτιολογείται ειδικώς, με κριτήρια αναφερόμενα τόσο στην ιδιαίτερη σημασία του έργου, ασυνδέτως προς την επιδίωξη αποδοτικότερης για το φορέα οικονομικής εκμετάλλευσης, όσο και στην αναγκαιότητα εκτέλεσής του στην αναδασωτέα έκταση πριν από την πραγματοποίηση της αναδάσωσης, με γνώμονα αφενός την ανάγκη προστασίας του δασικού οικοσυστήματος και αφετέρου την εξυπηρέτηση του δημόσιου σκοπού στον οποίο αποβλέπει το έργο.»

Πρέπει να αναφερθεί επίσης ότι η κατά πλειοψηφία ληφθείσα από την Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας απόφαση είχε και σημαντική μειοψηφία.

6.2.3.3 Έργα τα οποία εξαιρούνται από την υποχρέωση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων

Φωτοβολταϊκοί σταθμοί και ανεμογεννήτριες που εγκαθίστανται σε κτίρια ή και άλλες δομικές κατασκευές ή εντός οργανωμένων υποδοχέων βιομηχανικών δραστηριοτήτων, εξαιρούνται, από την υποχρέωση έκδοσης απόφασης ΕΠΟ.

Ομοίως εξαιρούνται από την υποχρέωση έκδοσης απόφασης ΕΠΟ, οι σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, που εγκαθίστανται σε γήπεδα, εφόσον η εγκατεστημένη ηλεκτρική Ισχύς τους δεν υπερβαίνει τα εξής όρια ανά τεχνολογία:

1. 0,5 MW για σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής από γεωθερμία,
2. 0,5 MW για σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής από φωτοβολταϊκά ή ηλιοθερμικά,
3. 20 kW για αιολικούς σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής

Για τις ανωτέρω περιπτώσεις απαιτείται η χορήγηση βεβαίωσης απαλλαγής εντός αποκλειστικής προθεσμίας είκοσι (20) ημερών από την αρμόδια περιβαλλοντική αρχή της

οικείας Περιφέρειας, μετά την άπρακτη παρέλευση της οποίας θεωρείται αυτή χορηγηθείσα.

Για τη χορήγηση της βεβαίωσης εξετάζεται μόνο η εγκατεστημένη Ισχύς του σταθμού και ότι ο χώρος εγκατάστασης δεν εμπίπτει στις περιπτώσεις α' και β' της επομένης παραγράφου.

Κατ' εξαίρεση, υπόκεινται σε διαδικασία ΕΠΟ σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ με εγκατεστημένη ισχύ μικρότερη ή ίση προς τα ανωτέρω όρια εφόσον: α) εγκαθίστανται σε γήπεδα που βρίσκονται σε οριοθετημένες περιοχές του δικτύου Natura 2000 ή σε παράκτιες ζώνες που απέχουν λιγότερο από εκατό (100) μέτρα από την οριογραμμή του αιγιαλού εκτός βραχονησίδων, ή β) γειτνιάζουν, σε απόσταση μικρότερη των εκατόν πενήντα (150) μέτρων, με σταθμό ΑΠΕ της ίδιας τεχνολογίας που είναι εγκατεστημένος σε άλλο γήπεδο και έχει εκδοθεί γι' αυτόν άδεια παραγωγής ή απόφαση ΕΠΟ ή προσφορά σύνδεσης, η δε συνολική Ισχύς των σταθμών υπερβαίνει τα παραπάνω καθοριζόμενα όρια.

6.2.4 Η Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων ως σύνθετη διοικητική ενέργεια

Ανεφέρθη ανωτέρω ότι η έκδοση της ατομικής διοικητικής πράξης της ΕΠΟ αποτελεί σύνθετη διοικητική ενέργεια.¹³⁹ Πράγματι αποτελεί ίσως το ογκωδέστερο στάδιο της αδειοδοτικής διαδικασίας, αφού απαιτεί την γνωμοδότηση των κάτωθι φορέων:

1. Από την αρμόδια Εφορεία Προϊστορικών και Κλασσικών Μνημείων
2. Από την αρμόδια Εφορεία Βυζαντινών Μνημείων
3. Από την αρμόδια Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
4. Από την αρμόδια Διεύθυνση Δασών
5. Από την αρμόδια Υπηρεσία ΕΟΤ
6. Από την αρμόδια Υπηρεσία ΓΕΕΘΑ
7. Από την αρμόδια Υπηρεσία της Διευθύνσεως Αγροτικής Οικονομίας.

Οι ανωτέρω Υπηρεσίες εκδίδουν γνωμοδοτήσεις των οποίων το περιεχόμενο είναι αρνητικού χαρακτήρα ήτοι ότι το γεωγραφικό σημείο της εγκατάστασης του έργου δεν ανήκει στις γεωγραφικές εκείνες περιοχές που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων των οποίων οι ανωτέρω Υπηρεσίες μεριμνούν για την εφαρμογής τους. Πρόκειται δηλαδή για ένα σύστημα δημιουργίας του νομοθετικού περιγράμματος των

¹³⁹ (Κουτούπα - Ρεγκάκου Ευ., 2009)

χρήσεων γης του εκάστοτε γεωγραφικού σημείου το οποίο δεν προκύπτει από την δυνατότητα (ή μη) ένταξης του γεωγραφικού σημείου στο αιτούμενο καθεστώς (εν προκειμένω στο καθεστώς εγκατάστασης έργου ΑΠΕ) αλλά σε ένα «αποκεντρωμένο» σύστημα αυτονόμων κρίσεων των διαφόρων υπηρεσιών. Το σύστημα αυτό έχει προκύψει λόγω της απουσίας γενικού χωροταξικού σχεδιασμού της χώρας το οποίο θα καθόριζε συστηματικά και καθολικά τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης για το εκάστοτε γεωγραφικό σημείο. Η έλλειψη του λοιπόν, οδηγεί σε ένα αρνητικού χαρακτήρα περίγραμμα χρήσεων γης το οποίο έχει επικριθεί πολλαπλώς.

Στην διαδικασία αδειοδοτήσεων έργων ΑΠΕ στην οποία εισχώρησε η Ελλάδα «κυνηγώντας» συγκεκριμένους στόχους διείσδυσης, το ανωτέρω σύστημα δεν βοήθησε στην ταχεία διεκπεραίωση των φακέλων.

Αφενός δημιουργήθηκε τεράστιο διοικητικό φορτίο σε Υπηρεσίες που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν ένα νέο αντικείμενο το οποίο ενίοτε εμφάνιζε δυσχερή ερμηνευτικά προβλήματα σχετικά με τις υπό διαχείριση νέες διαδικασίες¹⁴⁰.

Αφετέρου όμως η σχετικά βραδεία εξέλιξη της αδειοδοτήσεως αναχαίτισε ελαφρώς την εξαιρετικά «επιθετική» διείσδυση των ΑΠΕ που όπως θα δούμε σε επόμενο κεφάλαιο δεν ήταν απαραίτητα αρνητική συνέπεια.

Προαναφέρθηκε, τέλος, ότι μετά την Απόφαση περί ΕΠΟ ακολουθεί η Προσφορά Σύνδεσης με το Δίκτυο Οριστικού χαρακτήρα. Δηλαδή, προϋπόθεση για την δημιουργία δικαιώματος στον ηλεκτρικό χώρο αποτελεί η περιβαλλοντική συμβατότητα του έργου.

6.2.5 Η Σύμβαση πωλήσεως ενέργειας του Παραγωγού με τον Λειτουργό της αγοράς

Η Σύμβαση πωλήσεως δεν ανήκει *per se* στην αδειοδοτική διαδικασία αφού πρόκειται για σύμβαση συμπτώσεως των δικαιοπρακτικών βουλήσεων των συμβαλλομένων μερών ωστόσο αποτελεί διαδικαστική προϋπόθεση για την έκδοση αδείας

¹⁴⁰ Για παράδειγμα όταν καλείται η αρμόδια υπηρεσία της Περιφέρειας να εφαρμόσει την έννοια « κατοχύρωση του δικαιώματος χρήσης του οικοπέδου επί του οποίου η εγκατάσταση: επ' αυτού η Περιφέρεια επαγόταν ότι η κατοχύρωση του δικαιώματος θα προέκυπτε μόνο με την προσκόμιση 20ετούς συμβολαιογραφικής πράξεως μισθώσεως αξίας 650.000€ για έργο το οποίο ακόμα δεν είχε άδεια εγκατάστασης! Επιλαμβανόμενο το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (με τις σχετικές καθυστερήσεις) απάντησε με την 245/2012 Γνωμοδότηση του ότι αρκούσε και προσύμφωνο συμβολαίου δεδομένου ότι σε άλλη περίπτωση ο Παραγωγός θα εκμίσθωνε οριστικώς ακίνητο για έργο το οποίο ενδεχομένως να μην κατάφερνε να ολοκληρώσει την αδειοδότηση και άρα να μην υλοποιηθεί ποτέ'.

λειτουργίας του έργου άλλα κυρίως αποτελεί και αναγκαία προϋπόθεση για την υλοποίηση της Αδείας Παραγωγής. Διέπεται από τους ν. 2773/1999, 2941/2001, 3468/2006, 3734/2009, 3851/2010 καθώς και τον Κώδικα Διαχείρισης του Συστήματος (ΥΑ 8989/2001 (ΦΕΚ β 654)).

Η έναρξη της Σύμβασης άρχεται από την έναρξη Λειτουργίας του Σταθμού ή από το πέρας της δοκιμαστικής Λειτουργίας (για την περίπτωση των έργων που απαλλάσσονται από την υποχρέωση εκδόσεως αδείας λειτουργίας) και λήγει μετά από 20 έτη, δύναται δε, να παρατείνεται σύμφωνα με τους όρους της σχετικής αδείας παραγωγής. Περιλαμβάνεται όρος στην Σύμβαση σύμφωνα με την οποία η ισχύς της Σύμβασης λήγει αυτοδίκαια σε περίπτωση που λήξει η ισχύς της αδείας παραγωγής ή της αδείας λειτουργίας, οι οποίες έχουν εκδοθεί στο όνομα του Παραγωγού καθώς και σε περίπτωση ανάκλησης με πράξη της Διοίκησης ή ακύρωσης με δικαστική απόφαση. Ο όρος αυτός δεν διαλαμβάνει τα θέματα νομιμότητας της αυτοδίκαιης λήξης δεδομένου ότι σε μία τέτοια περίπτωση δεν λαμβάνεται υπόψιν η περίπτωση μη νόμιμης ανακλήσεως είτε της αδείας παραγωγής είτε της αδείας λειτουργίας.

6.2.6 Η Άδεια Λειτουργίας

Οι Νόμοι που διέπουν την Άδεια Λειτουργίας είναι: ν. 1650/1986, 2244/1997, 2503/1997, 2516/1997, 2941/2001, 3468/2006, 3734/2009, 3851/2010, 4001/2011, 4014/2011, 4062/2012, 4093/2012, 4203/2012 καθώς και πλειάδα σχετικών Υπουργικών Αποφάσεων.

Η διάρκεια της είναι εικοσαετής και σε κάθε περίπτωση δεν δύναται να υπερβαίνει τον χρόνο λήξεως της αδείας παραγωγής.

Η άδεια αυτή χορηγείται με απόφαση του οργάνου που είναι αρμόδιο για τη χορήγηση της άδειας εγκατάστασης, μετά από αίτηση του ενδιαφερομένου και έλεγχο από κλιμάκιο των αρμόδιων Υπηρεσιών της τήρησης των τεχνικών όρων εγκατάστασης στη δοκιμαστική λειτουργία του σταθμού, καθώς και έλεγχο της διασφάλισης των αναγκαίων λειτουργικών και τεχνικών χαρακτηριστικών του εξοπλισμού του, που μπορεί να διενεργείται και από το Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΚΑΠΕ).

Για ορισμένα έργα των περιπτώσεων επιτρέπεται η έκδοση τμηματικών αδειών λειτουργίας για πλήρως αποπερατωμένα τμήματα τους που έχουν τεχνική και λειτουργική αυτοτέλεια, ύστερα από υποβολή σχετικού αιτήματος από τον ενδιαφερόμενο.

Για ορισμένα έργα ΑΠΕ επιτρέπεται η άπαξ έκδοση τμηματικής άδειας λειτουργίας για πλήρως αποπερατωμένο τμήμα τους, που έχει τεχνική και λειτουργική αυτοτέλεια και το οποίο αφορά τουλάχιστον στο 50% της συνολικής ισχύος για την οποία έχει εκδοθεί η οικεία άδεια εγκατάστασης. Η άδεια εκδίδεται μετά από υποβολή επαρκώς αιτιολογημένου αιτήματος από τον ενδιαφερόμενο, εφόσον η μη ολοκλήρωση του έργου οφείλεται σε εκκρεμοδικία ή σε λογούς που αποδεδειγμένα, δεν συνιστούν παράλειψη ή οποιασδήποτε μορφής υπαιτιότητα του κατόχου της άδειας εγκατάστασης, με την προϋπόθεση ότι έχουν συναφθεί οι αναγκαίες συμβάσεις για την προμήθεια του εξοπλισμού που απαιτείται για την υλοποίηση του έργου. Η τεχνική και λειτουργική αυτοτέλεια του πλήρως αποπερατωμένου τμήματος του έργου βεβαιώνεται από τον αρμόδιο Διαχειριστή.

Η άδεια λειτουργίας σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ ή ΣΗΘΥΑ ισχύει για είκοσι (20) τουλάχιστον έτη και μπορεί να ανανεώνεται μέχρι ίσο χρονικό διάστημα. Ειδικά για τους ηλιοθερμικούς σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής η ελάχιστη διάρκεια ισχύος της άδειας λειτουργίας ορίζεται σε είκοσι πέντε (25) έτη. Κατά τη διάρκεια του χρόνου ισχύος της άδειας λειτουργίας δεν απαλλάσσεται ο δικαιούχος από την υποχρέωση της έκδοσης ή ανανέωσης της ισχύος άλλων αδειών που απαιτούνται από σχετικές διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας. Αν μεταβιβασθεί ο σταθμός, ο νέος δικαιούχος υποκαθίσταται, έναντι του Διαχειριστή του Συστήματος ή του Δικτύου, στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του δικαιοπαρόχου του. Στην περίπτωση αυτή, στο νέο φορέα μεταβιβάζεται και η άδεια παραγωγής, μετά από απόφαση της ΡΑΕ τροποποιείται, με απόφαση του αρμόδιου οργάνου, και η άδεια λειτουργίας στο όνομα του νέου δικαιούχου.

Οι σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ ή ΣΗΘΥΑ που εξαιρούνται από την υποχρέωση άδειας παραγωγής σύμφωνα με το άρθρο 4, απαλλάσσονται και από την υποχρέωση να λάβουν άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας. Αντίθετα, υποχρεούνται στην τήρηση της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης σύμφωνα με το άρθρο 4 του ν. 1650/1986.

Στην Υπηρεσία Εξυπηρέτησης Επενδυτών για Έργα ΑΠΕ του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής τηρείται Ηλεκτρονικό Μητρώο πληροφοριών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, με σκοπό την ηλεκτρονική υποστήριξη της αδειοδότησης αυτών.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής ρυθμίζονται οι

προδιαγραφές για την οργάνωση, ανάπτυξη, λειτουργία, οι ειδικότερες προδιαγραφές για τη συνεργασία αυτού με ηλεκτρονικά μητρώα άλλων αρχών, υπηρεσιών και φορέων και κάθε σχετικό θέμα του ανωτέρω Ηλεκτρονικού Μητρώου.

Η ανωτέρω απόφαση εκδίδεται εντός δέκα (10) μηνών από την έναρξη ισχύος της παρούσας.

Η Άδεια Λειτουργίας αποτελεί το τελικό στάδιο της αδειοδοτικής διαδικασίας και συνοπτικά περιγράφει το αντικείμενο της άδειας ήτοι τα τεχνικά χαρακτηριστικά του αδειοδοτούμενου έργου, τους γενικούς όρους της άδειας, τους όρους σύνδεσης με το δίκτυο καθώς και της σύμβασης πώλησης ενέργειας, τους όρους συντηρήσεως του έργου, υγιεινής και προστασίας του περιβάλλοντος, τους όρους χρονικής διάρκειας ισχύος καθώς και τροποποίησης, συμπλήρωσης και παρατάσεως της άδειας και τέλος τις παραβάσεις και τους όρους ανακλήσεως της άδειας.

6.3 Αξιολόγηση του Αδειοδοτικού Συστήματος και η επιτευχθείσα διείσδυση των ΑΠΕ στο εθνικό ενεργειακό σύστημα

Με τα άρθρα 7, 8 και 8^Α ως αυτά έχουν τροποποιηθεί με αλληπάλληλες νομοθετικές ρυθμίσεις ο ν. 3468/2006 θεσμοθετεί για πρώτη φορά την διαδικασία αδειοδότησεως των έργων παραγωγής ενέργεια από ΑΠΕ θέτοντας έτσι την βάση για την νόμιμη λειτουργία των έργων αυτών που λόγω της μεγάλης χωρικής αλλά και επενδυτικής διασποράς απέκτησαν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

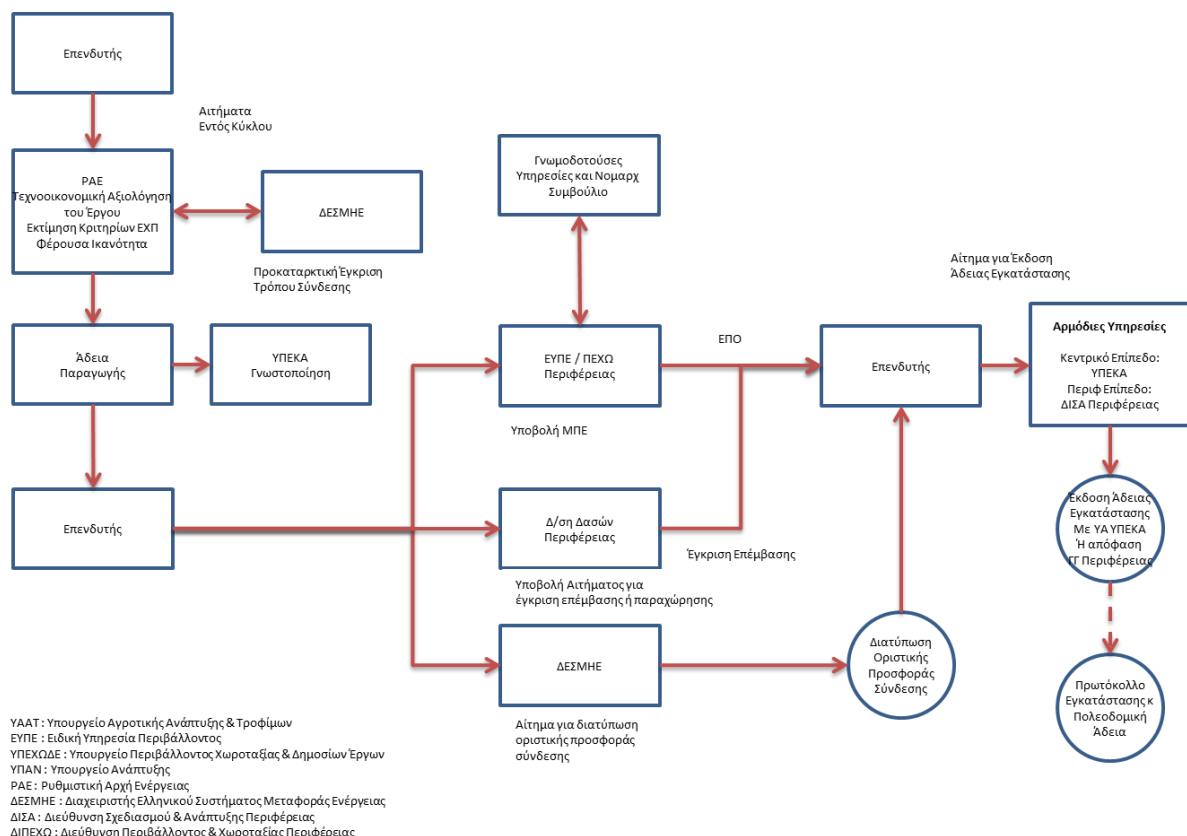
Το φαινόμενο της μαζικής αδειοδότησεως έργων ήταν εκ των ων ουκ άνευ δεδομένου ότι μετά το έτος 2006 κορυφώθηκε το ενδιαφέρον για επενδύσεις σε έργα παραγωγής ενέργεια από ΑΠΕ όπως θα αναλυθεί διεξοδικώς στο επόμενο κεφάλαιο.

Στο προοίμιο της αιτιολογικής έκθεσης του ν. 3851/2010 αναγνωρίζεται το πρόβλημα: «Τα εμπόδια στην ανάπτυξη των ΑΠΕ είναι γνωστά. Το σημαντικότερο έγκειται στην προβληματική αδειοδοτική διαδικασία, η οποία παραμένει εξαιρετικά χρονοβόρα, πολυδαίδαλη και προσφέρει περιθώρια για αυθαιρεσίες. Παρά τη θέσπιση του ν. 3468/2006, η ετήσια νέα εγκατεστημένη ισχύς ΑΠΕ από το 2006 έως και το 2009 δεν ξεπέρασε ποτέ τα 150 MW. Σκοπός του Σχεδίου Νόμου είναι να εξορθολογήσει και τελικά να επιταχύνει την αδειοδοτική διαδικασία, ώστε να ενισχυθεί η διείσδυση των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα της Ελλάδας, συμβάλλοντας έτσι τόσο στην προστασία του περιβάλλοντος όσο και στην (αποκεντρωμένη) οικονομική ανάπτυξη...»

Ακολουθώς, στην ίδια έκθεση, τίθενται οι στόχοι: «...Βασικός μοχλός υλοποίησης των παραπάνω στόχων του νομοσχεδίου είναι η αναδιάρθρωση και Ορθολογικοποίηση της -ανορθολογικής και αδιέξοδης μέχρι σήμερα-αδειοδοτικής διαδικασίας των έργων ΑΠΕ, έτσι ώστε: α) να μειωθεί δραστικά ο συνολικός χρόνος αδειοδότησής τους, από 3-5 χρόνια που είναι σήμερα, σε λιγότερο από 8-10 μήνες συνολικά, β) να τηρούνται αυστηρά οι τιθέμενες από το νόμο προθεσμίες γνωμοδότησης/αδειοδότησης, γ) να καθορίζεται επακριβώς το περιεχόμενο κάθε γνωμοδότησης, ώστε να διασφαλίζεται η διαφάνεια, η ισότιμη μεταχείριση και η αποτελεσματικότητα της όλης αδειοδοτικής διαδικασίας, και δ) να υπάρχει παράλληλη, κατά το δυνατόν, ροή των επί μέρους σταδίων της αδειοδοτικής διαδικασίας, που μέχρι σήμερα εκτελούνται σειριακά.»

Η προσέγγιση του νομοθέτη στη δύσκολη άσκηση της απλούστευσης της αδειοδοτικής διαδικασίας, με κύριο γνώμονα τη σύντμηση του αναγκαίου χρονικού ορίζοντα, χαρακτηρίζεται από προσπάθεια εξορθολογισμού των ενδιαμέσων σταδίων

Σχήμα 1.

Σχήμα 1. Διάγραμμα Ροής Αδειοδοτικής Διαδικασίας.

Η απλοποίηση της αδειοδοτικής διαδικασίας είναι προφανής. Ενισχύεται σημαντικά ο ρόλος της ΡΑΕ, καθώς αυτή αποκτά την αρμοδιότητα εκδόσεως των αδειών παραγωγής.

Επίσης, η αδειοδοτική διαδικασία, όπως αυτή καθορίστηκε από τον ν. 3851/2010, επιφέρει σημαντικές αλλαγές, κυρίως σχετικά με το απαιτούμενο στάδιο ωρίμανσης της αδειοδοτικής διαδικασίας πριν την δέσμευση ηλεκτρικού χώρου: με το προϋφιστάμενο του ν. 3851/2010 καθεστώς, η δέσμευση του ηλεκτρικού χώρου μπορούσε να λάβει χώρα ακόμα και πριν την έκδοση της αποφάσεως εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων (ΑΕΠΟ). Πλέον, με τη νέα διαδικασία, η δέσμευση ηλεκτρικού χώρου προαπαιτεί την προηγούμενη έκδοση της ΑΕΠΟ για την οριστικοποίηση της προσφοράς σύνδεσης. Δι' αυτής της σημαντικής τροποποίησης της διαδικασίας αδειοδότησεως, ο νομοθέτης αφενός υπογράμμισε την προτεραιοποίηση των περιβαλλοντικών κριτηρίων στην προώθηση των ΑΠΕ και κατά δεύτερο λόγο υπογράμμισε το θέμα της μη διαθεσιμότητας ηλεκτρικού χώρου στο Ελληνικό Σύστημα Μεταφοράς της ηλεκτρικής ενέργειας.

Παρά το γεγονός ότι επιχειρήθηκε η σύντμηση των χρόνων ολοκλήρωσης, τόσο των ενδιάμεσων σταδίων όσο και του συνολικού χρόνου ολοκλήρωσεως της σύνθετης διοικητικής ενέργειας της αδειοδότησεως, το αποτέλεσμα ήταν η πενιχρή μείωση του αδειοδοτικού χρόνου, για τους ακόλουθους κυρίως λόγους:

1. Ουδέποτε η νομοθετική βελτίωση συσχετίστηκε με πρόβλεψη του αναμενόμενου όγκου αιτήσεων αδειών παραγωγής, οπότε ο χρόνος επεξεργασίας τους ποτέ δεν μειώθηκε κάτω από 6 μήνες,
2. Στην συνέχεια, μετά το στάδιο της εκδόσεως αδείας παραγωγής, έπεται η ανάγκη διοικητικής απορροφήσεως σε σχέση με την έκδοση των γνωμοδοτήσεων από τις αρμόδιες υπηρεσίες, που απαιτούνται για την έκδοση της ΑΕΠΟ. Οι υπηρεσίες αυτές ανάλογα με την ισχύ και με το γεωγραφικό σημείο της εγκατάστασης φωτοβολταϊκού πάρκου, στις περισσότερες περιπτώσεις σημειώνουν μεγάλες καθυστερήσεις στην έκδοση των σχετικών πιστοποιητικών ιδιαίτερα όταν η έκδοση απαιτούσε διυπηρεσιακή «συνομιλία». Το αποτέλεσμα ακόμα και υπό το φως του ν. 3851/2010 ήταν και πάλι να προκληθεί μεγάλη αναμονή σε όλα τα στάδια της αδειοδότησεως.

Συνοψίζοντας, παρά τις αγαθές και φιλόδοξες προθέσεις του νομοθέτη, η προσδοκώμενη μείωση δεν επετεύχθη, εξ απόψεως πραγματικής διοικητικής-διαχειριστικής δυνατότητας των εμπλεκόμενων υπηρεσιών να απορροφήσουν και να διεκπεραιώσουν μεγάλο αριθμό αιτημάτων στους επιλεγέντες ανωτέρω χρόνους. Προστιθεμένης μάλιστα της αδειοδοτικής διαδικασίας ως αρμοδιότητας σε ένα προϋφιστάμενο κατάλογο αρμοδιοτήτων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών χωρίς να

επιχειρηθεί παράλληλως η δια νόμου αποφόρτιση ή μετακύλισης αρμοδιοτήτων τους σε άλλες συναφείς υπηρεσίες.

Το αποτέλεσμα ήταν η ελάχιστη σύντμηση του πραγματικού αδειοδοτικού χρόνου, ενώ η τροποποίηση της αδειοδοτικής διαδικασίας, όπως εμφανίζεται στο Σχήμα 1 προκάλεσε πολύμηνη αμηχανία στις εμπλεκόμενες υπηρεσίες, ειδικότερα για τις εν εξελίξει αδειοδοτήσεις, οι οποίες ενέπιπταν στην μεταβατική περίοδο από το προϋφιστάμενο νομοθετικό καθεστώς στο νέο.

Κεφάλαιο 7.

Η ωθούσα δύναμη: Συστήματα στήριξης των ΑΠΕ στην Ευρωπαϊκή ένωση και στην Ελλάδα

7.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύεται καταρχήν ο δεύτερος άξονας της διείσδυσης: το σύστημα των εγγυημένων τιμών. Στο πρώτο μέρος του κεφαλαίου αναλύονται τα συστήματα στήριξης των ΑΠΕ εντός του ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου καθώς και οι έννοιες των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και κρατικών ενισχύσεων σε σχέση με το σύστημα των εγγυημένων τιμών. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται αναλυτικά η νομοθετική εξέλιξη των εγγυημένων τιμών η οποία διέγραψε μία πορεία σχιζοειδή: η αρχική μετριοπαθής αντίληψη του νομοθέτη για την ενίσχυση των αιολικών με διατάξεις προγενέστερες αυτών του ν. 3468/2006 διατηρείται μετριοπαθής με τον προαναφερθέντα νόμο και αλλάζει (προς την κατεύθυνση της αυξήσεως των) με τον ν. 3851/2010. Αντίθετα, σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη των φωτοβολταϊκών, αυτή εκκινεί με τον νόμο 3468/2006 αποκαθιστώντας ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα εγγυημένων τιμών (και υψηλότερα των εγγυημένων τιμών όχι μόνο των αιολικών αλλά όλων των τεχνολογιών ΑΠΕ-βιομάζας και γεωθερμίας) ενώ από τον νόμο 3851/2010 και εντεύθεν διαγράφει σημαντικές μειώσεις ώστε στο τέλος-το 2016 δια του νόμο 4414/2016 να καταλήξει στο σύστημα των μειοδοτικών διαγωνισμών με τιμές αναφοράς εγγύς της Οριακής Τιμής Συστήματος.

7.2 Συστήματα στήριξης των ΑΠΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω εθνικής νομοθεσίας και κρατικών ενισχύσεων των Κρατών-Μελών

Όπως θα αναλυθεί και σε επόμενη παράγραφο, το κόστος εξοπλισμού προοριζόμενου για την παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ υπήρξε στα αρχικά στάδια της τεχνολογίας ιδιαίτερα υψηλό.

Όλες οι τεχνολογίες ΑΠΕ κατά το στάδιο εκκίνησης τους σημείωσαν ιστορικά αξιοσημείωτα αυξημένο κόστος σε βαθμό ώστε η επένδυση σε αυτές καθίστατο ασύμφορη

αν δεν ενισχυόταν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να επιδοτηθεί κατά το αρχικό στάδιο, από το Κράτος-Μέλος της ΕΕ που είχε αναλάβει δέσμευση ενίσχυσης των ΑΠΕ στο δικό του ενεργειακό μείγμα.

Επ' αυτού διευκρινίζεται ότι η πολιτική ενίσχυσης των ΑΠΕ υλοποιήθηκε σε επίπεδο εθνικής νομοθεσίας¹⁴¹ και όχι ενωσιακής παρά το γεγονός ότι στο σημείο 13 της αιτιολογικής έκθεσης της Οδηγίας 2001/77 αναγνωρίζεται η ανάγκη ειδικού νομοθετικού πλαισίου για την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ¹⁴²:

Η εξέλιξη την ενωσιακής νομοθεσίας σχετικά με το θέμα των κρατικών ενισχύσεων¹⁴³ των ΑΠΕ εξελίχθηκε ως ακολούθως: Το έτος 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την υπ' αρ 2008/C/82/01 απόφασή της. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, το θεμιτό ή μη των εκάστοτε ενισχύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος κρίνεται επι τη βάση της διατάξεως του άρθρου 87 παρ. 3 περ. Γ' Συνθ. Ε.Κ η οποία μεταξύ άλλων ορίζει ότι επιτρέπονται «...ενισχύσεις για την προώθηση της ανάπτυξης ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή οικονομικών περιοχών, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών κατά τρόπο που θα αντέκειτο προς το κοινό συμφέρον». Με την χρήση της ανωτέρω διατάξεως, τίθενται εντός του εφαρμοστικού αυτής πεδίου όλες εκείνες οι κρατικές ενισχύσεις άνευ των οποίων το αυξημένο κόστος των οικονομικών δραστηριοτήτων που κατατείνουν στην προστασία του περιβάλλοντος (όπως οι επενδύσεις σε ηλεκτροπαραγωγή από ΑΠΕ) θα μετακυλίετο στο κοινωνικό σύνολο.

Το έτος 2009 εκδίδεται η οδηγία 2009/28, η οποία καταργεί την οδηγία 2001/77. Η νέα οδηγία θεσπίζει ένα κοινό πλαίσιο για την προώθηση της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, θέτει υποχρεωτικούς εθνικούς στόχους για το συνολικό μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας και το μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στις μεταφορές, καθορίζει κανόνες για τη στατιστική μεταβίβαση μεταξύ Κρατών-Μελών, για κοινά έργα μεταξύ Κρατών-Μελών και με τρίτες χώρες, τις εγγυήσεις προέλευσης, τις διοικητικές διαδικασίες, την πληροφόρηση και την κατάρτιση και την πρόσβαση στο δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας για ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και καθιερώνει κριτήρια αειφορίας του περιβάλλοντος για τα βιοκαύσιμα και τα βιορευστά.

¹⁴¹ Ειδικά για την τεχνολογία της Συμπαγωγής και (Θεοφύλακτος Γ. Κ., 2007)

¹⁴² 13. Χρειάζεται να θεσπιστεί ένα νομοθετικό πλαίσιο για την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

¹⁴³ Σχετικές και οι ακόλουθες αποφάσεις του ΔΕΚ:

Επίσης, η νέα Οδηγία προβλέπει ότι κάθε Κράτος-Μέλος μεριμνά, ώστε το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, το οποίο υπολογίζεται σύμφωνα με τα άρθρα της 5 έως 11, στην ακαθάριστη κατανάλωση ενέργειας το 2020 να αντιστοιχεί τουλάχιστον στον εθνικό συνολικό στόχο του, όσον αφορά το μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές κατά το εν λόγω έτος, όπως αυτό προβλέπεται στην τρίτη στήλη του πίνακα του μέρους Α του παραρτήματος Ι της Οδηγίας. Αυτοί οι δεσμευτικοί εθνικοί στόχοι είναι σύμμορφοι προς τον στόχο σύμφωνα με τον οποίο το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας της Κοινότητας πρέπει να ανέρχεται το 2020 σε ποσοστό τουλάχιστον 20%.

Η Οδηγία 2009/28 ενσωματώθηκε στην εσωτερική έννομη τάξη με τον ν. 4062/2012, έπειτα από μια τριετή περίοδο αναμονής.

Τα συστήματα στήριξης των ΑΠΕ τα οποία υιοθετήθηκαν από τα εθνικά νομοθετικά συστήματα των Κρατών-Μελών σημείωσαν επιτυχία δεδομένου ότι οι στόχοι ως ετέθησαν με την Οδηγία 2009/28 τείνουν να καλυφθούν σε ενωσιακό επίπεδο. Τα συστήματα αυτά θα έπρεπε να συμβαδίζουν και να είναι σαφώς ευθυγραμμισμένα με την ενωσιακή πολιτική σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις¹⁴⁴.

Τα συστήματα που υιοθετήθηκαν περιαξονίζονται γύρω από την ανάγκη οικονομικής ενίσχυσης παραβλέποντας σε ένα μεγάλο αριθμό Κρατών-Μελών και την ανάγκη θεσμικής ενίσχυσης δια της διευκολύνσεως της αδειοδοτικής διαδικασίας per se

¹⁴⁴Οδηγία ΕΚ 2001/77, Αιτιολογική έκθεση (12) Η ανάγκη κρατικής ενίσχυσης υπέρ των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αναγνωρίζεται στις κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος (10), οι οποίες, μεταξύ άλλων επιλογών, θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την ανάγκη ενδοεπιχειρησιακού καταλογισμού των εξωτερικών δαπανών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Ωστόσο, οι κανόνες της συνθήκης, και ιδίως τα άρθρα 87 και 88, θα εξακολουθήσουν να εφαρμόζονται σ' αυτήν την κρατική ενίσχυση.

(14) Τα Κράτη Μέλη εφαρμόζουν διάφορους μηχανισμούς υποστήριξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε εθνικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων των πράσινων πιστοποιητικών, των ενισχύσεων για επενδύσεις, των φορολογικών απαλλαγών ή μειώσεων, των επιστροφών φόρων και των συστημάτων άμεσης στήριξης των τιμών. Ένα σημαντικό μέσο επίτευξης του στόχου της παρούσας οδηγίας είναι η εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας των μηχανισμών αυτών, έως ότου τεθεί σε λειτουργία κοινοτικό πλαίσιο, προκειμένου να διατηρηθεί η εμπιστοσύνη των επενδυτών.(15) Είναι πολύ νωρίς για να αποφασισθεί ένα ευρύ κοινοτικό πλαίσιο σχετικά με τα συστήματα στήριξης, λόγω της περιορισμένης πείρας από τα εθνικά συστήματα και του σχετικά μικρού σημερινού μεριδίου στην Κοινότητα της ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, και η οποία επιδοτείται.

αλλά και την αποφόρτωση εκείνων των δημοσίων υπηρεσιών που ανέλαβαν το φορτίο της τελικής αδειοδοτήσεως. Το έλλειμμα θεσμικής ενίσχυσης υπήρξε ιδιαίτερα έκδηλο και στην Ελλάδα αφού όπως προαναλύθηκε, το αδειοδοτικό σύστημα παρά τις προσπάθειες απλούστευσης του ουδόλως επέτυχε την συντόμευση των διαδικασιών και κυρίως ουδόλως επέτυχε την εξάλειψη της αλληλοεπικάλυψης αρκετών σταδίων που πολλάκις έχουν καλυφθεί από προηγούμενα στάδια της διαδικασίας.

Ένα βασικό κριτήριο διακρίσεως μεταξύ των μηχανισμών οικονομικής στήριξης των ΑΠΕ είναι το αν η παραγόμενη από ΑΠΕ ενέργεια τίθεται εντός ή εκτός του ανταγωνισμού της αγοράς ενέργειας¹⁴⁵. Το κριτήριο διάκρισης που υιοθετείται από τον Βατάλη είναι σημαντικό δεδομένου ότι όπως θα αναλυθεί σε επόμενο κεφάλαιο τα συστήματα εκείνα τα οποία επέλεξαν να θέσουν την παραγόμενη ενέργεια από ΑΠΕ εκτός του ανταγωνισμού της αγοράς ενέργειας προκάλεσαν δευτερογενείς συνέπειες στα συστήματα οικονομικής ενίσχυσης υπό την έννοια της δημιουργίας ελλείμματος στους Ειδικούς Λογαριασμούς.

Ο βασικός μηχανισμός που αφορά την πρώτη περίπτωση σύμφωνα με την οποία η παραγόμενη ενέργεια από ΑΠΕ τίθεται εντός του ανταγωνισμού της αγοράς ενέργειας είναι κυρίως ο μηχανισμός των υποχρεωτικών ποσοτώσεων (ή και πράσινων πιστοποιητικών¹⁴⁶) ο οποίος εφαρμόστηκε κυρίως σε Μεγάλη Βρετανία, Βέλγιο, Δανία, Ολλανδία: ο μηχανισμός αυτός οδηγεί στην δημιουργία μίας δευτερογενούς αγοράς πιστοποιητικών ενέργειας από ΑΠΕ και αφορά αμφοτέρους προμηθευτές και καταναλωτές προσδιοριζόμενη, έτσι η τιμή ενέργειας από ΑΠΕ μέσα από συνθήκες ελευθέρου ανταγωνισμού. Ο μηχανισμός αυτός ενέχει σε ένα ακραίο σημείο του τον κίνδυνο ελλιπούς κάλυψης του αρχικού επιχειρηματικού κινδύνου που αναλαμβάνουν οι προμηθευτές ενέργειας από ΑΠΕ και που αφορά το υψηλό κόστος της τεχνολογίας παραγωγής ενέργειας.

Στο ίδιο φάσμα εντάσσεται και ο μηχανισμός του μειοδοτικού συστήματος και ο οποίος έτυχε εφαρμογής σε Γαλλία και Ιρλανδία σύμφωνα με το οποίο το κράτος προκηρύσσει μειοδοτικό διαγωνισμό για την προμήθεια ενέργειας από ΑΠΕ ενώ η τιμή πρώτης προσφοράς εκκινεί από τιμή την οποία επιβάλλει το Κράτος υπολογισμένη μάλλον στοχαστικά. Η σχετική σύμβαση που υπογράφεται περιέχει την μειοδοτήσασα τιμή πωλήσεως της ενέργειας. Το σύστημα αυτό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως σύστημα

¹⁴⁵ (Βατάλης, 2007) σελ.124

¹⁴⁶ (Καραβιδές, Γ; Παπαδόπουλος, Α; Αθανασάκη, Μ, 2004)

που η ορθή εφαρμογή του προαπαιτεί να προϋπάρχει ικανή εγκατεστημένη ισχύς από κάθε τεχνολογία ΑΠΕ για την οποία οι μειοδοτικοί διαγωνισμοί, ώστε να προκύπτει η τελική τιμή της ενέργειας μέσα από συνθήκες πραγματικού ανταγωνισμού.

Αυτό βέβαια συνεπάγεται ότι καταρχήν θα μπορούσε να εφαρμόζεται επί δομημένου δικτύου παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ και αφετέρου ότι το σύστημα αυτό δεν υποστηρίζει ενισχυτικά την ανάπτυξη των ΑΠΕ αφού συμπιέζει την απόδοση της επένδυσης μέσα από μειοδοτικές διαδικασίες. Αντίθετα αποθαρρύνει στην ανάπτυξη νέων τεχνολογιών. Γενικότερα πρόκειται για σύστημα το οποίο κατατείνοντας στην μείωση της διαφοράς μεταξύ οριακής τιμής συστήματος πώλησης της ενέργειας πλην ΑΠΕ και τιμή πώλησης ενέργειας ΑΠΕ δεν συμβαδίζει με την ανάγκη αναπτύξεως ισχυρής πολιτικής διείσδυσης των ΑΠΕ στα εθνικά ενεργειακά μείγματα.

Το βασικό σύστημα το οποίο αφήνει την ενέργεια ΑΠΕ εκτός του ανταγωνισμού της αγοράς ενέργειας είναι αυτό των εγγυημένων τιμών¹⁴⁷. Τα βασικά χαρακτηριστικά του είναι: α) Η ενέργεια από ΑΠΕ εγγέεται κατά προτεραιότητα στο Σύστημα ή Δίκτυο μεταφοράς ενέργειας. β) Η τιμή πώλησης της ενέργειας είναι σταθερή και ανεξάρτητη από την οποιαδήποτε διακύμανση της οριακή τιμής συστήματος (τιμή ενέργειας πλην ΑΠΕ). Το σύστημα αυτό απευθύνεται σε εθνικά ενεργειακά συστήματα τα οποία εισάγονται σε διαδικασία εξαρχής ανάπτυξης συστήματος παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ αφού αφενός εξασφαλίζεται η απορρόφηση όλης της παραγόμενης ενέργειας όπως αυτή έχει καταγραφεί ήδη από το αδειοδοτικό στάδιο και αφετέρου εξασφαλίζεται η απόδοση της επένδυσης δια της εγγυημένης τιμής ενώ εξάλλου κατά το χρόνο ανάπτυξης του συστήματος δεν τίθεται άνω όριο ισχύος που θα αδειοδοτηθεί και επομένως δεν τίθεται θέμα ποσοτικού περιορισμού στην ανάπτυξη έργων πάρα μόνο ανά περιφέρεια και για συγκεκριμένες μόνο τεχνολογίες. Το σύστημα αυτό λόγω της εγγυημένης φύσεως των τιμών πώλησης της ενέργεια από ΑΠΕ παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον ως προς την εννοιολογική σχέση του με την έννοια των κρατικών ενισχύσεων.

Εφαρμόστηκε (πλην της Ελλάδος που θα αναπτυχθεί σε επόμενη παράγραφο) στην Γερμανία και την Ισπανία.

¹⁴⁷ (Βατάλης, 2007) σελ. 124

7.2.1 Η συνταγματική κατοχύρωση της κρατικής παρέμβασης στην διαχείριση της ενέργειας και των ΑΠΕ

Στο ελληνικό Σύνταγμα η έννοια της κρατικής παρέμβασης συναντάται ως ανάγκη διασφάλισης αγαθών με κοινό χαρακτηριστικό την ανάγκη αδιάκοπης παροχής τους προς το κοινωνικό σύνολο και εξ αυτού άμεσα συναρτόμενα με την έννοια του δημοσίου συμφέροντος.

Το άρ. 106 παρ. 1 ορίζει: «Για την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικού συμφέροντος το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική δραστηριότητα στη Χώρα, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει την οικονομική ανάπτυξη όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας. Λαμβάνει τα επιβαλλόμενα μέτρα για την αξιοποίηση των πηγών του εθνικού πλούτου, από την ατμόσφαιρα και τα υπόγεια ή υποθαλάσσια κοιτάσματα, για την προώθηση της περιφερειακή ανάπτυξης και την προαγωγή ιδίως της οικονομίας των ορεινών, νησιωτικών και παραμεθόριων περιοχών.....».

Επίσης στο ίδιο άρθρο και στην παράγραφο 3 ορίζεται: «Με την επιφύλαξη της προστασίας που παρέχεται από το άρθρο 107 ως προς την επανεξαγωγή των κεφαλαίων εξωτερικού, μπορεί να ρυθμίζονται με νόμο τα σχετικά με την εξαγορά επιχειρήσεων ή την αναγκαστική συμμετοχή σε αυτές του Κράτους ή άλλων δημόσιων φορέων, εφόσον οι επιχειρήσεις αυτές έχουν χαρακτήρα μονοπωλίου ή ζωτική σημασία για την αξιοποίηση των πηγών του εθνικού πλούτου ή έχουν ως κύριο σκοπό την παροχή υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο».

Από τον συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων προκύπτει ότι ο κοινός νομοθέτης έλκει εκ του ίδιου του Συντάγματος την εξουσιοδότηση να καθιερώνει δικαιώματα είτε υπέρ του Κράτους είτε υπέρ άλλων δημοσίων φορέων που αφορούν γενικότερα στις πηγές εθνικού πλούτου. Οίκοθεν νοείται ότι ως πηγή εθνικού πλούτου νοείται και η ενέργεια.¹⁴⁸

7.2.2 Η παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ ως υπηρεσία κοινής ωφέλειας

Από την ανωτέρω συνταγματική διάταξη του άρθρου 106Σ προκύπτει η ανάγκη ώστε η κρατική παρέμβαση να θεμελιωθεί σε συνταγματικό επίπεδο άγοντας την σύγχρονη αντίληψη περί παρεμβατισμού στην υπηρεσία της προστασίας των επιχειρήσεων

¹⁴⁸ (Τάχος, 2005)

εκείνων που έχουν ζωτική σημασία για την αξιοποίηση των πηγών εθνικού πλούτου με δεδομένο ότι η μία πλήρης απελευθέρωση της αγοράς της ενέργειας θα αντιστρατευόταν την ratio της ίδιας της συνταγματικής διάταξης του άρ. 106 που δεν είναι άλλη από την παροχή υπηρεσιών κοινής ωφέλειας μέσω ενός σταθερού και εξορθολογισμένου συστήματος παροχής ηλεκτρικής ενέργειας στους καταναλωτές.

Στο ερώτημα αν η παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ και η πώληση της παραγόμενης ενέργειας αποτελεί Υπηρεσία Κοινής Ωφέλειας η απάντηση προκύπτει μετά τις ακόλουθες παρατηρήσεις:

Καταρχήν νομοθετικός προσδιορισμός της εννοίας δεν υφίσταται στην ελληνική έννομη τάξη¹⁴⁹. Κατά συνέπεια ούτε και το ακριβές περίγραμμα των υποχρεώσεων που συνεπάγεται η ανάληψη υπηρεσίας κοινής ωφέλειας. Ωστόσο από το συνολικό περίγραμμα της ήδη από το νόμο 2244/1999 εισαγωγής του ρόλου των ΑΠΕ στην νομοθετική τεκμηρίωση του συστήματος παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ τα ακόλουθα χαρακτηριστικά δίνουν την κατεύθυνση για την απάντηση περί του εννοιολογικής προσέγγισης της εννοίας της υπηρεσίας κοινής ωφέλειας για τις ΑΠΕ.

Όπως αναλύθηκε στο κεφάλαιο περί αδειοδοτήσεως των έργων ΑΠΕ, η αδειοδότηση αφορά στο σύνολο της της διοικητική διαδικασία αναλυόμενη σε επιμέρους σύνθετες διοικητικές ενέργειες που καταλήγουν στην έκδοση των προαναλυθέντων αδειών. Με τον τρόπο αυτό διατηρείται ο απόλυτος δημόσιος έλεγχος στην ανάπτυξη του αδειοδοτούμενου κλάδου ενώ σε ό,τι αφορά την εκ μέρους των επενδυτών ακώλυτη άσκηση της οικονομικής του ελευθερίας, αυτή δεν παρακωλύεται αθεμίτως αφού η επιδιωκόμενη δια της αδειοδοτήσεως επιχειρηματική δραστηριότητα – υπηρεσία φέρει κοινωνικό χαρακτήρα και η αδειοδότηση (όπως των ΑΠΕ) δεν φέρει έμμεσα ή άμεσα χαρακτηριστικά αδειοδότησης κλειστού αριθμού (numerus clausus)¹⁵⁰ αλλοιώνοντας ως τέτοια τις συνθήκες ελεύθερου ανταγωνισμού¹⁵¹ αλλά και θέτοντας έτσι σοβαρούς περιορισμούς στην στρατηγική επιθετικής διείσδυσης των ΑΠΕ στην Ελλάδα.

Το επόμενο χαρακτηριστικό για την κριτική προσέγγιση ενός συστήματος ως προς τον χαρακτήρα του ως συστήματος υπηρεσίας κοινής ωφέλειας είναι η δυνατότητα ασκήσεως της υπηρεσίας κοινής ωφέλειας να έχει διασφαλίσει την πρόσβαση στα σχετικά με τον κλάδο δίκτυα (μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας εν προκειμένω)¹⁵² ώστε τελικά η

¹⁴⁹ (Κόλια, Μ. Μαυρουδής, Γ., 2005)

¹⁵⁰ (Μάνεσης, 1982) σελ.167

¹⁵¹ (Δελλής, 2008) σελ. 228 και ΣτΕ (ΠΕ) 187/2003.

¹⁵² Αντιστοίχως τηλεπικοινωνιακά δίκτυα για τις τηλεπικοινωνίες.

υπηρεσία κοινής ωφέλειας να παρασχεθεί στον τελικό χρήστη. Η διασφάλιση αυτή επιτυγχάνεται είτε αφενός με τον πλήρη κρατικό έλεγχο των σχετικών δικτύων είτε με την διάσπαση ιδιοκτησιακού και διαχειριστικού καθεστώτος των δικτύων για την περίπτωση όπου τα δίκτυα έχουν αναπτυχθεί από φορέα διαφορετικό του Κράτους, την διαχείριση των δικτύων δεν την διατηρεί πλέον ο φορέας της αρχικής ανάπτυξης αλλά την έχει αναλάβει τρίτος φορέας πλήρως ή μερικώς διακεκριμένος του φορέα αρχικής ανάπτυξης του δικτύου.

Η ανάγκη ελεύθερης πρόσβασης στο δίκτυο των παραγωγών ΑΠΕ αποτελεί καταρχήν την θεμέλια λίθο στο στίβο της απελευθέρωσης της ενέργειας αφού αν τα δίκτυα ελέγχονται από φορέα συγκεκριμένων συμφερόντων είναι προφανές ότι οποιαδήποτε ανταγωνιστική ομάδα συμφερόντων θα παρέχει αντικίνητρα στην παροχή προς αυτή την τελευταία πρόσβασης στα δίκτυα. Επιπλέον όμως διατρανώνει και τον χαρακτήρα υπηρεσίας κοινής ωφέλειας της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ αφού η αποσύνδεση των δικτύων από συγκεκριμένο (ανταγωνιστικό) φορέα συμφερόντων σημαίνει αφ'εαυτής την δυνατότητα πλήρους γεωγραφικής αναπτύξεως των ΑΠΕ χωρίς κανένα περιορισμό (πλην των χωροταξικών) που να προκύπτει από την μη πρόσβαση στο δίκτυο είτε γιατί αυτό δεν υπάρχει (οπότε εκεί παρέχεται η δυνατότητα στον παραγωγό να το επεκτείνει μέχρι την εγκατάσταση του με υποσταθμό) είτε γιατί και να υπάρχει δεν δύναται να συνδεθεί διότι δεν παρέχεται η σχετική άδεια από τον (ανταγωνιστικό) φορέα εκμετάλλευσης. Υπάρχουν βέβαια και περιπτώσεις όπου δεν δύναται να αδειοδοτηθεί έργο διότι στην περιοχή εγκατάστασης το δίκτυο είναι κορεσμένο αλλά αυτό διαγιγνώσκεται ήδη από το στάδιο της αδείας παραγωγής και εν τέλει αποτελεί μετρήσιμο μέγεθος και άρα αντικειμενικού χαρακτήρα, λόγο ανάσχεσης της ανάπτυξης του έργου.

Με τις ανωτέρω επισημάνσεις αλλά και τον ευρύτερο ρόλο που καλούνται οι ΑΠΕ να διαδραματίσουν τόσο στην προστασία του περιβάλλοντος όσο και στην διατήρηση του φυσικού κεφαλαίου αλλά και στη ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, ο χαρακτηρισμός τους ως υπηρεσία κοινής ωφέλειας είναι μάλλον προφανής αν συνδεθεί και με την υποχρέωση των παραγωγών να παρέχουν την συμβασιοποιημένη ισχύ χωρίς όμως η μη τήρηση της δέσμευσης αυτής να συνδέεται με συγκεκριμένες ποινικές ρήτρες λόγω της μη κάλυψης της υπεσχημένης ισχύος.

7.2.3 Οι εγγυημένες τιμές και η ενωσιακή νομοθεσία και νομολογία περί κρατικών ενισχύσεων

Το άρθρο 87.1 της ΣΕΚ (107.1ΣΛΕΕ) ορίζει ως κρατικές ενισχύσεις οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των Συνθηκών της ΕΕ «τις ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και οι οποίες νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό δια της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής, κατά το μέτρο που επηρεάζουν το μεταξύ Κρατών-Μελών εμπόριο».

Η έννοια επομένως της κρατικής ενισχύσεως ως ορίζεται στην ΣΕΚ έχει τις ακόλουθες εκφάνσεις: 1. Δεν πρόκειται μόνο για ενισχύσεις υπό την οικονομική έννοια του όρου αλλά και θεσμικές ενισχύσεις. 2. Δεν είναι απαραίτητο να προέρχονται από το κράτος απευθείας αλλά αρκεί να συνδέονται με αυτό και δευτερογενώς ήτοι να προέρχονται οι πόροι αυτοί από έμμεση κρατική δράση¹⁵³.

Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, στην Ανακοίνωση της με τίτλο «Στήριξη της ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας»¹⁵⁴ διευκρινίζει ότι «είναι δύσκολο να εναρμονιστούν σε κοινοτικό επίπεδο, μπορεί να αμφισβητηθούν με βάση τις αρχές για την εσωτερική αγορά και συνεπάγονται κίνδυνο χρηματοδότησης πλέον του δέοντος (υπερχρηματοδότησης) αν η καμπύλη μάθησης¹⁵⁵ για κάθε τεχνολογία ΑΠΕ δεν έχει λάβει φθίνουσα μορφή με την πάροδο του χρόνου».

Ωστόσο μία σημαντική απόφαση του ΔΕΚ ήρθε να τάμει οριστικά το θέμα του συσχετισμού των εγγυημένων τιμών και της εννοίας της αθέμιτης κρατικής ενίσχυσης¹⁵⁶: Με την απόφαση Preussen Elektra ΔΕΚ 13-3-2001 C-378/98 Συλλογή 2001, σελ. I-2099 σκ. 58,73,81 το Δικαστήριο έκρινε ότι νομοθετική διάταξη Κράτους-Μέλους σύμφωνα με την οποία υποχρεώνονται ιδιωτικές επιχειρήσεις παροχής ηλεκτρικού ρεύματος να αγοράζουν ηλεκτρικό ρεύμα παραγόμενο από ΑΠΕ εγκατεστημένες στην γεωγραφική περιοχή αρμοδιότητας τους σε ελάχιστες τιμές υψηλότερες σε σύγκριση με την τιμή

¹⁵³ C-276/02 Ισπανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, C-256/97 DM Transport, Συλλογή 1999, σελ. I-3913,σκ.19,

¹⁵⁴ Βρυξέλλες, 7.12.2005, COM (2005)627 τελικό.

¹⁵⁵ (Battle, C. Rerez - Arriaga, I.J. Zambrano - Barragan, P., 2012)

¹⁵⁶ Για την εξέλιξη της νομολογίας του ΔΕΚ σχετικά με τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μια κρατική ενίσχυση κρίνεται ότι εμπίπτει στην έννοια της αθέμιτης κρατικής ενίσχυσης του άρ. 107 ΣΛΕΕ και σε (Μεταξάς, 2004)

ηλεκτρική ενέργειας όπως αυτή διαμορφώνεται στην περιοχή τους και στη συνέχεια κατανέμει την διαφορά τιμής μεταξύ των ανωτέρω επιχειρήσεων παροχής ηλεκτρικής ενέργειας και εκείνων των ιδιωτικών επιχειρήσεων που έχουν ως αντικείμενο την εκμετάλλευση των δικτύων διανομής «δεν συνιστά κρατική ενίσχυση υπό την έννοια του άρ. 87.1 ΣΕΚ ούτε είναι ασυμβίβαστη στο παρόν στάδιο εξέλιξης του κοινοτικού δικαίου περί της αγοράς ηλεκτρικού ρεύματος προς το άρ. 28 ΣΕΚ»¹⁵⁷.

7.3 Το σύστημα των Εγγυημένων Τιμών ως το σύστημα Επιθετικής Διείσδυσης των ΑΠΕ στην Ελλάδα

Ο Έλληνας νομοθέτης ενώπιον της δέσμευσης ως προς τους εθνικούς στόχους διείσδυσης των ΑΠΕ στο εθνικό ενεργειακό μείγμα, θα έπρεπε να προβεί σε εκείνες τις νομοθετικές επιλογές ώστε να επιτύχει τον στόχο του δημιουργώντας ταυτόχρονα ένα νέο κλάδο στην αγορά της ενέργειας βιώσιμου χαρακτήρα και λόγω της στενής σύνδεσης της ενέργειας από ΑΠΕ με τους θεραπευόμενους περιβαλλοντικούς σκοπούς.

Εκ των προαναλυθέντων συστημάτων επέλεξε στο αρχικό στάδιο να υιοθετήσει σύστημα το οποίο δεν θα ενέτασσε την παραγόμενη ενέργεια από ΑΠΕ στον προδομημένο ανταγωνισμό της αγοράς της ενέργειας ματαιώνοντας έτσι το οποιοδήποτε επενδυτικό ενδιαφέρον. Αντίθετα, επέλεξε ένα σύστημα σύμφωνα με το οποίο η παραγόμενη ενέργεια από ΑΠΕ θα ετίθετο εκτός ανταγωνισμού, με εγγυημένες τιμές και δη μη προσαρμοζόμενες στην καμπύλη μάθησης που συνδέεται άμεσα με την μείωση του συνολικού κόστους εγκατάστασης λόγω αύξησης του ανταγωνιστικού χαρακτήρα των σχετικών τεχνολογιών και άρα μείωσης των τιμών τους αντίστοιχα.

¹⁵⁷ Σχετικά και σε (Μεταξάς, 2003) (Μεταξάς, 2004; Μεταξάς, 2004)

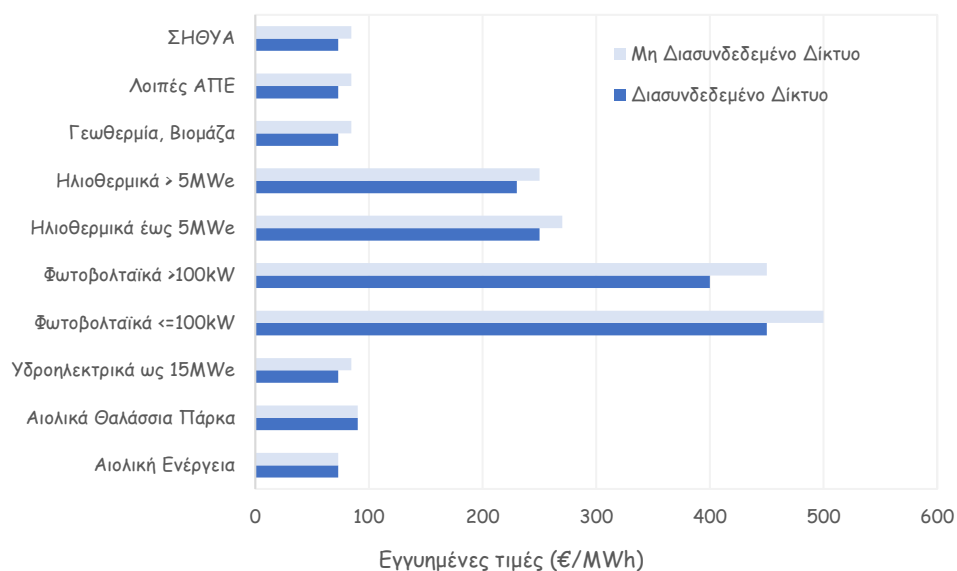
7.3.1 Ο ν. 3468/2006. Η εκκίνηση του συστήματος των εγγυημένων τιμών ως ωθούσας δύναμης για την ανάπτυξη των ΑΠΕ στην Ελλάδα

Ο ν. 3468/2006 με το άρθρο 12 δίνει την εκκίνηση στο σύστημα των εγγυημένων τιμών¹⁵⁸ ως ακολούθως (Πίνακας 2):

Πίνακας 2. Εγγυημένες Τιμές του ν. 3468/2006.

Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από	Διασυνδεδεμένο	Μη Διασυνδεδεμένο
	Δίκτυο	Δίκτυο
	€/MWh	€/MWh
Αιολική Ενέργεια	73.0	73.0
Αιολικά Θαλάσσια Πάρκα	90.0	90.0
Υδροηλεκτρικά ως 15MWe	73.0	84.6
Φωτοβολταϊκά <=100kW	450.	500
Φωτοβολταϊκά >100kW	400.	450
Ηλιοθερμικά έως 5MWe	250.	270
Ηλιοθερμικά > 5MWe	230.	250
Γεωθερμία, Βιομάζα	73.0	84.6
Λοιπές ΑΠΕ	73.0	84.6
ΣΗΘΥΑ	73.0	84.6

Και σχηματικά όπως εμφανίζεται στο Σχήμα 2: είναι προφανής η τιμολογιακή ενίσχυση της ενέργειας από φωτοβολταϊκά.

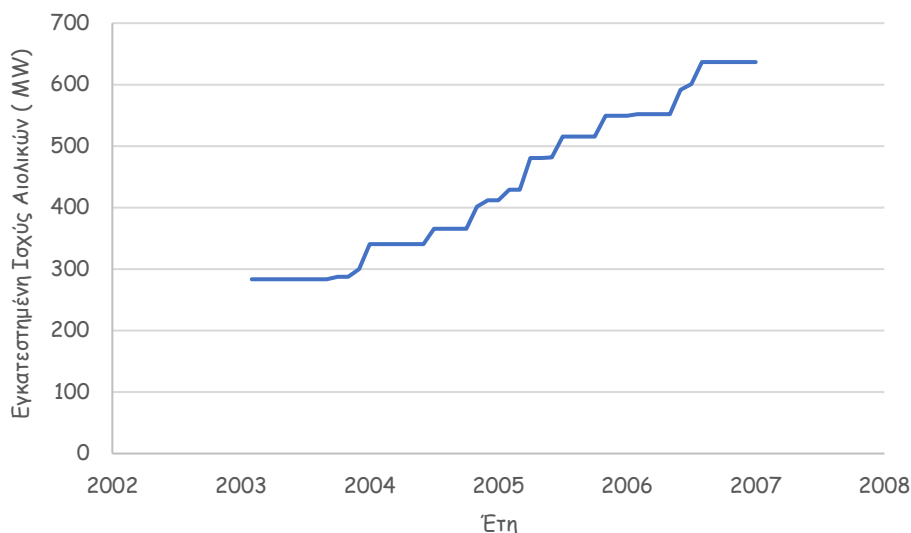

Σχήμα 2. Οι εγγυημένες τιμές σύμφωνα με τον ν. 3468/2006.

¹⁵⁸ (Συνοδινός, Χ, Βελεγράκης, Μ., 2009)

Η διάκριση των τιμών σε σχέση με τις περιοχές του διασυνδεδεμένου δικτύου (χαμηλότερες) από τις τιμές του μη διασυνδεδεμένου δικτύου είναι προφανής. Αξιοσημείωτη και ενδεχομένως δυσερμήνευτη είναι η διαφορά στην τιμολόγηση ενέργειας από φωτοβολταϊκά σε σχέση με την τιμολόγηση των αιολικών καθώς και των λοιπών τεχνολογιών ΑΠΕ. Πράγματι το έτος που ο Ν. 3468/2006 ετέθη σε εφαρμογή (2006) η διείσδυση των αιολικών στο εθνικό ενεργειακό σύστημα δεν ήταν μηδενική:

Όπως εμφανίζεται στο Σχήμα 3 (ακολουθώς) η εγκατεστημένη ισχύς των αιολικών κατά την πρώιμη φάση αναπτύξεως των ΑΠΕ στην Ελλάδα υπήρξε (όχι μεν εντυπωσιακή αλλά τουλάχιστον) σταθερή. Με την έναρξη εφαρμογής του Ν. 3468/2006, το ζητούμενο ήταν η σύμμετρη ανάπτυξη και άλλων τεχνολογιών ΑΠΕ άρα η παροχή σημαντικών κινήτρων προς την κατεύθυνση την εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας (και όχι μόνο της αιολικής) ανάπτυξη η οποία απαντούσε σε δύο τουλάχιστον σοβαρά ζητήματα α) στο ζήτημα της συμπληρωματικότητας των πηγών ενέργειας και συνακόλουθα στην ασφάλεια εφοδιασμού β) στην διασπορά των τεχνολογιών κατά τρόπο ώστε να μην επιβαρυνθεί σημειακά η φέρουσα ικανότητα συγκεκριμένων περιοχών (περιοχές με χαμηλό αιολικό δυναμικό να παράγουν ενέργεια από την φωτοβολταϊκά ώστε να μην επιβαρύνονται περιοχές με υψηλό αιολικό δυναμικό).

Σχήμα 3. Η Διείσδυση των αιολικών για τα έτη 2003-2006 (Δεδομένα: ΠΑΕ).

Επέλεξε λοιπόν ο Έλληνας νομοθέτης να δώσει ισχυρό οικονομικό κίνητρο στην ανάπτυξη των φωτοβολταϊκών υιοθετώντας εγγυημένες τιμές υπερτετραπλάσιες των λοιπών τεχνολογιών ΑΠΕ αφενός για να προωθήσει την διείσδυση τους αλλά και για να

αντιμετωπιστεί το ιδιαίτερα υψηλό κόστος των φωτοβολταϊκών κατά την περίοδο 2006-2009 (από της ενάρξεως ισχύος του Νόμου και για την επόμενη τριετία).

7.3.2 Ο ν. 3734/2009

Του ν.3468/2006 διεδέχθη ο ν. 3734/2009 ο οποίος περιείχε επίσης ρυθμίσεις πλαισίου οι κυριότερες των οποίων συνοψίζονται ως ακολούθως:

Αξίζει να σημειωθεί ότι η δημοσίευση του ν. 3734/2009 «Προώθηση της συμπαραγωγής δύο ή περισσότερων χρήσιμων μορφών ενέργειας, ρύθμιση ζητημάτων σχετικών με το Υδροηλεκτρικό Έργο Μεσοχώρας και άλλες διατάξεις» συμπίπτει με την δημοσίευση της Οδηγίας 2009/28. Με τον ανωτέρω νόμο επήλθε η βαθμιαία μείωση της εγγυημένης τιμής. Με το άρθρο του 27Α, ως εμφανίζεται στον πίνακα, τροποποιείται ο ν. 3468/2006, ο οποίος στο άρθρο του 13 προέβλεπε οριζόντια για όλες τις σχετικές επενδύσεις σταθερή εγγυημένη τιμή καθ' όλη την διάρκεια της σύμβασης πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας των ανεξαρτήτων παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκά.

α) Η τιμολόγηση γίνεται με βάση την τιμή, σε ευρώ ανά μεγαβατώρα (MWh), της ηλεκτρικής ενέργειας που απορροφάται από το Σύστημα ή το Δίκτυο, συμπεριλαμβανομένου και του Δικτύου Μη Διασυνδεδεμένων Νησιών.

β) Η τιμολόγηση της ηλεκτρικής ενέργειας κατά την προηγούμενη περίπτωση εκτός από την ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από φωτοβολταϊκούς σταθμούς για τους οποίους έχουν οριστεί ξεχωριστές τιμές από το ν. 3734/2009 (Α' 8).

Ειδικά για τους Αυτοπαραγωγούς και τους παραγωγούς ενέργειας και θερμότητας από ΣΗΘΥΑ οι εγγυημένες τιμές ισχύουν για το πλεόνασμα της ηλεκτρικής ενέργειας που διατίθεται στο Σύστημα ή το Δίκτυο, το οποίο μπορεί να ανέλθει μέχρι ποσοστό 20% της συνολικά παραγόμενης, από τους σταθμούς αυτούς, ηλεκτρικής ενέργειας, σε ετήσια βάση.

Ο συγκεκριμένος νόμος επιφέρει και άλλες διατάξεις πλαισίου που ρυθμίζουν διεξοδικά α) θέματα τιμολόγησης της ενΑΠΕ για έργα που έτυχαν ενισχύσεως από την αναπτυξιακή νομοθεσία σε σχέση με εκείνα που εξαιρέθηκαν των διατάξεων της αναπτυξιακής νομοθεσίας β) θέματα προσαρμογής της τιμής του φυσικού αερίου σχετικά με την αποζημίωση της παραγόμενης ενέργειας από Σ.Η.Θ.Υ.Α, γ) θέματα ρυθμίσεως του μέσου κόστους της τιμής του διοξειδίου του άνθρακα.

Σε εφαρμογή των νομοθετικών εξουσιοδοτήσεων του συγκεκριμένου άρθρου εξεδόθησαν υπουργικές αποφάσεις καθώς και αποφάσεις της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας με αντικείμενα: α) την αναπροσαρμογή τιμολογίων απορρόφησης ηλεκτρικής ενέργειας χρήση ΑΠΕ¹⁵⁹ β) την μεθοδολογία επιμερισμού του Ειδικού Τέλους του άρ. 40 παρ.3 περ.γ του Ν.2773/1999¹⁶⁰ γ) τον καθορισμό τιμολόγησης υβριδικών σταθμών στη Ρόδο¹⁶¹ δ) τους συντελεστές μεθοδολογίας για την μείωση εκπομπών αερίων ρύπων¹⁶².

7.3.3 Ο ν. 3851/2010. Η φάση του σκεπτικισμού και επαναπροσδιορισμού των στόχων της στρατηγικής για την διείσδυση των φωτοβολταϊκών στο ελληνικό ενεργειακό μείγμα

Η επόμενη νομοθετική ρύθμιση που αφορά στις εγγυημένες τιμές ΑΠΕ υπήρξε αυτή του ν. 3851/2010. Οι εγγυημένες τιμές όπως καθορίστηκαν στο άρθρο 12 ν. 3468/2006 αυξάνονται σχεδόν σε όλες τις τεχνολογίες ΑΠΕ πλην των φωτοβολταϊκών σημαντικά με το άρθρο 5 του ν. 3851/2010 το οποίο φέρει τον τίτλο «Ορθολογικοποίηση της τιμολόγησης ενέργειας που παράγεται από σταθμούς ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ».

¹⁵⁹1.ΥΑ Δ6//2007 (ΥΑ Δ6/Φ1/οικ.14610 ΦΕΚ Β 1223 2007): Αναπρ/γή τιμολογίων απορρόφησης ηλεκτρικής ενέργειας με χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

2.ΥΑ Δ6//2008 (ΥΑ Δ6/Φ1/οικ. 26042 ΦΕΚ Β 2282 2008): Αναπρ/γή τιμολογίων απορρόφησης ηλεκτρ. ενέργειας που παράγεται από παραγωγό με χρήση ανανεώσιμων πηγών.

3.ΥΑ Δ6//2009 (ΥΑ Δ6/Φ1/οικ.25859 ΦΕΚ Β 2514 2009): Αναπρ/γή τιμολογίων απορρόφησης ηλεκτρ.ενέργειας από παραγωγό με χρήση ανανεώσ.πηγών ενέργειας.

¹⁶⁰1.ΥΑ Δ5-//2010 (ΥΑ Δ5-ΗΛ/Β/Φ.1.17/1615/οικ.25947 ΦΕΚ Β 1911 2010): Μεθοδολογία Επιμερισμού του Ειδικού Τέλους άρθ. 40, § 3, περ. γ, Ν. 2773/1999.

2.ΥΑ Δ5-//2010 (ΥΑ Δ5-ΗΛ/Β/Φ.1.17/10745/οικ.28556 ΦΕΚ Β 2095 2010): Συντελεστές μεθοδολογίας επιμερισμού Ειδ.Τέλους άρθ.40,§ 3, Ν.2773/99 & αναπροσαρμογή για 2011.

3.ΑΠΟΦ 1453/2011: Απόφ.ΡΑΕ για τιμές συντελεστών μεθοδολογίας επιμερισμού του Ειδ.Τέλους άρθ.143,§ 2,Ν.4001/11 για το 2012.

4. ΑΠΟΦ 698/2012: Απόφαση ΡΑΕ σχετικά με τις αριθμ. τιμές των συντελεστών της μεθοδολογίας επιμερισμού του Ειδικού Τέλους.

5.ΥΑ Δ5-//2013 (ΥΑ Δ5-ΗΛ/Β/Φ.1.20/οικ.290 ΦΕΚ Β 10 2013): Μεθοδολ.επιμερισμού Ειδ.Τέλους άρθρ.143 παρ.2 περ.γ` ν.4001/11 Ενεργειακές Αγορές Ηλεκτρ.& Φυσ.Αερίου.

6.ΑΠΟΦ 323/2013: Απόφ.ΡΑΕ-αριθμητ.τιμές συντελεστών μεθοδολ.επιμερισμού Ειδ.Τέλους(άρ.143 @ 2 περ.γ` ν.4001/11).

7.ΑΠΟΦ ΡΑΕ 663/2013: Συντελεστές μεθοδολογίας επιμερισμού Ειδικού Τέλους για μείωση εκπομπών αερίων ρύπων για 2014-Ν.4001/11.

8.ΥΑ Δ5//2014 (ΥΑ Δ5/ΗΛ/Β/Φ.1.21/οικ.4123 ΦΕΚ Β 719 2014): Τροπ. ΥΑ Δ5-ΗΛ/Β/Φ.1.20/οικ.290/13 -Μεθοδολογία επιμερισμού Ειδ. Τέλους α.143 παρ. 2, περ. γ Ν. 4001/11.

9.ΑΠΟΦ 355/2014: Αριθμητικές τιμές συντελεστών μεθοδολογίας επιμερισμού Ειδικού Τέλους άρθ.143 παρ. 2 περ. γ` ν.4001/11.

¹⁶¹ ΑΠΟΦ 142//2011 (ΑΠΟΦ 1421/2011 ΦΕΚ Β 3057 2011): Καθορισμός τιμολόγησης ηλεκτρικής ενέργειας από Υβριδικούς Σταθμούς για τη νήσο Ρόδο.

¹⁶² .ΑΠΟΦ 772/2014: Συντελεστές μεθοδολογίας επιμερισμού Ειδικού Τέλους για μείωση εκπομπών αερίων ρύπων για 2015-Ν.4001/1.

Σκοπός του ν. 3851/2010 περί «Επιτάχυνσης της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής» αποτελεί και ο αναπροσδιορισμός του εθνικού στόχου σχετικά με το μερίδιο των ΑΠΕ στο Εθνικό Ενεργειακό Μείγμα: «Ορίζεται εθνικός δεσμευτικός στόχος 20% για τη συμμετοχή των ΑΠΕ στην κάλυψη της τελικής κατανάλωσης ενέργειας το 2020 αντί του 18% που προβλέπει η Οδηγία 28/2009. Καθορίζονται αντίστοιχοι εθνικοί στόχοι α) 40%, κατ' ελάχιστον, για τη συμμετοχή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ στην ακαθάριστη κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας μέχρι το 2020, β) 20%, κατ' ελάχιστον, για τη συμμετοχή των ΑΠΕ στην τελική κατανάλωση ενέργειας για θέρμανση και ψύξη μέχρι το 2020, γ) 10%, κατ' ελάχιστον, για τη συμμετοχή των ΑΠΕ στην τελική κατανάλωση ενέργειας στις μεταφορές μέχρι το 2020».

Επιπλέον, διατρανώνεται η ιδιαίτερη σημασία της ανάπτυξης των ΑΠΕ στην προστασία του κλίματος, αφού αναγνωρίζεται ότι: «Η προστασία του κλίματος μέσω της προώθησης της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ αποτελεί περιβαλλοντική και ενεργειακή προτεραιότητα ύψιστης σημασίας για τη χώρα και αυτό πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στις σχετικές σταθμίσεις» και ενισχύεται η συμμετοχή των πολιτών καθώς και των τοπικών κοινωνιών σε έργα ΑΠΕ.

Σύμφωνα με την Ετήσια έκθεση της Υπηρεσίας ΑΠΕ για το έτος 2010 (δηλαδή το ίδιο έτος με αυτό της ενάρξεως ισχύος του ν. 3851/2010), η πρόβλεψη για την συμμετοχή των φωτοβολταϊκών στο ενεργειακό μείγμα της χώρας το έτος 2014 θα ήταν 1500 MW, ενώ το 2020 θα πρέπει να είναι 2200MW όπως εμφανίζεται αναλυτικά στον Πίνακα 1, ο οποίος δείχνει την επιδιωκόμενη αναλογία ισχύος και κατανομή της στο χρόνο μεταξύ των διαφόρων τεχνολογιών ΑΠΕ:

Καθίσταται προφανές ότι το επενδυτικό ενδιαφέρον σχετικά με την ανάπτυξη έργων ηλεκτροπαραγωγής από φωτοβολταϊκά και με δεδομένη την πολυπλοκότητα της αδειοδοτικής διαδικασίας που ίσχυε τότε εισήχθη σε στάδιο έντονου σκεπτικισμού, με συνέπεια την ανασχεση της αρχικής δυναμικής στις επενδύσεις των ΑΠΕ.

Παρόλαυτά, με τον ν. 3851/2010 τίθεται νέος εθνικός στόχος για το έτος 2020, όσον αφορά στη συμμετοχή των ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή και απλοποιούνται οι διαδικασίες, κυρίως στο στάδιο της εκδόσεως της αδειας παραγωγής από την ΡΑΕ.

Συγκεκριμένα, στην ως άνω έκθεση του ΥΠΕΚΑ αναλύονται τρία σενάρια, τα οποία «αποτελούν διαφορετικές προοπτικές εξέλιξης του ενεργειακού τομέα της χώρας».

Η προσέγγιση εστιάζει στην πρόβλεψη της διείσδυσης των ΑΠΕ στο εθνικό ενεργειακό μείγμα.

Ειδικότερα και σε σχέση με τις εγγυημένες τιμές, ο ν. 3851/2010 ενισχύει ελαφρά τις εγγυημένες τιμές για τα αιολικά και μικρά υδροηλεκτρικά και σημαντικά για το βιοαέριο και τη βιομάζα. Συνδέει τις εγγυημένες τιμές της συμπαραγωγής με τη Μέση Τιμή Φυσικού Αερίου (ΜΤΦΑ) εξαλείφοντας τον κίνδυνο αιφνιδίων αυξήσεων στις τιμές του φυσικού αερίου με αποτέλεσμα οι εγγυημένες αυτές τιμές να επανυπολογίζονται ανά μήνα. Όμως οι εγγυημένες τιμές για τα φωτοβολταϊκά μειώνονται προοδευτικά στο 1/3 αυτών του ν. 3468/2006.

Το ενδιαφέρον για φωτοβολταϊκά αναζωπυρώνεται (παρά τις μειωθείσες εγγυημένες τιμές οι οποίες ωστόσο εξακολουθούν να παραμένουν αισθητά υψηλότερες των λοιπών τεχνολογιών ΑΠΕ) και τα έργα μαζικά προχωρούν στα επόμενα στάδια αδειοδότησης. Ενισχύεται ο έντονος ρυθμός διείσδυσης λόγω της σταδιακής μείωσης του κόστους του εξοπλισμού και της εγκατάστασης καθώς και της στρατηγικής επιλογής των πιστωτικών ιδρυμάτων της χώρας να εκπονήσουν χρηματοδοτικά προγράμματα για σχετικές επενδύσεις.

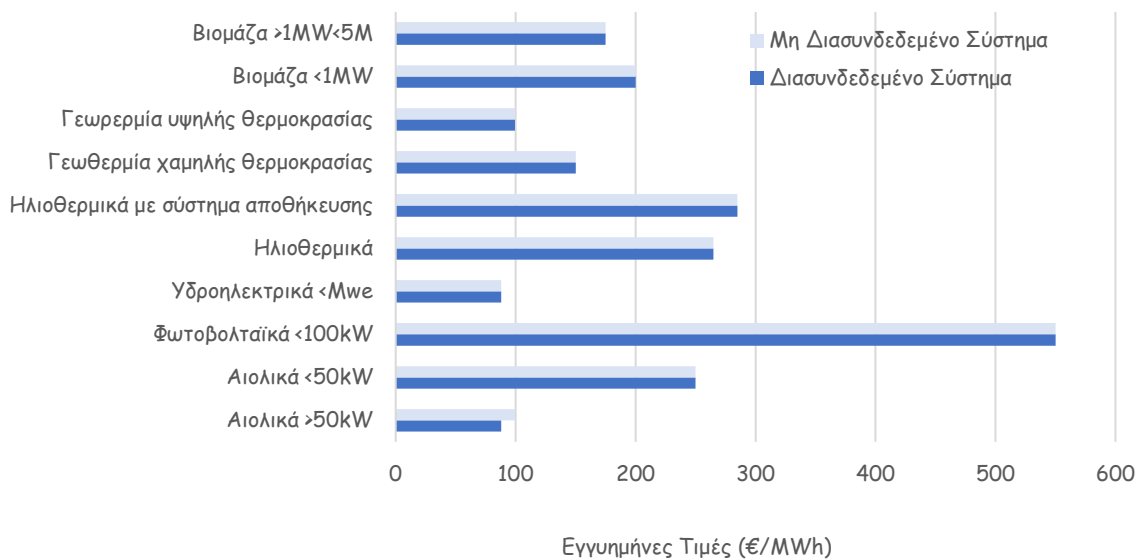
Ο υψηλός ρυθμός εγκαθιστάμενης ισχύος από φωτοβολταϊκά, όπως προηγουμένως αναλύθηκε, προκάλεσε σταδιακά πιέσεις στην απαιτούμενη ρευστότητα για τις πληρωμές των παραγωγών: Παρά τις διατάξεις του ν. 4001/2011 περί της λειτουργίας Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις (μόλις ένα έτος μετά την έναρξη ισχύος του ν. 3851/2010) το αποτέλεσμα των ανωτέρω πιέσεων δεν αναχαιτίστηκε αποτελεσματικά όπως θα δειχθεί κατωτέρω.

Πιο συγκεκριμένα δια των διατάξεων του ν. 4001/2011 επήλθαν ορισμένες αλλαγές στην διαδικασία συνάψεως συμβάσεων πώλησης την ηλεκτροπαραγωγών ΑΠΕ αφού με τις διατάξεις του νόμου αυτού (άρ. 118 παρ. 2 περ. θ' και άρθρο 129 παρ. 2 περ. η' αντίστοιχα) η ανωτέρω αρμοδιότητα μεταφέρθηκε στον ΛΑΓΗΕ ΑΕ και στην ΔΕΔΔΗΕ ΑΕ τροποποιώντας το άρ. 12 του ν. 3468/2006. Στην συνέχεια εξεδόθη η υπουργική απόφαση Υ.Α//2012 (ΥΑ Υ.ΑΠΕ/Φ1/2300/οικ.16932 ΦΕΚ Β 2317 2012) «περί Αναστολής Αδειοδ/σης φωτοβολταϊκών σταθμών κλπ» σύμφωνα με το άρθρο 1 της οποίας, αποφασίστηκε η αναστολή διαδικασίας αδειοδότησης και χορήγησης προσφορών σύνδεσης για φωτοβολταϊκούς σταθμούς, λόγω κάλυψης των στόχων που έχουν τεθεί με

την απόφαση Α.Υ./Φ1/οικ.19598/01.10.2010 του Υπουργού ΠΕΚΑ με τους εξής ειδικότερους όρους αναστολής: Αναστέλλονται:

- α) Η υποβολή νέων αιτημάτων στη ΡΑΕ για χορήγηση άδειας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς.
- β) Η εξέταση εκκρεμών αιτημάτων από τη ΡΑΕ για χορήγηση άδειας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς.
- γ) Η υποβολή νέων αιτημάτων στον αρμόδιο διαχειριστή για προσφορά σύνδεσης φωτοβολταϊκών σταθμών που εξαιρούνται από την υποχρέωση λήψης άδειας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.
- δ) Η εξέταση από τον αρμόδιο διαχειριστή των εκκρεμών αιτημάτων για προσφορά σύνδεσης φωτοβολταϊκών σταθμών που εξαιρούνται από την υποχρέωση λήψης άδειας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

Και για την ανωτέρω υπουργική απόφαση τίθεται το ερώτημα αν κείται εντός της νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως δεδομένου ότι προβαίνει επιλεκτικά στην αναστολή αδειοδοτήσεως μίας μόνο τεχνολογίας παραγωγής ενΑΠΕ.

Σχήμα 4. Εγγυημένες Τιμές ν. 3851/2010.

Στο Σχήμα 4 παρατηρούμε ότι η ενέργεια από φωτοβολταϊκά εξακολουθεί να προηγείται τιμολογιακά των άλλων τεχνολογιών ΑΠΕ. Ειδικά δε τα χαμηλής ισχύος έργα ενισχύονται σημαντικά ώστε να δοθούν εκείνα τα επενδυτικά κίνητρα ώστε να διευκολυνθεί η ανάπτυξη μικρών αλλά πολλών έργων. Πράγματι η συγκεκριμένη ρύθμιση αποτέλεσε

σημαντικό κίνητρο και για την αντίληψη που οι χρηματοδότες τράπεζες είχαν για τον κλάδο των ΑΠΕ εκκινώντας χρηματοδοτικά προγράμματα ακόμα και για μικρά έργα δεδομένου ότι όπως θα αναλυθεί σε επόμενο κεφάλαιο η απόσβεση προδιαγραφόταν σύντομη λόγω της ελκυστικής εγγυημένης τιμής και η επένδυση θεωρείται ως χαμηλού κινδύνου.

Η αύξηση των τιμών των τεχνολογιών πλην φωτοβολταϊκών λαμβάνει χώρα την ίδια ακριβώς περίοδο όπου οι εγγυημένες τιμές των φωτοβολταϊκών μειώνονται δραστικά: με ένα μηχανισμό εξαμηνιαίας μειώσεως, τα έργα φωτοβολταϊκών συνωστίζονται στο ήδη υπερφορτωμένο αδειοδοτικό σύστημα προκειμένου σε μια μάχη με τον χρόνο να προλάβουν να ολοκληρώσουν όλα τα αδειοδοτικά στάδια ώστε να επιτύχουν την καλύτερη δυνατή τιμή η οποία βαίνει μειούμενη ανά εξάμηνο. Τη νομοθετική επιλογή αυτή, την υπαγόρευσε η προηγούμενη ήτοι αυτή του ν. 3468/2006 η οποία ως προελέχθη καθόρισε τις τιμές ενέργειας από φωτοβολταϊκά σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα. Όμως η επιλογή της μειώσεως των τιμών δεν ήταν μία απλή πολιτική επιλογή. Υπαγορεύθηκε κυρίως από την ελλειμματική τάση που άρχιζαν να εμφανίζουν οι πόροι οι οποίοι εκλήθησαν να κάμψουν το αυξημένο κόστος της ενέργειας από ΑΠΕ και κυρίως από φωτοβολταϊκά.

Πίνακας 3. Εγγυημένες τιμές ν. 3851/2010 Τεχνολογιών ΑΠΕ πλην φωτοβολταϊκών.

Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας	Διασυνδεδεμένο	Μη Διασυνδεδεμένο
	Δίκτυο	Δίκτυο
	€/MWh	€/MWh
Αιολικά >50kW	87.9	99.5
Αιολικά <50kW	250	250
Φωτοβολταϊκά <100kW	550	550
Υδροηλεκτρικά <MWe	87.9	87.9
Ηλιοθερμικά	265	265
Ηλιοθερμικά με σύστημα αποθήκευσης	285	285
Γεωθερμία χαμηλής θερμοκρασίας	150	150
Γεωθερμία υψηλής θερμοκρασίας	99.5	99.5
Βιομάζα <1MW	200	200
Βιομάζα >1MW<5M	175	175
Αέρια υγειονομικής ταφής (βιολογικοί καθαρισμοί <2MW)	120	120
Αέρια υγειονομικής ταφής (βιολογικοί καθαρισμοί >2MW)	99.5	99.5
Βιοαέριο (βιομάζα <3MW)	220	220
Βιοαέριο (βιομάζα >3MW)	200	200
ΣΗΘΥΑ	87.9	99.5
Λοιπές ΑΠΕ	87.9	99.5

Παρότι λοιπόν οι τιμές στα αιολικά όσο και στις λοιπές τεχνολογίες (Πίνακας 3) αυξάνονται όπως προκύπτει από τον επόμενο πίνακα (Πίνακας 4), ότι οι εγγυημένες τιμές για την ενέργεια από φωτοβολταϊκά μειώνονται με περιοδικότητα εξαμήνου μέχρι και το τελευταίο εξάμηνο του έτους 2014, ενώ για όσα έργα αδειοδοτηθούν από το 2015 και εντεύθεν για το μεν διασυνδεδεμένο Σύστημα η τιμή παίρνει μία προσαύξηση 30% και 40% αντίστοιχα ανάλογα αν πρόκειται για έργο μικρότερης ή ίσης ισχύος με 100 kW και προσαύξηση 40% επιπλέον της εκάστοτε προκύπτουσας Οριακής Τιμής Συστήματος (Σχήμα 5) για όλα τα έργα ανεξαρτήτως ισχύος για το μη διασυνδεδεμένο σύστημα. Καθίσταται προφανές ότι με αυτή την τελευταία ρύθμιση η περίοδος των εγγυημένων τιμών για τα νέα έργα Φωτοβολταϊκών λαμβάνει τέλος και μεταβαίνουμε σε μία περίοδο όπου η ενέργεια από Φωτοβολταϊκά συσχετίζεται με την Οριακή Τιμή Συστήματος (εφεξής ΟΤΣ) (Σχήμα 6).

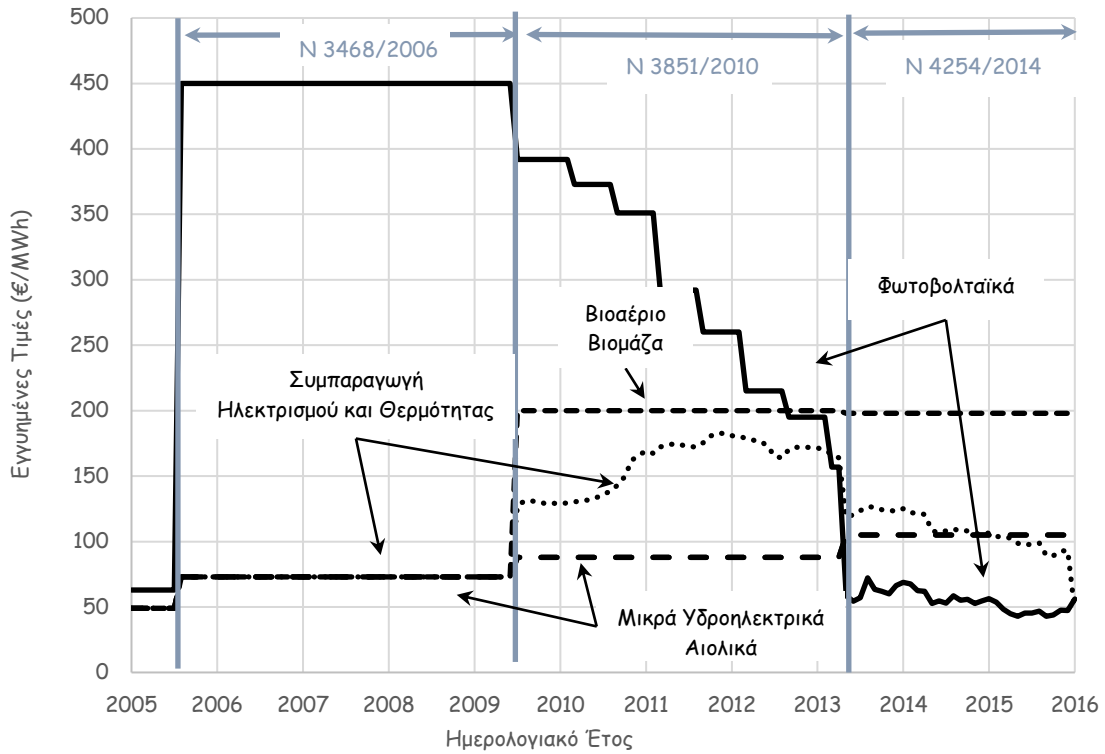
Η ρύθμιση αυτή έχει τεράστια σημασία δεδομένου ότι εγκαταλείπεται επίσημα πλέον από τον Έλληνα νομοθέτη το σύστημα των εγγυημένων τιμών και προχωρεί σε ένα σύστημα όπου δεν δύναται μεν να υποστηριχθεί ότι εντάσσεται αμιγώς στα συστήματα

εκείνα όπου η ενέργεια από ΑΠΕ τίθεται εντός του ανταγωνισμού της αγοράς της ενέργειας αλλά ωστόσο συσχετίζεται με αυτή (ειδικά η ενέργεια από Φωτοβολταϊκά). Όπως ελέχθη και ανωτέρω, η επιλογή αυτή προϋποθέτει ότι έχει ήδη εμπλουτιστεί το Σύστημα με την κρίσιμη εκείνη ισχύ ενέργειας από ΑΠΕ ώστε η ανάγκη περαιτέρω αναπτύξεως να μην αποτελεί δυσεπίλυτο πρόβλημα.

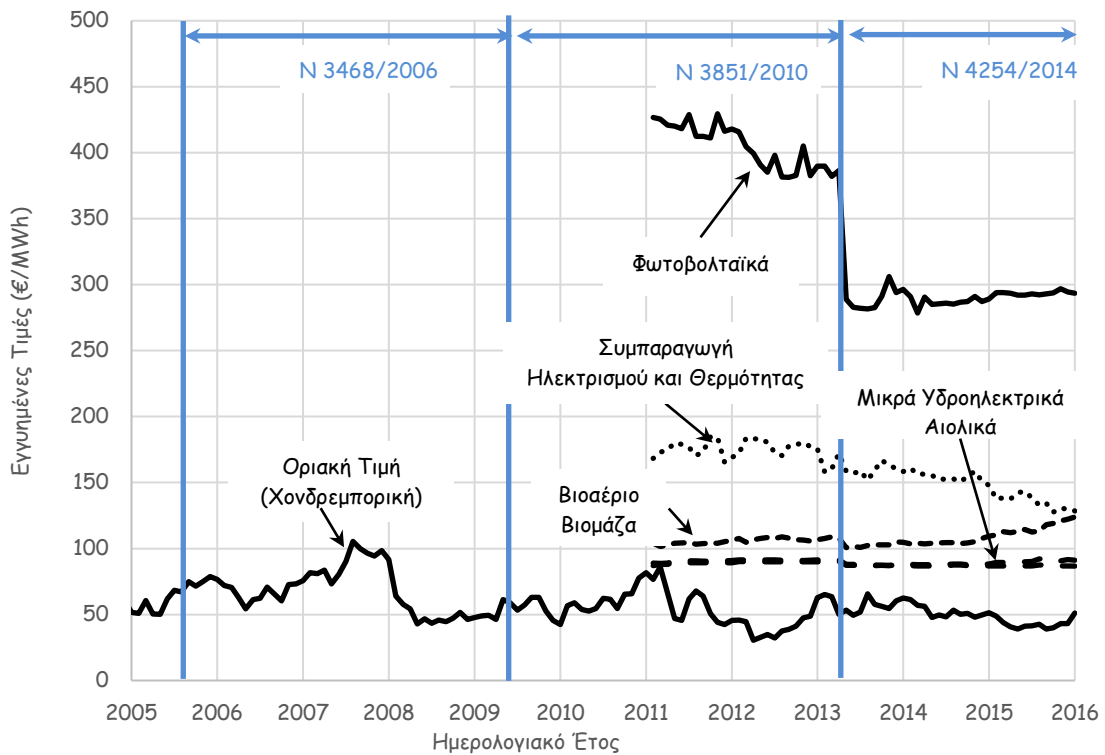
Πίνακας 4. Μείωση Εγγυημένων Τιμών Φωτοβολταϊκών του ν. 3851/2010.

Έτος - Μήνας	Φωτοβολταϊκά		Γ (ανεξαρτήτως ισχύος)
	Διασυνδεδεμένο Δίκτυο	Μη Διασυνδεδεμένο Δίκτυο	
	A	B	
	>100kW	<=100kW	
Φεβ. 2000	400	450	450
Αυγ. 2009	400	450	450
Φεβ. 2010	400	400	450
Αυγ. 2010	392	441	441
Φεβ. 2011	372	419	419
Αυγ. 2011	351	395	395
Φεβ. 2012	334	376	376
Αυγ. 2012	314	354	354
Φεβ. 2013	299	336	336
Αυγ. 2013	281	317	317
Φεβ. 2014	269	294	294
Αυγ. 2014	261	294	294
Για κάθε έτος ν και μετά	13.χμΟΤΣ	1.4χμΟΤΣ	1.4χμΟΤΣ

Δικαιολογημένα, επομένως, θεωρείται η φάση αυτή ως η φάση του επαναπροσδιορισμού, αφού πλέον η ανάγκη καλύψεως του σχηματισθέντος ελλείμματος οδήγησε στην αναθεώρηση του συστήματος των εγγυημένων τιμών και στη δραστική μείωση τους, αποστερώντας τους μελλοντικούς επενδυτές από ένα σημαντικό επενδυτικό κίνητρο.

Σχήμα 5. Εξέλιξη εγγυημένων τιμών ΑΠΕ.

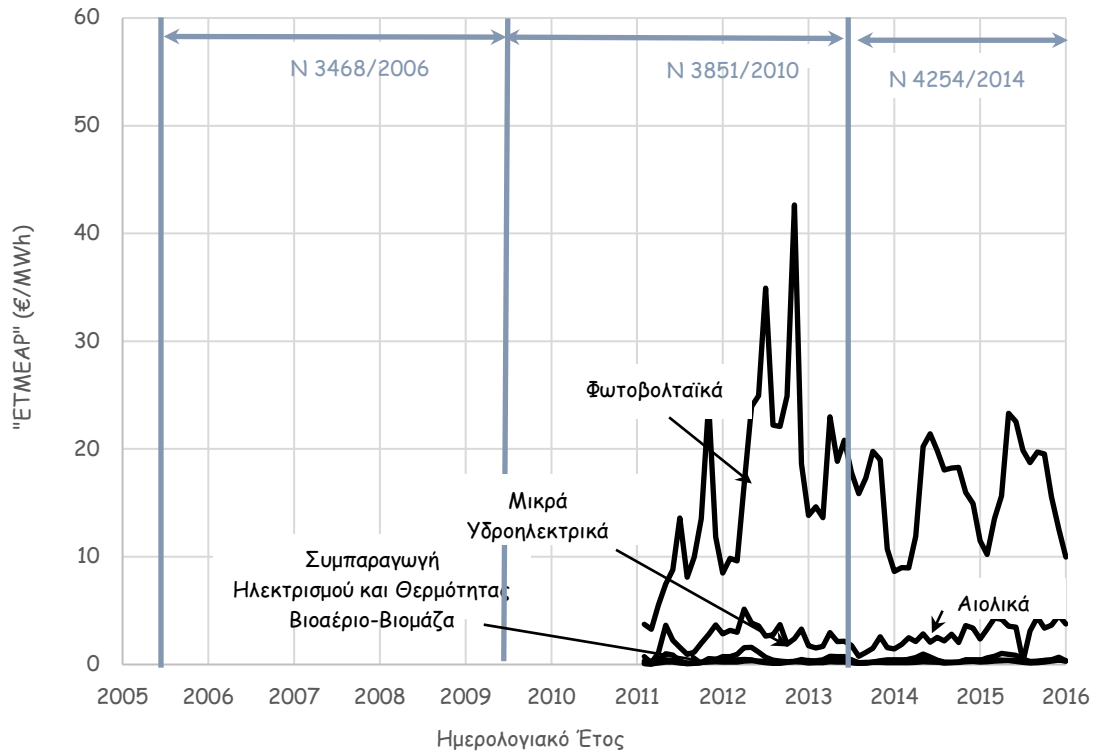
Σχήμα 6. Εξέλιξη Εγγυημένων τιμών ΑΠΕ σε σχέση με οριακή τιμή Συστήματος. (Δεδομένα ΛΑΓΗΕ).

Από τα ανωτέρω προαναλυθέντα μέτρα ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο προσδιορισμός του ETMEAP του οποίου η θεσμική δυνατότητα αυξομείωσης προεβλήθη ώστε να απομειώνει το έλλειμμα του Ειδικού Λογαριασμού μετακυλίοντας το κόστος στον τελικό καταναλωτή της – ακριβής - ενέργειας ΑΠΕ λόγω της οποίας όμως επιτυγχάνουμε αποφυγή των αντιστοίχων εκπομπών αερίων ρύπων. Το επιπλέον κόστος δηλαδή με το οποίο επιβαρύνεται η οριακή τιμή συστήματος της ενέργειας λόγω της κατά προτεραιότητα εγχύσεως της ενέργειας ΑΠΕ στο Σύστημα, αποτελεί την αριθμητική αποτύπωση της συνδρομής των ΑΠΕ στην προστασία του περιβάλλοντος και στην διατήρηση του φυσικού κεφαλαίου.

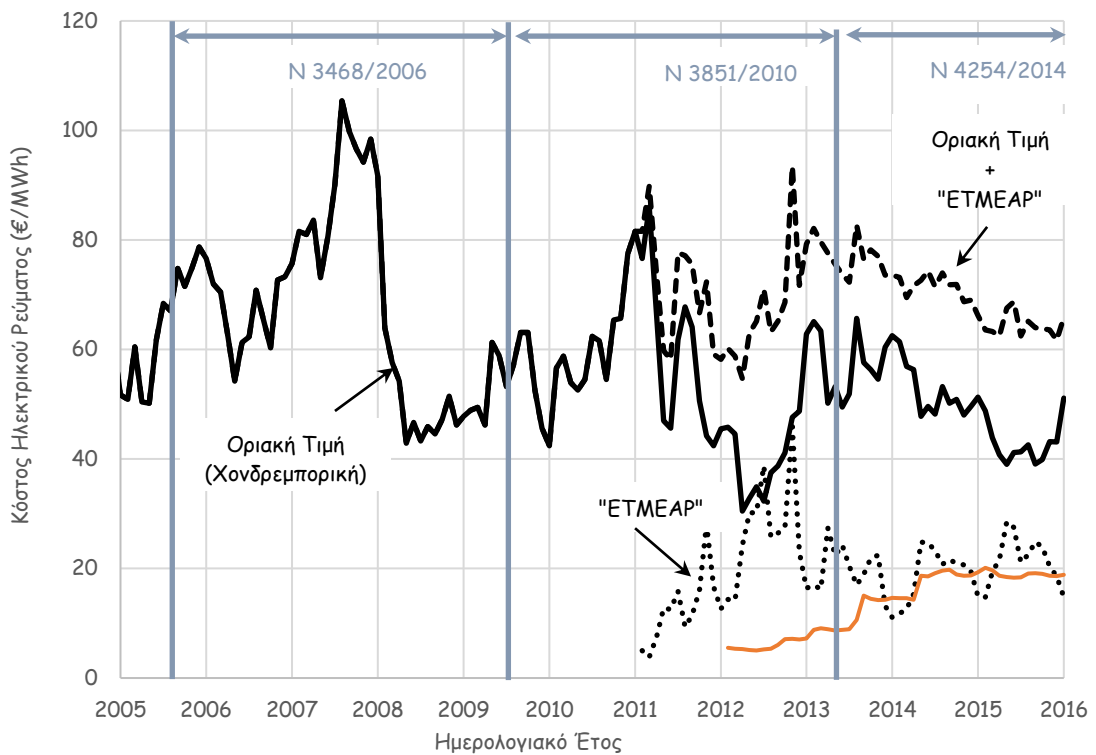
Σύμφωνα με την διάταξη του άρ. 143 ν.4001/2011 το ETMEAP υπολογίζεται δυνάμει της εξής μεθοδολογίας: η μεθοδολογία περιλαμβάνει διάφορους συντελεστές ανά κατηγορία πελατών, έτσι ώστε να προκύπτει χρέωση που εξισορροπεί τις οικονομικές συνέπειες μεταξύ των κατηγοριών πελατών. Οι αριθμητικές τιμές των συντελεστών της ανωτέρω μεθοδολογίας, καθώς και οι μοναδιαίες χρεώσεις που επιβάλλονται στους πελάτες, προσδιορίζονται με απόφαση της ΡΑΕ που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τον 12ο μήνα εκάστου έτους προκειμένου να εφαρμοσθεί προϋπολογιστικά για το επόμενο ημερολογιακό έτος. Οι ανωτέρω μοναδιαίες χρεώσεις αναθεωρούνται με την ίδια διαδικασία, τον 6ο μήνα κάθε ημερολογιακού έτους για εφαρμογή από την 1η Ιουλίου έως την 31η Δεκεμβρίου του ίδιου έτους, εφόσον αυτό απαιτείται με βάση την εξέλιξη των εσόδων και εξόδων του ειδικού διαχειριστικού Λογαριασμού εντός του έτους. Για την εκάστοτε το ύψος των μοναδιαίων χρεώσεων καθορίζεται κατά τρόπο ώστε το έλλειμμα του ειδικού διαχειριστικού Λογαριασμού να αποσβέννεται.

Επομένως η προσπάθεια αποσβέσεως του ελλείμματος του Ειδικού Λογαριασμού επιχειρείται σύμφωνα με τα ανωτέρω κατά τρόπο προϋπολογιστικό, ώστε να προκύψει εκείνη η μεσοσταθμική τιμή του ETMEAP (Σχήμα 7) η οποία θα καλύψει την διαφορά μεταξύ των λοιπών πόρων του Ειδικού Λογαριασμού και της αποζημιούμενης ενέργειας από ΑΠΕ όπως θα προκύψει η κατανάλωση της στην υπολογιζόμενη περίοδο.

Διαχρονικά παρατηρείται ότι προϋπολογιστική μέθοδος δεν επιτυγχάνει την πλήρη απόσβεση του ελλείμματος διότι συγκεκριμένη μεθοδολογία καθώς προσεγγίζει προϋπολογιστικά και όχι απολογιστικά την αναπροσαρμοστέα τιμή του ETMEAP δεν δύναται να προβλέψει με ασφάλεια τις ενεργειακές ανάγκες του Συστήματος της επομένης περιόδου (Σχήμα 8).

Σχήμα 7. Χρονική εξέλιξη ETMEAP τεχνολογιών ΑΠΕ.

Σχήμα 8. Εξέλιξη κόστους ηλεκτρικού ρεύματος στην Ελλάδα.

7.3.4 Ο ν. 4254/2014 και η πλήρης αποδυνάμωση του συστήματος των Εγγυημένων Τιμών ως σύστημα προσέλκυσης επενδύσεων στον χώρο ΑΠΕ

Με το ν. 4254/2014 επιχειρήθηκαν και επιπλέον μειώσεις στις τιμές πωλήσεως ενέργειας από ΑΠΕ. Με το νόμο αυτό τα μικρά υδροηλεκτρικά υπέστησαν μεσοσταθμική μείωση του 5,4%, τα αιολικά μεσοσταθμική μείωση 5,6%, τα δε φωτοβολταϊκά υπέστησαν τεράστια μείωση 29,9%, ώστε να επιτευχθεί ο προσδοκώμενος ισοσκελισμός του Ειδικού Λογαριασμού στο τέλος του 2014. Ωστόσο μέχρι και το τέλος Ιανουαρίου 2015 το ισοζύγιο του Ειδικού Λογαριασμού παρέμεινε αρνητικό ενώ αναμένεται να ισοσκελιστεί παροδικά περί το τέλος Μαρτίου 2015. Σε αντιστάθμισμα των ανωτέρω μειώσεων, οι οποίες είχαν αναδρομική ισχύ και κατέλαβαν και τις τιμολογήσεις του έτους 2013, ο ν. 4254/2014 επεξέτεινε την ισχύ των συμβολαίων πωλήσεως ενέργειας για επιπλέον 7 έτη.

Ωστόσο το σύστημα των εγγυημένων τιμών έμελλε να υποστεί και περαιτέρω τροποποίηση όπως αυτή υιοθετήθηκε από τον νόμο 4254/2014. Με το άρθρο ΙΓ τροποποιούνται εκ νέου οι εγγυημένες τιμές του άρ. 13.ν.2468/2006 με περαιτέρω μείωση για την ενέργεια από φωτοβολταϊκά. Συγκεκριμένα μειώνονται περαιτέρω ωστόσο με την συγκεκριμένη διάταξη ο Έλληνας Νομοθέτης επιχειρεί το πρώτον να μειώσει όχι μόνο τις τιμές οι οποίες θα συμβολαιοποιούνται μετά την έναρξη ισχύος του νόμου 4254/2014 αλλά και τιμές ήδη συμβλαιοποιημένων εγκαταστάσεων δίδοντας έτσι αναδρομική ισχύ (αμφίβολης συνταγματικότητας) στην διάταξη και τροποποιώντας επι τα χέρω τις συμβάσεις με τις οποίες είχαν συμβληθεί οι παραγωγοί ενέργειας από φωτοβολταϊκά πριν την έναρξη ισχύος του νόμου.

Αξίζει επίσης να παρατηρηθεί ότι η περιοδικότητα στην διαφοροποίηση των τιμών αυξάνει γενόμενη ανά τρίμηνο ενώ αλλάζει και προσδιορισμός της τιμής με διαφορετικά όρια ισχύος (<100kW, 100kW<P<500kW, 500kW<P<1MW, 1MW<P<5MW, >5MW) προσεγγίζοντας ο νομοθέτης το πρόβλημα της μείωσης με μεγαλύτερη ανάλυση ευαισθησίας στα σενάρια βιωσιμότητας και κερδοφορίας των παραγωγών επιχειρήσεων.

Πίνακας 5. Εγγυημένες τιμές Φωτοβολταϊκών του ν. 4254/2014.

Περίοδος Διασύνδεσης	Φ/Β Στεγών (<=10kw)	ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ										ΜΗ ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ			
		P<=100kW		100kW<P<500kW		500kW<P<1MW		1MW<P<5MW		P>5MW		P<100kW		100kW<P	
		ΧΕ	ΜΕ	ΧΕ	ΜΕ	ΧΕ	ΜΕ	ΧΕ	ΜΕ	ΧΕ	ΜΕ	ΧΕ	ΜΕ	ΧΕ	ΜΕ
Πριν το 2009		-	445	-	390	-	385	-	385	-	385	-	480	-	440
A Τριμ. 2009	-	-	440	-	375	-	365	-	365	-	355	-	480	-	380
B Τριμ. 2009	-	-	435	-	370	-	345	-	345	-	325	-	460	-	370
Γ Τριμ. 2009	-	-	430	-	365	-	325	-	325	-	315	-	430	415	360
Δ Τριμ. 2009	-	-	425	-	350	-	315	-	300	400	300	-	410	415	350
A Τριμ. 2010	-	-	400	-	335	-	315	-	290	390	280	-	385	415	330
B Τριμ. 2010	-	-	380	-	315	-	315	400	285	390	270	500	370	410	310
Γ Τριμ. 2010	-	-	365	-	295	400	295	380	260	375	255	490	355	405	275
Δ Τριμ. 2010	-	-	345	395	280	395	280	355	245	360	240	470	335	400	275
A Τριμ. 2011	-	-	335	390	270	375	260	340	235	335	225	455	330	360	245
B Τριμ. 2011	-	-	320	375	260	365	250	330	225	320	220	440	315	360	245
Γ Τριμ. 2011	470	430	305	360	250	360	245	310	215	300	205	415	295	335	230
Δ Τριμ. 2011	470	405	285	330	230	325	225	290	200	280	190	390	280	305	210
A Τριμ. 2012	415	375	265	305	215	295	205	260	180	260	180	365	265	280	195
B Τριμ. 2012	385	360	240	280	195	265	185	235	165	230	155	330	240	270	190
Γ Τριμ. 2012	340	360	225	265	185	250	175	215	150	210	145	305	220	260	180
Δ Τριμ. 2012	295	340	215	255	180	240	165	205	145	195	135	290	215	240	170
A Τριμ. 2013	295	285	205	240	170	240	145	195	140	190	130	280	205	220	155
B Τριμ. 2013	270	270	195	185	160	185	145	185	140	180	130	270	195	185	150
Γ Τριμ. 2013	220	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Δ Τριμ. 2013	175	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Σε επίπεδο νομοθετικής διάταξης, η εξέλιξη των εγγυημένων τιμών των ΑΠΕ ολοκληρώθηκε με την νόμο 4254/2014 (Πίνακας 5). Βεβαίως των θέμα της μείωσης των εγγυημένων τιμών αποτέλεσε την αναγκαστική λύση ενός ευρύτερου προβλήματος που δεν συσχετιζόταν με την προνομιακή μεταχείριση της τιμής της ενέργειας από φωτοβολταϊκά αλλά κυρίως με το υψηλό κόστος της ενέργειας από ΑΠΕ per se το οποίο προκειμένου να καλυφθεί θα έπρεπε αφενός να δημιουργηθούν οι πόροι οι οποίοι θα αναλάμβαναν να αποζημιώσουν τους παραγωγούς ενέργειας ΑΠΕ αφετέρου θα έπρεπε να ληφθεί απόφαση ποιος θα αναλάμβανε το επιπλέον κόστος που προκαλούσε η « ακριβή» ενέργεια από ΑΠΕ.

7.3.5 Ο ν. 4414/2016. Από την επιθετική Διείσδυση στους αγωνιώδεις μειοδοτικούς διαγωνισμούς

Ο Ν.4414/2016 «Περί του νέου καθεστώτος στήριξης των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαράγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης-Διατάξεις για το νομικό και λειτουργικό διαχωρισμό των κλάδων προμήθειας και διανομής στην αγορά του φυσικού αερίου και άλλες διατάξεις αποτελεί το νομοθέτημα εκείνο το οποίο για πρώτη φορά εισάγει στην στρατηγική διείσδυσης των ΑΠΕ την έννοια και διαδικασία του μειοδοτικού διαγωνισμού.

Ο νομοθετικός σκοπός είναι κυρίως:

1. Η σταδιακή ενσωμάτωση και συμμετοχή των νέων μονάδων ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας καθώς και η βελτίωση της οικονομικής τους αποδοτικότητας στη βάση της υποστήριξης λειτουργίας της παραγόμενης ενέργειας που λαμβάνουν τα εν λόγω έργα.

2. Η αφομοίωση στο Ελληνικό νομοθετικό σύστημα των απαιτήσεων της ενότητας 3.3 των κατευθυντήριων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα του περιβάλλοντος και της ενέργειας για την περίοδο 2014-2020.
3. Η ανάπτυξη ενός μηχανισμού ενίσχυσης της λειτουργίας των μονάδων : Operating att: Λειτουργική ενίσχυση, ο οποίος συνίσταται στην προσαύξηση επιπλέον της τιμής που διαμορφώνεται από την χονδρεμπορική αγορά.
4. Η από-συσχέτιση από μελλοντικές διαφοροποιήσεις στην εξέλιξη της τιμής που θα καθορίζεται στη χονδρεμπορική αγορά, ώστε κάθε φορά να υπάρχει έλεγχος και προκαθορισμένο μέγεθος του συνολικού εσόδου που λαμβάνουν οι συγκεκριμένοι σταθμοί ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ. Με αυτό τον τρόπο ελαχιστοποιούνται τόσο φαινόμενα υπεραποζημίωσης όσο και υπο-αποζημίωσης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ.

Σε τι συνίσταται ο Μηχανισμός Λειτουργικής Ενίσχυσης σταθμών ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ:

Ο μηχανισμός αυτός εξελίσσεται σε δύο φάσεις:

Η Α' φάση: Καθεστώς Λειτουργικής ενίσχυσης με νομοθετικά προσδιοριζόμενη Τιμή Αναφοράς (ΤΑ) εκκινεί την 1/1/2016 και λήγει την 31/12/2016. Ειδικότερα: σύμφωνα με το άρ. 3 παρ. 1: οι σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ που τίθενται σε λειτουργία κανονική ή δοκιμαστική) στο Διασυνδεδεμένο Σύστημα ή Δίκτυο συμμετέχουν στην αγορά ενέργειας, εντασσόμενοι στο καθεστώς Λειτουργικής ενίσχυσης και εκκαθαρίζονται σύμφωνα με το άρ. 5 του παρόντος Νόμου. Για τους σταθμούς αυτούς υιοθετείται το καθεστώς της Διαφορικής Προσαύξησης (σε αντίθεση με το καθεστώς Σταθερής προσαύξησης-άρ. 3 παρ. 2).

Σχετικά με την Διαφορική προσαύξηση:

Σύμφωνα με το άρ. 3 παρ. 3 η Διαφορική προσαύξηση υπολογίζεται σε μηνιαία βάση ως εξής (Εξίσωση 1):

$$\Delta\P = \text{TA} - \text{ETA} \quad (1)$$

Όπου:

$\Delta\P$: Διαφορική προσαύξηση (€/MWh)

ΤΑ: η Τιμή Αναφοράς που διέπει την Σύμβαση (λειτουργικής) Ενίσχυσης Διαφορικής προσαύξησης (ΣΕΔΠ) του άρ. 9 και η οποία προσδιορίζεται νομοθετικά στον πίνακα 1 του άρ. 4 (σελίδα 7 του τεύχους πινάκων) (€/MWh).

ΕΤΑ: η Ειδική Τιμή Αγοράς (€/MWh) που είναι η ανηγμένη μεσοσταθμική αξία της εγγεόμενης ηλεκτρικής ενέργειας. Η μεθοδολογία υπολογισμού της περιγράφεται στο άρ. 6.

Προκειμένου ωστόσο να υπολογίσει ο Νομοθέτης την ΤΑ προσδιόρισε την έννοια του Σταθμισμένου Κόστους Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας (εφεξής ΣΚοΠΗΕ) με την διατύπωση δύο εξισώσεων: την εξίσωση η οποία περιλαμβάνεται στην ανάλυση του άρ. 4 της Αιτιολογικής έκθεσης του νόμου και αφορά το ΣΚοΠΗΕ χωρίς την λήψη Δανείου ενώ η δεύτερη εξίσωση στο ίδιο άρθρο της Αιτιολογικής Έκθεσης αφορά το ΣΚοΠΗΕ με την λήψη Δανείου.

Ειδικά για σταθμούς ΣΗΘΥΑ οι ΤΑ διαμορφώνονται σε σχέση με την ίδια μεθοδολογία η οποία περιλαμβάνει ένα σταθερό τμήμα ανά κατηγορία σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΣΗΘΥΑ και την Προσαύξηση Τιμής (ΠΤ) η οποία προκύπτει με βάση τους πρότυπους βαθμούς απόδοσης της εγκατάστασης και την τρέχουσα τιμή αγοράς φυσικού αερίου. Η προσαρμογή της τιμής φυσικού αερίου (ΠΤ) καλύπτει τις μεταβολές του κόστους του φυσικού αερίου ώστε να μην μεταβάλλεται η οικονομική απόδοση των εγκαταστάσεων (σελίδα 11 του τεύχους πινάκων).

Ωστόσο ο νομοθέτης προέβλεψε και εξαιρέσεις από το σύστημα Λειτουργικής Ενίσχυσης Διαφορικής Προσαύξησης: Σύμφωνα με το άρ. 3 παρ.5 εξαιρούνται από το σύστημα Λειτουργικής Ενίσχυσης Διαφορικής Προσαύξησης και εντάσσονται στο σύστημα Λειτουργικής Ενίσχυσης Σταθερής Τιμής οι εξής κατηγορίες έργων (και οι οποίες διέπονται από τις ρυθμίσεις της Σύμβασης Ενίσχυσης Σταθερής Τιμής (εφεξής ΣΕΣΤ):

- Αιολικοί Σταθμοί εγκατεστημένης ισχύος ή Μέγιστης ισχύος παραγωγής <3MW.
- Λοιποί Σταθμοί ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ εγκατεστημένης ισχύος ή Μέγιστης ισχύος <500KW.
- Επιδεικτικά έργα που εγκαθίστανται στο ΚΑΠΕ, ή πανεπιστημιακά ή ερευνητικά ιδρύματα ή ινστιτούτα στο πλαίσιο επιδεικτικού ή ανάλογου προγράμματος και για όσο διαρκεί το πρόγραμμα.

Προβλέπονται επίσης ρυθμίσεις και για τις περιπτώσεις όπου σταθμοί ΑΠΕ ή ΣΗΘΥΑ λαμβάνουν Επενδυτική Ενίσχυση (κεφαλαιακή ή άλλη ενίσχυση ισοδύναμης μορφής):

Στο άρ. 3 παρ. 7 ορίζεται ότι στις περιπτώσεις όπου θα υπάρχει παράλληλη επενδυτική ενίσχυση θα υπάρχει επαναπροσδιορισμός σε επίπεδο έργου ενός Συντελεστή

Απομείωσης Κεφαλαίου (εφεξής ΣΑΚ) στη βάση της Επενδυτικής Ενίσχυσης (εφεξής ΕΕ) που έχει λάβει ο κάτοχος του συγκεκριμένου έργου. Ο ΣΑΚ υπολογίζεται στην βάση της εναπομένουσας διάρκειας ισχύος της Σύμβασης Ενίσχυσης Διαφορικής Προσαύξησης (εφεξής ΣΕΔΠ) ή της αντίστοιχης ΣΕΣΤ.

Με βάση τον ΣΑΚ θα υπολογίζεται η Ετήσια Απομείωση Λειτουργικής Ενίσχυσης (εφεξής ΕΑΛΕ) με βάση την Εξίσωση 2.

$$ΕΑΛΕ = ΣΑΚ ΕΕ \quad (2)$$

Στο άρ. 3 παρ. 9 καθορίζεται ο τρόπος υπολογισμού του ΣΑΚ:

Η απομείωση γίνεται κατόπιν αναγωγής της ΕΑΛΕ σε μηνιαία βάση στον αντίστοιχο κύκλο εκκαθάρισης των σχετικών συμβάσεων ΣΕΔΠ ή ΣΕΣΤ όπου αυτό προβλέπεται και περιγράφεται στην Σύμβαση (ΣΕΔΠ ή ΣΕΣΤ). Ο ΣΑΚ υπολογίζεται ως εξής:

$$ΣΑΚ = E_{αναγ} (1 + E_{αναγ})^t / (1 + E_{αναγ})^{t-1} \quad (3)$$

Όπου:

$E_{αναγ}$: είναι η τιμή του Επιτοκίου Αναγωγής (%) η οποία ταυτίζεται με το επιτόκιο προεξόφλησης που χρησιμοποιήθηκε για τον υπολογισμό της ΤΑ της κάθε κατηγορίας ΑΠΕ ή ΣΗΘΥΑ.

t : η εναπομένουσα διάρκεια παροχής (έτη) της ΣΕΔΠ ή ΣΕΣΤ από την στιγμή χορήγησης της ΕΕ.

Στο άρ. 3 παρ. 10 καθορίζεται η τιμή του Επιτοκίου Αναγωγής:

- 9% για τις κατηγορίες των σταθμών του Πίνακα 1 του άρ. 4 με αύξοντα αριθμό 1-10 και 12-14, 28
- 10% για τις κατηγορίες σταθμών του πίνακα 1 του άρ. 4 με αύξοντα αριθμό 11, 15-27.

Η **Β' φάση** εκκινεί από 1-1-2017 οπότε προβλέπεται η έναρξη των ανταγωνιστικών διαδικασιών υποβολής προσφορών για σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ.

Στο άρ. 7 ορίζεται ότι από 1-1-2017 η Ελληνική Πολιτεία υιοθετεί καθεστώς στήριξης της Λειτουργικής Ενίσχυσης μέσω ανταγωνιστικής διαδικασίας υποβολής

προσφορών με στόχο την αναγνώριση του βέλτιστου επιπέδου υποστήριξης της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς ΑΠΕ που απαιτούνται για την επίτευξη των εθνικών ενεργειακών στόχων.

Με τον τρόπο αυτό οι ΤΑ που θα διέπουν τις ΣΕΣΤ ή ΣΕΔΠ θα καθορίζονται μέσω ανταγωνιστικών διαδικασιών ώστε να επιτυγχάνεται το βέλτιστο – μικρότερο μέγεθος οικονομικής ενίσχυσης της λειτουργίας τους και συνεπακόλουθα να μειώνεται η επιβάρυνση των σχετικών υπολογαριασμών ενισχύσεων του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ του άρ. 143 του ν. 4001/2011.

Κεφάλαιο 8.

Η Διείσδυση των ΑΠΕ: η ποσοτική κατανομή της ισχύος

8.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται η προσέγγιση της ποσοτικής κατανομής της παραγόμενης ισχύος από ΑΠΕ. Η ποσοτική κατανομή της ισχύος αφορά την ποσοτικοποίηση της διείσδυσης όπως αυτή επηρεάστηκε από τις αλληπάλληλες νομοθετικές πρωτοβουλίες ανά τεχνολογία ΑΠΕ. Η ποσοτική θεώρηση της διείσδυσης αναδεικνύει διάφορους παράγοντες οι οποίοι επηρέασαν τον ρυθμό διείσδυσης.

Στο ίδιο κεφάλαιο επιχειρείται η αξιολόγηση του συστήματος των εγγυημένων τιμών σε δύο άξονες: Ο πρώτος άξονας αφορά καταρχήν την παροχή οικονομικού κινήτρου δια των εγγυημένων τιμών ήτοι τιμών σταθερών και απαλλαγμένων του κινδύνου μειώσεως των. Ο δεύτερος άξονας αφορά την βιωσιμότητα του κλάδου. Εγγυημένες τιμές οι οποίες θα προκαλέσουν δευτερογενείς συνέπειες οι οποίες θα απειλούν την κατάρρευση του κλάδου παύουν να είναι εγγυημένες αφού θα πρέπει οψίμως να προσαρμοστούν σε χαμηλότερα επίπεδα και άρα εμπεριέχουν τον κίνδυνο μειώσεως και αντίστοιχα τον επενδυτικό κίνδυνο μη βιωσιμότητας της επιχείρησης που υλοποίησε την επένδυση.

Τέλος στο ίδιο κεφάλαιο αναλύεται και η Μείωση των Εκπομπών Αερίων Ρύπων ως η αριθμητική αποτύπωση της συνδρομής των ΑΠΕ στην διατήρηση του φυσικού κεφαλαίου και στην Αρχή της Αειφορίας καθώς και η πρόβλεψη διείσδυσης των ΑΠΕ για την περίοδο 2020-2050.

8.2 Η ποσοτική θεώρηση της Διείσδυσης των ΑΠΕ με το σύστημα των Εγγυημένων τιμών

Η εξέλιξη του νομοθετικού πλαισίου του συστήματος των εγγυημένων τιμών χαρακτηρίζεται έντονα από την τάση αποδυναμώσεως του από τον ίδιο τον Νομοθέτη. Οι λόγοι δεν αφορούν την αδυναμία του συστήματος να επιτελέσει τον στρατηγικό του ρόλο: αυτός επετεύχθη αναλογικά με την στόχο που θα πρέπει η Χώρα να προσεγγίσει έως το

2020. Οι λόγοι ανάγονται στις δευτερογενείς συνέπειες που προκάλεσαν οι υψηλές (μεσοσταθμικά) τιμές των ΑΠΕ σε σχέση με την πορεία επιβράδυνσης στην ανάπτυξη που δοκιμάζει η Ελλάδα από το έτος 2010¹⁶³.

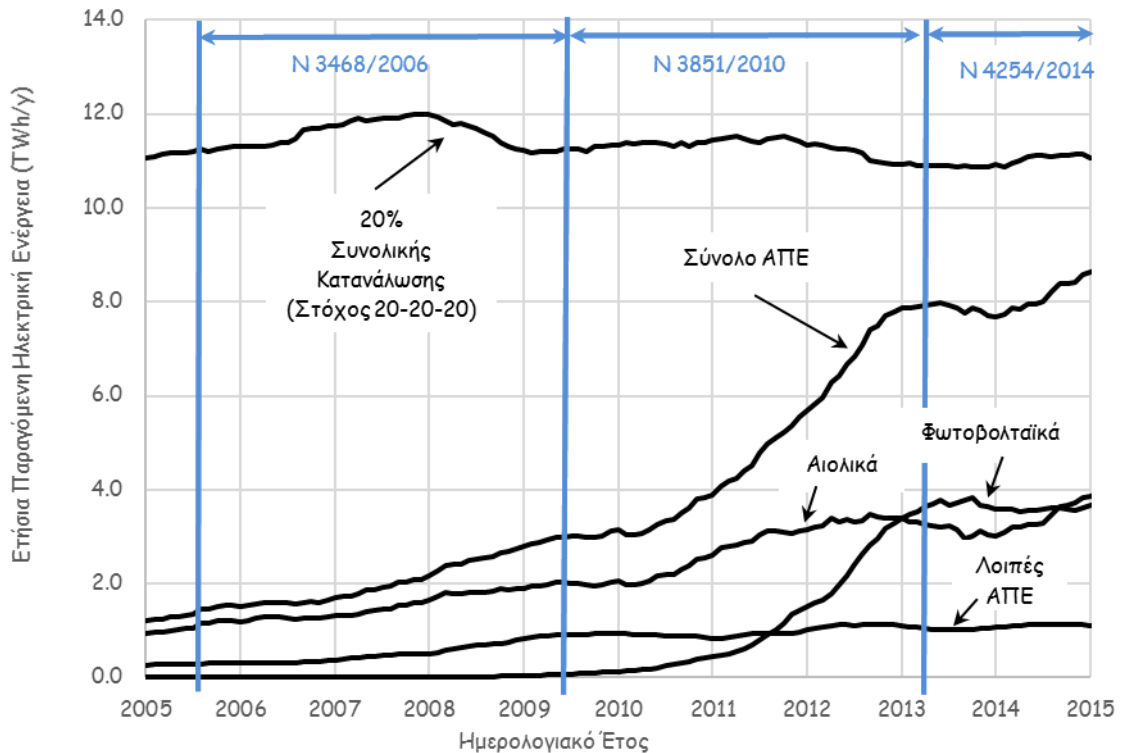
8.2.1 Η παραγόμενη ενέργεια από ΑΠΕ

Η ετήσια παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια από τις ΑΠΕ παρουσιάζεται στο Σχήμα 9, αναλυτικά ανά τεχνολογία. Οι καμπύλες βασίζονται στον κινούμενο μέσο όρο ενός έτους και κατά συνέπεια έχουν εξαλείψει την εποχιακή διακύμανση των ΑΠΕ ενώ αποκαλύπτουν μόνο την μακροπρόθεσμη τάση. Η σταθεροποίηση της παραγόμενης ενέργειας από φωτοβολταϊκά δικαιολογείται από τη σταθεροποίηση της διείσδυσης. Αντίθετα η σταθεροποίηση της αιολικής παραγωγής μπορεί να ερμηνευτεί μόνο από κλιματική διακύμανση.

Παρατηρείται ότι μέχρι και το τέλος του έτους 2015 η συνολική παραγόμενη ενέργεια από ΑΠΕ φτάνει στις 8.5 TWh/y ενώ ο συνολικός στόχος για το έτος 2020 είναι περίπου 11 TWh/y. Επομένως σε 9 έτη η Ελλάδα προσέγγισε το 75% του στόχου της ενώ υπολείπεται να καλυφθεί στην επόμενη πενταετία το υπόλοιπο 15% του στόχου της ως προς την συνολικώς παραγόμενη ενέργεια από ΑΠΕ.

Επίσης αξιοσημείωτη είναι η σιγμοειδής καμπύλη Σχήμα 10 και στην αύξηση ενέργειας από φωτοβολταϊκά την διετία 2011-2013: η αύξηση την διετία αυτή σε παραγόμενη ενέργεια δεν οφείλεται βεβαίως στον Ν. 3851/2010 αφού ο νόμος αυτή ανοίγει την πύλη των μειώσεων των εγγυημένων τιμών ενέργειας από φωτοβολταϊκά αλλά στον ν. 3468/2006: η μεγάλη χρονική διάρκεια της πλήρους αδειοδότησεως των έργων για τα οποία εξεδόθη Άδεια παραγωγής υπό το φως του ν. 3468/2006 (κατοχυρώνοντας υπό προϋποθέσεις και τις εγγυημένες τιμές του ίδιου νόμου), οδήγησαν στην χρονική μετατόπιση της ισχύος που εισάγεται στο Σύστημα και της αντίστοιχης παραγόμενης ενέργειας κατά μία διετία αφού ο αναμενόμενος αρχικός χρόνος πλήρους αδειοδότησης ήταν δύομισι έως τρία έτη και κατέληξε σύμφωνα με το Σχήμα 9, να είναι σε πεντέμισι με έξι έτη.

¹⁶³ Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΟΣΑ (<http://dx.doi.org/10.1787/39c5fe79-en>) ενώ το έτος 2006 ο ρυθμός ανάπτυξης της Χώρας ήταν 3.76%, το έτος 2007 ήταν 3.70, το έτος 2008 ήταν 1.73, το έτος 2009 ήταν 1.96%, το έτος 2010 ήταν 2.32%, το έτος 2011 ήταν 3.72%, το έτος 2012 ήταν 2.51%, το έτος 2013 ήταν 2.54% και το έτος 2014 ήταν 2.73%.

Σχήμα 9. Ετήσια Παραγόμενη Ηλεκτρική Ενέργεια (Δεδομένα ΛΑΓΗΕ).

Τα αποτελέσματα σχετικά με την επίτευξη του στόχου 20-20-20 συνοψίζονται στον αμέσως επόμενο πίνακα (Πίνακας 6) και αφορούν στο τελευταίο έτος από τον Ιούλιο 2014 έως τον Ιούνιο 2015. Όπως διαπιστώνεται ο στόχος έχει καλυφθεί κατά 14,4% (επι του 20% για το έτος 2020), με σημαντική συμμετοχή των φωτοβολταϊκών (6,46%) και αιολικών (5,95%), ενώ η συμμετοχή των υπολοίπων είναι (ακόμη και) αθροιστικά ασήμαντη (2,03%). Παρά λοιπόν το γεγονός ότι παρουσία των αιολικών στο Σύστημα εκκινεί από προγενέστερο χρόνο σε σχέση με τα φωτοβολταϊκά, παρατηρείται ότι αυτά τα τελευταία, λόγω των υψηλών εγγυημένων τιμών υπερκαλύπτουν την απόδοση των αιολικών ως προς την παραγόμενη ενέργεια.

Πίνακας 6. Πίνακας Παραγόμενης Ενέργειας ανά τεχνολογία μέχρι το 2015.

	Εγκατεστημένη Ισχύς MW	Συντελεστής Φόρτισης %	Παραγόμενη Ενέργεια TWh/y	Επίτευξη Στόχου %
Κατανάλωση Ηλεκτρικής Ενέργειας			55.5	
<u>Συμβολή Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας</u>				
Φωτοβολταϊκά	2,467	16.6	3.58	6.46
Αιολικά	1,751	22.7	3.30	5.95
Μικρά Υδροηλεκτρικά	224	38.0	0.73	1.32
Βιοαέριο-Βιομάζα	49	50.6	0.21	0.38
Συμπαγωγή	100	21.3	0.19	0.33
Σύνολο Ανανεώσιμων			8.01	14.4

8.2.2 Ο συντελεστής φόρτισης των τεχνολογιών ΑΠΕ

Μία άλλη ενδιαφέρουσα παράμετρος που εμφανίζεται στον ίδιο πίνακα είναι ο Συντελεστής φόρτισης.

Ο Συντελεστής Φόρτισης για κάθε τεχνολογία είναι ένα σημαντικό μέγεθος το οποίο χαρακτηρίζει την επίδραση των κλιματικών χαρακτηριστικών του τόπου. Ο Συντελεστής φόρτισης ορίζεται ως το ποσοστό (%) του ετήσιου χρόνου λειτουργίας κατά τον οποίο λειτουργεί η συγκεκριμένη τεχνολογία σε πλήρη ισχύ. Παρατηρούμε ότι τα φωτοβολταϊκά έχουν τον χαμηλότερο συντελεστή φόρτισης σε σχέση με τις λοιπές τεχνολογίες.

Ο χαμηλότερος συντελεστής φόρτισης οφείλεται στο γεγονός ότι η ηλιακή ακτινοβολία κείται (καθώς εξάλλου και η αιολική ενέργεια) εκτός της δυνατότητας τεχνικής πρόβλεψης και διαχείρισης ενώ η βιομάζα, τα μικρά υδροηλεκτρικά και η συμπαγωγή παρέχουν την δυνατότητα τεχνικές παρέμβασης και βελτιστοποίησης της λειτουργίας δια της ορθής διαστασιολόγησης των ενεργειακών αναγκών που καλούνται να καλύψουν.

Παρά ταύτα, τα φωτοβολταϊκά σε σχέση με τα αιολικά εμφανίζουν σοβαρή απόκλιση αφού ο συντελεστής φόρτισης των πρώτων είναι και 30% μικρότερος των δεύτερων.

Εύκολα προκύπτει ότι το κόστος της παραγόμενης ενέργειας είναι μεγαλύτερο για τα φωτοβολταϊκά αφού η απόδοση εγκατεστημένης ισχύος 1 MW αποδίδει λιγότερη ενέργεια.

Το συμπέρασμα αυτό επικυρώνεται και από τον επόμενο πίνακα (Πίνακας 7) ο οποίος εμφανίζει αναλυτικά τα επενδεδυμένα κεφάλαια στις τεχνολογίες φωτοβολταϊκών και αιολικών – οδηγεί στις εξής παρατηρήσεις: Όπως προκύπτει από τον λόγο του Κύκλου

Εργασιών προς τα επενδεδυμένα κεφάλαια ο λόγος των φωτοβολταϊκών είναι υπερδιπλάσιος αυτού των αιολικών και αυτό οφείλεται στην μεγάλη διαφορά των εγγυημένων τιμών για τα φωτοβολταϊκά.

Η παραχθείσα ενέργεια από τα φωτοβολταϊκά σε σχέση με αυτήν από τα αιολικά υπερέρχει μόνο κατά 8% ενώ τα επενδεδυμένα κεφάλαια αντιστοίχως, κατά 40%.

Πίνακας 7. Επενδεδυμένα Κεφάλαια για την επιτευχθείσα Διείσδυση (Ιούνιος 2015).

	Ιούνιος 2015	Φωτοβολταϊκά	Αιολικά
Εγκατεστημένη Ισχύς (GW)		2.47	1.75
Παραγόμενη Ενέργεια (TWh/γ)		3.58	3.30
Συντελεστής Φόρτισης (%)		16.6	21.5
Επενδυμένα Κεφάλαια (G€)		3.66	2.16
Ετήσιος Κύκλος Εργασιών (G€)		1.13	0.31
Λόγος Κύκλου Εργασιών προς Επενδυμένα Κεφάλαια (%)		30.9	14.3

Από την ανωτέρω ανάλυση προκύπτει ότι η τεχνολογία των φωτοβολταϊκών απετέλεσε μία σαφώς πιο ακριβή τεχνολογία σε σχέση με την παραγόμενη ενέργεια.

8.2.3 Η έννοια του διοικητικού κόστους της αδειοδοτήσεως ανά τεχνολογία ΑΠΕ

Ωστόσο πλέον το ανωτέρω κόστος (ΣΚοΠΗΕ) υφίσταται και μία άλλη έννοια κόστους που αφορά την διοικητική επιβάρυνση σε σχέση με την διοικητική διαδικασία αδειοδότησης ανά MW. Το κόστος αυτό δεν είναι ευχερές να μετρηθεί είτε εξ απόψεως ανθρωποχρόνου είτε εξ απόψεως διοικητικών καθυστερήσεων λόγω υπερφόρτωσης της (πεπερασμένης δυναμικότητας) της διοικητικής μηχανής. Ένα μέγεθος το οποίο θα κατεδείκνυε το μέτρο της διοικητικής επιβάρυνσης θα ήταν η αναλογία της ισχύος ανά Άδεια Παραγωγής.

Πίνακας 8. Επιμέτρηση Διοικητικού Κόστους (MW/Άδεια Παραγωγής) (Δεδομένα: ΡΑΕ 31-12-2012).

	Επιμέτρηση Διοικητικού Κόστους		
	Πλήθος Έργων	Ισχύς (MW)	MW/Άδεια Παραγωγής
Φωτοβολταϊκά	1154	4547.93	3.941013865
Αιολικά	1259	29667	23.56393963
Βιομάζα	89	453.1	5.091011236
Γεωθερμία	1	8	8

Από τον ανωτέρω πίνακα (Πίνακας 8) παρατηρείται ότι για υποεξαπλάσια ισχύ των φωτοβολταϊκών σε σχέση με τα αιολικά διατέθηκε το 85% στην αδειοδότηση των φωτοβολταϊκών του διοικητικού χρόνου που διατέθηκε για την αδειοδότηση αιολικών (εξαπλάσιας ισχύος). Το μεγάλο διοικητικό κόστος των φωτοβολταϊκών δύναται να αιτιολογηθεί από το γεγονός ότι εδόθη η δυνατότητα αδειοδοτήσεως φωτοβολταϊκών εγκαταστάσεων επί αγροτικών γηπέδων ισχύος 500KW οπότε η αθρόα αδειοδότηση τέτοιων έργων αύξησε δραματικά τον δείκτη διοικητικού κόστους των φωτοβολταϊκών (εδώ δεν θα πρέπει να συνυπολογιστούν τα έργα 100KW δεδομένου ότι για αυτά προεβλέφθη εξαίρεση από την υποχρέωση εκδόσεως Αδείας Παραγωγής). Βέβαια το γεγονός ότι ανά άδεια παραγωγής αιολικών αντιστοιχούν 23 MW οδηγεί αβίαστα στο συμπέρασμα ότι τα αιολικά προκάλεσαν μεγαλύτερη σημειακή κάλυψη της φέρουσας ικανότητας των περιφερειών εγκατάστασης.

8.2.4 Η χρονική εξέλιξη των εγγυημένων τιμών

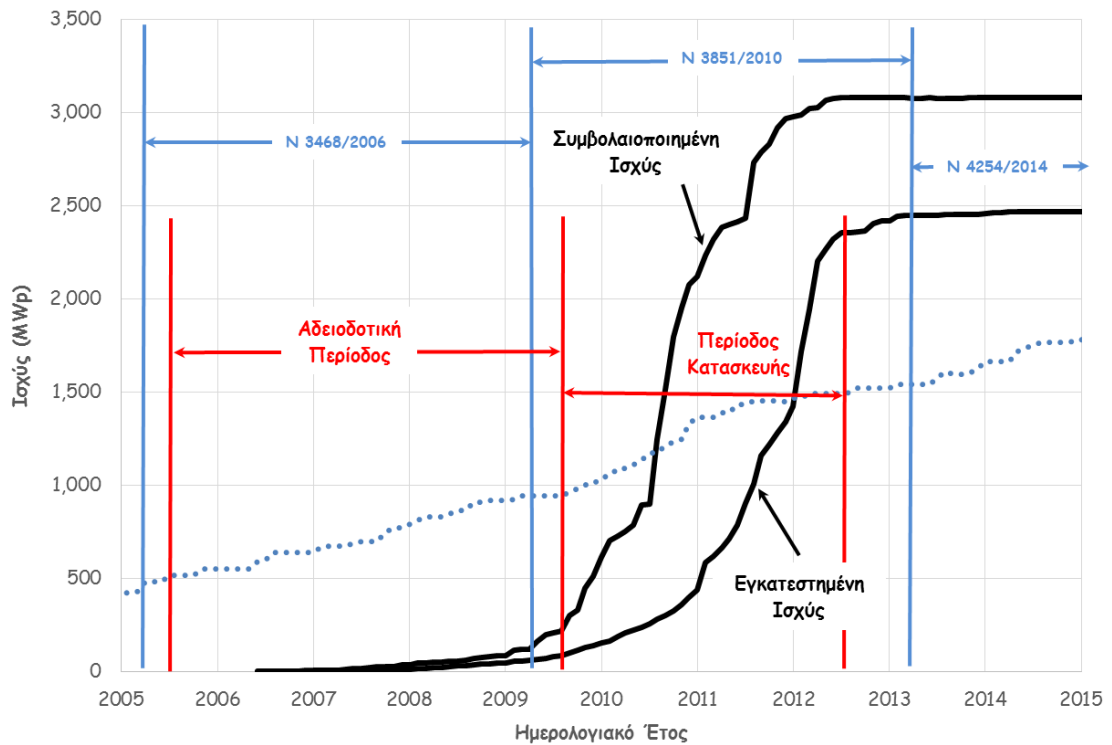
Σε προηγούμενο σχήμα (Σχήμα 5) παρατίθεται λεπτομερής σχηματική ανάλυση της χρονικής εξέλιξης των εγγυημένων τιμών για όλες τις τεχνολογίες και σε σχέση με την νομοθεσία που τις προέβλεψε: Ο ν. 3468/2006 δημιουργεί μία σημαντική διαφορά υπέρ των φωτοβολταϊκών ενώ ο ν. 3851/2010 με διορθωτικό τρόπο εξομαλύνει την αρχική μεγάλη απόσταση. Τέλος ο ν. 4254/2014 μειώνει δραματικά τις εγγυημένες τιμές των φωτοβολταϊκών σε βαθμό ώστε να είναι χαμηλότερες όλων των τεχνολογιών. Επίσης ο ν. 3851/2010 ενισχύει σημαντικά την τεχνολογία του βιοαερίου και της βιομάζας ενώ οι εγγυημένες τιμές των αιολικών και των μικρών υδροηλεκτρικών διατηρούν μία σταθερά ανιούσα πορεία.

Σε προηγούμενο γράφημα (Σχήμα 6) εμφανίζεται η σχέση των εγγυημένων τιμών των φωτοβολταϊκών με την οριακή τιμή συστήματος.

Παρατηρούμε ότι υφίσταται σημαντική διαφορά, διαφορά την οποία θα κληθεί να καλύψει ο Ειδικός Λογαριασμός για τις ΑΠΕ. Παρατηρούμε επίσης μία μετατόπιση της διαμορφούμενης τιμής των φωτοβολταϊκών προς τα δεξιά λόγω της καθυστέρησης στην διαδικασία αδειοδότησης και εισαγωγής των μονάδων στο Σύστημα. Ενώ λοιπόν το έτος 2014 οι εγγυημένες τιμές εξισώνονται με την οριακή τιμή συστήματος (ΟΤΣ) ωστόσο βλέπουμε ότι αυτό το οποίο καλείται να καταβάλλει ο ΕΛΑΠΕ στους παραγωγούς αποκλίνει σημαντικά διότι οι μονάδες που βρίσκονται σε πλήρη λειτουργία το ίδιο έτος

έχουν συμβασιοποιήσει τις υψηλές τιμές που προεβλέποντο με τον Ν. 3468/2006. Παρατηρούμε εκτός των άλλων την συνέπεια που προκάλεσε το υψηλό διοικητικό κόστος της αδειοδότησης των φωτοβολταϊκών σε σχέση με τον απόλυτο αποσυγχρονισμό νομοθετικού προσδιορισμού των εγγυημένων τιμών και πραγματικών πληρωμών από τον ΕΛΑΠΕ.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η συνέπεια του υψηλού διοικητικού κόστους που προκάλεσαν τα φωτοβολταϊκά στην καμπύλη διείσδυσης των αιολικών.

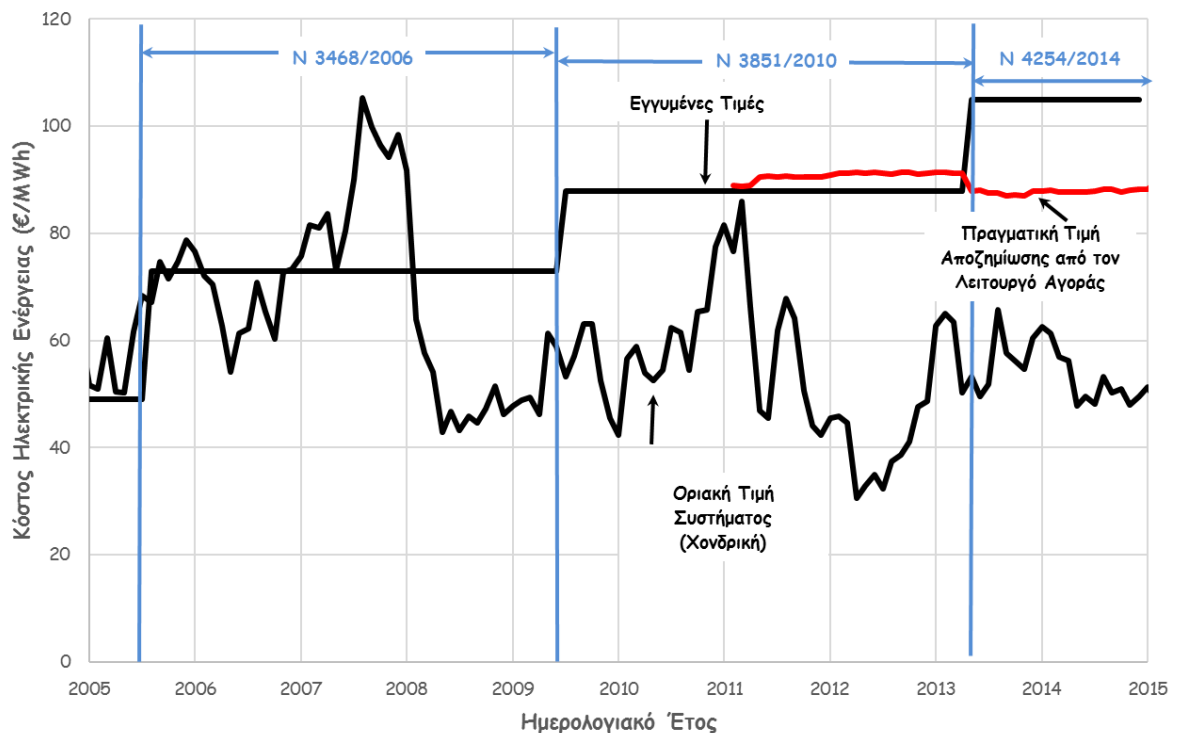
Σχήμα 10. Η σιγμοειδής ανάπτυξη συμβολαιοποιημένης και εγκατεστημένης ισχύος των φωτοβολταϊκών. (Δεδομένα: ΛΑΓΗΕ).

Παρατηρούμε στο επόμενο σχήμα (Σχήμα 11) τις εγγυημένες τιμές των αιολικών σε σχέση με την οριακή τιμή συστήματος. Όχι μόνο δεν υφίσταται αξιόλογη διαφορά στην οποία να υπερτερούν οι εγγυημένες τιμές των αιολικών αλλά σημειακά είναι αυτές οι τελευταίες χαμηλότερες της οριακής τιμής συστήματος, ιδιαίτερα κατά την περίοδο ισχύος του Ν. 3468/2006. Στα επόμενα έτη που ακολουθούν το 2009 παρατηρούμε την σταδιακή ενίσχυση των εγγυημένων τιμών των αιολικών με κορύφωση την διετία 2014-2015.

Ωστόσο αυτό το οποίο παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον είναι, ως προαναφέρθηκε, η επίδραση του διοικητικού κόστους που προκάλεσαν τα φωτοβολταϊκά στην διείσδυση των αιολικών κατά την τετραετία 2011-2015. Όπως αποτυπώνεται στο Σχήμα 11 με την καμπύλη «Πραγματική τιμή Αποζημίωσης από τον Λειτουργό Αγοράς»,

παρατηρούμε ότι οι εγγυημένες τιμές του ν. 3851/2010 επιβαρύνουν τον Διαχειριστή του Συστήματος από το τέλος του έτους 2013 ενώ δηλαδή μετά από λίγο ανατέλλει η ισχύς του ν. 4254/2014 με τον οποίο αυξάνονται έτι περαιτέρω οι εγγυημένες τιμές των αιολικών, οι εγγυημένες τιμές του ν. 4254/2104 μετατίθενται για τα επόμενα έτη. Η μετατόπιση των πραγματικών πληρωμών που προκάλεσε ο ν. 3851/2010 οφείλεται κατά κύριο λόγο στο ότι τα έργα τα οποία κατοχύρωσαν τιμές του ν. 3851/2010 εισήχθησαν στο Σύστημα με καθυστέρηση τριετίας λόγω του υψηλού διοικητικού κόστους που προκάλεσαν τα φωτοβολταϊκά.

Προκύπτει δηλαδή από τα ανωτέρω, ότι μια ακριβή τεχνολογία τόσο από την άποψη της παραγόμενης ενέργειας όσο και από την άποψη του διοικητικού κόστους, προκαλεί δευτερογενείς συνέπειες καθυστέρησης στην διείσδυση και σε τεχνολογίες οι οποίες χαρακτηρίζονται από χαμηλότερο κόστος τόσο από την άποψη της παραγόμενης ενέργειας όσο και από την άποψη του διοικητικού κόστους.

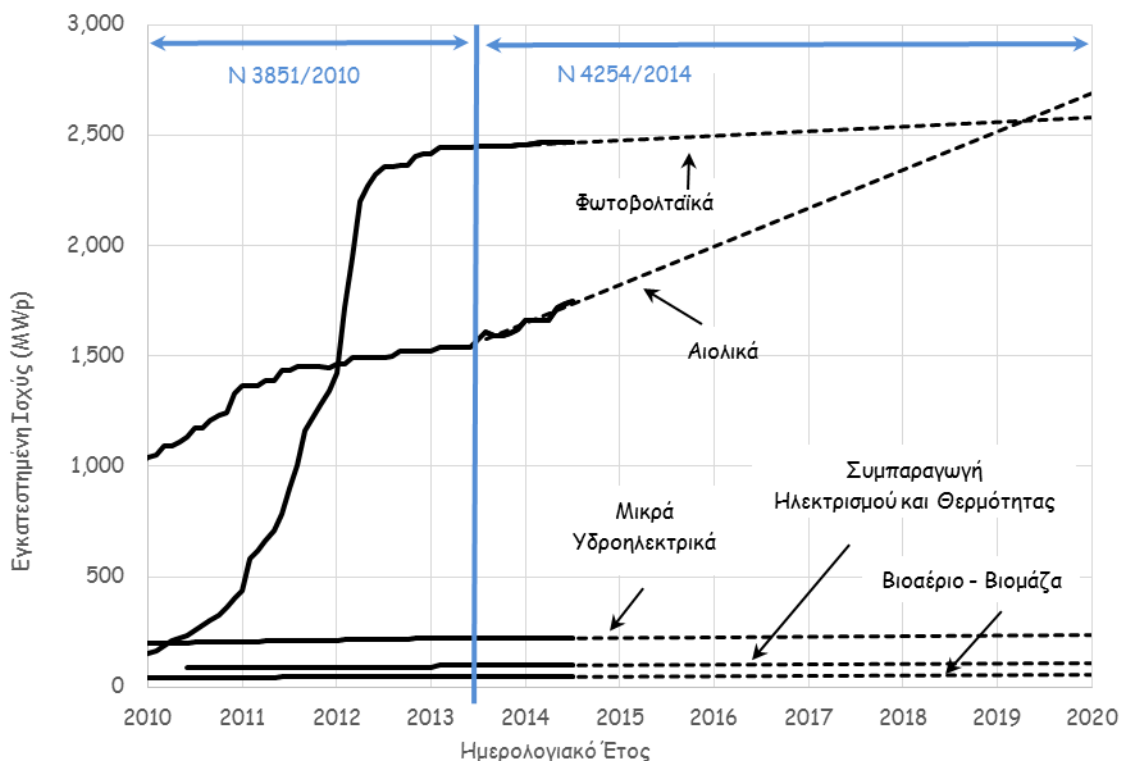

Σχήμα 11. Σχέση εγγυημένων τιμών Αιολικών και Οριακής Τιμής Συστήματος (Δεδομένα: ΛΑΓΗΕ).

8.2.5 Η επίδραση του διοικητικού κόστους μιας τεχνολογίας ΑΠΕ στην διείσδυση άλλων τεχνολογιών ΑΠΕ

Την καθυστέρηση στην αδειοδότηση των φωτοβολταϊκών την αποτυπώνει με ακρίβεια και το Σχήμα 10 που προηγήθηκε, στο οποίο φαίνεται με ευκρίνεια ότι η καμπύλη διείσδυσης της συμβολαιοποιημένης ισχύος προηγείται όχι μόνο χρονικά αλλά και σε ισχύ με αυτά που ετέθησαν σε λειτουργία και αποτυπώνονται στην καμπύλη λειτουργικής ισχύος εμφανίζουν μια διαφορά φάσης περίπου ενός έτους οφειλόμενη στους εξής λόγους: καταρχήν στον αργό ρυθμό εξέλιξης της αδειοδότησης από το στάδιο της αδείας παραγωγής και εντεύθεν. Αν ωστόσο η μοναδική αιτία της διαφοροποίησης των δύο καμπυλών ήταν η καθυστέρηση στην αδειοδότηση τότε οι καμπύλες θα έπρεπε να είναι παράλληλες και όχι η καμπύλη λειτουργικής ισχύος σε φθίνουσα τάση σε σχέση με την καμπύλη συμβολαιοποιημένης ισχύος. Η εξήγηση της φθίνουσας τάσης θα πρέπει να αποδοθεί στο γεγονός ότι αρκετά έργα είτε για λόγους χρηματοδότησης εξαιτίας της καθυστέρησης της αδειοδοτήσεως και της προϊούσας επιβράδυνσης του ρυθμού ανάπτυξης που διέρχεται η χώρα, είτε για λόγους που αφορούσαν τα επιπλέον κεφάλαια που θα έπρεπε να καλύψουν την κατασκευή και λειτουργία υποσταθμών για την επέκταση του δικτύου δεν εξευρέθησαν με αποτέλεσμα να εμφανίζουν τεράστιες δυσκολίες στην υλοποίησή τους. Ως δευτερογενής συνέπεια αυτού είναι ότι τα έργα αυτά έχουν «κλειδώσει» ισχύ στο σύστημα η οποία προϋπολογιστικά έχει καταγραφεί στο Σύστημα ενώ η ανάκληση αδείας παραγωγής να μην είναι προφανής δεδομένου ότι οι ανωτέρω λόγοι δεν συνιστούν καταρχήν λόγους ανάκλησης της αδείας παραγωγής.

Η πρόβλεψη εγκατεστημένης ισχύος για το έτος 2020 (Σχήμα 12) ως ο πρώτος σταθμός για την επιμέτρηση του συνολικού έργου της Χώρας για την διείσδυση των ΑΠΕ έχει λάβει υπόψιν τις εξής παραδοχές: Αφενός ότι οι εγγυημένες τιμές όλων δεν θα υποχωρήσουν και η νέα νομοθεσία των μειοδοτικών διαγωνισμών δεν θα τροποποιηθεί.

Σχήμα 12. Πρόβλεψη εγκατεστημένης ισχύος το έτος 2020.

Πιο αναλυτικά η πρόβλεψη προσέγγισης του στόχου 2020 προκύπτει από τον επόμενο πίνακα (Πίνακας 9) από τον οποίο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα εξής: αφενός προβλέπεται ότι η εγκατεστημένη ισχύς των αιολικών θα είναι μεγαλύτερη αυτής των φωτοβολταϊκών ενώ προβλέπεται επίσης ότι η κάλυψη του στόχου του 20% δεν θα επιτευχθεί. Θα καλύψουμε το 18.7% (αντί του 20%) με συμμετοχή των αιολικών περίπου στο 50% (9,67%) και των φωτοβολταϊκών περίπου στο 28%.

Πίνακας 9. Ανάλυση προσέγγισης στόχου 2020 ανά Τεχνολογία ΑΠΕ.

Προβλεπόμενη Κατάσταση 2020	Εγκατεστημένη Ισχύς MW	Συντελεστής Φόρτισης %	Παραγόμενη Ενέργεια TWh/y	Επίτευξη Στόχου %
Κατανάλωση Ηλεκτρικής Ενέργειας			55.5	
Συμβολή Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας				
Φωτοβολταϊκά	2,580	16.6	3.76	6.77
Αιολικά	2,696	22.7	5.37	9.67
Μικρά Υδροηλεκτρικά	239	38.0	0.80	1.43
Βιοαέριο-Βιομάζα	59	50.6	0.26	0.47
Συμπαγωγή	108	21.3	0.20	0.36
Σύνολο Ανανεώσιμων			10.4	18.7

Τέλος η συμμετοχή των υπολοίπων τεχνολογιών παραμένει αμελητέα και για τον λόγο δεν αναμένουμε κάποια ενίσχυση στην κάλυψη του στόχου από τις τεχνολογίες αυτές.

8.3 Αξιολόγηση του συστήματος των Εγγυημένων Τιμών

Εισαγωγή

Όπως προαναλύθηκε, τα συστήματα ενίσχυσης των ΑΠΕ σε ευρωπαϊκό επίπεδο διακρίνονται με ένα βασικό κριτήριο: την ένταξη της τιμολόγησης της ενέργειας απΑΠΕ εντός του ανταγωνισμού της αγοράς ενέργειας ή όχι.

Πράγματι, οι εγγυημένες τιμές δοθείσες από νομοθετικές διατάξεις κείνται εκτός του ανταγωνισμού της αγοράς ενέργειας αφού δεν προκύπτουν από τους αντίστοιχους μηχανισμούς αλλά έχουν προσδιοριστεί νομοθετικά και προηγούνται ως απορροφώμενη ισχύς των λοιπών πηγών ενέργειας εξαιτίας της προτεραιότητας στην έγχυση στο Σύστημα που τους έχει επίσης νομοθετικά απονεμηθεί.

Ενώ λοιπόν αποτελεί νομοθετική επιλογή το σύστημα των εγγυημένων τιμών ώστε ο νομοθέτης να «κλειδώνει» τις τιμές των ΑΠΕ προκειμένου να διασφαλίσει την διείσδυση εντός προσδιορισμένου χρονικού φάσματος (επιπέδου εικοσαετίας) τίθεται το ερώτημα σε ποιο ύψος θα πρέπει να είναι οι εγγυημένες τιμές ώστε να επιτύχει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

Άπειρα τα σενάρια τιμών καθώς και άπειρα τα κριτήρια για να αντιμετωπιστεί το θέμα. Ωστόσο δύο είναι κύριοι άξονες περίξ των οποίων κινούνται οι πιθανές απαντήσεις τιμολόγησης δι' εγγυημένων τιμών.

Ο **πρώτος άξονας** αφορά καταρχήν την παροχή οικονομικού κινήτρου δια των εγγυημένων τιμών ήτοι τιμών σταθερών και απαλλαγμένων του κινδύνου μείωσης των. Εγγυημένες τιμές οι οποίες θα κινούνται στην αριθμητική περιοχή της οριακής τιμής συστήματος προφανώς δεν δίνουν κανένα οικονομικό κίνητρο επένδυσης κεφαλαίου σε νέες τεχνολογίες υψηλού κόστους αν δεν προκύπτει μία εύλογη απόδοση του επενδεδυμένου κεφαλαίου. Το οικονομικό κίνητρο δηλαδή ταυτίζεται με τις εγγυημένες τιμές όταν αυτές είναι σε τέτοιο επίπεδο ώστε να προοιωνίζουν μια απόδοση κεφαλαίου τέτοια ώστε να καθιστά την τοποθέτηση κεφαλαίου πιο ελκυστική από ανταγωνιστικές επενδύσεις. Ο άξονας αυτός προσδιορίζει το κατώτατο όριο των εγγυημένων τιμών.

Ο **δεύτερος άξονας** αφορά την βιωσιμότητα του κλάδου. Εγγυημένες τιμές οι οποίες θα προκαλέσουν δευτερογενείς συνέπειες οι οποίες θα απειλούν την κατάρρευση του κλάδου παύουν να είναι εγγυημένες αφού θα πρέπει οψίμως να προσαρμοστούν σε χαμηλότερα επίπεδα και άρα εμπεριέχουν τον κίνδυνο μείωσης και αντίστοιχα τον επενδυτικό κίνδυνο μη βιωσιμότητας της επιχείρησης που υλοποίησε την επένδυση. Ο άξονας αυτός προσδιορίζει το ανώτατο όριο των εγγυημένων τιμών και θα εξεταστεί διεξοδικά στο επόμενο κεφάλαιο. Δευτερογενώς, η αποδυνάμωση του κλάδου προκαλεί συνέπειες οι οποίες αφορούν άμεσα τις αιτίες για τις οποίες επιδιώχθηκε η διείσδυση: την μη επίτευξη των εθνικών δεσμεύσεων για ΑΠΕ στην Ελλάδα, την μη μείωση εκπομπών Αερίων Θερμοκηπίου και την μη επίτευξη ασφάλειας ενεργειακού εφοδιασμού.

8.3.1 Ο πρώτος άξονας: Οι Εγγυημένες Τιμές και τα επενδυτικά κίνητρα για τον κλάδο των ΑΠΕ.

Μια απλή μαθηματική προσέγγιση του ύψους των εγγυημένων τιμών (Feed in Tariffs) της επιμέτρησης της απόδοσης κεφαλαίου¹⁶⁴ θα πρέπει να λάβει υπόψιν τις εξής παραμέτρους που επηρεάζουν την κρίση για το κατώτατο όριο των εγγυημένων τιμών:

- Το κόστος της νέας τεχνολογίας (Turn Key Cost-TKC)
- Τον συντελεστή απόδοσης σε ενέργεια της νέα τεχνολογίας¹⁶⁵ (Specific Yield-SY) ο οποίος αποτυπώνει τον σταθμισμένο σε σχέση με την ετήσια απόδοση της τεχνολογίας, ωριαίο χρόνο λειτουργίας του εντός του έτους και υπολογίζεται ως έξης: $SY = CF \times 8760h/y$
- Την επιδιωκόμενη απόδοση κεφαλαίου η οποία θα προσδώσει ελκυστικό χαρακτήρα στη επένδυση σε ΑΠΕ¹⁶⁶ ¹⁶⁷έναντι άλλων επενδύσεων (Return on Investment -ROI).

Επομένως η μαθηματική αποτύπωση από την οποία θα προκύψει το ύψος των εγγυημένων τιμών είναι η ακόλουθη (Εξίσωση 4):

$$FiT = TKC * ROI/SY \quad (4)$$

¹⁶⁴ (Mir-Artiques, P. Gerda, E. Del Rio, P., 2015)

¹⁶⁵ (Arpino F., G.Cortellessa, A. Frattolillo, 2015)

¹⁶⁶ (Ederer Nikolaus, 2015)

¹⁶⁷ (Castro Santos,L. Diaz - Casas,V., 2015)

Η ανωτέρω μαθηματική προσέγγιση γίνεται με τις ακόλουθες παραδοχές:

- 1) Δεν λαμβάνεται υπόψιν το λειτουργικό κόστος της εγκατάστασης καθ' όλο το χρόνο λειτουργίας του (25 έτη)
- 2) Δεν λαμβάνεται υπόψιν το κόστος χρηματοδότησής (επιτόκιο δανεισμού). Επομένως η πραγματική απόδοση κεφαλαίου είναι μικρότερη της προκύπτουσας από την εξίσωση.

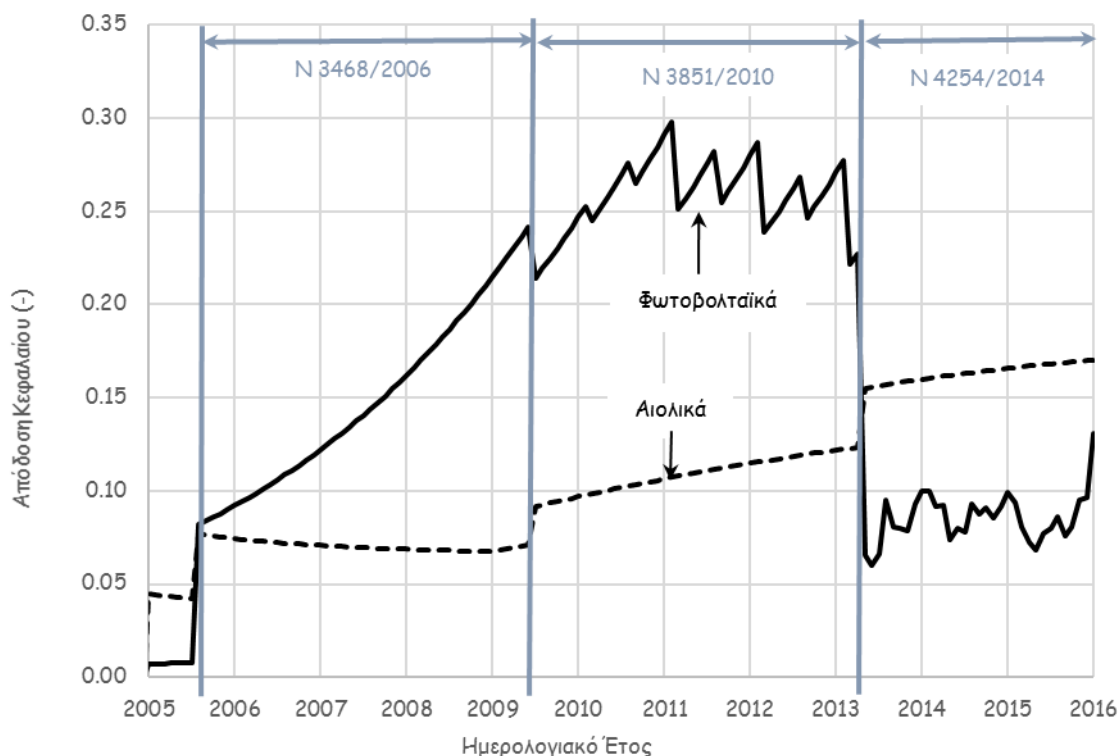
Είναι προφανές ότι η χρονική εξέλιξη του δείκτη εξ ορισμού εξαρτάται από την εξέλιξη τόσο των εγγυημένων τιμών όσο και του κόστους της επένδυσης.

Επίσης η ανωτέρω εξίσωση είναι αυτή η οποία προσδιορίζει τα κατώτατο όριο των εγγυημένων τιμών προκειμένου να επιτευχθεί η επιδιωκόμενη διείσδυση και είναι η οπτική που καταρχήν αφορά κυρίως τις νομοθετικές επιλογές ως προς το ύψος των τιμών και παίρνει ως παραδοχή ένα συγκεκριμένο ύψος αποδόσεως του κεφαλαίου επένδυσης.

Οι επιλογές ωστόσο ως προς την επενδυτική σκοπιμότητα της αναπτύξεως εγκαταστάσεως ΑΠΕ εκκινεί από την ακριβώς αντίστροφη αφετηρία: εκκινεί από την επιμέτρηση της απόδοσης κεφαλαίου με δεδομένες τις εγγυημένες τιμές και η μαθηματική αποτύπωση είναι η ακριβώς αντίστροφη (Εξίσωση 5):

$$ROI=Fit*SY/TKC \quad (5)$$

Στο Σχήμα 13 παρουσιάζεται η χρονική εξέλιξη του κόστους της επένδυσης για τα ελληνικά δεδομένα για την περίπτωση των φωτοβολταϊκών και αιολικών πάρκων. Οι υπόλοιπες τεχνολογίες δεν εξετάζονται λόγω της ασήμαντης συμβολής τους στην διείσδυση των ΑΠΕ. Οι καμπύλες προκύπτουν από προσαρμογή απλών εξισώσεων σε βιβλιογραφικές τιμές.

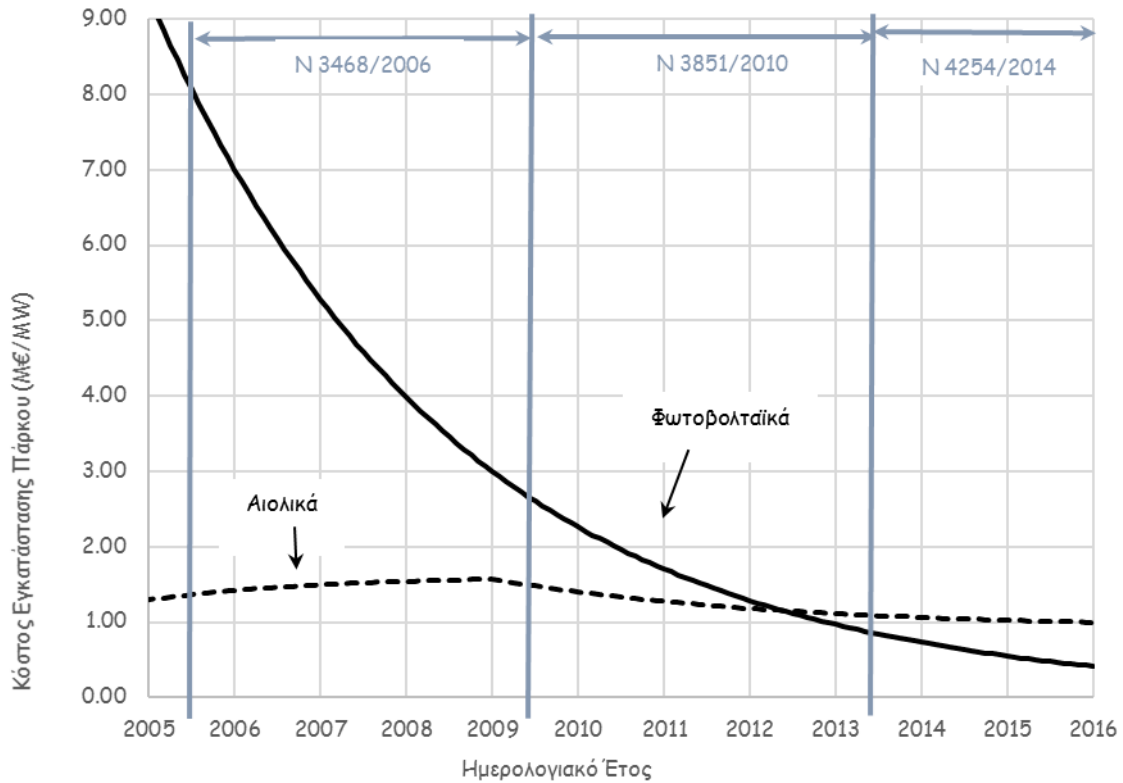

Σχήμα 13. Σύγκριση Απόδοσης Κεφαλαίου Φωτοβολταϊκών και Αιολικών.

Η εξέλιξη της απόδοσης κεφαλαίου των φωτοβολταϊκών σε σχέση με αυτή των αιολικών διαφέρει δραματικά. Σε μία συνδυασμένη θεώρηση των αποτελεσμάτων της εξέλιξης όπως εμφανίζονται στο Σχήμα 13 οδηγεί στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Η απόδοση κεφαλαίων των αιολικών υπήρξε χαμηλότερη αλλά με εξέλιξη από το 5% έως το 14% που βρίσκεται το έτος 2016 ενώ η απόδοση των κεφαλαίων των φωτοβολταϊκών εκκινεί από το 8% το έτος 2006 και σήμερα βρίσκεται στο 14% ενώ πέρασε και από το φάσμα του 25%-30% το έτη 2010-2013 όταν δηλαδή ευρίσκοντο σε ισχύ οι αυξημένες εγγυημένες τιμές του ν. 3468/2006.
- Η πορεία της εξέλιξης της απόδοσης κεφαλαίων των αιολικών είναι σταθερά ανοδική ενώ αυτή των φωτοβολταϊκών κατακρημνίζεται μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4254/2014.

Στο Σχήμα 14 παρακολουθούμε την εξέλιξη του κόστους εγκατάστασης αντιστοίχως των αιολικών και των φωτοβολταϊκών όπως αυτό διακυμάνθηκε κατά την διάρκεια ισχύος των τριών βασικών νομοθετημάτων που καθόρισαν τις εγγυημένες τιμές των συγκεκριμένων τεχνολογιών.

Σχήμα 14. Εξέλιξη του Κόστους Εγκατάστασης για Φωτοβολταϊκά και Αιολικά.

Από την σύνθεση των δύο σχημάτων (Σχήμα 13 και Σχήμα 14), τα συμπεράσματα που εξάγονται είναι τα ακόλουθα:

- Το κόστος εγκατάστασης των αιολικών το έτος 2006 είναι 1.2εκ/MW ενώ των φωτοβολταϊκών το αντίστοιχο έτος είναι 9εκ/MW! Οι τιμές των τελευταίων μειώνονται και ακολουθούν την καμπύλη μείωσης των εγγυημένων τιμών διατηρώντας έτσι το επενδυτικό ενδιαφέρον σε υψηλά επίπεδα αφού όπως εδείχθη ανωτέρω η μείωση των εγγυημένων τιμών αν εξελίσσεται παράλληλα με αντίστοιχη μείωση του κόστους εγκατάστασης δεν επηρεάζεται η απόδοση κεφαλαίου. Βέβαια η προαναλυθείσα σκέψη ουδόλως ερμηνεύει τον μηχανισμό της αγοράς της συγκεκριμένης τεχνολογίας η οποία κατάφερε μέσα σε μία τριετία 2006-2009 να υποτριπλασιάσει (σχεδόν) το κόστος εγκατάστασης ήτοι από 9 εκ/MW να φτάσει τα 3εκ€/MWh (ανεστραμμένο το ερώτημα) , αν τελικώς τα υψηλά επίπεδα του κόστους εγκατάστασης των αρχικών ετών του ανωτέρω γραφήματος έχουν προσαρμοστεί στις υψηλές εγγυημένες τιμές εξασφαλίζοντας εκ προοιμίου και μια ενδιαφέρουσα απόδοση κεφαλαίου η οποία βαίνει αυξανόμενη (Σχήμα 13) κατά την ίδια τριετία (ανέρχεται από το 8% στο 23%) λόγω της ραγδαίας μείωσης του κόστους εγκατάστασης.

- Ωστόσο όπως εμφατικά φαίνεται στο Σχήμα 13 η απόδοση κεφαλαίου στα φωτοβολταϊκά τίθεται εντός του φάσματος του μεγάλου επιχειρηματικού κινδύνου όταν με αλληπάλληλες νομοθετικές ρυθμίσεις η απόδοση κεφαλαίου δεν ξεπερνά το 8% οπότε η είσοδος νέων επενδυτών με σκοπό την περαιτέρω ενίσχυση των φωτοβολταϊκών στο εθνικό ενεργειακό μείγμα να τίθεται εν αμφιβόλω.

Συμπερασματικά, τόσο από την εξέλιξη των εγγυημένων τιμών όσο και από την παρακολούθηση της εξέλιξης της αποδόσεως κεφαλαίου το σύστημα των εγγυημένων τιμών ως προς τον πρώτο άξονα ήτοι την παροχή ικανών επενδυτικών κινήτρων για την προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων σε συγκεκριμένο ενεργειακό κλάδο προκύπτει ότι οι υψηλές εγγυημένες τιμές καταρχήν προκαλούν ταχύρρυθμη ή άλλως ειπείν επιθετική διείσδυση: Όπως φαίνεται και στο Σχήμα 12 ενώ η ανάπτυξη των αιολικών και των λοιπών τεχνολογιών ΑΠΕ ακολουθούν μία γραμμική πορεία ήπιας διείσδυσης, η ανάπτυξη των φωτοβολταϊκών ακολουθεί μια πορεία σιγμοειδούς ανάπτυξης¹⁶⁸. Η μεγάλη διαφορά της σιγμοειδούς από την γραμμική ανάπτυξη των τεχνολογιών ΑΠΕ συνέχεται με το γεγονός ότι όλες έχουν συγκεκριμένο συμβολαιοποιημένο χρόνο λειτουργίας (25ετία) και η μεν σιγμοειδής ως υψηλής εντάσεως προκαλεί απότομη απένταξη από το σύστημα ενώ οι ΑΠΕ γραμμικής αναπτύξεως προκαλούν βραδεία απένταξη από το σύστημα. Οι δευτερογενείς συνέπειες του φαινομένου αναλύονται στην επόμενη παράγραφο.

8.3.2 Ο δεύτερος άξονας: Τα Αποτελέσματα των νομοθετικών επιλογών για την Διείσδυση των ΑΠΕ στην Ελλάδα και αξιολόγηση των συστημάτων εγγυημένων τιμών

Στην αμέσως προηγούμενη παράγραφο αναλύθηκε η προσέγγιση των εγγυημένων τιμών από την άποψη της ενεργοποίησης και συγκέντρωσης επενδυτικών κεφαλαίων.

Στην παρούσα παράγραφο θα εξεταστεί το θέμα των εγγυημένων τιμών από την οπτική της εθνικής ενεργειακής στρατηγικής.

Το νομοθετικό πλαίσιο διείσδυσης των ΑΠΕ στην Ελλάδα συγχρονίστηκε με αυτό των λοιπών Ευρωπαϊκών Κρατών δεδομένου ότι τόσο ο στόχος *per se* όσο και οι εθνικές

¹⁶⁸ (Μόδης, 2005) σελ. 28 « Αυτό που κρύβεται πίσω από το κομψό σχήμα της σιγμοειδούς καμπύλης είναι το γεγονός ότι η φυσιολογική ανάπτυξη υπακούει σε ένα νόμο που εμπεριέχει τη γνώση του ανώτατου ορίου, δηλ. του πόση ανάπτυξη μένει ακόμα να επιτευχθεί. Συνεπώς, ακριβείς μετρήσεις της ανάπτυξης, ακόμα και στα πρώτα στάδιά της, μπορούν να προσδιορίσουν ποσοτικά τον νόμο, αποκαλύπτοντας έτσι από νωρίς το τελικό μέγεθος (την τιμή του ανώτατου ορίου)».

μας δεσμεύσεις σε μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων εκκίνησαν ταυτόχρονα για όλα τα Κράτη-Μέλη.

Εξάλλου η ανάπτυξη των ΑΠΕ ως προαναλύθηκε στα Κεφάλαια που προηγήθηκαν συνδέεται άμεσα με την Αρχή της Αειφορίας ως εκείνες οι ενεργειακές πηγές που κατατείνουν στην μη μείωση του φυσικού κεφαλαίου. Με την έννοια δε, που τόσο ο Συντακτικός νομοθέτης όσο και η πάγια Νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας αποδίδει στην έννοια της Αειφορίας ήτοι αυτή της βιώσιμης περιβαλλοντικής κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης, ένα σύστημα το οποίο αναπτύσσεται για λόγους αυστηρά περιβαλλοντικούς δε δύναται αν αφίσταται το ίδιο από την αρχή της βιωσιμότητας. Άλλως ειπείν η αρχή της Αειφόρου ή Βιώσιμης Ανάπτυξης οφείλει να αποβλέπει και να στηρίζεται σε επιμέρους βιώσιμα συστήματα. Επομένως η αξιολόγηση του συστήματος το οποίο ο εθνικός νομοθέτης επέλεξε για να προωθήσει τις ΑΠΕ στην Ελλάδα αναπτύσσεται στην βάση των εξής κριτηρίων: α) Ως προς τον βαθμό επίτευξης στόχου παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ, β) Ως προς την οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος (υπό 8.3.2.1), γ) Ως προς τον βαθμό επίτευξης Μείωσης των Αερίων Ρύπων (υπό 8.3.2.2), δ) Ως προς το διαμορφούμενο έλλειμμα του ΕΛΑΠΕ (υπό 8.3.2.3).

Ως προς τον βαθμό επίτευξης στόχου παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ: ως προς τα αποτελέσματα έχει γίνει εκτενής ανάλυση στην παράγραφο 7.3 του 7^{ου} Κεφαλαίου όπου απεδείχθη ότι ο προβλεπόμενος βαθμός εκπλήρωσης του στόχου είναι αρκετά υψηλός.

8.3.2.1 Οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος

Ο εθνικός νομοθέτης στην ανάγκη της λογιστικής και ταμειακής αντιμετώπισης των αυξημένων σε σχέση με την ΟΤΣ τιμών των ΑΠΕ ενεργοποίησε τον Ειδικό Λογαριασμό ΑΠΕ (εφεξής ΕΛΑΠΕ). Ωστόσο η τάση ελλείμματος που εμφάνισε υποδηλώνει το μεγάλο ερωτηματικό ως προς την οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος των εγγυημένων τιμών ακόμα και για το μελλοντικό του αποτύπωμα στο οικονομικό σκέλος της αγοράς της ενέργειας και αναλύεται στην παράγραφο 8.2.1.

8.3.2.2 Βαθμός επίτευξης Μείωσης εκπομπών Αερίων Ρύπων

Η μείωση των εκπομπών Αερίων Ρύπων (ή ακριβέστερα η αύξηση των αποφευγόμενων ρύπων) ως το αποτέλεσμα της υποκατάστασης των ορυκτών καυσίμων

και του φυσικού αερίου είναι ο δεύτερος περιβαλλοντικός λόγος ανάγκη διείσδυσης των ΑΠΕ στο εθνικό ενεργειακό μείγμα και απαντά με τον ίδιο επιτακτικό τρόπο στον σεβασμό στην Αρχή της Αειφορίας. Η ήδη επιτευχθείσα αύξηση αποφευγόμενων ρύπων αποτελεί μεν κεκτημένο ωστόσο η εκμηδένιση των επενδύσεων σε φωτοβολταϊκά λόγω του χαμηλού βαθμού απόδοσης της επένδυσης σε συνδυασμό με την μετά την 25ετή διάρκεια των συμβάσεων πιθανή (αν δεν ανανεωθούν με νομοθετική διάταξη) έξοδο από το Σύστημα σημαντικής ισχύος, θα προκαλέσει σε βάθος εικοσιπενταετίας (με την παραδοχή ότι θα εξακολουθήσει η σημερινή πολιτική διείσδυσης των ΑΠΕ) μεγάλη μείωση των αποφευγόμενων ρύπων λόγω της ανάγκης σε προσφυγή λόγω της εξόδου από το Σύστημα μονάδων φωτοβολταϊκών μεγάλης ισχύος συνολικά (Σχήμα 20, 8.3.3).

8.3.2.3 Το σταδιακά διαμορφούμενο έλλειμμα του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ ως επιτακτικός παράγοντας αναδιαμόρφωσης του συστήματος των εγγυημένων τιμών ΑΠΕ

Η πλέον σημαντική διάταξη σχετικά με την βιωσιμότητα της στρατηγικής περί ΑΠΕ υπήρξε η διάταξη το άρ. 143 παρ. 1 και παρ. 2 η οποία διατρανώνει την αναγκαιότητα θεσμικής στηρίξεως του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ¹⁶⁹ (εφεξής ΕΛΑΠΕ) διατηρώντας αφενός εν ισχύ την διάταξη του άρ. 40 του ν. 2773/1999 αλλά και αναπροσδιορίζοντας τις χρηματοροές του με την αντίληψη της ενίσχυσης του¹⁷⁰.

Ο νόμος ο οποίος αρχικά θεσμοθετεί τον Ειδικό Λογαριασμό για την στήριξη των ΑΠΕ είναι ο νόμος 2773/1999 στο άρθρο 40.

Οι σημαντικές προβλέψεις του άρ. 40 υπήρξαν οι ακόλουθες:

- Ο Διαχειριστής του Συστήματος και ο Διαχειριστής του Δικτύου ανακτούν πλήρως τα ποσά που καταβάλλουν στους αντισυμβαλλόμενους σύμφωνα με το άρθρα 35, 36, 37, 38 και 39 μέσω ειδικού Λογαριασμού τον οποίο διαχειρίζεται ο Διαχειριστής του Συστήματος.
- Έσοδα του ειδικού Λογαριασμού είναι:
 - (α) Τα ποσά που καταβάλλουν οι κάτοχοι άδειας παραγωγής και προμήθειας του Συστήματος μέσω της διαδικασίας διευθέτησης των Αποκλίσεων Παραγωγής-Ζήτησης

¹⁶⁹ (Φαραντούρης, 2015)

¹⁷⁰ (Πανάγου, Θ.Κ., n.d.)

του άρθρου 20 του ίδιου νόμου, το οποία αναλογούν στην ισχύ που εντάσσεται κατά προτεραιότητα στο Σύστημα από το Διαχειριστή του Συστήματος κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 35, 37 και 38¹⁷¹.

(β) Τα ποσά που καταβάλλει η ΔΕΗ ως αποκλειστικός Προμηθευτής στα Μη Διασυνδεδεμένα Νησιά, για την ηλεκτρική ενέργεια που απορροφάται στα συστήματα των νησιών αυτών κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 36, 37 και 38. Για τον υπολογισμό του ποσού αυτού ως τιμή Kwh λαμβάνεται το μέσο μεταβλητό κόστος της παραγωγής της ΔΕΗ στα Μη Διασυνδεδεμένο Νησιά για κάθε μήνα, το οποίο τελεί υπό την έγκριση της ΡΑΕ.

(γ) Το Ειδικό Τέλος για τη Μείωση Εκπομπών Αερίων Ρύπων (ETMEAP), που επιμερίζεται ομοιόμορφα για όλη την ελληνική επικράτεια σε κάθε Πελάτη, περιλαμβανομένων και των αυτοπαραγωγών, σύμφωνα με μεθοδολογία η οποία καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, που εκδίδεται μετά από γνώμη της ΡΑΕ, και η οποία λαμβάνει υπόψη την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας που καταναλώνει ο κάθε Πελάτης και συντελεστές που διαφοροποιούν τον επιμερισμό κατά κατηγορία Πελατών, έτσι ώστε να προκύπτει χρέωση που εξισορροπεί τις οικονομικές συνέπειες μεταξύ των κατηγοριών Πελατών. Οι αριθμητικές τιμές των συντελεστών της ανωτέρω μεθοδολογίας προσδιορίζονται κάθε έτος με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης μετά από πρόταση της ΡΑΕ, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Το ανά KWh ύψος του ειδικού τέλους είναι ενιαίο για όλη την ελληνική επικράτεια και προσδιορίζεται κάθε έτος με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μετά από πρόταση της ΡΑΕ.

Σύμφωνα λοιπόν με τις ανωτέρω ρυθμίσεις οι παραγωγοί ενέργειας από ΑΠΕ αποζημιώνονται μέσω του Ειδικού Λογαριασμού.

Με μεταγενέστερη νομοθετική παρέμβαση και δη δια του ν. 4001/2011 με το άρ.143 στα έσοδα του Ειδικού Λογαριασμού προστίθενται και το Ειδικό Τέλος Μείωσης Εκπομπών αερίων Ρύπων (ETMEAP) καθώς και το Τέλος Λιγνίτη ως ακολούθως: «2. Έσοδα του ειδικού Λογαριασμού είναι:

(α) Τα ποσά που καταβάλλουν οι παραγωγοί και οι προμηθευτές στο πλαίσιο του ημερήσιου ενεργειακού προγραμματισμού του άρθρου 120 και της Εκκαθάρισης των Αποκλίσεων παραγωγής-ζήτησης κατά το άρθρο 105, τα οποία αναλογούν στην ισχύ που

¹⁷¹ Με την παρ.7 άρθρ.27 Ν.3468/2006 ορίζεται ότι όπου στην κείμενη νομοθεσία γίνεται παραπομπή στα άρθρα 35 έως 39 του ν. 2773/1999, όπως ισχύει, η παραπομπή αυτή λογίζεται ότι γίνεται στα άρθρα 9,10, 12 και 13 του νόμου 3468/2006.

εντάσσεται κατά προτεραιότητα στο σύστημα μεταφοράς και στο δίκτυο διανομής της ηπειρωτικής χώρας και των συνδεδεμένων με αυτά νησιών κατά τα οριζόμενα στον ν. 3851/2010.

(β) Τα ποσά που καταβάλλουν οι Προμηθευτές στα Μη Διασυνδεδεμένα Νησιά, για την ηλεκτρική ενέργεια που απορροφάται στα συστήματα των νησιών αυτών, που παράγεται από τις μονάδες που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 129. Για τον υπολογισμό των ποσών αυτών ως τιμή kWh λαμβάνεται υπόψη το μέσο μεταβλητό κόστος της παραγωγής των εγκατεστημένων μονάδων παραγωγής, με εξαίρεση τις μονάδες ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ στα Μη Διασυνδεδεμένα Νησιά για κάθε μήνα, το οποίο τελεί υπό την έγκριση της ΡΑΕ.

(γ) Έσοδα από την επιβολή ειδικού τέλους για τη Μείωση Εκπομπών Αερίων Ρύπων (ΕΤΜΕΑΡ) επί της κατανάλωσης, που διαφοροποιείται ανά κατηγορία Πελατών, περιλαμβανομένων και των αυτοπαραγωγών, ομοιόμορφα για όλη την ελληνική επικράτεια, σύμφωνα με μεθοδολογία η οποία καθορίζεται με Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, που εκδίδεται μετά από γνώμη της ΡΑΕ. Η μεθοδολογία περιλαμβάνει συντελεστές που διαφοροποιούν το ειδικό τέλος κατά κατηγορία Πελατών, έτσι ώστε να προκύπτει χρέωση που εξισορροπεί τις οικονομικές συνέπειες μεταξύ των κατηγοριών Πελατών. Οι αριθμητικές τιμές των συντελεστών της ανωτέρω μεθοδολογίας, καθώς και οι μοναδιαίες χρεώσεις που επιβάλλονται στους Πελάτες, προσδιορίζονται με απόφαση της ΡΑΕ που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τον 12ο μήνα εκάστου έτους προκειμένου να εφαρμοσθεί το επόμενο ημερολογιακό έτος, μετά από προϋπολογιστική εκτίμηση των εσόδων και εξόδων του ειδικού διαχειριστικού Λογαριασμού. Οι ανωτέρω μοναδιαίες χρεώσεις αναθεωρούνται με την ίδια διαδικασία, τον 6ο μήνα κάθε ημερολογιακού έτους για εφαρμογή από την 1η Ιουλίου έως την 31η Δεκεμβρίου του ίδιου έτους, εφόσον αυτό απαιτείται με βάση την εξέλιξη των εσόδων και εξόδων του ειδικού διαχειριστικού Λογαριασμού εντός του έτους. Για την περίοδο 2013-2014 το ύψος των μοναδιαίων χρεώσεων καθορίζεται κατά τρόπο ώστε το έλλειμμα του ειδικού διαχειριστικού Λογαριασμού να αποσβεστεί έως το τέλος της διετίας.» Όπως η παράγραφος αυτή έχει αντικατασταθεί από το άρθρο 9 παρ.1 της ΠΝΠ 19/19-11-12, ΦΕΚ-229 Α/19-11-12 από την έναρξη ισχύος της ΠΝΠ.

(δ) Τα έσοδα που προέρχονται από τις δημοπρατήσεις των αδιάθετων δικαιωμάτων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 25 του ν.2468/2006, όπως τροποποιείται με τον παρόντα νόμο.

(ε) Επιβάλλεται υπέρ του ειδικού διαχειριστικού Λογαριασμού του άρθρου 40 του ν. 2773/1999 και σε βάρος των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτη ειδικό τέλος δύο (2) ευρώ ανά MWh παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτη. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής καθορίζεται ο τρόπος και η διαδικασία είσπραξης και απόδοσης του εν λόγω τέλους στον ανωτέρω Λογαριασμό, καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα. Με όμοια απόφαση μετά από γνώμη της ΡΑΕ δύναται να αναπροσαρμόζεται το τέλος αυτό». (Η παράγραφος προστέθηκε με το άρ. 52 παρ. 7 του Ν. 4042/12, ΦΕΚ-24 Α/13-2-12.

Η ταχεία υπερκάλυψη του εθνικού μας στόχου για χρήση ενέργειας από ΑΠΕ οδήγησε σύντομα σε έλλειμμα του ειδικού για αυτό Λογαριασμού του άρ. 40.1 του ν. 2773/1999. Προκειμένου να καλυφθεί το συγκεκριμένο έλλειμμα η Πολιτεία θέσπισε με την διάταξη του άρ. Ι.2 υποπαρ. 1 του ν. 4093/2012¹⁷² έκτακτη ειδική εισφορά αλληλεγγύης «υπό τις παρούσες πρωτόγνωρες ιστορικά δυσμενείς συνθήκες της οικονομίας και στο πλαίσιο της αναλογικότητας της επιβάρυνσης για την επίτευξη των στόχων διείσδυσης των ΑΠΕ στο ενεργειακό ισοζύγιο, να προστατευθεί ο τελικός καταναλωτής ενέργειας ... από υπέρογκη αύξηση του ΕΤΜΕΑΡ [ειδικού τέλους μείωσης εκπομπών αερίων ρύπων], το οποίο αποτελεί τον κύριο και σταθερό τροφοδότη του ανωτέρω ελλειμματικού ειδικού λογαριασμού».

Ωστόσο παρά τις επανειλημμένες νομοθετικές προσπάθειες ενισχύσεως του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ (εφεξής ΕΛΑΠΕ) το σταδιακά και σταθερά διαμορφούμενο έλλειμμα δεν έχει καταφέρει να αναχαιτιστεί.

Οι πιέσεις αυτές προκάλεσαν με τη σειρά τους καθυστερήσεις, με περαιτέρω συνέπεια τη δημιουργία αξιοσημείωτου ελλείμματος του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ. Ειδικότερα, κατά το έτος 2012 ενώ η Οριακή Τιμή Συστήματος ήταν 63€/MWh, των αιολικών σταθμών 93,2€/MWh, της ΣΗΘΥΑ 179,5 €/MWh, η σχετική αποζημίωση για

¹⁷² Της οποίας η πρόβλεψη ως ακολούθως: «η σύμβαση πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκό σταθμό ... συνομολογείται με την τιμή αναφοράς ... που ισχύει κατά την ημερομηνία έναρξης της δοκιμαστικής λειτουργίας ή ... κατά την ημερομηνία ενεργοποίησης της σύνδεσης του φωτοβολταϊκού σταθμού», έτσι ώστε, κατά την αιτιολογική έκθεση, «ο ρυθμός μείωσης της τιμής αποζημίωσης της παραγόμενης ενέργειας [...] να ακολουθεί τη [συνεχή και με υψηλούς ρυθμούς μείωση του κόστους εγκατάστασης φωτοβολταϊκών σταθμών] ώστε να μην υφίσταται υπερβολική αποζημίωση των παραγωγών και να επιβαρύνεται δυσανάλογα ο καταναλωτής», με την πρόβλεψη πάντως μεταβατικών διατάξεων για όσους είχαν ήδη συνάψει σύμβαση πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας ή είχαν υποβάλει σχετική αίτηση με πλήρη φάκελο (άρθρο πρώτο παρ. Ι.2 υποπαρ. 2-3).

τους φωτοβολταϊκούς σταθμούς έφτανε 397,8€/MWh, ενώ για τους φωτοβολταϊκούς σταθμούς στις οροφές των ακινήτων έφτανε στα 514,8€/MWh.

Για την αντιμετώπιση και εκμηδενισμό του ελλείματος αυτού, υπήρξε νομοθετική παρέμβαση με σκοπό τη ρύθμιση της αγοράς των ΑΠΕ και την αναπροσαρμογή των τιμών αποζημίωσης των παραγωγών ΑΠΕ. Η νομοθετική παρέμβαση συνίστατο στην υιοθέτηση τριών δεσμών μέτρων:

Η πρώτη αφορούσε στην έκδοση της υπ' άρ. ΥΑΠΕ /Φ1/2300/οικ 16932/09-08-2012 αποφάσεως περί αναστολής της διαδικασίας αδειοδότησεως και χορηγήσεως προσφορών σύνδεσης για φωτοβολταϊκούς σταθμούς.

Η δεύτερη αφορούσε στη μείωση των τιμών πώλησεως ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς και εκδηλώθηκε με δύο υπουργικές αποφάσεις, τις υπ' άρ. ΥΑΠΕ/Φ1/οικ.2262/31.1.2012 και ΥΑΠΕ/Φ1/οικ.2301/16933/09-08-2012. Με αυτές επιχειρήθηκε η αποφασιστική επέμβαση στο ζήτημα που προέκυπτε από περιπτώσεις παραγωγών, οι οποίοι, παρά το μειωμένο κόστος εξοπλισμού, απολάμβαναν ιδιαίτερα υψηλές αποζημιώσεις για την πωλούμενη ενέργεια. Υπενθυμίζεται ότι τα μέχρι το έτος 2012 αδειοδοτημένα έργα υπερέκλυαν τον ενεργειακό στόχο ακόμα και του έτους 2020.

Η τρίτη δέσμη μέτρων, πάλι προς την κατεύθυνση της μείσεως του ελλείματος του Ειδικού Λογαριασμού, ελήφθη από την ΡΑΕ Τέσσερις αποφάσεις της Αρχής αυτής είχαν ως αντικείμενο την αύξηση του Ειδικού Τέλους Μειώσεως Εκπομπής Αερίων Ρύπων (ΕΤΜΕΑΡ): με την απόφαση ΡΑΕ 698/2012 το ΕΤΜΕΑΡ προσαρμόστηκε μεσοσταθμικά στο ποσό των 7,50 €/MWh για το διάστημα από τον Αύγουστο του 2012 έως και τον Ιούνιο 2013, με την απόφαση ΡΑΕ 1/2013 προσαρμόστηκε μεσοσταθμικά σε 9,3€/MWh για το διάστημα από Ιανουάριο 2013 μέχρι και Ιούνιο 2013, με την απόφαση ΡΑΕ 323/2013 αναπροσαρμόστηκε εκ νέου μεσοσταθμικά το ΕΤΜΕΑΡ σε 14,96€/MWh και, τέλος, με την απόφαση ΡΑΕ 86/2014 το ΕΤΜΕΑΡ αυτό αυξήθηκε μεσοσταθμικά 33,68€/MWh.

Συνοπτικά ο Έλληνας Νομοθέτης επεδίωξε και με επιπλέον νομοθετικά μέτρα να μειώσει την ελλειμματική τάση του Ειδικού Λογαριασμού:

- Αναστολή διαδικασίας αδειοδότησης και χορήγησης προσφορών σύνδεσης για φωτοβολταϊκούς σταθμούς (Υ.Α. οικ. 16932/ΦΕΚ Β' 2317/10.08.2012).
- Αναπροσαρμογή των εγγυημένων τιμών πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς (Υ.Α. οικ. 16933/ΦΕΚ Β' 2317/10.08.2012).

- Επιβολή έκτακτης ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης στους παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ (Ν. 4093/2012/ΦΕΚ Α'222/12.11.2012).
- Αναπροσαρμογή των εγγυημένων τιμών πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς (συμπεριλαμβανομένων των στεγών) (Υ.Α. 1288/9011/ΦΕΚ Β' 1103/02.05.2013).
- Επιβολή επιπλέον έκτακτης ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης στους παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς που είχαν εξασφαλίσει τιμές προ 10.08.2012 και συνδέθηκαν μετά την 01.01.2013 (Ν. 4152/2013/ΦΕΚ Α'107/09.05.2013).
- Αναστολή σύναψης συμβάσεων σύνδεσης και πώλησης φωτοβολταϊκών σταθμών έως 31.12.2013 (Ν. 4152/2013/ΦΕΚ Α'107/09.05.2013).
- Αύξηση του Ειδικού Τέλους Μείωσης Εκπομπών Αερίων του Θερμοκηπίου (ΕΤΜΕΑΡ) του άρθρου 143 παρ. 2 περ. γ' του ν. 4001/2011 (Απόφαση ΡΑΕ 323/09.07.2013).
- Έκδοση εκπτώτικων τιμολογίων επί της αξίας της πωληθείσας ενέργειας από ΑΠΕ & ΣΗΘΥΑ για το 2013 (Ν. 4254/2014/ΦΕΚ Α'85/07.04.2014).
- Μόνιμη αναπροσαρμογή (μείωση) των τιμών αποζημίωσης της παραγόμενης ενέργειας από ΑΠΕ & ΣΗΘΥΑ από την 01.04.2014 με ταυτόχρονη κατάργηση της έκτακτης εισφοράς και αυτοδίκαιη επέκταση των συμβάσεων πώλησης και συμψηφισμού κατά επτά (7) χρόνια (Ν. 4254/2014/ΦΕΚ Α'85/07.04.2014).
- Καταργείται η αναστολή της διαδικασίας αδειοδότησης, χορήγησης προσφορών σύνδεσης και υπογραφής νέων συμβάσεων σύνδεσης και πώλησης για φωτοβολταϊκούς σταθμούς.
- Εισαγωγή ετήσιου «πλαφόν» στα επίπεδα ισχύος ηλιοθερμικών σταθμών, σταθμών βιομάζας και σταθμών βιοαερίου από βιομάζα, που τίθενται σε λειτουργία και η παραγόμενη ενέργεια των οποίων αποζημιώνεται με τις ισχύουσες τιμές αναφοράς.
- Ανακοίνωση ΥΠΕΝ (άρ. πρωτ.: οικ.171434/01.02.2016) για καθορισμό υπόχρεων και υπολογισμού τέλους διατήρησης δικαιώματος κατοχής άδειας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας για το 2015.
- Αύξηση του Ειδικού Τέλους Μείωσης Εκπομπών Αερίων του Θερμοκηπίου (ΕΤΜΕΑΡ) του άρθρου 143 παρ. 2 περ. γ' του ν. 4001/2011 (Απόφαση ΡΑΕ 175/31.03.2014).

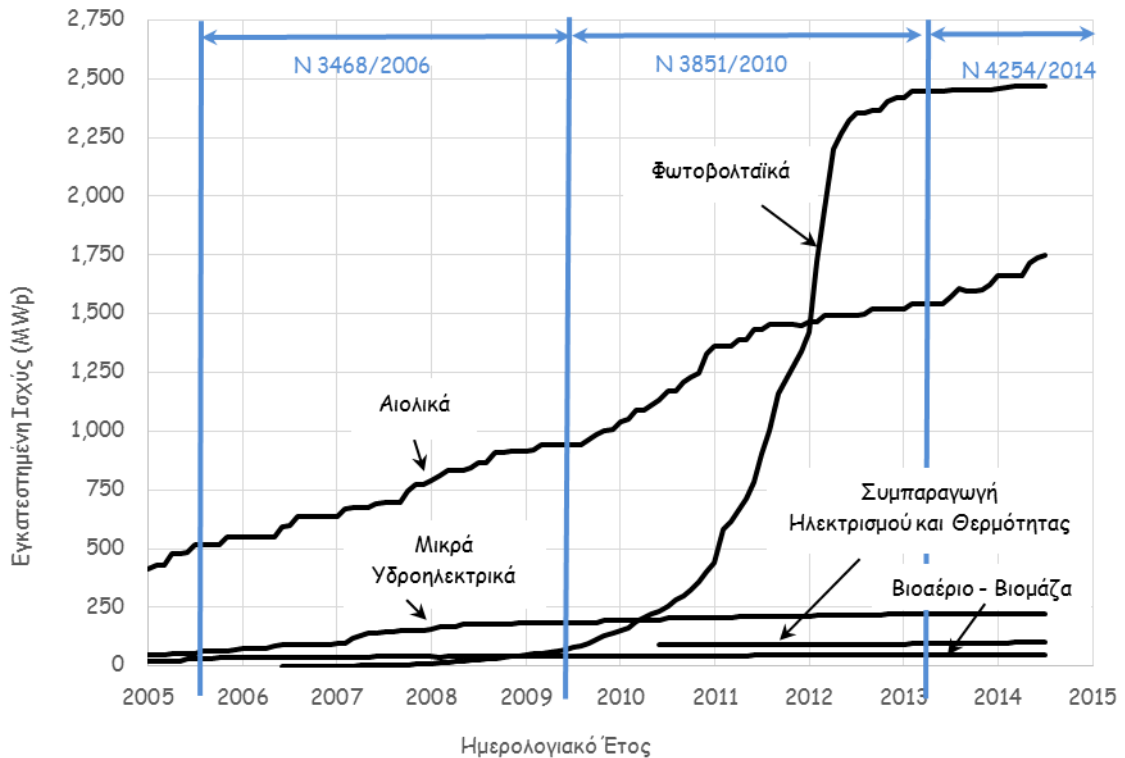
- Μείωση του Ειδικού Τέλους Μείωσης Εκπομπών Αερίων του Θερμοκηπίου (ΕΤΜΕΑΡ) του άρθρου 143 παρ. 2 περ. γ' του ν. 4001/2011 (Απόφαση ΡΑΕ 465/2015/01.12.2015, ΦΕΚ Β'2815/22.12.2015).
- Με το νέο καθεστώς στήριξης των σταθμών παραγωγής Η/Ε από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ (Ν.4414/2016/ΦΕΚ Α'149/09.08.2016) ο Ειδικός Λογαριασμός ΑΠΕ και Σ.Η.Θ.Υ.Α. Διασυνδεδεμένου Συστήματος και Δικτύου διαχωρίζεται λογιστικά σε δύο Υπολογαριασμούς. Εισάγεται νέο έσοδο από τη χρέωση των Εκπροσώπων Φορτίου και προβλέπεται μελλοντικό έσοδο από Αγορά Εγγυήσεων Προέλευσης.
- Τροποποίηση εδαφίων προηγούμενων νόμων σχετικά με το ποσοστό της χρέωσης που επιβάλλεται στους Εκπροσώπους Φορτίου και σχετικά με τις αποφάσεις της ΡΑΕ για την αναπροσαρμογή του ΕΤΜΕΑΡ και την εξάλειψη του ελλείμματος του Ειδικού Λογαριασμού (Ν.4427/2016 ΦΕΚ Α'188/08.10.2016).
- Τρόπος κατανομής εσόδων από πλειστηριασμούς δικαιωμάτων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου για το έτος 2016 (καθορισμός του ποσοστού του εσόδου του Ειδικού Λογαριασμού σε 72%) (Υ.Α. Άρ.Οικ. 47692/ΦΕΚ Β' 3245/10.10.2016).
- Μείωση της μεσοσταθμικής τιμής του Ειδικού Τέλους Μείωσης Εκπομπών Αερίων του Θερμοκηπίου (ΕΤΜΕΑΡ) του άρθρου 143 παρ. 2 περ. γ' του ν. 4001/2011 (Απόφαση ΡΑΕ 621/2016/22.12.2016, ΦΕΚ Β'83/20.01.2017).
- Απόφαση ΡΑΕ/150/2017 σχετικά με τον καθορισμό τιμών ρυθμιστικών παραμέτρων για την εφαρμογή της Μεθοδολογίας υπολογισμού του εσόδου του Υπολογαριασμού Αγοράς του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ¹⁷³.

Οι ανωτέρω δέσμες μέτρων, ωστόσο, δεν στάθηκαν ικανές για την αντιμετώπιση του ελλείμματος του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ.

Στην ανάλυση αυτή επειδή ενδιαφέρει η σχετική επιβάρυνση ανά τεχνολογία ορίζεται ένα φαινόμενο ΕΤΜΕΑΡ ανά τεχνολογία ως εξής:

Η ιστορική εξέλιξη της εγκατεστημένης ισχύος παρουσιάζεται στο Σχήμα 15. Τα βασικά συμπεράσματα συνοψίζονται στα εξής:

¹⁷³ Μηνιαίο Δελτίο Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ & ΣΗΘΥΑ Διασυνδεδεμένου Συστήματος και Δικτύου Λ.ΑΓ.Η.Ε. Α.Ε. Φεβρουάριος 2017 (εκκαθάριση_Ιανουαρίου_2017) Ειδικός Διαχειριστικός Λογαριασμός ΑΠΕ & ΣΗΘΥΑ του Άρθρου 40 του Ν.2773/1999 όπως ισχύει, (Άρθρο 143 του Ν.4001/2011) και Ν.4414/2016 Απολογιστικά Στοιχεία και Πρόβλεψη για την Εξέλιξή τους.

Σχήμα 15. Η Εξέλιξη της εγκατεστημένης ισχύος.

Τα φωτοβολταϊκά εμφανίζουν ένα σιγμοειδές μοντέλο ανάπτυξης, δηλαδή γρήγορη εκθετική αύξηση αρχικά και στη συνέχεια απότομη σταθεροποίηση.

Τα αιολικά παρουσιάζουν σταθερό ρυθμό ανάπτυξης, δηλαδή εμφανίζουν γραμμική εξέλιξη της εγκατεστημένης ισχύος.

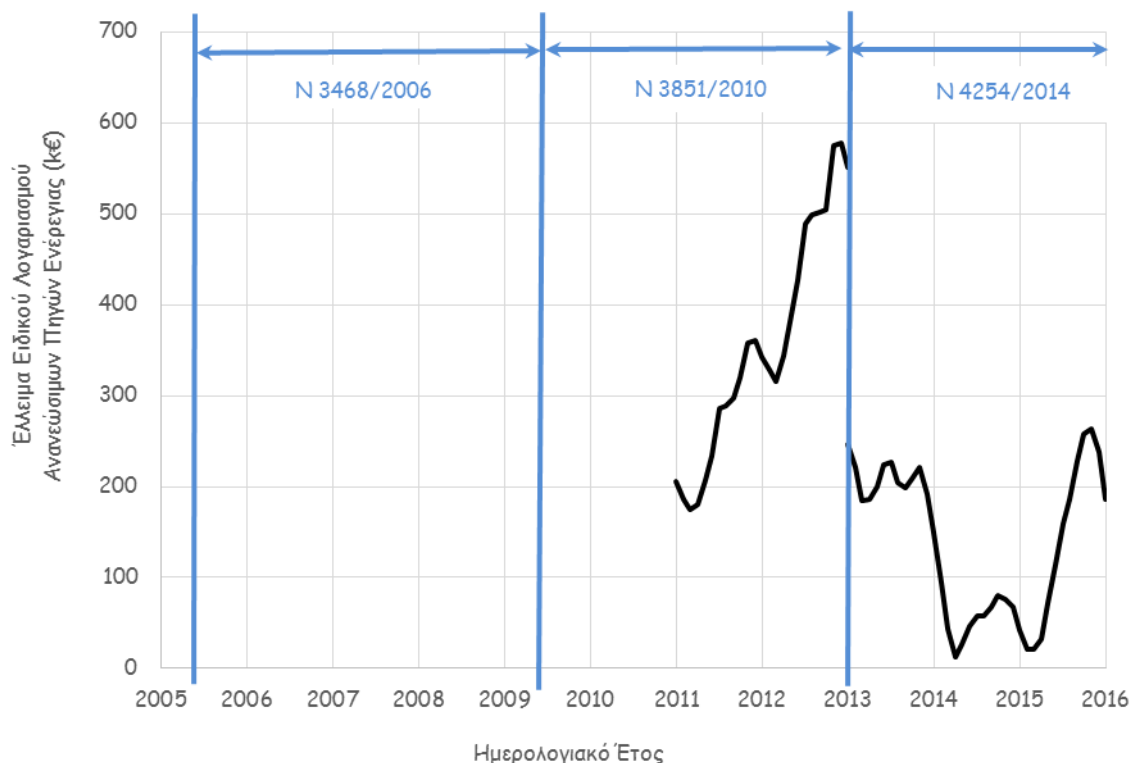
Τα μικρά υδροηλεκτρικά εμφάνισαν μικρή αύξηση αρχικά στη συνέχεια όμως σχεδόν σταθεροποιούνται. Σε κάθε περίπτωση η συνολική εγκατεστημένη ισχύς τους παραμένει πολύ χαμηλή.

Η συμπαραγωγή ηλεκτρισμού και θερμότητας καθώς και η παραγωγή ηλεκτρισμού από βιοαέριο-βιομάζα παραμένουν σε μηδενικά επίπεδα.

Γίνεται εμφανές ότι σχετικά με τα φωτοβολταϊκά ο Ν 3851/2010 πυροδότησε την εγκατάστασή τους ενώ ο Ν 4254/2014 την κατέστειλε. Τα αιολικά παρέμειναν ανεπηρέαστα στην ανοδική τους πορεία από τη νομοθεσία. Αντίθετα, παρά τις υψηλές εγγυημένες τιμές, τόσο η συμπαραγωγή ηλεκτρισμού και θερμότητας όσο και η παραγωγή ηλεκτρισμού από βιοαέριο-βιομάζα δεν αφυπνίστηκαν.

Οι υψηλές εγγυημένες τιμές των παραγωγών ΑΠΕ σε σχέση με την ΟΤΣ προκαλεί έλλειμμα στον Ειδικό Λογαριασμό Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΕΛΑΠΕ), ο οποίος

αποζημιώνει τους παραγωγούς ΑΠΕ και τον οποίο διαχειρίζεται ο ΛΑΓΗΕ. Το ιστορικό έλλειμμα ΕΛΑΠΕ παρουσιάζεται στο Σχήμα 16.

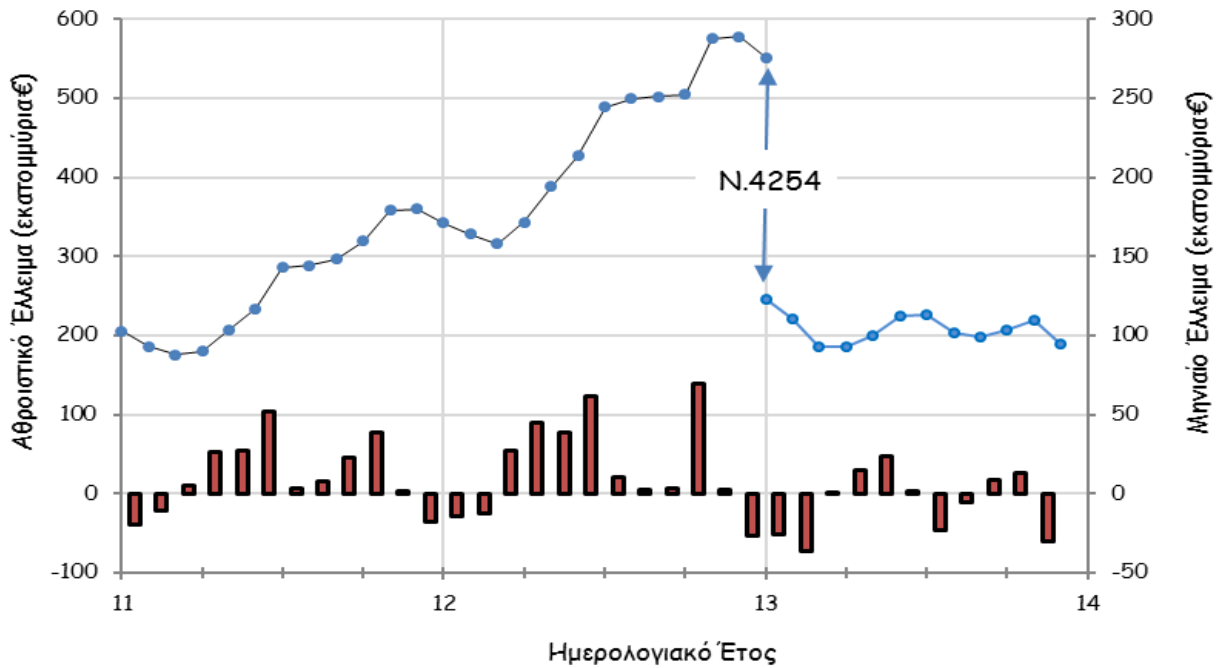

Σχήμα 16. Η εξέλιξη του ελλείμματος του ειδικού λογαριασμού από την έναρξη ισχύος του ν. 4001/2011.

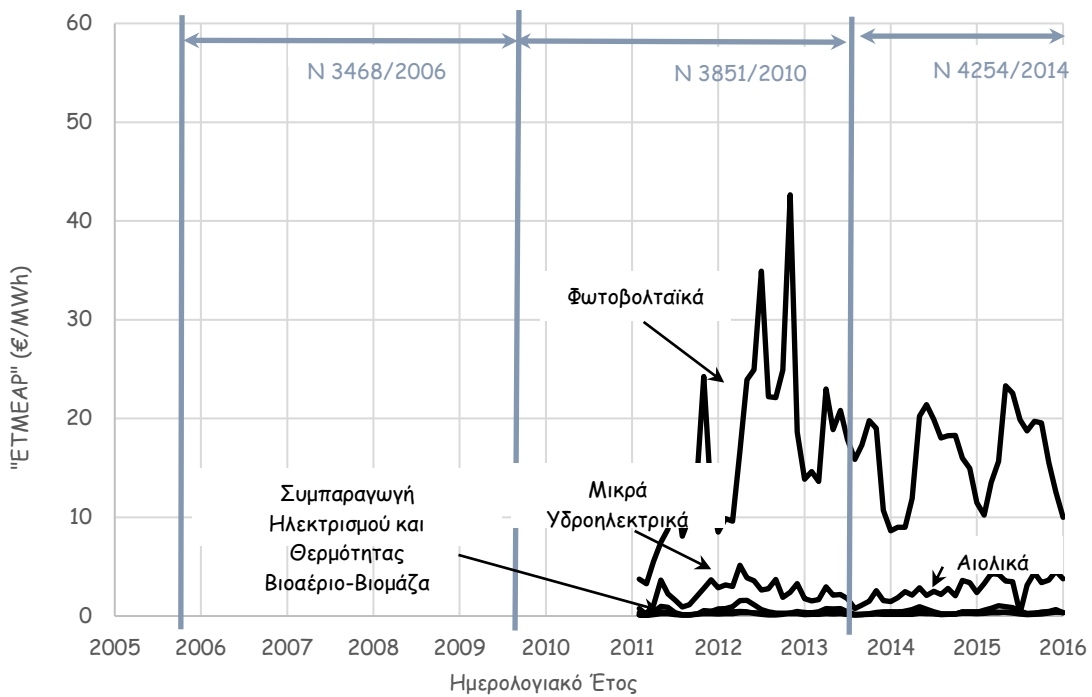
Καθώς εμφανώς προκύπτει, την μεγαλύτερη απόκλιση από την ΟΤΣ εμφανίζει η τιμή των φωτοβολταϊκών, έπεται η τιμή της συμπαραγωγής, ενώ πολύ εγγύς στην ΟΤΣ είναι οι τιμές των αιολικών, των υδροηλεκτρικών και της βιομάζας.

Στο Σχήμα 8 παρουσιάζεται η απόκλιση της οριακής τιμής συστήματος όπως διαμορφώνεται πριν την συμβολή του ΕΤΜΕΑΡ και την διαμόρφωση της μετά την επιβολή του ΕΤΜΕΑΡ υπολογισμένου σύμφωνα με την κατανάλωση της ενέργειας από ΑΠΕ όπως αυτή προκύπτει για κάθε μήνα τιμολόγησης και όχι με εξάμηνο προϋπολογισμό.

Επιπλέον, από το παρακάτω Σχήμα 17 της εξέλιξης του ελλείμματος του Ειδικού Λογαριασμού παρατηρούμε ότι ενώ στο τέλος του έτους 2012 το έλλειμμα έχει προσεγγίσει τα 600εκ. αίφνης σε ένα μήνα μειώνεται στα 270εκ. Την μείωση αυτή την «επέτυχε» η αναδρομική εφαρμογή των μειώσεων επί των εγγυημένων τιμών των φωτοβολταϊκών που θεσπίστηκαν με τον ν. 4254/2014.

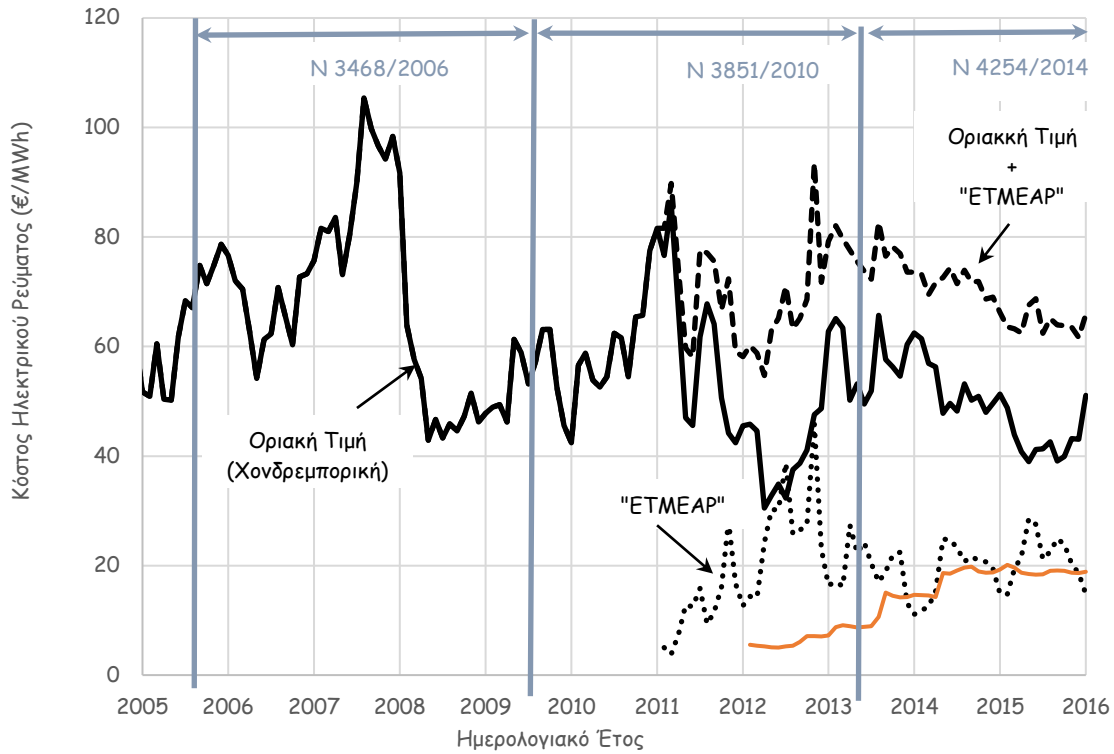

Σχήμα 17. Χρονική εξέλιξη ελλείμματος ΛΑΓΗΕ.

Σχήμα 18. Διαχρονική Εξέλιξη του ETMEAP ανά Τεχνολογία.

Από το Σχήμα 18 προκύπτει επίσης ότι το ύψος του ETMEAP καθορίζεται κυρίως από δύο τεχνολογίες: των αιολικών και των φωτοβολταϊκών με την τελευταία να ευθύνεται κατά κύριο λόγο για την δραματική αύξηση του ειδικά την διετία 2012-2013.

Σχήμα 19. Το ΕΤΜΕΑΡ με την μέθοδο Προϋπολογισμού κα το ΕΤΜΕΑΡ της πραγματικής κατανάλωσης ενέργειας ΑΠΕ.

Το έλλειμμα του ΕΛΑΠΕ οφείλεται κυρίως στο ότι νομοθετικώς το καταβαλλόμενο από τον τελικό καταναλωτή ΕΤΜΕΑΡ προϋπολογίζεται με απόκλιση εξαμήνου και άρα με την απορροφηθείσα ισχύ ενέργειας από ΑΠΕ εξάμηνου. Ωστόσο δεδομένου ότι η εγκατεστημένη ισχύς αυξάνεται και άρα η εγχεόμενη ενέργεια στο Σύστημα αυξάνεται επίσης, το ΕΤΜΕΑΡ εξαμήνου υπολείπεται του τρέχοντος υπολογιστέου.

Στο Σχήμα 19 το προυπολογιζόμενο ΕΤΜΕΑΡ εμφανίζεται με την πορτοκαλί αποχρώσεως καμπύλη και είναι προφανής η απόκλιση του από το ΕΤΜΕΑΡ του πραγματικού χρόνου κατανάλωσης ενέργειας ΑΠΕ.

8.3.2.3.1.1 Οι μηχανισμοί στήριξης του Ειδικού Λογαριασμού και η νομολογία του Συμβουλίου Επικρατείας

Α) ΣτΕ 2408/2014.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας με την απόφαση 2408/2014 έκρινε επί προσφυγής εταιρείας παραγωγού ενΑΠΕ από φωτοβολταϊκά κατά των: 1) υπ' αριθμ. ΔΔΝ/Ν55-Η-ΦΒ-365/14897/22.11.2012, 2) υπ' αριθμ. ΔΔΝ/Ν55-Η-ΦΒ-245/14777/22.11.2012, 3) υπ' αριθμ. ΔΔΝ/Ν55-Η-ΦΒ-357/14889/22.11.2012, 4) υπ' αριθμ. ΔΔΝ/Ν55-Η-ΦΒ-355/14887/22.11.2012, 5) υπ' αριθμ. ΔΔΝ/Ν55-Η-ΦΒ-255/14787/ /22.11.2012, 6) υπ' αριθμ. ΔΔΝ/Ν55-Η-ΦΒ-248/14780/22.11.2012, 7) υπ' αριθμ. ΔΔΝ/Ν55-Η-ΦΒ-257/14789/22.11.2012, 8) υπ' αριθμ. ΔΔΝ/Ν55-Η-ΦΒ-358/14890/22.11.2012, 9) υπ' αριθμ. ΔΔΝ/Ν55-Η-ΦΒ-238/14770/ /22.11.2012 εγγράφων της Ανώνυμης Εταιρείας «Διαχειριστής Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας Α.Ε.», 10) σιωπηρής έγκρισης των ανωτέρω πράξεων από τους Υπουργούς Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και 11) ενσωματωμένων στα ανωτέρω έγγραφα βεβαιώσεων εισφοράς του Υπουργού Οικονομικών, πράξεων με τις οποίες επεβλήθη η ως άνω εισφορά στην αιτούσα εταιρεία. Το Ανώτατο δικαστήριο απέρριψε ισχυρισμούς περί αντισυνταγματικότητας της διατάξεως με τις ακόλουθες σκέψεις:

(α) Καταρχήν επιχειρεί τον εννοιολογικό διαχωρισμό της έννοιας της εγγυημένης τιμής από την έννοια της αφορολόγητης τιμής καταλήγοντας ότι το γεγονός πως οι τιμές θεσπίστηκαν εγγυημένες από τον Νόμο δεν σημαίνει ότι με αυτό αποκλείστηκε και η επιβολή φόρου επι αυτών.

(β) Δεδομένου ότι πριν την λήψη του συγκεκριμένου μέτρου, είχαν άλλα προηγηθεί μέτρα για τον ίδιο σκοπό ήτοι την μείωση του ελλείμματος του Ειδικού Λογαριασμού ¹⁷⁴

¹⁷⁴1. Με την παρ. 3 του άρθρου 143 του ν. 4001/2011 που προστέθηκε με το άρθρο 52 παρ. 7 του ν. 4042/2012 (Α' 24/13-2-2012, βλ. και την κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδοθείσα Δ5/Β/οικ.3982/2012 απόφαση Υφυπουργού ΠΕΚΑ, Β' 342/16-2-2012, διορθ. σφαλμάτων Β' 889) προβλέφθηκε η υπέρ του πιο πάνω λογαριασμού επιβολή σε βάρος των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτη ειδικού τέλους δύο ευρώ ανά MWh παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτη με στόχο, μεταξύ άλλων, την προώθηση καθαρών μορφών ενέργειας και την «ισορροπία στη χονδρεμπορική αγορά μεταξύ τεχνολογιών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από διάφορες πηγές.

2. Με το άρθρο 39 παρ. 2 του ν. 4062/2012 (Α' 70/30-3-2012) ορίστηκε (κατά τροποποίηση της παρ. Α2 του άρθρου 25 του ν. 3468/2006) ότι «για την περίοδο 2013-2015 το σύνολο των εσόδων από πλειστηριασμούς δικαιωμάτων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου αποτελούν πόρο του ειδικού λογαριασμού του άρθρου 40 του ν. 2773/1999».

ερείδομένη επι της Οδηγίας 2009/28 κα επί της σκέψεως υπ' άρ. 8 καταλήγει ότι η ανωτέρω Οδηγία θέτει δεσμευτικούς εθνικούς στόχους για το μερίδιο των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας (καθώς και στις μεταφορές) έως το 2020. Μέσο εκπλήρωσης των σκοπών της Οδηγίας συνιστούν, κατ' άρθρο 2 περ. ια' αυτής, οι εθνικοί μηχανισμοί στήριξης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ. Μολονότι, όμως, τα Κράτη-Μέλη καλούνται να συμβάλουν στην εκπλήρωση των σκοπών της Οδηγίας και γενικότερα των σκοπών της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος, εφαρμόζοντας μηχανισμούς στήριξης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας μέσω ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, το δίκαιο της Ένωσης παρέχει στο παρόν στάδιο εξέλιξης του μεγάλη ελευθερία επιλογής στα Κράτη-Μέλη όσον αφορά την εφαρμογή των εν λόγω μηχανισμών (πρβλ. ΔΕΚ απόφαση της 26/9/2013, C-195/2012, Industrie du bois de Vielsalm & Cie (IBV) SA κατά Region wallonne, σκ. 61-66) και, συνεπώς, την φορολογική τους αντιμετώπιση. **Ούτε, εξάλλου, από το άρθρο 24 του Συντάγματος απορρέει κάποιας μορφής φορολογικό κεκτημένο που να αποκλείει στο εξής την επιβάρυνση οποιασδήποτε φιλοπεριβαλλοντικής επένδυσης.**

Τέλος σε ό,τι αφορά το θέμα των κρατικών ενισχύσεων, το Ανώτατο Δικαστήριο απεφάνθη επί της εκτάσεως του ελέγχου που οφείλουν να διενεργήσουν τα εθνικά δικαστήρια: μπορούν να επιλαμβάνονται διαφορών, οι οποίες τα υποχρεώνουν να ερμηνεύσουν και να εφαρμόσουν την έννοια της ενισχύσεως του άρθρου 107 παρ. 1 ΣΛΕΕ (πρώην 87 παρ. 1 ΣΕΚ), προκειμένου ιδίως να κρίνουν αν ένα κρατικό μέτρο που ελήφθη

3. Με την ΥΑΠΕ Φ1/2303/οικ.16935/2012 κοινή απόφαση του Υφυπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και

Κλιματικής Αλλαγής και του Υφυπουργού στον Πρωθυπουργό (Β' 2317/10-8-2012), που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 12 παρ. 16 του ν. 3851/2010, το ποσοστό της κατ' άρθρο 14 του ν. 1730/1987 (Α' 145) εισφοράς υπέρ της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. ορίσθηκε σε 25% ως πόρος του αυτού λογαριασμού.

4. Προβλέφθηκαν διαδοχικά μειώσεις στην τιμολόγηση της ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς (βλ. αποφάσεις Υπουργού ΠΕΚΑ Υ.ΑΠΕ/Φ1/οικ.2262/2012, Β' 97/31-1-2012, Υ.ΑΠΕ/Φ1/2301/οικ.16933/2012, Β' 2317/10-8-2012).

5 Θεσπίστηκε η αναστολή έκδοσης αδειών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς και προσφοράς σύνδεσης, ενόψει του ότι «η συνολική ηλεκτρική ισχύς των φωτοβολταϊκών σταθμών για τους οποίους έχει υπογραφεί Σύμβαση Πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας υπερκαλύπτει το όριο για την εγκατεστημένη ισχύ κατά το έτος 2014 και ξεπερνά ακόμη και το όριο για το έτος 2020, όπως αυτά έχουν οριστεί με την [προαναφερθείσα Α.Υ./Φ1/οικ. 19598/2010 υπουργική απόφαση]», ήτοι το όριο των 1.500 MW και 2.200 MW, αντίστοιχα» (βλ. Υ.ΑΠΕ/Φ1/2300/οικ.16932/2012, Β' 2317/10.08.2012).

χωρίς να τηρηθεί η διαδικασία προηγούμενου ελέγχου του άρθρου 108 παρ. 3 ΣΛΕΕ (πρώην 88 παρ. 3 ΣΕΚ) έπρεπε να είχε υποβληθεί στη διαδικασία αυτή (πρβλ. ΔΕΚ, αποφάσεις της 22-3-1977, C- 78/76, Steinike & Weinlig, Συλλ. 1977, σ. 171, σκ. 14, της 21-11-1991, C-354/90, Federation¹⁷⁵ nationale du commerce exttrieur des produits alimentaires και Syndicat national des negociants et transformateurs de saumon, Συλλ. 1991, σ. I-5505, σκέψη 10, της 11-7-1996, C-39/94, SFEI κ.λπ., σκ. 49, της 8-11-2001, C-143/99, Adria-Wien Pipeline και Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke, σκ. 21-32, της 5-10-2006, C-368/04, Transalpine , σκ. 39 κ.ά.). Αντιθέτως, τα εθνικά δικαστήρια δεν είναι αρμόδια να αποφαινούνται επί του αν μια κρατική ενίσχυση συμβιβάζεται με την κοινή αγορά. Η κρίση αυτή εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Επιτροπής, η οποία ασκείται υπό τον έλεγχο του δικαστή της Ένωσης (πρβλ. ΔΕΚ, αποφάσεις της 18-7-2007, C-119/05, Lucchini, σκ. 50-51, της 9-8-1994, c-44/93, Namur-Les assurances du credit SA, σκ. 17).

Η ανωτέρω απόφαση αποτελεί νομολογιακό κόμβο για την διείσδυση των Α.Π.Ε στην Ελλάδα διότι καταλήγει στον συνταγματικό χαρακτήρα διατάξεως **η οποία ουσιαστικά προκαλεί μείωση των εγγυημένων τιμών πωλήσεως της ενέργεια από ΑΠΕ απαριθμώντας όλους τους μηχανισμούς στήριξης του Ειδικού Λογαριασμού και θεμελιώνοντας έτσι την δικαιολογική βάση και για περαιτέρω μειώσεις των τιμών ήτοι για υπαναχώρηση επι του συστήματος που αποτέλεσε την βάση των οικονομικών κινήτρων για την ανάπτυξη των ΑΠΕ στην Ελλάδα.** Απαριθμεί δε, τους πόρους του Ειδικού Λογαριασμού υπό την έννοια των επιτρεπτών παρεμβάσεων ενισχύσεως ότι ενώ είναι προφανές ότι η ενέργεια που προέρχεται από ΑΠΕ θα προκαλούσε αυξημένα κόστη στον Ειδικό Λογαριασμό διότι αυτό ακριβώς αποτέλεσε και τον κινητήριο μοχλό-οικονομικό κίνητρο για την έναρξη των σχετικών ενεργειακών επενδύσεων.

ΣτΕ 3366/2016. Επίσης με την απόφαση 3366/2016 η οποία έκρινε επι αιτήσεως ακυρώσεως κατά της αποφ. 323/2013 της ΡΑΕ και παραπέμφθηκε με την υπ' άρ. 4555/2013 απόφαση του ΣτΕ στην Ολομέλεια ΣτΕ, ζητήθηκε η ακύρωση των (α) η 323/9.7.2013 απόφαση της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (ΡΑΕ) «σχετικά με τις

¹⁷⁵ Τα κριτήρια του συγκεκριμένου άρθρου είναι τα ακόλουθα: α) να πρόκειται για παρέμβαση εκ μέρους του κράτους ή μέσω κρατικών πόρων, β) η παρέμβαση αυτή να μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των Κρατών-Μελών, γ) να χορηγεί πλεονέκτημα στον δικαιούχο και δ) να νοθεύει ή να απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό (ΔΕΚ, αποφάσεις της 17-11-2009, C-169/08, Presidente del Consiglio dei Ministri, σκ. 52, της 17-7-2008, C-206/06, Essent Netwerk Noord κ.λπ., σκ. 63-64 κ.ά.).

αριθμητικές τιμές των συντελεστών της μεθοδολογίας επιμερισμού του Ειδικού Τέλους του άρθρου 143 παρ. 2 περ. γ' του Ν. 4001/2011, όπως ισχύει, για το β' εξάμηνο του 2013» (Β' 1784/24.7.2013), (β) η Δ5- ΗΛ/Β/Φ.1.20/οικ.290/8.1.2013 απόφαση του Υφυπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΠΕΚΑ) «Μεθοδολογία επιμερισμού του Ειδικού Τέλους του άρθρου 143 παρ. 2 περ. γ' του Ν. 4001/2011» (Β' 10/9.1.2013), (γ) το άρθρο 5 του Ν. 3851/2010 περί της τιμολόγησης της ενέργειας που παράγεται από σταθμούς ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ και όλων των υπουργικών αποφάσεων που στηρίζονται στο άρθρο αυτό και (δ) η Α.Υ./Φ1/οικ. 19598/1.10.2010 απόφαση της Υπουργού ΠΕΚΑ για την επιδιωκόμενη αναλογία εγκατεστημένης ισχύος και την κατανομή της στο χρόνο μεταξύ των διαφόρων τεχνολογιών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (Β' 1630/11.10.2010).

Το Ανώτατο Δικαστήριο κατά πλειοψηφία, καταλήγει ότι κάθε καταναλωτής/πελάτης, προκειμένου να καλύψει τις καθημερινές του ανάγκες αγοράζει μίγμα ηλεκτρικής ενέργειας, και για το λόγο αυτό καταβάλλει μέσω του τιμολογίου προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας το αναλογούν τίμημα (ΕΤΜΕΑΡ) για το τμήμα της ενέργειας που έχει παραχθεί από ΑΠΕ, το οποίο στη συνέχεια ο Προμηθευτής αποδίδει στον Διαχειριστή για το σκοπό εξυπηρέτησης της πληρωμής των παραγωγών ΑΠΕ. Το γεγονός ότι στην πράξη, οι Διαχειριστές δίνουν προτεραιότητα στην κατανομή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ, έναντι της παραγόμενης από συμβατικούς σταθμούς ηλεκτρικής ενέργειας (με ορυκτό καύσιμο π.χ. πετρέλαιο, λιγνίτη κλπ.), συνεπάγεται αναγκαίως ότι ο τελικός καταναλωτής που συνδέεται στο Δίκτυο ή στο Σύστημα αγοράζει υποχρεωτικά και χρησιμοποιεί και την ενέργεια αυτή και, ως εκ τούτου, βαρύνεται με την πληρωμή του σχετικού αντιτίμου για την χρησιμοποίησή της. Υπό τα προεκτεθέντα δεδομένα, η υποχρέωση προς καταβολή του Ειδικού Τέλους Μείωσης Ρύπων του άρθρου 143 παρ. 2 περ. γ' του Ν. 4001/2011 συνδέεται με το κόστος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, το οποίο τέλος συνιστά, ως εκ τούτου, **τίμημα της αγοράς της ενέργειας αυτής, την οποία χρησιμοποιεί ο τελικός καταναλωτής.**

Μειοψήφησε η Σύμβουλος Ευ. Νίκα, η οποία υπεστήριξε ότι η επίμαχη επιβάρυνση, όπως θεσπίζεται, έχει τον χαρακτήρα φόρου υπέρ τρίτων και, συνεπώς, η παρασχεθείσα προς την κανονιστικώς δρώσα διοίκηση εξουσιοδότηση προς καθορισμό του συντελεστή του εν λόγω φόρου αντίκειται στο άρθρο 78 παρ. 4 του Συντάγματος και η κατ' επίκληση της εξουσιοδοτήσεως αυτής εκδοθείσα προσβαλλομένη πράξη της ΡΑΕ είναι μη νόμιμη.

Ειδικότερα, κατά την μειωηφούσα αυτή γνώμη, το κράτος, προκειμένου να ανταποκριθεί στον ευρωπαϊκό στόχο διεισδύσεως των ΑΠΕ στο ενεργειακό ισοζύγιο, θέσπισε έναν παρεμβατικό μηχανισμό στην εσωτερική αγορά ενέργειας, στο πλαίσιο του οποίου καθιερώνεται η υποχρεωτική από το σύστημα/δίκτυο απορρόφηση του συνόλου της παραγομένης από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ ηλεκτρικής ενέργειας και δή σε προκαθορισμένες τιμές (βάσει νόμου και επιμέρους συμβάσεων με τους παραγωγούς), οι οποίες τιμές, όμως, **κατά το ποσό που υπερβαίνουν την Οριακή Τιμή Συστήματος της Ημερήσιας Αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, άλλως κατά το ποσό που υπερβαίνουν την “αγοραία τιμή” της ηλεκτρικής ενέργειας, δεν καταβάλλονται από τους προμηθευτές, οι οποίοι αγοράζουν και πληρώνουν βάσει της χαμηλότερης Οριακής Τιμής Συστήματος και, συνεπώς, δεν επιβαρύνονται αυτοί από το επιπλέον κόστος που προκύπτει από τις αυξημένες τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ.** Για την κάλυψη του κόστους που προκύπτει από την κατά τα ανωτέρω υποχρέωση αγοράς πράσινης ενέργειας σε εγγυημένες τιμές συνεστήθη ειδικός, τηρούμενος από τον ΛΑΓΗΕ, λογαριασμός, ο οποίος, εκτός από τα ποσά τα καταβαλλόμενα κατά τα ανωτέρω από τους προμηθευτές βάσει της Οριακής Τιμής Συστήματος, τροφοδοτείται περαιτέρω και από άλλους πόρους. Στους πόρους αυτούς περιλαμβάνονται (i) το επίδικο τέλος που επιβαρύνει τους τελικούς καταναλωτές, εισπράττεται από τους διανομείς και αποδίδεται στον ΛΑΓΗΕ, (ii) το σύνολο των εσόδων από πλειστηριασμούς δικαιωμάτων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, καθώς και (iii) ειδικό τέλος δύο (2) ευρώ ανά MWh παραγομένης ηλεκτρικής ενέργειας εις βάρος των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτη. Εξ άλλου, μέχρις καταργήσεως της ΕΡΤ ΑΕ, ποσοστό 25% της προβλεπόμενης από τις διατάξεις του άρθρου 14 του ν. 1730/1987 (ΦΕΚ 145 Α΄) εισφοράς υπέρ της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε., αποτελεί πόρο του Ειδικού Λογαριασμού, ενώ με το ν. 4152/2013 επιβλήθηκε έκτακτη ειδική εισφορά αλληλεγγύης στους παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ, υπολογιζομένη επί του τιμήματος των πωλήσεών τους κατά το χρονικό διάστημα από 1.7.2012 έως και 30.6.2014, τα δε αντιστοιχούντα στην ανωτέρω εισφορά ποσά, παρακρατούμενα κατά την εκκαθάριση, απετέλεσαν ομοίως έσοδο του ανωτέρω ειδικού λογαριασμού. Με τον ως άνω μηχανισμό παρέμβασης ο νομοθέτης υλοποίησε μια πολιτική ενισχύσεως της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ με στόχο την μείωση των ρύπων και την αντιμετώπιση του φαινομένου του θερμοκηπίου προς όφελος αορίστου αριθμού προσώπων, ήτοι προς το συμφέρον της κοινωνικής ολότητας. Το επίδικο τέλος συνιστά υποχρεωτική, μονομερώς επιβληθείσα, οικονομική επιβάρυνση για την συγκέντρωση εσόδων από τους καταναλωτές ηλεκτρικής ενέργειας προς χρηματοδότηση της πολιτικής

αυτής χάριν του γενικού δημοσίου συμφέροντος, συνισταμένου εν προκειμένω στην αύξηση της φιλικής προς το περιβάλλον παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. **Αποτελεί, δηλαδή, την συνεισφορά των τελικών καταναλωτών στην ανάπτυξη εν γένει της «πράσινης» ηλεκτρικής ενέργειας και δεν αντιστοιχεί σε καμία συγκεκριμένη παροχή είτε αγαθού είτε υπηρεσίας προς τον βαρυνόμενο με αυτήν, ο οποίος άλλωστε είναι άδηλο εάν και σε ποιο ποσοστό έχει καταναλώσει ηλεκτρική ενέργεια από ΑΠΕ στο χρονικό διάστημα για το οποίο επιβάλλεται το τέλος.** Εξ άλλου, ο νομοθέτης, με την επιβολή του επιδικού τέλους δεν απέβλεψε στην πλήρη αντιστάθμιση του προσθέτου κόστους που προκύπτει από την αναληφθείσα ως άνω υποχρέωση του κράτους για την απορρόφηση του συνόλου της παραγομένης από ΑΠΕ ηλεκτρικής ενέργειας σε εγγυημένες τιμές ανώτερες της αγοραίας τιμής, την οποία (πλήρη αντιστάθμιση) θα μπορούσε να επιτύχει, λ.χ., επιλέγοντας να επιβαρύνει με το πλήρες κόστος των ΑΠΕ τους προμηθευτές και αυτοί στη συνέχεια να το μετακυλίσουν ολόκληρο στους πελάτες τους-τελικούς καταναλωτές στο πλαίσιο της τιμής, με την οποία τους χρεώνουν την παροχή ενέργειας. Αντιθέτως, με την επιβολή του επιδικού τέλους απ' ευθείας στους καταναλωτές (ορισθέντος συναφώς και ανωτάτου ετησίου ορίου, βλ. άρθρ. 40 παρ. 3 περ. γ του ν. 2773/1999) και την πρόβλεψη εξ υπαρχής της συνδρομής και άλλων πόρων για την κάλυψη του προσθέτου αυτού κόστους από τις ΑΠΕ, **ο νομοθέτης διατήρησε την δυνατότητα να διαμορφώνει αυτός άμεσα το ύψος της σχετικής επιβαρύνσεως των καταναλωτών επί τη βάση, ενδεχομένως, και κριτηρίων εν πολλοίς ασυνδέτων προς το ύψος του προκύπτοντος από τις ΑΠΕ προσθέτου κόστους, το οποίο και καλύπτει με την λήψη άλλων μέτρων (πρβλ. ΣτΕ 2406/2014 7μ.).** Με τα δεδομένα αυτά η επίδικη πρόσθετη επιβάρυνση συνιστά **φόρο υπέρ τρίτων** επί της ηλεκτρικής ενέργειας για σκοπούς δημοσίου συμφέροντος και δεν έχει τον χαρακτήρα τιμήματος/ανταλλάγματος καταβαλλομένου για την χρήση συγκεκριμένου δημοσίου αγαθού ή συγκεκριμένης δημοσίας υπηρεσίας (πρβλ. αποφάσεις ΔΕΕ της 17ης Ιουλίου 2008, Essent Netwerk Noord κ.λπ., C-206/06, της 19ης Δεκεμβρίου 2013, Vent De Col.re κ.λπ., C-262/12, και απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 11ης Δεκεμβρίου 2014, T 251/11, Δημοκρατία της Αυστρίας κατά Επιτροπής).

Η απόφαση αυτή παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον όχι μόνο για την άποψη της πλειοψηφίας αλλά κυρίως για την μειοψηφία που θεωρεί ότι το πρόσθετο κόστος που προκαλούν οι ΑΠΕ στην τιμή της ενέργειας αποτελεί φόρο υπέρ τρίτων σε αντίθεση με την κρατούσα άποψη ότι το πρόσθετο αυτό κόστος ενσωματώνει το

περιβαλλοντικό όφελος από την χρήση ενέργειας από ΑΠΕ. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει και το εναλλακτικό σενάριο που υποστηρίζει η μειοψηφία σύμφωνα με το οποίο αποτελεί επιλογή του Νομοθέτη «να επιβαρύνει με το πλήρες κόστος των ΑΠΕ τους προμηθευτές και αυτοί στη συνέχεια να το μετακυλίσουν ολόκληρο στους πελάτες τους-τελικούς καταναλωτές στο πλαίσιο της τιμής, με την οποία τους χρεώνουν την παροχή ενέργειας». Με αυτό τον τρόπο ουσιαστικά αναλαμβάνουν οι προμηθευτές το επιπλέον κόστος που προκαλούν οι ΑΠΕ στην τιμή της ενέργειας οι οποίοι υπό συνθήκες ελεύθερου ανταγωνισμού οφείλουν να το απορροφήσουν.

8.3.3 Η Μείωση των Εκπομπών Αερίων Ρύπων ως η αριθμητική αποτύπωση της συνδρομής των ΑΠΕ στην διατήρηση του φυσικού κεφαλαίου και στην Αρχή της Αειφορίας

Η μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων¹⁷⁶ κατά την ηλεκτροπαραγωγή είναι το κύριο πλεονέκτημα των ΑΠΕ και κατά συνέπεια ο λόγος που η διείδυση των ΑΠΕ θεωρείται όχι μόνο περιβαλλοντικά επιβεβλημένη αλλά και ως η συνεπής τάση και για λόγους ενεργειακού εφοδιασμού¹⁷⁷. Οι εκπομπές της ηλεκτροπαραγωγής εξαρτώνται από τη χρησιμοποιούμενη τεχνολογία. Στον Πίνακα 12 παρουσιάζονται ενδεικτικές προσεγγιστικές τιμές εκπομπών ανά παραγόμενη ηλεκτρική MWh.

Κάθε τεχνολογία παραγωγής ενέργειας εκπέμπει αέριους ρύπους είτε κατά την διαδικασία μετατροπής της καύσιμης ύλης σε ενέργεια (λιγνίτης πετρέλαιο κλπ) είτε κατά την διαδικασία κατασκευής του τεχνολογικού εξοπλισμού¹⁷⁸

Η επίδραση της διείδυσης των ΑΠΕ στη μείωση των εκπομπών υπολογίζεται από την εξίσωση:

$$G_i = P_i P_{Veff} g_i \quad (6)$$

Όπου:

¹⁷⁶ (Γκίζαρη-Ξανθοπούλου, 2003)

¹⁷⁷ (Verde, S.F. Paziienza, M.G., 2016)

¹⁷⁸ Πηγές εκπομπής : Ενεργειακός τομέας (συμπεριλαμβανομένων και των μεταφορών τεχνολογιών) που με την χρήση ορυκτών καυσίμων (κάρβουνο, πετρέλαιο, βενζίνη κλπ) ευθύνεται για το 50% των συνολικών εκπομπών. Από τι εκπομπές αυτές, το 40% αφορά διοξείδιο του άνθρακα ενώ το υπόλοιπο 10% περιλαμβάνει άλλα αέρια με κυριότερα το μεθάνιο, το τροποσφαιρικό όζον, το μονοξείδιο του άνθρακα και άλλες ενώσεις. In (Ζιώμας, 2007) σελ. 56.

G_i (kgCO₂eq/yr), η συνολική ετήσια εκπομπή αέριων ρύπων της τεχνολογίας i (i = φωτοβολταϊκά, αιολικά, κλπ)

P_i (MW), η συνολική εγκατεστημένη ισχύς της τεχνολογίας

P_{Veffi} (MWh/MW), η ετήσια απόδοση της τεχνολογίας i

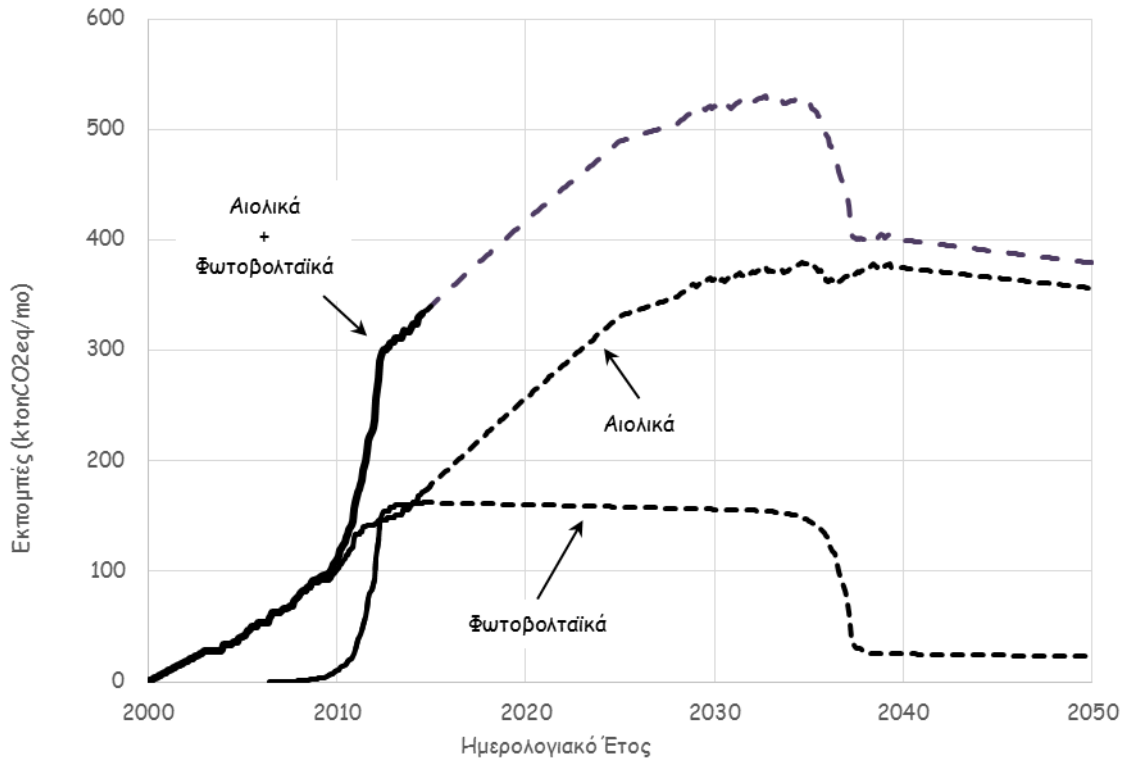
g_i (kgCO₂eq/MWh), ο συντελεστής εκπομπών της τεχνολογίας i (Πίνακας 10)

Το Σχήμα 20 παρουσιάζει τις αποφευγόμενες εκπομπές¹⁷⁹ λόγω της διείσδυσης των φωτοβολταϊκών και των αιολικών στο ελληνικό σύστημα ηλεκτρικής ενέργειας. Το πρώτο μέρος των καμπυλών (έως το 2015) αφορά στην πραγματική διείσδυση ενώ το δεύτερο μέρος βασίζεται στις προβλέψεις του Σχήμα 12. Ως υποκαθιστάμενη τεχνολογία λόγω της διείσδυσης των ΑΠΕ θεωρείται το φυσικό αέριο.

Πίνακας 10. Εκπομπές Αερίων Ρύπων ανά τεχνολογία.

Τεχνολογία Ηλεκτροπαραγωγής	Εκπομπές kgCO ₂ eq/MWh
Λιγνίτης	1100
Πετρέλαιο	800
Φυσικό αέριο	600
Φωτοβολταϊκά	60
Αιολικά	10

¹⁷⁹ (Κάπρος, 2008)

Σχήμα 20. Εξέλιξη Αποφευγόμενων Ρύπων Φωτοβολταϊκών και Αιολικών μέχρι το έτος 2050. Τεχνολογία Υποκατάστασης το Φυσικό Αέριο.

Στο Σχήμα 20 αποτυπώνονται οι αποφευγόμενοι ρύποι μέχρι το έτος 2016 καθώς και η πρόβλεψη των αποφευγόμενων ρύπων στις επόμενες δεκαετίες α) με την τάση της διείσδυσης των ΑΠΕ καθώς β) και με την πρόβλεψη ότι σε 25 έτη από την έναρξη λειτουργίας εκάστου έργου λήγει η σχετική σύμβαση και επομένως αναμένεται (αν δεν υπάρξει νομοθετική ρύθμιση) έξοδος της αντίστοιχης ισχύος από το Σύστημα. Πράγματι οι αποφευγόμενοι ρύποι θα μειωθούν (αυξανομένων των εκπεμπομένων) εξαιτίας της αποχωρήσεως από το Σύστημα της ισχύος των φωτοβολταϊκών των οποίων η έναρξη λειτουργίας εκκίνησε στην διετία 2011-2013 εκτινάσσεται από τα 500MW στα 2.5GW.

Αναμένεται δηλαδή την διετία 2036-2038 να αποχωρήσει από το Σύστημα η αντίστοιχη ισχύς η οποία μη αναπληρούμενη από νέα ισχύ (όπως εμφανίζεται από την τάση της σιγμοειδούς καμπύλης) θα προκαλέσει σημαντική μείωση των αποφευγόμενων ρύπων της τάξεως του 22% με τη παραδοχή ότι η πηγή ενέργειας που θα υποκαταστήσει την μείωση της παρουσίας των φωτοβολταϊκών εκείνη την χρονική περίοδο θα είναι το φυσικό αέριο ως η αμέσως πιο περιβαλλοντική πηγή σε σχέση με τον λιγνίτη και το πετρέλαιο.

8.3.4 Πρόβλεψη Διείσδυσης για την Περίοδο 2020-2050

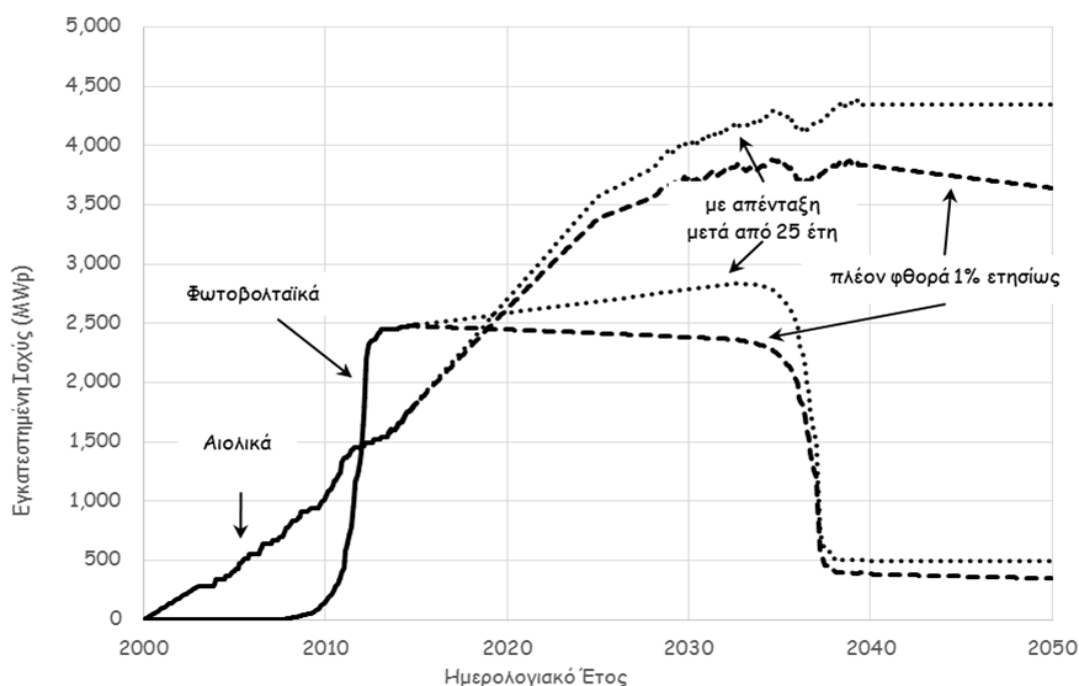
Για την πρόβλεψη της διείσδυσης πέραν του 2020 (μακροπρόθεσμη) θα πρέπει εκτός των παραδοχών της προηγούμενης παραγράφου να ληφθεί υπόψη ο χρόνος ζωής των υφισταμένων εγκαταστάσεων, σύμφωνα με την παρακάτω παραδοχή:

Μετά την συμπλήρωση 25 ετών οι εγκαταστάσεις σταματούν να λειτουργούν, λόγω ολοκλήρωσης των σχετικών συμβολαίων.

Εξάλλου η πραγματική ισχύς των πάρκων υφίσταται μία μείωση 1% ετησίως λόγω μείωσης της απόδοσης του εξοπλισμού οφειλομένης στην παλαίωση του. Επομένως τα αποτελέσματα της πρόβλεψης με βάση τις παραπάνω παραδοχές παρουσιάζονται στο Σχήμα 21. Τα βασικά συμπεράσματα συνοψίζονται στα εξής:

- Τα φωτοβολταϊκά πάρκα από το 2035 μπαίνουν σε περίοδο απένταξης από το Σύστημα με τον ίδιο ακριβώς τρόπο (σιγμοειδή), με τον οποίο διείσδυσαν στην αγορά.
- Αντίστοιχα στα αιολικά μετά το έτος 2040 επέρχεται σχεδόν ισορροπία (με μικρή μείωση λόγω φθοράς). Δηλαδή ο ρυθμός των νέων εγκαταστάσεων είναι περίπου ίσος με το ρυθμό των εγκαταστάσεων που σταματούν τη λειτουργία τους.

Δυνάμει λοιπόν της αποτυπωθείσας στο Σχήμα 21 πρόβλεψης οδηγούμεθα στα εξής συμπεράσματα:

Σχήμα 21. Πρόβλεψη Διείσδυσης ΑΠΕ έως το 2050.

Παρατηρούμε στο Σχήμα 21 ότι η απένταξη της ισχύος των φωτοβολταϊκών προκαλεί συγκριτικά με την αντίστοιχη των αιολικών τεράστια καθίζηση: ενώ η έναρξη απένταξης των δύο τεχνολογιών εκκινεί στο ίδιο περίπου χρονικό σημείο (25 έτη μετά την έναρξη λειτουργίας εκάστης εγκατάστασης) ωστόσο η γραμμική ανάπτυξη των αιολικών θα προκαλέσει απένταξη της ίδιας μετά φωτοβολταϊκά ισχύος σε πολλαπλάσιο χρόνο αφού:

Τα φωτοβολταϊκά μεταξύ των ετών 2035 και 2040 θα απωλέσουν 2GW επί συνολικής εγκατεστημένης ισχύος 2.8GW περίπου (δηλαδή θα απενταχθεί το 71% της εγκατεστημένης ισχύος) ενώ τα αιολικά θα απωλέσουν περίπου 1 GW επί συνολικής εγκατεστημένης ισχύος περίπου 4.3GW (δηλαδή θα απενταχθεί το 23% της εγκατεστημένης ισχύος).

Η τάση της απένταξης αποτελεί μια ακόμα διαφορά μεταξύ της γραμμικής και σιγμοειδούς ανάπτυξης της διαδικασίας διείσδυσης.

Καθίσταται αναγκαία η νομοθετική παρέμβαση ώστε να μελετηθεί η παράταση του συμβατικού χρόνου των μονάδων που απεντάσσονται στην 25ετία ενώ θα πρέπει εκ παραλλήλου να μελετηθεί εκείνος ο μηχανισμός στήριξης ώστε να προχωρήσουν οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις σε αντικατάσταση εκείνου του εξοπλισμού που λόγω παλαίωσης προκαλεί ετησίως 1% κατά μέσο όρο περίπου μείωση ισχύος και που συνολικά στην λήξη της 25ετίας θα έχουμε κατά μέσο όρο μείωση 25% της ονομαστικής ισχύος των φωτοβολταϊκών (ακόμα και αν δεν απεντάσσοντο).

Κεφάλαιο 9.

Το Ειδικό Χωροταξικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ ή η γεωγραφική κατανομή της ισχύος

9.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρείται η γεωγραφική κατανομή της διείσδυσης των ΑΠΕ και αφορά την αποτύπωση της εφαρμογής όλου του νομοθετικού πλαισίου που επιτρέπει την χωροθέτηση εγκαταστάσεων ενεργειακών έργων με έμφαση στο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ) και την Στρατηγική Μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Η προσέγγιση των νομοθετικών επιλογών για την μεθοδολογία ανάπτυξης των κριτηρίων με βάση τα οποία κρίνεται επιτρεπτή ή αναγκαία η χωροθέτηση ΑΠΕ αναπτύσσεται διεξοδικά στην Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Εξάλλου οι νομοθετικές επιλογές περί χωροθέτησης των ΑΠΕ αναπτύσσονται στο Χωροταξικό Πλαίσιο. Από την σύνθεση των μεθοδολογικών κριτηρίων και των κανόνων σκιαγραφείται ο χαρακτήρας του ΕΠΧΣΑΑ: ο νομοθέτης περιφρουρεί την έννοια της διατήρησης του φυσικού κεφαλαίου αλλά δεν επιχειρεί να την συνδυάσει με α) το πρόβλημα του ενεργειακού εφοδιασμού της Χώρας συνολικά και β) την συνδυαστική θεώρηση της ανάπτυξης των ΑΠΕ μέσα από την συνολική φέρουσα ικανότητα των χωροθετούμενων περιοχών σε συνδυασμό με τις ενεργειακές ανάγκες κάθε περιοχής χωροθέτησης καθώς και τον συντελεστή φόρτισης της κάθε τεχνολογίας ΑΠΕ.

Στη συνέχεια, επιχειρείται η σύνθεση των ανωτέρω κριτηρίων δυνάμει των οποίων το χωροταξικό πλαίσιο διαλαμβάνει την φέρουσα ικανότητα εκάστου χωρικού συνόλου, τις ενεργειακές του ανάγκες καθώς και τον συντελεστή φόρτισης κάθε τεχνολογίας ΑΠΕ ώστε η προτεινόμενη χωροθέτηση να βρίσκεται στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Σε ένα θεσμικό πλαίσιο που αποτυπώνει επιτρεπόμενες χρήσεις γης ενός γεωγραφικού ανάγλυφου με τεράστιες εναλλαγές, η χωροθέτηση των ΑΠΕ δεν είναι προφανής.

Σε μια προσπάθεια γενικής απαρίθμησης των δυσκολιών θα διακρίναμε τα εξής κύρια σημεία:

1. Η Χώρα παρουσιάζει έντονο γεωφυσικό ανάγλυφο με μεγάλη παράκτια ζώνη αλλά και μεγάλο ποσοστό του εδάφους της ως ορεινή ζώνη.
2. Ένα μεγάλο μέρος του εδάφους της είναι νησιωτικό και ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού ζει στη νησιωτική Ελλάδα. Η νησιωτική Ελλάδα θέτει το θέμα της διασύνδεσής της με την ηπειρωτική Χώρα.
3. Μέρος της νησιωτικής Ελλάδας αποτελούν και οι μη κατοικημένες νησίδες.
4. Η ύπαρξη αρχαιοτήτων και ενάλιων αρχαιοτήτων θέτουν περιορισμούς στην χωροθέτηση ενεργειακών έργων.

Τα ανωτέρω θέματα συνδέονται όχι μόνο με την χωροθέτηση των ΑΠΕ αλλά με τον γενικότερο στρατηγικό σχεδιασμό για την ανάπτυξη της Χώρας.

Εξάλλου ο χωροταξικός σχεδιασμός αποτελεί την χωρική αποτύπωση του στρατηγικού σχεδιασμού για την υλοποίηση των βασικών πολιτικών ενός Κράτους. Σύμφωνα με τον συνδυασμό των άρθρων 24.1, 79.8 και 106.1 του Συντάγματος ο χωροταξικός σχεδιασμός¹⁸⁰ αποτελεί αρμοδιότητα του Κράτους. Το Κράτος οφείλει να λαμβάνει εκείνα τα μέτρα που διασφαλίζουν την προστασία του περιβάλλοντος καθώς και την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη σύμφωνα με την αρχή της αειφορίας¹⁸¹.

Μια σύντομη αναδρομή στους Νόμους που εξεδόθησαν για την υλοποίηση της συνταγματικής επιταγής ως προς την σύνταξη χωροταξικού σχεδιασμού είναι η ακόλουθη: Με τον ν. 360/1976 έγινε η πρώτη αλλά ανεπιτυχής απόπειρα χωροταξικού σχεδιασμού διότι εν τέλει ουδέποτε εφαρμόστηκε παρά τα καινοτόμα στοιχεία τα οποία περιλαμβάνονταν στις προβλέψεις του.

¹⁸⁰ Σχετικά και σε (Ανδρικοπούλου, Ε; Καυκαλάς, Γ;, 2000) (Ανδρικοπούλου, 1995) και σε (Αγγελίδης, Μ.; Γκιούρας,Θ., 2005) (Αλιβιζάτος, Ν; Παυλόπουλος, Π;, 1997), (Αραβαντινός, 1997) (Βαλατσός, 2001), (Γεραπετρίτης, 2000), (Γεραρδή, 1979), (Γετίμης, Π; Οικονόμου Δ;, 1992) (Γιαννακούρου, 2004), (Δελής, 2004), (Καράκωστας, 2004), (Μπάλλιας, 2001) (Μπεριάτος, 1995) (Παπαδημητρίου, 2005) (Παπακωνσταντίνου, 2005), (Παπαπετρόπουλος, 2008) (Παπαπετρόπουλος, 2005), (Πικραμένος, 1999), (Ρίζος, 1998), (Σιούτη, 2007), (Σιούτη, 1983), (Σιούτη, 1997) (Σιούτη, 1995) (Σιούτη, 1994), (Τσέτσης, 1996) (Φλογαΐτης, 2000)

¹⁸¹ Σχετική η Νομολογία του Συμβουλίου της Επικράτειας ως ακολούθως: ΣτΕ ΠΕ 601,602/2002, ΣτΕ 3908/2007, 289/2008, 1581/2009, 3628/2009, 3460/2009, 3641/2009, 3643/2009, 3755/2009, 4534/2009, 3822,3823/2010, ΣτΕ (Ολ) 1569/2005, 705/2006, 3037/2008, 3396,3397/2010, 3920/2010, 141/2013.

Σημαντική νομοθετική μεταβολή επήλθε με τον ν. 2742/1999 με τον οποίο καταστρώθηκε το θεσμικό πλαίσιο του χωροταξικού σχεδιασμού προωθώντας την αιεφόρο και ισόρροπη ανάπτυξη καθώς και την κοινωνική και παραγωγική συνοχή.

9.1.1 Ενεργειακός Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφορία

Η παραγωγή ενέργειας από τις συμβατικές πηγές (ορυκτά καύσιμα) αποτελεί μια από τις κύριες διεργασίες μείωσης του φυσικού κεφαλαίου εις βάρος των επόμενων γενεών.

Εξάλλου και η ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας δεν αποτελεί κατεύθυνση άνευ εμποδίων. Όπως έχει αναπτυχθεί στα κεφάλαια που προηγήθηκαν η διείσδυση των ΑΠΕ φέρει χαρακτηριστικά τα οποία προκαλούν υψηλά κόστη και επιπλέον δεν επιλύουν ριζικά το θέμα του ενεργειακού εφοδιασμού παρά μόνο υπό συνθήκες ενεργειακού σχεδιασμού που θα περιόριζε σημαντικά την ανάγκη πρόσβασης και σε συμβατικές πηγές παραγωγής ενέργειας μεν, αλλά δεν θα την απέκλειε πάρα μόνο σε ένα προωθημένο στάδιο διείσδυσης των ΑΠΕ. Ο ενεργειακός σχεδιασμός ο οποίος θα ελαχιστοποιήσει την παρουσία των συμβατικών πηγών ενέργειας στην αντιμετώπιση των παγίων ενεργειακών αναγκών ενός χωρικού συνόλου, είναι ο ενεργειακός σχεδιασμός ο οποίος θα έχει τον υψηλότερο βαθμό συμμόρφωσης με την αρχή της Αειφορίας.

Σε επίπεδο μαθηματικής αποτύπωσης¹⁸² του ανωτέρω ορισμού υπάρχουν διάφορες προσεγγίσεις ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες και που αποτυπώνουν το πρόβλημα ευκρινώς σε παγκόσμιο επίπεδο. Η βασική μεθοδολογία προσέγγισης στηρίζεται στην απλή αντίληψη ότι το ενεργειακό μείγμα θα πρέπει να εμφανίζει την ποσόστωση των ΑΠΕ υψηλότερη του 50%. Αυτό απαιτεί υψηλό βαθμό διείσδυσης των ΑΠΕ και υψηλό βαθμό ανάπτυξης των μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας δηλαδή μείωσης των ενεργειακών αναγκών. Και βέβαια τοποθετείται σε ένα αρκετά προωθημένο στο μέλλον χρονικό σημείο.

Για την μεταβατική περίοδο ωστόσο και προκειμένου να παραμείνει το ενεργειακό σύστημα σε ευθυγράμμιση με την Αρχή της Αειφορίας όπως την αποτυπώνει το Σύνταγμα και η Νομολογία, θα πρέπει να τύχει εκείνου του σχεδιασμού που θα κατατείνει σε μία ανάπτυξη των ΑΠΕ ώστε να ελαχιστοποιεί την εξάρτηση από τις συμβατικές πηγές ενέργειας (διατήρηση φυσικού κεφαλαίου για τις επόμενες γενεές).

¹⁸² (Farfan, J Breyer,C, 2017), (Buonocuore, J.J Luckow, P, Norris, G, Spengler J.D, Blewald, B, Fischer, J, Levy, J.L, 2016), (Agency, 2015)

Μία αειφορική αντίληψη του Ειδικού Πλαισίου απαιτεί όπως αυτό διαλαμβάνει την έννοια της φέρουσας ικανότητας όχι μόνο ως προς την προάσπιση των περιβαλλοντικών δεικτών όπως αναλύονται κατωτέρω (9.1.4 Πίνακας 11), προάσπιση που προσδίδει περιβαλλοντικό χαρακτήρα στο Ειδικό Πλαίσιο αλλά όχι αειφορικό αφού:

Παραλείπει να αντιμετωπίσει την επίλυση του ενεργειακού εφοδιασμού των περιφερειών συνολικά, δεδομένου ότι ουδόλως αντιμετωπίζει το θέμα των ενεργειακών αναγκών εκάστης περιφέρειας. Μια τέτοια θεώρηση θα αντιμετώπιζε τον ενεργειακό εφοδιασμό με ενιαίο τρόπο και ενταταγμένο στο ευρύτερο θέμα του χωροταξικού σχεδιασμού θα διασφάλιζε ότι οι ρυθμίσεις για την ενσωμάτωση της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ έχει προέλθει από την σύνθεση όλων των περιβαλλοντικών παραμέτρων αλλά ταυτόχρονα λαμβάνει υπόψιν και τις ενεργειακές ανάγκες της περιοχής. Η κατεύθυνση αυτή προαπαιτεί ένα επαναπροσδιορισμό της έννοιας της φέρουσας ικανότητας κατά τρόπο ώστε αυτή να καθορίζεται από τον συνυπολογισμό των εξής παραμέτρων:

1. Από τις ενεργειακές ανάγκες εκάστης περιφέρειας.
2. Από τα γεωφυσικά χαρακτηριστικά σε παραγωγή ΑΠΕ: περιοχές με υψηλό υδροηλεκτρικό δυναμικό δεν χρειάζεται να ανατρέξουν σε εγκαταστάσεις αιολικών πάρα μόνο για επικουρικούς ενεργειακούς λόγους.
3. Από τον συντελεστή φόρτισης των τεχνολογιών ΑΠΕ (8.2.2): Λαμβανομένου υπόψιν του συντελεστή φόρτισης κάθε τεχνολογίας ΑΠΕ θα προτείνει την κατώτατη και την μέγιστη ισχύ εκάστης τεχνολογίας ΑΠΕ ώστε να καλύπτονται στον μέγιστο βαθμό οι ενεργειακές ανάγκες της συγκεκριμένης περιφέρειας και πάντως να καλύπτονται οι ποσοτώσεις όπως προκύπτουν από τις εθνικές δεσμεύσεις για παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ..

Η σύνθεση των ανωτέρω τριών κριτηρίων οδηγεί σε ένα μοντέλο ενεργειακού σχεδιασμού το οποίο υπηρετεί την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης αφού αντιμετωπίζει ποσοτικοποιημένες τις ενεργειακές ανάγκες κάθε περιφέρειας και επιλέγει εκείνες τις τεχνολογίες ΑΠΕ οι οποίες σε συνδυασμό με την φέρουσα ικανότητα κάθε περιφέρειας κατατείνει στον ενεργειακό εφοδιασμό από τεχνολογίες ΑΠΕ αξιοποιώντας το γεωφυσικό δυναμικό εκάστης περιφέρειας με τον βέλτιστο τρόπο.

Ωστόσο ο υφιστάμενος σχεδιασμός ως στόχευση έχει την χωροθέτηση των έργων ΑΠΕ αλλά παραλείπει σοβαρές παραμέτρους στην αντιμετώπιση το προβλήματος που έρχονται να επιλύσουν οι ΑΠΕ ήτοι την μέγιστη δυνατή απεξάρτηση από τις συμβατικές πηγές ενέργειας. Επίσης αν δεν υπάρχει συνολική θεώρηση της χωροταξίας όχι

μεμονωμένα εκάστης τεχνολογίας ΑΠΕ αλλά του μείγματος των ΑΠΕ ανά περιφέρεια σε αυτή την περίπτωση επίσης ο σχεδιασμός αυτός δεν ευθυγραμμίζεται με την αρχή της Βιώσιμη ανάπτυξης: η φέρουσα ικανότητα εκάστου χωρικού συνόλου οφείλει να επιμετρηθεί όχι μόνο ως προς την ανώτατη εδαφική κάλυψη μιας τεχνολογίας αλλά με την ανώτατη δυνατή κάλυψη εκείνου του ενεργειακού μείγματος ΑΠΕ που θα ευδοκιμούσε στην περιοχή: περιοχές με υψηλό αιολικό δυναμικό (νησιά) δεν στερούνται υψηλού ηλιακού δυναμικού ούτε ενδεχόμενης ανάπτυξης μικρών υδροηλεκτρικών έργων χρησιμοποιούμενης της διαδικασίας υδρομάστευσης. Ούτε μπορούμε να παραβλέψουμε ότι περιοχές με υψηλή πληθυσμιακή συγκέντρωση ίσως να στερούνται φέρουσας ικανότητας σε αιολικά (λόγω υψηλής εδαφικής κάλυψης λόγω οικιστικών αναγκών) αλλά δεν αμφισβητείται η δυνατότητα ανάπτυξης μονάδων παραγωγής ενέργειας από βιομάζα και βιοαέριο.

Υπό τις προτεινόμενες συνθήκες ενεργειακού σχεδιασμού, αξιοποιούνται τα γεωφυσικά αλλά και πληθυσμιακά χαρακτηριστικά εκάστης περιφέρειας δια της αναπτύξεως εκείνων των τεχνολογικών ΑΠΕ που προσιδιάζουν στο γεωφυσικό ενεργειακό ανάγλυφο εκάστης περιοχής σεβόμενος ταυτόχρονα τις προδομημένες χρήσεις γης όπως προβλέπονται στο ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο.

Η ανωτέρω μεθοδολογική προσέγγιση της εννοίας της φέρουσας ικανότητας προϋποθέτει ότι όλες οι παράμετροι των τριών κριτηρίων είναι γνωστές ή τουλάχιστον μετρήσιμες. Εν προκειμένω τόσο οι ενεργειακές ανάγκες σε επίπεδο περιφέρειας είναι γνωστές όσο και ο συντελεστής φόρτισης κάθε τεχνολογίας ΑΠΕ. Αυτό το οποίο δεν είναι γνωστό a priori είναι η μέγιστη δυνατότητα παραγωγής σε ΑΠΕ.

Μέχρι σήμερα η φέρουσα ικανότητα (αόριστη νομική έννοια) έχει λάβει αρκετούς ορισμούς διαχρονικά ωστόσο το εννοιολογικό της περιεχόμενο προσδιορίζεται πάντα από την εκάστοτε προστατευόμενη νομική έννοια: στο χωροταξικό για το περιβάλλον η φέρουσα ικανότητα μίας περιοχής σε σχέση με τις περιβαλλοντικές δράσεις προσδιορίζεται ως το άνω όριο περιβαλλοντικών επεμβάσεων που δύναται να δεχτεί. Σε ένα χωροταξικό για την ανάπτυξη των ΑΠΕ η έννοια της φέρουσας ικανότητας θα πρέπει να έχει το εννοιολογικό περιεχόμενο της μέγιστης ικανότητας υποδοχής ΑΠΕ σε σχέση όμως αφενός με την φέρουσα περιβαλλοντική ικανότητα αλλά και με τις ενεργειακές ανάγκες του χωρικού συνόλου.

Ήδη στην χώρα μας με την υπ'άρ. 49828/12.11.2008 απόφαση της Επιτροπής Συντονισμού της Κυβερνητικής πολιτικής στον τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και

της Αειφόρου Ανάπτυξης (Β'2464/3.12.2008) επικυρώθηκε το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για τις ΑΠΕ (εφεξής ΕΠΧΣΑΑ).

Στις επόμενες παραγράφους επιχειρείται μία σύντομη παρουσίαση του, με σκοπό να καταστεί δυνατή η εφαρμογή των ανωτέρω κριτηρίων ώστε να αξιολογηθεί ο βαθμός κατά τον οποίο το υφιστάμενο χωροταξικό για τις ΑΠΕ στην Χώρα μας ως ισχύει, ευθυγραμμίζεται με την αρχή της βιώσιμη ανάπτυξης με το ειδικό περιεχόμενο της έννοιας σχετικά με τον ενεργειακό χωροταξικό σχεδιασμό και αν κατ' επέκταση ενισχύει την διεύθυνση των ΑΠΕ στην Χώρα.

9.1.2 Το σύστημα του χωροταξικού σχεδιασμού

Ως προς το σύστημα του χωροταξικού σχεδιασμού καθιερώνεται ένα σύστημα ιεράρχησης μεταξύ των διαφόρων επιπέδων χωροταξικού σχεδιασμού σύμφωνα με το οποίο το γενικό χωροταξικό πλαίσιο προσδιορίζονται οι βασικές κατευθύνσεις για την αειφόρο ανάπτυξη της Χώρας και με αυτό θα πρέπει να εναρμονίζονται οι επιμέρους αναπτυξιακές πολιτικές.

Το δεύτερο επίπεδο αφορά τα ειδικά χωροταξικά σχέδια τα οποία ειδικεύουν τις στρατηγικές του γενικού χωροταξικού πλαισίου ενώ το τρίτο επίπεδο αφορά τα περιφερειακά χωροταξικά σχέδια με τα οποία προσδιορίζονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περιφέρειας και χαράσσεται η όδευση προς την αειφόρο ανάπτυξη της περιφέρειας σε συμμόρφωση με το γενικό χωροταξικό και τα ειδικά χωροταξικά σχέδια (άρθρα 6 και 7 του νόμου). Τέλος στο άρ. 9.1 του νόμου ορίζεται ότι τα σχέδια και οι πράξεις πολεοδομικού σχεδιασμού θα πρέπει να εναρμονίζονται με τα περιφερειακά χωροταξικά σχέδια μόνο αν αυτά τελευταία είναι σύμφωνα με τα ειδικά χωροταξικά σχέδια¹⁸³.

¹⁸³ Με την 1421/2013 απόφαση του ΣτΕ κρίθηκε ότι οι διατάξεις, με τις οποίες παρέχεται η κατ' εξαίρεση δυνατότητα άμεσης εφαρμογής των κατευθύνσεων του ειδικού χωροταξικού σχεδίου για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, με παράλληλη αναστολή της ισχύος των κατώτερων μέσων χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, δεν αντίκεινται στις συνταγματικές διατάξεις του άρθρου 24 παρ. 2 του Συντάγματος. Και τούτο, διότι με τις νεότερες αυτές ρυθμίσεις εισάγονται μεν αποκλίσεις από τα γενικώς ισχύοντα περί των σχέσεων των διαφόρων επιπέδων σχεδιασμού, με τα οποία δεν επιτρέπεται η απ' ευθείας εφαρμογή των ειδικών χωροταξικών πλαισίων κατά πλήρη παραγκωνισμό των πολεοδομικών και χωροταξικών μέσων εξειδικεύσεώς τους, η διαφοροποίηση, ωστόσο, αυτή, με την οποία αποδίδεται απόλυτη προτεραιότητα σε υπέρτερου επιπέδου χωροταξικό σχεδιασμό, σε ουδεμία συνταγματική διάταξη αντίκειται, δικαιολογείται δε κατ' επίκληση σοβαρών λόγων δημοσίου συμφέροντος, συνισταμένων στην ανάγκη προώθησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ως κύριου μέσου για την αποτροπή των κλιματικών μεταβολών και τον περιορισμό των δυσμενών επιπτώσεών τους (βλ. αναλυτικά το εξαιρετικό άρθρο της Αικ.

Τέλος το έτος 2010 δημοσιεύθηκε ο νόμος 3851/2010 (Α' 85/4.6.2010) για την επιτάχυνση της υλοποίησης των έργων ΑΠΕ ο οποίος επέφερε μια σημαντική τροποποίηση στους σκοπούς του ν. 2742/1999 τροποποιώντας το άρθρο 2.1 του τελευταίου με την προσθήκη της παραγράφου δ' σύμφωνα με την οποία μεταξύ των σκοπών του χωροταξικού σχεδιασμού περιλαμβάνεται και η προστασία του κλίματος και της ατμόσφαιρας και η προώθηση της ενεργειακής αυτονομίας της χώρας μέσω των ΑΠΕ. Επίσης στο άρ. 2.2 προστέθηκε η παράγραφος ιβ' η οποία ορίζει ότι για την σύνταξη των χωροταξικών πλαισίων θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν ότι αποτελεί ενεργειακή προτεραιότητά η ανάπτυξη των ΑΠΕ σύμφωνα και με τις διεθνείς δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η χώρα.

Ήδη εξεδόθη ο ν. 4447/23-12-2016 περί Χωρικού σχεδιασμού και Βιώσιμης ανάπτυξης όμως επειδή δεν επηρεάζει άμεσα το θεσμικό πλαίσιο των ΑΠΕ δεν θα τύχει αναλύσεως στην παρούσα έρευνα.

Ωστόσο πριν από την θέσπιση του ν. 3851/2010, ήδη από το 2008 με την υπ'άρ. 49828/12.11.2008 απόφαση της Επιτροπής Συντονισμού της Κυβερνητικής πολιτικής στον τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης (Β'2464/3.12.2008) επικυρώθηκε το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για τις ΑΠΕ (εφεξής ΕΠΧΣΑΑ).

9.1.3 Παρουσίαση του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού για τις ΑΠΕ

Με το Πρώτο Άρθρο της ανωτέρω αποφάσεως εγκρίνεται την Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για το ΕΠΧΣΑΑ καθώς και το ίδιο το ΕΠΧΣΑΑ. Στο κεφάλαιο α' καθορίζονται οι σκοποί του πλαισίου ενώ στο κεφάλαιο β' καθορίζονται οι κατευθύνσεις χωροθέτησης των αιολικών έργων και χωρίζεται ο εθνικός χώρος σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με τα περιβαλλοντικά και χωροταξικά χαρακτηριστικά του: α) στην ηπειρωτική χώρα συμπεριλαμβανομένων της Αττικής και της Ευβοίας, β) στα κατοικημένα νησιά του Ιονίου και του Αιγαίου πελάγους καθώς και της Κρήτης γ) στον υπεράκτιο χώρο και τις ακατοίκητες νησίδες. Η ηπειρωτική χώρα επίσης διακρίνεται σε περιοχές αιολικής καταλληλότητας (ΠΑΚ) και σε περιοχές αιολικής προτεραιότητας (ΠΑΠ). Στο τρίτο κεφάλαιο τίθενται οι κανόνες για την χωροθέτηση μικρών

υδροηλεκτρικών, τις περιοχές αποκλεισμού καθώς και την μέγιστη δυνατότητα εγκατάστασης μικρών υδροηλεκτρικών στην ίδια γραμμή ύπαρξης υδροδυναμικού καθώς επίσης και την εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας των υποδοχέων. Στο τέταρτο κεφάλαιο τίθενται παρόμοιοι κανόνες και για τις λοιπές τεχνολογίες ΑΠΕ. Τα παραρτήματα του ΕΠΧΣΑΑ παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον.

Στο παράρτημα I καθορίζονται οι περιοχές ΠΑΠ καθορίζοντας ανά περιοχή το αιολικό δυναμικό της περιοχής καθώς και ενδεικτική ισχύ εγκατάστασης.

Στο παράρτημα II καθορίζονται οι αποστάσεις των αιολικών εγκαταστάσεων από γειτνιάζουσες χρήσεις, δραστηριότητες και δίκτυα τεχνικής υποδομής (αποστάσεις για την διασφάλιση της λειτουργικότητας και απόδοσης των αιολικών εγκαταστάσεων, από περιοχές περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, από περιοχές και στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς, από οικιστικές δραστηριότητες, αποστάσεις από δίκτυα τεχνικής υποδομής και ειδικές χρήσεις και τέλος αποστάσεις από ζώνες ή εγκαταστάσεις παραγωγικών δραστηριοτήτων).

Στο παράρτημα III καθορίζεται η φέρουσα ικανότητα των ΠΑΠ σε ισχύ.

Στο παράρτημα IV ορίζονται τα κριτήρια ένταξης των αιολικών εγκαταστάσεων στο τοπίο ειδικότερα ορίζονται οι μικρότερες επιτρεπτές αποστάσεις από τα προστατευόμενα σημεία για την εγκατάσταση αιολικών.

Στο παράρτημα V ορίζεται ο έλεγχος και η εφαρμογή από την ΡΑΕ των κανόνων και κριτηρίων χωροθέτησης αιολικών εγκαταστάσεων.

Τέλος στο παράρτημα VI καθορίζονται οι αποστάσεις των εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ενέργειας από βιομάζα ή βιοαέριο από γειτνιάζουσες χρήσεις γης, δραστηριότητες και δίκτυα τεχνικής υποδομής.

Ειδικότερα:

Ο χωροταξικός σχεδιασμός των ΑΠΕ δια του ΕΠΧΣΑΑ δίνει τις κατευθυντήριες γραμμές για την χωροθέτηση των ΑΠΕ θέτοντας κριτήρια χωροθέτησης. Πρόκειται για το νομοθετικό πλαίσιο εκείνο που σκοπό έχει την διαμόρφωση πολιτικών χωροθέτησης των ΑΠΕ ανά κατηγορία δραστηριότητας και κατηγορία χώρου, την καθιέρωση κανόνων και κριτηρίων χωροθέτησης που θα επιτρέπουν αφενός την δημιουργία βιώσιμων εγκαταστάσεων ΑΠΕ και αφετέρου την αρμονική ένταξη τους στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον καθώς και την δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού χωροθέτησης των εγκαταστάσεων ΑΠΕ, ώστε να επιτευχθεί ανταπόκριση στους στόχους των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών.

Ωστόσο ορίζεται και ελάχιστος στόχος ο οποίος συνίσταται στην επίτευξη των συμβατικών στόχων της Ελλάδας για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών και την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως θα απορρέουν από τις ευρωπαϊκές και διεθνείς της υποχρεώσεις.

Ο στόχος αυτός θα έπρεπε να συνδυάζεται με τη συμβολή όλων των ΑΠΕ στην ανάπτυξη της χώρας μέσω της ορθολογικής εκμετάλλευσης όλων των ενεργειακών πόρων σ' όλη την επικράτεια ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν και με τις δυνατότητες κάθε περιοχής. Η ανάπτυξη αυτή στόχευε την άρση της ενεργειακής απομόνωσης αποκλεισμένων σήμερα περιοχών, συμβάλλοντας στη μείωση της ρυπογόνου ενέργειας, δημιουργώντας απασχόληση σε νέες τεχνολογίες αιχμής καθώς και συμβάλλοντας στην ενεργειακή ανεξάρτηση της χώρας και ιδιαίτερα ευαίσθητων περιοχών.

Το ΕΠΧΣΑΑ ωστόσο επιλύει σημαντικά θέματα με στοχευμένο τρόπο, για την τεχνολογία των αιολικών δίδοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάπτυξη της συγκριμένης τεχνολογίας. Συγκεκριμένα ορίζει τους κανόνες χωροθέτησης των αιολικών χωρίζοντας την Χώρα στις προαναφερθείσες κατηγορίες ενώ ορίζει και τις περιοχές αποκλεισμού ή ασυμβατότητας με κριτήρια εκείνες τις χρήσεις γης οι οποίες αποβλέπουν στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και τις προστατευόμενες ειδικές νομοθεσίες (πχ. Συνθήκη RAMSAR). Να σημειωθεί ότι το ίδιο σύστημα χωροθέτησης αφορά και τα συνοδευτικά έργα των αιολικών. Επισημαίνεται επίσης ότι επιτρέπεται υπό προϋποθέσεις και η χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων εντός δασών, δασικών και αναδασωτέων εκτάσεων. Επίσης ορίζει στο άρ. 7 ειδικά κριτήρια χωροθέτησης αιολικών μονάδων στην ηπειρωτική χώρα, στην νησιωτική χώρα (άρ.8) και στην Αττική (άρ. 9) και στον θαλάσσιο χώρο και τις ακατοίκητες νησίδες.

Με το άρ. 12 ορίζονται οι κανόνες χωροθέτησης των μικρών υδροηλεκτρικών έργων με κριτήριο τον εντοπισμό υδατικών διαμερισμάτων με εκμεταλλεύσιμο υδραυλικό δυναμικό χωρίζοντας τις περιοχές αξιοποίησης υδατικού δυναμικού κυρίως σε ημιορεινές και ορεινές περιοχές (δασικές ή χέρσες εκτάσεις), όπου η ύπαρξη του φυσικού πόρου (νερό) σε συνδυασμό με την υψομετρική διαφορά που επιτυγχάνεται από το σημείο υδροληψίας μέχρι τον σταθμό παραγωγής ενέργειας, εξασφαλίζουν την σκοπιμότητα και βιωσιμότητα του έργου.

Με βάση τις εκτιμήσεις για το υδροηλεκτρικό δυναμικό της χώρας ανά υδατικό διαμέρισμα, μεγάλη πυκνότητα εκμεταλλεύσιμου δυναμικού παρουσιάζουν τα υδατικά διαμερίσματα της Ηπείρου, της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας, της Δυτικής Μακεδονίας, της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και της Δυτικής και Βόρειας Πελοποννήσου.

Τα κριτήρια με τα οποία καθορίζονται οι περιοχές αποκλεισμού προσομοιάζουν με αυτά των περιοχών αποκλεισμού των αιολικών.

Στο άρθρο 16 ορίζονται και τα κριτήρια για την εκτίμηση φέρουσας ικανότητας υποδοχέων Μ.ΥΗ.Ε: Για την εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας των υποδοχέων ΜΥΗΕ, καθορίζονται τα εξής ειδικά κριτήρια:

1. Εφόσον στη ζώνη κατάληψης του έργου υφίσταται και άλλη χρήση νερού, πρέπει να εξασφαλίζεται κατά προτεραιότητα η ικανοποίηση των υφιστάμενων υδρευτικών, αρδευτικών και οικολογικών αναγκών.
2. Καθ' όλο το μήκος του τμήματος της φυσικής κοίτης του υδατορεύματος από το οποίο εκτρέπεται το νερό (από το σημείο υδροληψίας έως το σημείο επαναφοράς του νερού στη φυσική κοίτη), πρέπει να εξασφαλίζεται η ελάχιστη οικολογική παροχή όπως προβλέπεται παρακάτω.
3. Όταν προβλέπεται εκτροπή του νερού από τη φυσική κοίτη του υδατορεύματος και για μήκος μεγαλύτερο των 250m, το μήκος του τμήματος φυσικής κοίτης που θα αφήνεται μεταξύ δύο επάλληλων ΜΥΗΕ (δηλαδή μεταξύ του σημείου επαναφοράς του νερού στη φυσική κοίτη για το ανάντη ΜΥΗΕ και του σημείου υδροληψίας ή την αρχή της τεχνητής λίμνης του πλησιέστερου κατόντη ΜΥΗΕ δεν μπορεί να είναι μικρότερο των 1000 m).
4. Οι ανωτέρω περιορισμοί δεν ισχύουν:
 - 4.1 Στην περίπτωση που το νέο ΜΥΗΕ εκμεταλλεύεται υδατόπτωση υπάρχοντος φράγματος μεγάλου υδροηλεκτρικού έργου,
 - 4.2 Στην περίπτωση έργων πολλαπλής χρήσης νερού ή στην περίπτωση ενσωμάτωσης ΜΥΗΕ σε υφιστάμενο αρδευτικό ή υδρευτικό δίκτυο, ακόμη και αν απαιτηθεί αντικατάσταση μέρους ή του συνόλου του δικτύου.
5. Μέχρι να καθορισθούν τα κριτήρια της ελάχιστης απαιτούμενης οικολογικής παροχής ανά λεκάνη απορροής, σύμφωνα και με τις προβλέψεις του ν. 3199/2003, ως ελάχιστη απαιτούμενη οικολογική παροχή νερού που παραμένει στη φυσική κοίτη υδατορεύματος, αμέσως κατόντη του έργου υδροληψίας του υπό χωροθέτηση ΜΥΗΕ, πρέπει να εκλαμβάνεται το μεγαλύτερο από τα πιο κάτω μεγέθη, εκτός αν απαιτείται τεκμηριωμένα η αύξηση της, λόγω των απαιτήσεων του κατόντη οικοσυστήματος (ύπαρξη σημαντικού οικοσυστήματος):
 - 30% της μέσης παροχής των θερινών μηνών Ιουνίου-Ιουλίου-Αυγούστου ή
 - 50% της μέσης παροχής του μηνός Σεπτεμβρίου ή
 - 30 It/sec σε κάθε περίπτωση.

6. Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να αποδίδεται κατά την έγκριση των σχετικών περιβαλλοντικών όρων στην εκτίμηση και αντιμετώπιση των συνολικών και συσσωρευτικών επιπτώσεων των ΜΥΗΕ, που βρίσκονται εντός απόστασης 10 χλμ. φυσικής κοίτης ανάντη και κατόντη των άκρων του προτεινόμενου έργου.

Στο άρθρο 17 ορίζονται τα κριτήρια χωροθέτησης εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας: Ως περιοχές προτεραιότητας για τη χωροθέτηση εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας μπορεί ενδεικτικά να θεωρηθούν οι περιοχές που είναι άγονες ή δεν είναι υψηλής παραγωγικότητας και κατά προτίμηση αθέατες από πολυσύχναστους χώρους και με δυνατότητες διασύνδεσης με το Δίκτυο ή το Σύστημα.

Ειδικότερα για τα νησιά πλην Κρήτης και Εύβοιας είναι επιθυμητή η κατά προτεραιότητα χωροθέτηση μικρών εγκαταστάσεων όπως αυτές προβλέπονται στα άρθρα 2 παρ. 4, 4, 8 παρ.8, του ν. 3468/2006 και στο άρθρο 2 της υπ' αριθμ. 19500/2004 κοινής υπουργικής απόφασης.

Επίσης ως ζώνες αποκλεισμού ορίζονται σε γενικές γραμμές με τα κριτήρια που ορίζονται και οι αντίστοιχες των αιολικών.

Στο άρθρο 17 ορίζονται τα κριτήρια χωροθέτησης εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ενέργειας από βιομάζα ή βιοαέριο: Ως προνομιακές περιοχές χωροθέτησης εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ενέργειας από βιομάζα ή βιοαέριο, θεωρούνται ενδεικτικά, οι χώροι που ευρίσκονται πλησίον γεωργικών εκμεταλλεύσεων παραγωγής της πρώτης ύλης, ΧΥΤΑ, εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων, μεγάλων κτηνοτροφικών ή πτηνοτροφικών μονάδων, μονάδων παραγωγής χαρτοπολτού, μονάδων παραγωγής χυμών και τοματοπολτού, πάσης φύσεως γεωργικών ή κτηνοτροφικών βιομηχανιών, ζωοτροφών κλπ.

Και στην περίπτωση των περιοχών αποκλεισμού εκμετάλλευσης της ενέργειας από βιομάζα ή βιοαέριο τα κριτήρια είναι δια ευθείας παραπομπής του νόμου ίδια με αυτά των περιοχών αποκλεισμού των αιολικών.

Στο άρ. 19 ορίζονται τα κριτήρια χωροθέτησης εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της γεωθερμικής ενέργειας: Η χωροθέτηση εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της γεωθερμικής ενέργειας είναι απόλυτα συνυφασμένη με την ύπαρξη γεωθερμικού πεδίου στο οποίο εντοπίζεται αυτοτελές γεωθερμικό δυναμικό υψηλής ενθαλπίας. Εκ του γεγονότος τούτου, σε συνδυασμό με την σπανιότητα της σχετικής ενεργειακής ύλης, ως περιοχές προτεραιότητας για τη χωροθέτηση εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της γεωθερμικής ενέργειας ορίζονται οι περιοχές της χώρας που διαθέτουν εκμεταλλεύσιμο γεωθερμικό

δυναμικό, όπως ιδίως η Πολυχνίτος της Λέσβου, η Μήλος και η Νίσυρος, για τις οποίες έχει ήδη βεβαιωθεί η ύπαρξη γεωθερμικών πεδίων υψηλής θερμοκρασίας.

Και στην περίπτωση των περιοχών αποκλεισμού εκμετάλλευσης της γεωθερμικής ενέργειας τα κριτήρια είναι δια ευθείας παραπομπής του νόμου ίδια με αυτά των περιοχών αποκλεισμού των αιολικών.

9.1.4 Παρουσίαση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ

Η Στρατηγική μελέτη (εφεξής ΣΜΠΕ) αποτελεί την ειδική μελέτη επί της οποίας δομήθηκε το ΕΠΧΣΑΑ και σκοπό έχει:

1. τη διαμόρφωση πολιτικών χωροθέτησης έργων ΑΠΕ, ανά κατηγορία δραστηριότητας και κατηγορία χώρου, βάσει των διαθέσιμων σε εθνικό επίπεδο στοιχείων.
2. την καθιέρωση κριτηρίων χωροθέτησης που θα επιτρέπουν αφενός τη δημιουργία βιώσιμων εγκαταστάσεων ΑΠΕ και αφετέρου την αρμονική ένταξή τους στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.
3. τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού χωροθέτησης των εγκαταστάσεων ΑΠΕ, ώστε να επιτευχθεί ανταπόκριση στους στόχους των εθνικών και κοινοτικών πολιτικών για την ενέργεια και το περιβάλλον.

Στη συνέχεια αναπτύσσεται ένα σύστημα Δεικτών Αειφορίας για την Ελλάδα οι οποίοι αφορούν:

- το ποσοστό έκτασης υπό καθεστώς αυστηρής προστασίας
- το ποσοστό έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων
- το ποσοστό έκτασης με απειλούμενες οικοζώνες
- τα απειλούμενα είδη πτηνών σαν ποσοστό των γνωστών ειδών
- τα απειλούμενα αμφίβια είδη σαν ποσοστό των γνωστών ειδών
- τη συγκέντρωση φωσφόρου
- τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση NO₂ σε αστικές περιοχές
- τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση SO₂ σε αστικές περιοχές
- τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση PM₁₀ σε αστικές περιοχές
- τις εκπομπές ανθρωπογενούς SO₂ προς κατοικημένη έκταση
- το ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων
- την οικο-αποτελεσματικότητα ενεργειακής παραγωγής

- το ποσοστό έκτασης υπό σοβαρή απειλή έλλειψης νερού
 - τη συχνότητα «Τοπικών Agenda 21»
 - το δείκτη του Διεθνούς Οικονομικού Φόρουμ για την περιβαλλοντική διακυβέρνηση
 - το διασυνοριακά εξαγόμενο SO₂
 - τις εισαγωγές αγαθών που παράγονται με περιβαλλοντικές πιέσεις
- Οι οποίοι δύνανται να λάβουν τρεις πιθανές τιμές: κατάσταση α) αποθαρρυντική, β) ικανοποιητική και γ) ενθαρρυντική.

Με βάση τις τιμές που έχει λάβει έκαστο δείκτης (χωρίς ωστόσο να περιγράφεται η ακριβής μεθοδολογία προσέγγισης της τιμής) προκύπτουν γενικές εκτιμήσεις για την γενική ενσωμάτωση περιβαλλοντικής μέριμνας στην οποία βρίσκεται η Ελλάδα.

Σε ένα επόμενο στάδιο επιμετρώνται οι μεταβολές που θα επέλθουν από την εφαρμογή του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ ανά τεχνολογία ΑΠΕ (Πίνακας 11):

Πίνακας 11. Μεταβολές που θα επέλθουν από την εφαρμογή του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ.

Περιβαλλοντική Παράμετρος	Ρυθμίσεις χωροθέτησης αιολικών εγκαταστάσεων	Ρυθμίσεις χωροθέτησης μικρών υδροηλεκτρικών έργων	Ρυθμίσεις χωροθέτησης λοιπών έργων ΑΠΕ
Καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες	επιδείνωση	επιδείνωση	
Καθοριστικοί για την πανίδα παράγοντες	επιδείνωση	επιδείνωση	
Καθοριστικοί για την χλωρίδα παράγοντες		επιδείνωση	επιδείνωση
Ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο	επιδείνωση		
Καθοριστικοί για το έδαφος παράγοντες			επιδείνωση
Σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση NO ₂ σε αστικές	βελτίωση	βελτίωση	βελτίωση
Σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση SO ₂ σε αστικές	βελτίωση	βελτίωση	βελτίωση
Σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση PM ₁₀ σε αστικές	βελτίωση	βελτίωση	βελτίωση
Καθοριστικοί για την ποιότητα της ατμόσφαιρας παράγοντες	βελτίωση	βελτίωση	βελτίωση
Εκπομπές άνθρακα ανά μονάδα ΑΕΠ	βελτίωση	βελτίωση	βελτίωση
Εκπομπές άνθρακα ανά κάτοικο	βελτίωση	βελτίωση	βελτίωση
Μεταβολές σε παράγοντες του τοπίου	επιδείνωση		
Εκπομπές NO _x προς κατοικημένη έκταση	βελτίωση	βελτίωση	βελτίωση
Εκπομπές SO ₂ προς την κατοικημένη έκταση	βελτίωση	βελτίωση	βελτίωση
Οικο-αποτελεσματικότητα της ενεργειακής παραγωγής	βελτίωση	βελτίωση	βελτίωση

Στη συνέχεια προτείνονται κανόνες χωροθέτησης των τεχνολογιών ΑΠΕ. Ένα επόμενο κεφάλαιο αφορά την συνοπτική αποτίμηση ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στις τομεακές πολιτικές καθώς και μίας αναλυτικής περιγραφής της τρέχουσας κατάστασης του περιβάλλοντος εστιάζοντας στους τομείς: α) της βιοποικιλότητας, β) του πληθυσμού, γ) της ανθρώπινης υγείας, δ) της χλωρίδας, ε) της πανίδας, στ) του εδάφους, η) των υδάτων, θ) του αέρα, ι) των κλιματικών παραγόντων, κ) των κλιματικών παραγόντων, λ) των υλικών περιουσιακών στοιχείων, μ) της πολιτιστικής κληρονομιάς, ν) του τοπίου ξ) των σχέσεων μεταξύ των περιβαλλοντικών παραγόντων.

Τέλος σε ένα εκτεταμένο κεφάλαιο παρουσιάζεται η εκτίμηση, η αξιολόγηση και η αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ.

9.1.5 Αξιολόγηση του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ως το βασικό νομοθετικό εργαλείο για ενεργειακού χωροταξικού σχεδιασμού. Το Ειδικό Πλαίσιο και η Αρχή της Αειφορίας

Επιλογή του νομοθέτη αποτελεί το αν θα προσδώσει στο χωροταξικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ χαρακτήρα στενά περιβαλλοντικό ή χαρακτήρα αειφορικό. Ωστόσο ο προσδιορισμός της φέρουσας ικανότητας για την εγκατάσταση ΑΠΕ σε ένα χωρικό σύνολο δεν αρκεί να προσδιορίζει την φέρουσα ικανότητα εγκατάστασης σε αριθμό ανεμογεννητριών προασπίζοντας ολο το περιβαλλοντικό ανάγλυφο της περιοχής. Σε αυτήν την περίπτωση πρόκειται για ένα χωροταξικό εντόνου περιβαλλοντικού χαρακτήρα αλλά διόλου αειφορικού.

Όπως προαναλύθηκε στην παράγραφο 9.1.1, η έννοια της φέρουσας ικανότητας θα πρέπει να πληροί τα κριτήρια που προαναλύθηκαν προκειμένου το ειδικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ προκειμένου να βρίσκεται εντός της εννοίας της βιώσιμης ανάπτυξης ειδικά σε ο,τι αφορά τον ενεργειακό χωροταξικό σχεδιασμό είναι τα ακόλουθα:

1. Θα πρέπει να προσδιορίζει την μέγιστη ικανότητα παραγωγής σε ΑΠΕ σε περιφερειακό επίπεδο,
2. Θα πρέπει προσεγγίζει τις ενεργειακές ανάγκες εκάστης περιφέρειας και
3. Θα πρέπει λαμβανομένου υπόψιν του συντελεστή φόρτισης κάθε τεχνολογίας ΑΠΕ, να προτείνει την κατώτατη και την μέγιστη ισχύ εκάστης τεχνολογίας ΑΠΕ ώστε να καλύπτονται στον μέγιστο βαθμό οι ενεργειακές ανάγκες της συγκεκριμένης περιφέρειας

και πάντως να καλύπτονται οι ποσοτώσεις όπως προκύπτουν από τις εθνικές δεσμεύσεις για παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ.

Η αξιολόγηση του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ σύμφωνα με τα ανωτέρω κριτήρια οδηγεί στις ακόλουθες επισημάνσεις:

1. Το χωροταξικό για τις ΑΠΕ θέτει ως κριτήριο την φέρουσα ικανότητα υποδοχής αιολικών. Σε καμία διάταξη του δεν ασχολείται με τη φέρουσα ικανότητα των περιφερειών για άλλες τεχνολογίες ΑΠΕ. Το πρόβλημα με την φέρουσα ικανότητά ωστόσο είναι ευρύτερο. Δεν ορίζεται το εννοιολογικό της περιεχόμενο σε σχέση με όλες τις τεχνολογίες. Ορίζεται μόνο για τα αιολικά στο άρ. 2 παρ. 11: «11. Φέρουσα Ικανότητα περιοχών εγκατάστασης αιολικών έργων: Ο μέγιστος αριθμός τυπικών α/γ που επιτρέπεται να εγκατασταθούν σε μια ενότητα χώρου». Ενώ στο άρ. 7 εξειδικεύεται ο μέγιστος επιτρεπτός αριθμός ανεμογεννητριών για την ηπειρωτική χώρα ως εξής: «άρ.7.α. Το μέγιστο επιτρεπόμενο ποσοστό κάλυψης εδαφών από αιολικές εγκαταστάσεις στους πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α. που εμπίπτουν σε Π.Α.Π. της ηπειρωτικής χώρας δεν μπορεί να υπερβαίνει το 8% της έκτασης ανά Ο.Τ.Α. (άλλως 1,05 τυπικές ανεμογεννήτριες/1000 στρέμματα). Το πιο πάνω ποσοστό κάλυψης μπορεί να αυξάνεται έως και 30% ανά πρωτοβάθμιο Ο.Τ.Α. ύστερα από σύμφωνη γνώμη του οικείου Δημοτικού ή Κοινοτικού Συμβουλίου, η οποία παρέχεται για όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής των σχετικών εγκαταστάσεων και πάντως για χρονικό διάστημα τουλάχιστον ίσο με τον χρόνο ισχύος των σχετικών αδειών παραγωγής (25 έτη). Ειδικά για τα επενδυτικά σχέδια ΑΠΕ Μεγάλης Κλίμακας, όπως αυτά προσδιορίζονται στο άρθρο 19 του ν. με το 3468/2006 (Α 129), που εκτείνονται σε περισσότερους από έναν Ο.Τ.Α. που εμπίπτουν σε Π.Α.Π., ο αριθμός των τυπικών Α/Γ που μπορεί να εγκατασταθεί κατά τα παραπάνω σε ένα Ο.Τ.Α. μπορεί να προσανξηθεί με τη μεταφορά αριθμού Α/Γ από το σύνολο των Ο.Τ.Α. που εκτείνεται το έργο. Ο αριθμός αυτός δεν μπορεί να υπερβεί το 30% των τυπικών Α/Γ που αντιστοιχούν στον Ο.Τ.Α., με το μεγαλύτερο πλεόνασμα αδιάθετων Α/Γ.» Αντίστοιχες διατάξεις προβλέπονται και για τις λοιπές περιφέρειες της Χώρας σε επόμενα άρθρα του χωροταξικού.

Από τις διατάξεις αυτές προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

- Ότι η έννοια της φέρουσας ικανότητας δεν δύναται να περιορίζεται στον μέγιστο αριθμό χωρητικότητας εγκαταστάσεως μιας τεχνολογίας. Η φέρουσα ικανότητα πρέπει να προκύπτει από επιμέτρηση κριτηρίων που αφορούν αμιγώς την εγκαθιστάμενη τεχνολογία αλλά αφετέρου και την δυνατότητα παραγωγής ενέργειας από την συγκεκριμένη τεχνολογία με γνώμονα την βέλτιστη αξιοποίηση του δυναμικού ΑΠΕ της περιοχής.

- Ότι η φέρουσα ικανότητα ορίζεται τρόπον τινά σε ο,τι αφορά τα αιολικά αλλά δεν ορίζεται για καμία άλλη τεχνολογία υπολαμβάνοντας ότι ως προς τις άλλες τεχνολογίες η φέρουσα ικανότητα είναι απεριόριστη (ας φανταστούμε απεριόριστη εδαφική κάλυψη σε μία περιφέρεια από φωτοβολταϊκά...)

- Ότι η φέρουσα ικανότητα (ακόμα και) για τα αιολικά προσδιορίζεται αυθαίρετα δεδομένου ότι ούτε στο χωροταξικό αλλά ούτε και στην Στρατηγική Μελέτη δεν περιγράφεται η μεθοδολογία υπολογισμού της. Η εδαφική ποσόστωση τίθεται στον νόμο χωρίς αιτιολογία δημιουργώντας ερωτηματικά ως προς την σκοπιμότητά της.

Από τις ανωτέρω παρατηρήσεις οδηγούμεθα στο συμπέρασμα ότι το υφιστάμενο χωροταξικό αδυνατεί να προσεγγίσει το εννοιολογικό περιεχόμενο της φέρουσας ικανότητας σε τεχνολογίες ΑΠΕ προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης.

2. Το ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ ρυθμίζει τους γενικούς κανόνες χωροθέτησης των ΑΠΕ σε εναρμόνιση του Γενικού Χωροταξικού Πλαισίου αλλά και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Ωστόσο κατ' ουδένα τρόπο δεν δύναται να θεωρηθεί ότι διαλαμβάνει συνολικά το θέμα της ενέργειας της Χώρας. Ένα χωροταξικό σχέδιο για τις ΑΠΕ οφείλει να μην αντιμετωπίζει αποσπασματικά τις ΑΠΕ ως μια περιβαλλοντική παρέμβαση αλλά αντίθετα να θεωρεί τις ΑΠΕ ως ένα μέρος του ενεργειακού σχεδιασμού, να αντιμετωπίζει συνολικά το θέμα διαλαμβάνοντας όλα τα δεδομένα παραγωγής ενέργειας και από τις συμβατικές πηγές και επί της συνολικής εικόνας του ενεργειακού μείγματος να προχωρεί σε ρύθμιση κανόνων χωροταξίας.

Σε αντίθεση με τα ανωτέρω το υφιστάμενο χωροταξικό όχι μόνο δεν κάνει καμία αναφορά σε καμία προϋφιστάμενη εγκατάσταση έργων παραγωγής ενέργειας από συμβατικές πηγές αλλά δεν λαμβάνει υπόψιν ούτε τις ενεργειακές ανάγκες της Χώρας και κατ' επέκταση των περιφερειών της Χώρας. Ως προς το κριτήριο λοιπόν λήψης υπόψιν των ενεργειακών αναγκών, το χωροταξικό δεν πληροί την συγκεκριμένη προϋπόθεση.

3. Το υφιστάμενο χωροταξικό για τις ΑΠΕ δεν λαμβάνει υπόψιν τον συντελεστή φόρτισης της κάθε τεχνολογίας ΑΠΕ. Ο συντελεστής φόρτισης είναι εκείνος ο συντελεστής που αποτυπώνει την απόδοση μίας τεχνολογίας σε σχέση με τον χρόνο λειτουργίας της και την παραγόμενη ενέργεια σε ισχύ. Το χωροταξικό οφείλει να λάβει και τον συντελεστή αυτό υπόψιν προκειμένου να καταλήξει στο βέλτιστο ενεργειακό μείγμα από ΑΠΕ ανά περιφέρεια ώστε να ενισχύσει έτσι την βιώσιμη ανάπτυξη. Η ανάπτυξη τεχνολογιών ΑΠΕ σε μία περιοχή η οποία δεν θα έχει ως γνώμονα και την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών (αν επιλεγούν τεχνολογίες ΑΠΕ με χαμηλό συντελεστή φόρτισης σε

σχέση με την περιβαλλοντική παρέμβαση που προκαλούν (τα φωτοβολταϊκά παρότι έχουν χαμηλή απόδοση λόγω του περιορισμένου αριθμού ωρών λειτουργίας τους ημερησίως παρολαυτά απαιτούν μεγάλη εδαφική κάλυψη) δεν δύναται να θεωρηθεί ότι κείται εντός της εννοίας της βιώσιμης ανάπτυξης.

Συνοψίζοντας, το υφιστάμενο χωροταξικό αφίσταται αρκετά από την έννοια του χωροταξικό το οποίο μέσα από την δημιουργία των ορθών κριτηρίων για την χωροθέτηση των εγκαταστάσεων μονάδων παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ υπηρετεί την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης σε σχέση με τον συνολικό ενεργειακό χωροταξικό σχεδιασμό της Χώρας.

Κεφάλαιο 10.

Συμπεράσματα

10.1 Εισαγωγή

Στο δέκατο κεφάλαιο επιχειρούνται τα συμπεράσματα, οι προτάσεις για την βελτίωση σε νομοθετικό επίπεδο των στρατηγικών διείσδυσης καθώς και οι προτάσεις για νέα ερευνητικά πεδία με σημείο εκκίνησης τα ευρήματα της υφιστάμενης ερευνητικής εργασίας.

10.2 Αειφορία και στρατηγικός ενεργειακός σχεδιασμός

Από την παρούσα ερευνητική εργασία προέκυψε η ανάγκη ανάπτυξης συγκεκριμένης μεθοδολογικής προσέγγισης της επίδρασης που η νομοθεσία φέρει στην εξέλιξη της διείσδυσης των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα της χώρας.

1. Το πρώτο εργαλείο αφορά στις ακόλουθες συσχετίσεις:

- Στη συσχέτιση της νομοθεσίας συναρτήσει της αδειοδοτούμενης ισχύος καθώς συναρτήσει της εγκαθιστάμενης ισχύος ηλεκτρικής ενέργειας.
- Στη συσχέτιση της παραγόμενης ενέργειας συναρτήσει των εγγυημένων τιμών όπως νομοθετικά προβλέφθησαν.
- Στη συσχέτιση των εγγυημένων τιμών και της παραγόμενης ενέργειας συναρτήσει του ελλείμματος στον Ειδικό Λογαριασμό ΑΠΕ.
- Στη συσχέτιση του Συντελεστή φόρτισης εκάστης τεχνολογίας ΑΠΕ συναρτήσει του τελικού κόστους της ενέργειας.
- Στη συσχέτιση του κόστους εγκατάστασης των έργων ΑΠΕ συναρτήσει της απόδοσης του επενδεδυμένου κεφαλαίου.
- Στη συσχέτιση της εγκαθιστάμενης ισχύος συναρτήσει του αριθμού των αδειών προκειμένου να προκύψει το διοικητικό κόστος εκάστης τεχνολογίας,
- Στη συσχέτιση του χρόνου λήξεως των συμβάσεων πώλησεως ενέργειας ΑΠΕ στο Σύστημα συναρτήσει των αποφευγόμενων ρύπων που η παραγωγή ΑΠΕ προκαλεί

ώστε να τεκμηριωθεί η ανάγκη νομοθετικής πρόβλεψης για την αντιμετώπιση της μαζικής απένταξης ισχύος από το Σύστημα.

Με τη συνδυαστική παρακολούθηση των ανωτέρω κριτηρίων σκιαγραφείται η αποτελεσματικότητα (ή μη) των νομοθετικών πρωτοβουλιών που επιδιώκουν την διείσδυση των ΑΠΕ. Ωστόσο η ανωτέρω εργαλειακή προσέγγιση θα μπορούσε να τύχει εφαρμογής και σε άλλα συστήματα του κοινωνικοοικονομικού γίνεσθαι της Χώρας όπως στο φορολογικό και ασφαλιστικό σύστημα.

2. Το δεύτερο εργαλείο αφορά στην ανάπτυξη ειδικών κριτηρίων προκειμένου να επαναπροσδιοριστεί η έννοια της φέρουσας ικανότητας των περιφερειών της Χώρας για την εγκατάσταση των ΑΠΕ. Πρόκειται για τη συσχέτιση του γεωφυσικού δυναμικού της περιφέρειας σε σχέση με τις ενεργειακές της ανάγκες καθώς και με τον συντελεστή φόρτισης εκάστης τεχνολογίας ΑΠΕ. Με τον ανωτέρω μηχανισμό επιτυγχάνεται η προσέγγιση των ΑΠΕ σε επίπεδο περιφέρειας, έτσι ώστε οι εγκαθιστάμενες ΑΠΕ να απαντούν με τον βέλτιστο τρόπο στο γεωφυσικό δυναμικό σε ΑΠΕ εκάστης περιφέρειας καλύπτοντας τις ετήσιες ενεργειακές ανάγκες. Η νομοθετική πρόβλεψη θα μπορούσε να προσαρμόζει τα οικονομικά κίνητρα ανά περιοχή και τεχνολογία ώστε η παροχή κινήτρων να προσιδιάζει στο ιδιαίτερο γεωφυσικό δυναμικό σε ΑΠΕ εκάστης περιοχής.

10.3 Η Αρχή της Αειφορίας και η Ενέργεια

Αναλύθηκε η αρχή της Αειφορίας υπό την έννοια της βιώσιμη ανάπτυξης και δείχθηκε ότι προϋποθέτει και αποτελείται από επιμέρους αειφόρα συστήματα.

Ο σχεδιασμός της διείσδυσης των ΑΠΕ στην Ελλάδα αποτελεί εκείνο το υποσύστημα του εθνικού ενεργειακού μηχανισμού που απαντά στις ακόλουθες περιβαλλοντικές ανάγκες:

1. Την διατήρηση του φυσικού κεφαλαίου
2. Την μείωση των εκπομπών Αερίων Θερμοκηπίου
3. Την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού

Και οι τρεις ανωτέρω ανάγκες, υπηρετούν την κρατική υποχρέωση αλλά και το δικαίωμα των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος.

Υπηρετούν ωστόσο και μια επιπλέον έκφραση του δικαιώματος στο περιβάλλον και της προστατευόμενης στο άρ. 2 του Συντάγματος, της αξίας του ανθρώπου αρχίζει να σκιαγραφείται. Πρόκειται για το δικαίωμα στην ενέργεια και δη το δικαίωμα στη πράσινη ενέργεια ως την ελάχιστη υποδομή που το Κράτος οφείλει να παρέχει προκειμένου να

ασκούνται ακώλυτα βασικά ατομικά δικαιώματα όπως αυτό της ανάπτυξης της προσωπικότητας (άρ.5.1Σ) του δικαιώματος πρόσβασης στην πληροφορία και συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας (άρ. 5^Α.1Σ και 5^Α2Σ), του δικαιώματος της εκπαίδευσης, του δικαιώματος της διάδοσης των στοχασμών του (άρ. 14Σ), του δικαιώματος της εκπαίδευσης και της έρευνας (άρ. 16.1Σ), του δικαιώματος της επικοινωνίας, του δικαιώματος διατήρησης του φυσικού κεφαλαίου για τις επόμενες γενεές.

10.4 Το αδειοδοτικό Σύστημα των ΑΠΕ

Παρουσιάστηκε το αδειοδοτικό σύστημα για τις ΑΠΕ όπως καταστρώθηκε από τον Έλληνα νομοθέτη. Το αδειοδοτικό σύστημα διατηρεί την ευαίσθητη περιβαλλοντικά ισορροπία μεταξύ του προφανούς περιβαλλοντικού χαρακτήρα των ΑΠΕ αλλά και της ανάγκης χωροθέτησης των εγκαταστάσεων ΑΠΕ όπου αυτή δεν καθίσταται ασύμβατη από χρήσεις γης.

Η έρευνα καταλήγει ότι παραμένει προβληματική η μη ωρίμανση του νομοθετικού πλαισίου ως προς τις χρήσεις γης που θα οδηγούσαν στην συνθετική χαρτογράφηση των περιοχών που εμπίπτουν στο πεδίο περιορισμών των διαφόρων χρήσεων: Άλλως σε μια χαρτογράφηση η οποία θα εμφάνιζε δια μιας όλους τους περιορισμούς χρήσεων γης ανά γεωγραφικό σημείο και θα αποτελούσαν την συνθετική σύμπτυξη των δασικών χαρτών, χαρτών γης υψηλής παραγωγικότητας αρχαιολογικών ζωνών (ζωνών Natura, Ramsar). Τα ανωτέρω θέματα θα μπορούσαν αν έχουν επιλυθεί με το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ.

10.5 Η κρατική παρέμβαση για το σύστημα των εγγυημένων τιμών

Παρουσιάστηκε το σύστημα των εγγυημένων τιμών. Ο Έλληνας νομοθέτης το αξιοποίησε σε ένα πρώιμο στάδιο προκειμένου να δρομολογηθεί μία ήπια μετάβαση του εθνικού ενεργειακού συστήματος προς τις ΑΠΕ (περίοδος πριν το 2006) ενώ μετά το 2006 διατήρησε δύο παράλληλες πολιτικές: αυτή της ήπιας (γραμμικής διείδυσης) για τις τεχνολογίες αιολικών, υδροηλεκτρικών, βιομάζας και συμπαραγωγής, ενώ για τα φωτοβολταϊκά υιοθέτησε επιθετική πολιτική επιφυλάσσοντας για την τεχνολογία αυτή

σημαντικά υψηλότερες εγγυημένες τιμές. Τα αποτελέσματα της διττής αυτής αντιμετώπισης καταδεικνύουν ότι:

1. Η επιθετική αντιμετώπιση προκάλεσε μεγάλο επενδυτικό ενδιαφέρον: μέσα σε μια διετία επετεύχθη διείσδυση των φωτοβολταϊκών ίση με την αντίστοιχη των αιολικών τα οποία είχαν ανάγκη τον πενταπλάσιο χρόνο για να επιτύχουν διείσδυση περίπου ίση με αυτή των φωτοβολταϊκών.
2. Η επιθετική αντιμετώπιση ωστόσο, προκάλεσε και μεγάλο έλλειμμα στον Ειδικό Λογαριασμό ΑΠΕ με συνέπεια την αδυναμία πληρωμών εκ μέρους της Διαχειρίστριας Αρχής προς τους παραγωγούς και την δημιουργία επιχειρηματικού κινδύνου τέτοια ώστε να ματαιώνεται και ο ίδιος ο χαρακτήρας των εγγυημένων τιμών.

Το πρόβλημα του ελλείμματος στον Ειδικό Λογαριασμό το προκάλεσε η νομοθετική επιλογή των υψηλών εγγυημένων τιμών των φωτοβολταϊκών σε σχέση με δύο σοβαρές επιπρόσθετες παραμέτρους:

1. Ότι η τεχνολογία των φωτοβολταϊκών αποτελεί ακριβή τεχνολογία σε σχέση με τον συντελεστή φόρτισης και συνεκδοχικά με την παραγόμενη ενέργεια ανά εγκατεστημένο MW. Παρότι δηλαδή τα επενδεδυμένα κεφάλαια στα αιολικά ήταν 40% μικρότερα των φωτοβολταϊκών, η εγκατεστημένη ισχύς των αιολικών ήταν μόνο 8% μικρότερη των φωτοβολταϊκών.
2. Αποτέλεσε και τεχνολογία η οποία προκάλεσε μεγάλο διοικητικό κόστος λόγω του κατακερματισμού της επιδιωκόμενης ισχύος σε ιδιαίτερα μικρής ισχύος έργα τα οποία ωστόσο εξ απόψεως προκλήσεως διοικητικού φόρτου προκαλούν την ίδια ακριβώς επιβάρυνση με έργα πολλαπλάσιας ισχύος. Για υποεξαπλάσια ισχύ των φωτοβολταϊκών, η ελληνική δημόσια διοίκηση κατέβαλλε έργο στο 85% του έργου που κατέβαλλε για τα αιολικά (εξαπλάσιας ισχύος των φωτοβολταϊκών).
3. Σχετικά με το διοικητικό κόστος θα πρέπει να τονιστεί ότι δεν εξετάζεται μόνο για αμιγώς ακαδημαϊκούς λόγους: το υψηλό διοικητικό κόστος των φωτοβολταϊκών προκάλεσε καθυστερήσεις και στα αιολικά παρά το γεγονός ότι τα αιολικά ως προελέχθη ήταν χαμηλού διοικητικού κόστους αφού ανά άδεια παραγωγής αντιστοιχούν 23 MW αιολικών ενώ ανά άδεια φωτοβολταϊκών η αναλογία είναι 3.9MW. Αυτό αποτυπώνεται από τον Πίνακα 8 καθώς και το Σχήμα 10 όπου αποτυπώνεται η μετατόπιση των πραγματικών πληρωμών σε σχέση με τον χρόνο συμβασιοποίησης των έργων. Το υψηλό διοικητικό κόστος είχε δευτερογενείς συνέπειες και στην διείσδυση των αιολικών επηρεάζοντας συνολικά την καμπύλη διείσδυσης των ΑΠΕ.

Το επόμενο σύστημα που επελέγη και ετέθη σε ισχύ προ ολίγων μηνών του ν. 4414/2016 είναι αυτό των μειοδοτικών διαγωνισμών επί συγκεκριμένης (κλειστής) ισχύος. Το σύστημα αυτό δεν πρόκειται να δώσει λύση μακροπρόθεσμη διότι δεν αφήνει περιθώρια για την επένδυση σε νέες τεχνολογίες.

Η ανάγκη μεγιστοποίησης των ΑΠΕ στο εθνικό ενεργειακό μείγμα προκειμένου να συμμορφωθεί το ενεργειακό σύστημα στην Αρχή της Αειφορίας είναι η διεθνής μελλοντική τάση. Ωστόσο οι οικονομική πλευρά του θέματός θέτει περιορισμούς δεδομένου ότι οι τεχνολογίες ΑΠΕ εξακολουθούν να είναι υψηλού κόστους και επομένως το σύστημα αυτό δεν θωρακίζει την ισχύ από φωτοβολταϊκά με τη δυνατότητα επανεπένδυσης στην δια τεχνολογία στο μέλλον.

Η αρχή της αειφορίας σχετικά με την ενέργεια προϋποθέτει ότι το ενεργειακό μείγμα αποτελείται μόνο από ΑΠΕ αφού δια των ΑΠΕ προστατεύεται το φυσικό κεφάλαιο για τις επόμενες γενιές. Ωστόσο το σύστημα των εγγυημένων τιμών στα φωτοβολταϊκά υποθήκευσε την βιωσιμότητα του συγκεκριμένου κλάδου.

10.6 Η συμβολή των ΑΠΕ στην μείωση αερίων Θερμοκηπίου

Μελετήθηκε η συμβολή των ΑΠΕ στην μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων και δείχθηκε ότι αν και σημαντική μέχρι σήμερα, ωστόσο θα υποστεί σοβαρή κάμψη στην διετία 2036-2038. Μηχανισμοί υποκατάστασης της ισχύος που θα βγει από το σύστημα δεν έχουν αναπτυχθεί. Η λύση της νομοθετικής παρατάσεως των συμβάσεων πώλησης ενέργειας από φωτοβολταϊκά με παροχή φορολογικών και αδειοδοτικών κινήτρων για *repowering* που θα πλησιάζουν στη λήξη τους παρουσιάζεται ως αναγκαία. Η λύση αυτή βεβαίως θα πρέπει να μελετηθεί αλλά με την παραδοχή ότι η ισχύς που θα παραμείνει με την παράταση των συμβάσεων θα παραμείνει μειωμένη κατά 25% λόγω της ετήσιας απώλειας ισχύος που αναμένεται στο 1% κατ' έτος.

Αναμένεται επίσης ότι την διετία 2036-2038 που θα αποχωρήσει από το Σύστημα η ανωτέρω ισχύς αν δεν αναπληρωθεί από νέα ισχύ ΑΠΕ (όπως εμφανίζεται από την τάση της σιγμοειδούς καμπύλης) θα προκαλέσει σημαντική μείωση των αποφευγόμενων ρύπων της τάξεως του 22% (με τη παραδοχή ότι η πηγή ενέργειας που θα υποκαταστήσει την μείωση της παρουσίας των φωτοβολταϊκών εκείνη την χρονική περίοδο θα είναι το φυσικό αέριο ως η αμέσως πιο περιβαλλοντική πηγή σε σχέση με τον λιγνίτη και το πετρέλαιο).

10.7 Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές ενέργειας

Παρουσιάστηκε και αξιολογήθηκε το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές ενέργειας.

Προκειμένου να αξιολογηθεί το υφιστάμενο χωροταξικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ σε σχέση με την Συνταγματική Αρχή της Αειφορίας αναπτύχθηκαν τρία επιμέρους κριτήρια σύμφωνα με τα οποία το ενεργειακό σύστημα προκειμένου να ευθυγραμμιστεί με την Αρχή της Αειφορίας όπως την αποτυπώνει το Σύνταγμα και η Νομολογία, θα πρέπει να τύχει εκείνου του σχεδιασμού που θα κατατείνει σε μία ανάπτυξη των ΑΠΕ ώστε να ελαχιστοποιεί την εξάρτηση από τις συμβατικές πηγές ενέργειας (διατήρηση φυσικού κεφαλαίου για τις επόμενες γενεές) επί τη βάση των ακόλουθων κριτηρίων:

1. Προσδιορίζοντας την φέρουσα ικανότητα σε περιφερειακό επίπεδο της χωροθέτησης των ΑΠΕ.
2. Προσεγγίζοντας τις ενεργειακές ανάγκες εκάστης περιφέρειας.
3. Λαμβάνοντας υπόψιν τον συντελεστή φόρτισης κάθε τεχνολογίας ΑΠΕ.

Με την χρήση των ανωτέρω κριτηρίων θα προτείνει την κατώτατη και την μέγιστη ισχύ εκάστης τεχνολογίας ΑΠΕ ώστε να καλύπτονται στον μέγιστο βαθμό οι ενεργειακές ανάγκες της συγκεκριμένης περιφέρειας και πάντως να καλύπτονται οι ποσοτώσεις όπως προκύπτουν από τις εθνικές δεσμεύσεις για παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ.

Η σύνθεση των ανωτέρω τριών κριτηρίων οδηγεί σε ένα μοντέλο ενεργειακού σχεδιασμού το οποίο υπηρετεί την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης αφού αντιμετωπίζει ποσοτικοποιημένες τις ενεργειακές ανάγκες κάθε περιφέρειας και επιλέγει εκείνες τις τεχνολογίες ΑΠΕ οι οποίες σε συνδυασμό με την φέρουσα ικανότητα απαντούν στις ενεργειακές ανάγκες της περιοχής αλλά και αξιοποιούν το γεωφυσικό ανάγλυφο για παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ.

Από την συνολική αξιολόγηση του υφιστάμενου χωροταξικού πλαισίου για τις ΑΠΕ προκύπτει ότι πλην του κριτηρίου της φέρουσας ικανότητας το οποίο ελλιπώς και μερικώς εφαρμόζεται-και δη μόνο στην τεχνολογία των αιολικών, τα αλλά δύο εξίσου σημαντικά κριτήρια παραλείπονται δημιουργώντας σημαντικό κενό στην εφαρμογή της αρχής της Αειφορίας ή βιώσιμης ανάπτυξης στον συνολικό ενεργειακό σχεδιασμό της Χώρας.

10.8 Προτάσεις

1. Προτείνεται η περαιτέρω έρευνα σχετικά με την συνταγματική κατοχύρωση του Δικαιώματος στην πράσινη ενέργεια.
2. Προτείνεται αναμόρφωση του αδειοδοτικού συστήματος με την κατάργηση των αλληλεπικαλυπτόμενων διοικητικών σταδίων.
3. Προτείνεται ο επαναπροσδιορισμός των μηχανισμών στήριξης των ΑΠΕ προς μια κατεύθυνση που θα ενισχύει τις επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες. Οι ρυθμίσεις του πρόσφατου Νόμου 4414/2016 δεν αφήνουν περιθώρια επανεπενδύσεων ενώ ένα σύστημα εγγυημένων τιμών αλλά σε επίπεδα ελαφρώς αυξημένα της ΟΤΣ σηματοδοτούν περαιτέρω ανάπτυξη του κλάδου των ΑΠΕ.
4. Προτείνεται η άμεση λήψη νομοθετικής πρωτοβουλίας για την αντιμετώπιση στην αύξηση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου που θα προκληθεί από την απένταξη περίπου 2.5 GW φωτοβολταϊκών τα έτη από το 2035-2040. Η πρωτοβουλία αυτή θα πρέπει να στοχεύει στη διορθωτική παρέμβαση αποσχηματισμού της σιγμοειδούς καμπύλης εντάξεως των φωτοβολταϊκών στο Σύστημα ώστε να μειωθεί συνολικά ο ρυθμός απένταξης.
5. Προτείνεται η περαιτέρω έρευνα σχετικά με το εννοιολογικό περιεχόμενο της φέρουσας ικανότητας και η διατύπωση σχετικών κριτηρίων ως ερμηνευτικών κανόνων της Αρχής της Βιώσιμης Ανάπτυξης του ενεργειακού χωροταξικού σχεδιασμού.
6. Προτείνεται η αναμόρφωση του χωροταξικού πλαισίου προς την κατεύθυνση ενός χωροταξικού πλαισίου για την Ενέργεια συνολικά. Το πλαίσιο αυτό θα πρέπει να συνταχθεί ορίζοντας τα κριτήρια για το εννοιολογικό περιεχόμενο της φέρουσας ικανότητας για όλες τις τεχνολογίες ΑΠΕ ήτοι από την σύνθεση των κριτηρίων της φέρουσας ικανότητας, των ενεργειακών αναγκών και του συντελεστή φόρτισης εκάστης τεχνολογίας ΑΠΕ να προτείνει την βέλτιστη χωροθέτηση ΑΠΕ ανά περιφέρεια καταλήγοντας σε κατώτατα και ανώτατα όρια ισχύος ανά τεχνολογία ΑΠΕ.

Βιβλιογραφία

Alberth, S., 2008. Forecasting Technology Costs Via The Experience Curve - Myth Or Magic?. *Science Direct*, Τόμος 75, pp. 952-983.

Mir-Artiques, P. Gerda, E. Del Rio, P., 2015. Analyzing The Impact Of Cost-Containment Mechanisms On The Profitability Of Solar Pv Plants In Spain. *RENEWABLE AND SUSTAINABLE Energy REVIEW*, Τόμος 46, pp. 166-177.

Agency, I. E., 2015. *World Energy Outlook 2015/Intergovernmental Panel on Climate Change 2014/5th Assessment Synthesis*. Paris, s.n.

Arpino F., G.Cortellessa, A. Frattolillo, 2015. Experimental And Numerical Assessment Of Photovoltaic Collectors Performance Dependence Of Frame Size And Installation Technique. *Solar Energy*, Τόμος 118, pp. 7-19.

Battle, C. Rerez - Arriaga,I.J. Zambrano - Barragan,P., 2012. Regulatory Design For Res-E Support Mechanisms: Learning Curves, Market Structure And Burden - Sharing. *Energy Policy*, Τόμος 41, pp. 212-220.

Braden,J.B Folmer,H. Ulen,T.S., n.d. *Environmental Policy with political and Economic integration. The European Union and the United States*. Cheltenham,UK Brookfield, US: Edward Elgar,.

Buonocore, J.J Luckow, P, Norris, G, Spengler J.D, Blewald, B, Fischer, J, Levy, J.L, 2016. Helat and climate benefits of different energy - efficiency and renewable energy choices. *National Climate Change*, Τόμος 6, pp. 100-105.

Castro Santos,L. Diaz - Casas,V., 2015. Sensitivity Analysis Of Floating Offshore Wind Farms. *Energy Conversion And Management*, Τόμος 101, pp. 271-277.

Craciela Chichilnisky, 1997. What Is Sustainable Development. *Land Economics*, Τόμος VOLUME 73 No 4, pp. 467-491.

Ederer Nikolaus, 2015. Evaluating Capital And Operating Cost Efficiency Of Offshore Wind Farms : A Dea Approach. *Renewable And Sustainable Energy Reviews*, Τόμος 42, pp. 1034-1046.

Farfan, J Breyer,C, 2017. Structural changes of global power generation capacity towards sustainability and the risk of stranded investments supported by a sustainability indicator. *Journal of cleaner production*, Τόμος 141, pp. 370-384.

Fee, D., 1987. *Third Party Financing For Energy Savings*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Giannini, E., Moropoulou, A., Maroulis, Z. & Siouti, G., 2015. Penetration of Photovoltaics in Greece. *Energies*, Τόμος 8, pp. 6497-6508.

J.K. Kaldellis, D.Zafirakis, 2007. Present Situation And Future Prospects Of Electricity Generation In Aegean Archipelago Islands. *Energy Policy*, Τόμος 35, pp. 4623-4639.

Kaldellis, J.K., 2002. An Integrated Time - Depending Feasibility Analysis Model Of Wind Energy Applications In Greece. *Energy Policy*, Τόμος 30, pp. 267-280.

Kaldellis, J.K, 2011. Critical Evaluation Of Financial Supporting Schemes For Wind - Based Projects: Case Study Greece. *Energy Policy*, Τόμος 39, pp. 2490-2500.

Kates, R.W., With National Research Council, Board On Sustainable Development, 1999. Our Common Journey A Transition Toward Sustainability. *National Academy Press*, pp. WASHINGTON, D.C..

Katsaprakakis, D., 2012. A Review Of The Environmental And Human Impacts From Wind Parks. A Case Study For The Prefecture Of Lasithi, Crete. *Renewable And Sustainable Energy Reviews*, Τόμος 16, pp. 2850-2863.

Tsaltas, G. Katsibardis, C.G, 2004. *Sustainable Development and Environment-The European and National Perspective*. Athens: I.Sideris Publishing House.

Tsaltas, G.I, Platias, C, 2010. *The European Union and the Environment*. Athens: I.Sideris.

Verde, S.F. Paziienza, M.G., 2016. Energy And Climate Hand In Hand: Financing Res-E Support With Carbon Revenues. *Energy Policy*, Τόμος 88, pp. 234-244.

Αγγελίδης, Μ.; Γκιούρας, Θ., 2005. *Θεωρίες της πολιτικής και του Κράτους. Hobbes, Locke, Rousseau, Kant, Heggel, Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα*. s.l.:Σαββάλας.

Αλιβιζάτος, Ν; Παυλόπουλος, Π., 1997. Η συνταγματική προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων (γνωμ). *Νομικό Βήμα*, p. 161επ..

Ανδρικοπούλου, Ε; Καυκαλάς, Γ;, 2000. *Ο νέος Ευρωπαϊκός Χώρος. Η διερεύνηση και η γεωγραφία της ευρωπαϊκής ανάπτυξης*. Αθήνα: Θεμέλιο.

Ανδρικοπούλου, Ε., 1995. Οικονομική και κοινωνική συνοχή και περιφερειακή αναδιανομή στην Ευρωπαϊκή Ένωση.. Στο: *Περιφερειακή ανάπτυξη, χωροταξία και περιβάλλον στο παλίσιο της ενωμένης Ευρώπης, (επιστημονικό Συνέδριο, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 15-16 Δεκεμβρίου 1995)*. s.l.:Εκδοση του Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων, p. 46επ. .

Αραβαντινός, Α., 1997. *Πολεοδομικός Σχεδιασμός. Για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου*. s.l.:Συμμετρία.

Ασημακόπουλος, Δ.; Αραμπατζής, Γ.; Δημάκης, Α-Α; Καρταλίδης, Α; Τσιλιγκιρίδης, Γ, 2015. *Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, Δυναμικό και Τεχνολογίες*. Θεσσαλονίκη: ΣΟΦΙΑ.

Βαλατσός, Θ., 2001. Αειφόρος Ανάπτυξη, Επικουρικότητα (Άρθρο 5 Συνθεκ) και ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών απαιτήσεων (Άρθρο 6 Συνθεκ) σήμερα. *ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΔΙΚΑΙΟ*, Τόμος 4/2001, p. 556.

Βαλατσός, Θ., 2001. Η αειφόρος ανάπτυξη σήμερα. Εννοια, νομικό πλαίσιο και προκλήσεις-ζητήματα που ανακύπτουν. *Περιβάλλον και Δίκαιο*, p. 216επ..

Βατάλης, Κ., 2007. *Εισαγωγή στο Δίκαιο της ηλεκτροπαραγωγής από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ)*. ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ.

Βελεγράκης, Μ., 2010. Η εγκατάσταση μονάδων ΑΠΕ σε σναδασωτές εκτάσεις. *ΕΝΕΡΓΕΙΑ & ΔΙΚΑΙΟ*, Issue 13 & 14 /2010, pp. 85-92.

Βελεγρακης,Μ.Ι, 2007. Η Άδεια Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας Από ΑΠΕ Και Σ.Η.Θ. Μετά Τον Ν.3468/2006. *ΕΝΕΡΓΕΙΑ & ΔΙΚΑΙΟ*, Issue 7/2007, pp. 47-60.

Βενιζέλος, Ε., 2002. *Το αναθεωρητικό κεκτημένο, Το συνταγματικό φαινόμενο στον 21ο αιώνα και η εισφορά της αναθεώρησης του 2001..* s.l.:Σάκκουλας.

Βιδάλης, Τ.; Μήτρου, Λ.; Τάκης, Α., 2006. Συνταγματική πρόσληψη των τεχνολογικών εξελίξεων και "νέα" δικαιώματα. Στο: *Πέντε χρόνια μετά την συνταγματική αναθεώρηση του 2001 (Κοντιάδη)*.. Αθήνα : Σάκκουλας, p. 273επ.

Βουλγαρίδου, Ι., 2012. Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων ΑΠΕ σε δάση και αναδασωτές εκτάσεις σκέψεις με αφορμή τη ΣΤΕ (Ολ.) 2499/2012. *Ενέργεια & Δίκαιο*, Issue 18, pp. 91-95.

Βουλή των Ελλήνων, 2001. *Πρακτικά Αναθεωρητικής Βουλής 08-02-2001*. Αθήνα, s.n.

Γεραπετρίτης, Γ., 2000. Το δικαίωμα της περιβαλλοντικής πληροφόρησης: σύγχρονες τάσεις σε Ελλάδα και Ευρώπη. *Περιβάλλον και Δίκαιο* , p. 172επ..

Γεραρδή, Κ., 1979. *Εισαγωγή στη χωροταξία και την αναπτυξιακή πολιτική*. Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο .

Γετίμης, Π; Οικονόμου Δ;, 1992. Νέες γεωγραφικές ανισότητες και χωρικές πολιτικές στην Ελλάδα. *Τόπος*, Τόμος 4, p. 3επ..

Γεωργιάδης, Α., 2006. Η νομιμότητα της εκ μέρους της ΔΕΗ καταγγελίας ή μή ανανέωσης σύμβασης παροχής ηλεκτρικής ενέργειας. *Ενέργεια και Δίκαιο* , Issue 6, p. 18επ..

Γιαννακούρου, Γ., 2004. Ο θεσμός της χωροθέτησης στη νομολογία του ΣτΕ. Στο: *Τόμος τιμητικός του Στε-75 χρόνια*,. s.l.:Σάκκουλας, p. 984επ..

Γκίζαρη-Ξανθοπούλου, Α., 2003. *Οι νέοι μηχανισμοί περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Γουρζή, Α., 2006. Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας: Σύμμαχος ή εχθρός του περιβάλλοντος; Σχόλιο με αφορμή το Νόμο 3468/2006. *Το Σύνταγμα*, Τόμος 4/2006, p. 1241.

Γρηγορίου Η. Παναγιώτης - Σαμιώτης Δ. Γιώργος - Τσάλτας Ι. Γρηγόρης, 1993. *Η συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών (Rio de Janeiro) για το περιβάλλον και την ανάπτυξη, Νομική και θεσμική διάσταση*. s.l.: Εκδόσεις Παπαζήση.

Γρηγορίου, Π. Η Σαμιώτης, Γ. Δ. Τσάλτας, Γ. Ι., 1993. *Η συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών (Rio de Janeiro) για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη - Νομική και Θεσμική διάσταση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Δελής, Γ., 2004. Απο το Καρνάγιο της Πύλου στο ορυχείο της Κασσάνδρας. Η βιώσιμη ανάπτυξη μεταξύ δικαιοπλασίας και θεωρίας . Στο: *Τιμητικός τόμος ΣτΕ - 75 χρόνια*. s.l.: Σάκκουλα;, p. 1065επ.

Δελλής, Γ., 1998. *Κοινοτικό Δίκαιο Περιβάλλοντος*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

Δελλής, Γ. Ι., 2008. *Κοινή Ωφέλεια Και Αγορά τ.2*. Αθήνα - ΚΟΜΟΤΗΝΗ: Εκδόσεις Αντ. Ν Σάκκουλα.

Δημόπουλος, Α., 2009. Μία εισαγωγή στην έννοια της αναπηρίας και το άρθρο 5Α του Συντάγματος. *Το Σύνταγμα*, p. 291επ..

Δρ. Βασιλάκος Π. Νίκος, 2005. Προτάσεις Για Ένα Αποτελεσματικό Θεσμικό Και Αδειοδοτικό Πλαίσιο Των Έργων ΑΠΕ. *ΕΝΕΡΓΕΙΑ & ΔΙΚΑΙΟ*, Issue 3/2005, pp. 18-23.

Ζιώμας, Γ., 2007. *ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ-ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ*. ΑΘΗΝΑ: s.n.

Ηλιαδου Α., 2004. Καλή νομοθέτηση στον τομέα Της Ενέργειας. *ΕΝΕΡΓΕΙΑ & ΔΙΚΑΙΟ*, Τόμος 1/2004, pp. 35-42.

Ηλιόπουλος, Κ., 2014. *Ζητήματα Ευρωπαϊκού Δικαίου Ενέργειας*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ.Ν.Σάκκουλας.

Θεοφύλακτος Γ. Κ., 2007. Το Νομοθετικό Πλαίσιο για τη συμπαράγωγή ηλεκτρισμού και οι πολιτικές για την ταχύτερη διείσδυση στο ελληνικό ενεργειακό σύστημα. *ΕΝΕΡΓΕΙΑ & ΔΙΚΑΙΟ*, Issue 8/2007, pp. 98-113.

Καλλια Αγγελική - Αντωνίου, 1998. Διεθνές Και Κοινοτικό Δίκαιο Για Τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. *ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΔΙΚΑΙΟ*, Τόμος 2/1998.

Κάπρος, Π., 2008. Το νέο ενεργειακό τοπίο στην Ευρώπη και η αναγκη υλοποίησης ενεργειακών έργων στην Ελλάδα. *Ενέργεια και Δίκαιο*, Issue 9, p. 44επ..

Καραβιδές, Γ; Παπαδόπουλος, Α; Αθανασάκη, Μ, 2004. Πράσινα Πιστοποιητικά παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. *Ενέργεια και Δίκαιο*, Issue 2, pp. 68-69.

Καραγεωργου Βίκυ, 2007. Το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Των Εκπομπών Ως Εργαλείο Κλιματικής Πολιτικής Και Η Εφαρμογή Του Στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Οδηγία 2003/87Εκ). *ΕΝΕΡΓΕΙΑ & ΔΙΚΑΙΟ*, Issue 8/2007, pp. 24-55.

Καραγεώργου, Β Μανωλκίδης, Σ., 2006. Αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας - Η Ευρωπαϊκή και Ελληνική προοπτική. *ΕΝΕΡΓΕΙΑ & ΔΙΚΑΙΟ*, Issue 5, p. 5επ..

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ, Ι., 2006. *ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ*. 2η επιμ. ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΜΟΤΙΝΗ: Αντ.Ν.Σακκουλας.

Καράκωστας, Ι., 2006. *Περιβάλλον Και Δίκαιο - Δίκαιο διαχείρισης και προστασίας των περιβαλλοντικών αγαθών*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ.Σάκκουλας.

Καράκωστας, Κ., 2004. Η νομική προστασία των υγρότοπων. *Περιβάλλον και Δίκαιο*, Issue 1, p. 27επ.

Κατσιμπάρδης, Κ., 2002. *Το Διεθνές Δίκαιο για τις κλιματικές αλλαγές*. Αθήνα - Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Κατσιμπάρδης, Κ., 2006. Η ευρωπαϊκή κλιματική πολιτική στη "μετά Κιότο" εποχή.. *Νόμος και Φύση*.

Κατσιμπάρδης, Κ., 2008. Κοιτάζοντας πέρα απο το Κιότο: Η ευρωπαϊκή κλιματική αλλαγή κα τα νέα εργαλεία επίτευξης των στόχων της (Μάρτιος 2008). *Νόμος και Φύση* .

Καυκαλάς Γ., 2000. Βιώσιμη Ανάπτυξη: Μια διεθνώς ανοιχτή συζήτηση για τη σχέση Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος. *Περιβάλλον Και Δίκαιο*, Τόμος 4/2000.

Κόλια, Μ. Μαυρουδής, Γ., 2005. Οι υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας στους τομείς ηλεκτρισμού και του φυσικού αερίου στην Ελλάδα. *Ενέργεια και Δίκαιο*, Issue 3, p. 24επ..

Κόλια,Μ, Μαυρουδής, Γ, 2005. ΟΙ υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας στους τομείς ηλεκτρισμού και του φυσικού αερίου στην Ελλάδα. *Ενέργεια και Δίκαιο*, Issue 3, p. 24επ.

Κουτούπα - Ρεγκάκου Ευ., 2009. Η στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση έργων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε νησί ενταγμένο στο δίκτυο προστατευμένων οικοτόπων Natura 2000. *ΕΝΕΡΓΕΙΑ & ΔΙΚΑΙΟ*, Issue 11/2009, pp. 21-29.

Κούτουπα-Ρεγκάκου, Ε., 2007. Οι κοινοτικές αρχές του Δικαίου του Περιβάλλοντος. Στο: Γ. Κ. Σ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥΡΟΥ, επιμ. *Η εφαρμογή του Κοινοτικού Δικαίου Περιβάλλοντος στην Ελλάδα 1981-2006*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας, pp. 73-87.

Κράλλης Κ.- Χατζηφώτη Σ.Δ.- Ορφανουδάκης Ν.Γ., 2007. Η Ενέργεια Και Το Εμπόριο Αερίων Θερμοκηπίου - ETS: Κίνδυνοι Και Ευκαιρίες. *ΕΝΕΡΓΕΙΑ & ΔΙΚΑΙΟ*, Issue 7/2007, pp. 75-83.

Κράλλης,Κ, Χατζηφώτη, Χ.Δ, Ορφανουδάκης,Ν,Γ, 2007. Η ενέργεια και το εμπόριο αερίων Θερμοκηπίου- ETSQ κίνδυνοι και ευκαιρίες.. *Ενέργεια και Δίκαιο*, Issue 7, p. 75επ.

Μάνεσης, Α., 1982. *Συνταγματικά Δικαιώματα - Α' Ατομικές Ελευθερίες*.. Δ' επιμ. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.

Μαρίνος, Μ.-Θ., 2003. *η Πρόσβαση σε ενεργειακό Δίκτυο - η απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σακκουλας.

Μαρίνος, Μ.-Θ., 2006. Το δικαίωμα καταγγελίας ή μή ανανέωσης υφιστάμενων συμβάσεων προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας απο την ΔΕΗ.. *Ενέργεια και Δίκαιο*, Issue 6, p. 7επ..

Μεταξάς, Α., 2003. *Η οριοθέτηση της εννοίας της κρατικής ενίσχυσης κατα το άρθρο 87παρ.1 ΣΕΚ*. ΑΘΗΝΑ - ΚΟΜΟΤΗΝΗ: Αντ.Ν.Σάκκουλα.

Μεταξάς, Α., 2004. Κρατικές αντισταθμίσεις για παροχή υπηρεσιών κοινής ωφέλειας:Η νεότερη τοποθέτηση του ΔΕΚ σε μία επίκαιρη και πρακτικά σημαντική προβληματική. *ΕΔΔΔΔ*, p. 186επ..

Μόδης, Θ., 2005. *Προσεγγίζοντας επιστημονικά τα πρμηνύματα του Αύριο*. Ηράκλειο Κρήτης: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης.

Μουρατιαν, Φ.-Α., 2005. Απλοποίηση αδειοδοτικής διαδικασίας ενεργειακών έργων: κοινοτική υποχρέωση και απαραίτητη προϋπόθεση για την πραγματοποίηση σχετικών επενδύσεων.. *Ενέργεια και Δίκαιο* , Issue 4, p. 19επ..

Μουρατιάν, Φ.- Α., 2009. Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας - Η προστατευτική - προνομακή μεταχείρισή τους εν όψει της ικανοποίησης του γενικού συμφέροντος της προστασίας του περιβάλλοντος. *Ενέργεια & Δίκαιο*, Issue 12/2009, pp. 30-43.

Μπακοπάνου Δήμητρα, 2011. Οι βασικές προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις της ενεργειακής αγοράς βάσει του νέου Μνημονίου: Μια κριτική Θεώρηση. *ΕΝΕΡΓΕΙΑ & ΔΙΚΑΙΟ*, Issue 16, pp. 79-82.

Μπάλλιας, Γ., 2001. Η περιβαλλοντική ευθύνη. *Περιβάλλον και Δίκαιο* , Issue 1, p. 21επ..

Μπεριάτος, Η., 1995. *Ο χωροταξικός σχεδιασμός και η διαχείρισή του: το πρόβλημα των διοικητικών και οργανωτικών δομών*. s.l., s.n., p. 191επ.

Μπρεδήμας, Α., 2007. *Το πρωτόκολλο του Κιότο και η εμπορίας Ρύπων: Η ελληνική και η κοινοτική διάσταση (Ιούνιος 2007)*. s.l., s.n.

Πανάγος, Θ., 2007. Η Σύμβαση και το αποδεικτικό διαθεσιμότητας ισχύος στην απελευθερωμένη αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.. *Ενέργεια και Δίκαιο* , Issue 7, p. 37επ..

Πανάγου, Θ.Κ., n.d. Η νομική φύση και η λειτουργία του ειδικού διαχειριστικού λογαριασμού για την καταβολή της αμοιβής των παραγωγών ηλεκτρικής Ενέργειας από ΑΠΕ. *Νομικό Βήμα*, Τόμος 61, pp. 874-881.

Παπαδημητρίου, Γ., 1994. Η διείδυση του κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος στην Ελλάδα. Η ταυτότητα και τα πορίσματα ενός συνεδρίου.. *Νομικό Βήμα*, Τόμος 42, p. 151επ..

Παπαδημητρίου, Γ., 2005. *Στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση: προκλήσεις και ευκαιρίες για το νομοθέτη και τη Διοίκηση*.. s.l., Σάκκουλας.

Παπακωνσταντίνου, Α., 2005. Η συνταγματική αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών, . Στο: *Συλλογικός τόμος Γ. Τσάλτας , Ο νησιωτικός χώρος στον 21ο αιώνα*. s.l.:Σιδέρης.

Παπαπετρόπουλος, Α., 2005. Η νομολογιακή προέλευση της έννοιας του βιώσιμου χωρικού σχεδιασμού. *Νόμος και Φύση*, Μάρτιος.

Παπαπετρόπουλος, Α., 2008. *Δίκαιο και Πολιτική του χωροταξικού σχεδιασμού*. Αθήνα: Σάκκουλας.

Πικραμένος, Μ., 1999. Ο νέος νόμος για το χωροταξικό σχεδιασμό. *Νόμος και Φύση*, Issue 3, p. 707επ.

Πλατιάς, Χ., 2005. Πρότυπα Αειφόρου ανάπτυξης και περιβαλλοντική διπλωματία της Ευρωπαϊκής Ένωσης..

Ρίζος, Σ., 1998. Τι είναι χωροταξία;. *Ελληνική Δικαιοσύνη*, Τόμος 39, p. 253επ..

Σαραφιανός, Δ., 2003. Συνταγματική προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και Κοινωνία της πληροφορίας. Σχέσεις σύγκρουσης ή παραπληρωματικότητας;. *Το Σύνταγμα*, p. 649επ..

Σιούτη, Γ., 2000. Αναθεώρηση και Προστασία του Περιβάλλοντος. *ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΔΙΚΑΙΟ*, Τόμος 4/2000.

Σιούτη, Γ., 1983. Σχόλιο στην υπ'αρ 10/88 απόφαση του ΣτΕ για την αντισυνταγματικότητα του ΓΟΚ. *Το Σύνταγμα* , p. 9επ..

Σιουτη, Γ., 1994. Βασικές αρχές του χωροταξικού ελέγχου στη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας.. *Περιβάλλον και Δίκαιο* , Issue 1, p. 9επ..

Σιούτη, Γ., 1995. *Βιώσιμη ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος. Η περιβαλλοντική πολιτική στην Ελλάδα*. s.l.:Τυπωθήτω - Γ. Δαρδανός.

Σιούτη, Γ., 1997. Η νομική προστασία των οικοσυστημάτων των ακτών. *Περιβάλλον και Δίκαιο* , Issue 1, p. 10επ. .

Σιούτη, Γ., 2007. Το περιβαλλοντικό Σύνταγμα μετά την αναθεώρησή του 2001. Στο: *Η εφαρμογή του Κοινοτικού Δικαίου περιβάλλοντος στην Ελλάδα (συλλογικός τόμος)*. s.l.:Σάκκουλας, p. 19επ.

Σιούτη, Γ., 2011. *Εγχειρίδιο Δικαίου Περιβάλλοντος*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

Σπυρόπουλος ,Φ; Κοντιάδης, Ξ; Ανθόπουλος,Χ; Γεραπετρίτης,Γ, 2017. *Σύνταγμα, Κατ' άρθρο ερμηνεία*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Συνοδινός Χάρης, 2013. Δίκτυα Ενεργειακών Υποδομών - Πρόσφατες Εξελίξεις. *ΕΝΕΡΓΕΙΑ & ΔΙΚΑΙΟ* , pp. 76-90.

Συνοδινός, Χ, Βελεγράκης. Μ., 2009. Δίκαιο Ενέργειας Και Κρατικές Ενισχύσεις. *ΕΝΕΡΓΕΙΑ & ΔΙΚΑΙΟ*, Issue 11/2009, pp. 57-64.

Συνοδινός, Χ., 2009. Δίκτυα Ενεργειακών - Ιδίας Ηλεκτρικών - Υποδομών Και Προστασία Του Περιβάλλοντος. *ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΔΙΚΑΙΟ*, Τόμος 3/2009, p. 445.

Τάχος, Α., 2005. *Ελληνικό Δικονομικό Δίκαιο*. 8η επιμ. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.

Τάχος, Α., 2005. *Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο*. 8η επιμ. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.

Τζαννίνη, Ε; Μαρούλης, Ζ; Μοροπούλου,Α; Σιούτη,Γ, 2015. Η Διεΐσδυση των Φωτοβολταϊκών στο Ελληνικό Σύστημα Ενέργειας. *Ενέργεια και Δίκαιο*, Issue 4, p. 35επ.

Τσάλτας, Γ.Ι, Γρηγορίου, Π, 1994. *Κοινοτικές Στρατηγικές για το Περιβάλλον*. s.l.:Εκδόσεις Παπαζήση.

Τσάλτας, Γ., 2003. *Γιοχάνεσμπουργκ 2002 (πρακτικά Συνεδρίου - Ρόδος, Δεκέμβριος 2002)*. Αθήνα : Ι.Σιδέρης.

Τσέτσης, Σ., 1996. *Προς μια Ευρωπαϊκή χωροταξική πολιτική - Αστικοί μετασχηματισμοί σε μία μετεξελισσόμενη Ευρώπη*. s.l.:Παπαζήσης.

Τσοκανας, Ν.Π. , 2006. Ανανεώσιμες πηγές Ενέργειας και Δίκαιο της ενέργειας στον Ευρωπαϊκό χώρο - Πως αντιμετωπίζεται η νέα πρόκληση και ποια η ανταπόκριση μέχρι τώρα από την Ελλάδα. *ΕΝΕΡΓΕΙΑ & ΔΙΚΑΙΟ*, Issue 5/2006, pp. 17-24.

Φαραντούρης, Ν., 2015. Ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού και κρατικές ενισχύσεις. *Ενέργεια και Δίκαιο*, Issue 22, p. 19επ.

Φλογαΐτης, Σ., 2000. Η προστασία του περιβάλλοντος και το άρθρο 24 του Συντάγματος. *ΤΑ ΝΕΑ*, 29 11.

Χατζηγεωργίου, Ε.-Μ., 2005. Διοικητική πρακτική και νομοθετικά εμπόδια στην ανάπτυξη των ΑΠΕ, νομολογικά παραδείγματα-Προτάσεις. *Ενέργεια και Δίκαιο*, Issue 3, p. 55επ.

Χατζόπουλος, Β.΄; Ιγγλεζάκης, Ι. , 2001. Η κοινωνία της πληροφορίας ως συναγματικά προστατευόμενο αγαθό: το άρθρο 5Α(2) του νέου Συντάγματος.. *ΕφαρμογΔΔ*, p. 125επ.

2537 (2537-1996).

2731/1997 (2731-1997).

2755/1994 (2755-1994).

2759/1994 (2759-1994).

2760/1994 (2760-1994).

3478/2000 (3478-2000).

2537 (2537-1996).

2731/1997 (2731-1997).

2755/1994 (2755-1994).

2759/1994 (2759-1994).

2760/1994 (2760-1994).

3478/2000 (3478-2000).